شێوازەکانی
هەڤپەیڤینی رۆژنامەڤانی

پاچڤەکردنی
بەدرەدین ساڵح
فاتیمە حوسێن پەناهی

چاپی یەکەم – هەولێر
2001

ناونیشانی ئەم کتێبە بە ئینگلیزی:
INTERVIEWING TECHNIQUES
FOR WRITERS & RESEARCHERS
SUSAN DUNNE, A&c BLOCK, 1995
ناونیشانی ئەم کتێبە بە فارسی:
شیوەهای مصاحبه در مطبوعات
سوزان دان
علی ایثاری کسمایی

ناوی کتێب: شێوازەکانی هەڤپەیڤینی رۆژنامەڤانی
پاچڤەکردنی: بەدرەدین سالّح و فاتیمە حوسێن پەناهی
سالّی چاپ:٢٠٠١
:

ئەم بەرهەمە پێشکەش دەکەین بە:
ڕۆحی پاك و یادی هاوڕێی جوانەمەرگ
(مارف ئاغایی) شاعیر.

وەرگێڕ

پێرست

سەرەتا 7-11

١-پرسیارە باوەکان سەبارەت بە هەڤپەیڤین کردن 12-21

٢-هەڤپەیڤین، شێواز و جۆرەکانی 22-41

٣-کەرەستەکانی هەڤپەیڤین 42-61

٤-هەڵبژاردنی پەیڤدەران 62-75

٥-وەرگرتنی هەڤپەیڤین 76-92

٦-بەرهەڤی بەرلە هەڤپەیڤین 93-107

٧-بەرهەڤی رۆحی 108-113

٨-ئەنجامدانی هەڤپەیڤین 114-174

٩-نەقڵ کردنی کاسێت و رێك و پێك کردنی 175-188

سەرەتا

بۆ زۆربەی نووسەران، جگە لەو کەسانەی کە لە نووسینی بابەتی خەیاڵاوی سوود لە زانیارییەکانی خۆیان وەردەگرن، یەکێك لە پێویستیەکانی نووسین گەڕان لە دونیای دەوروبەر بۆ وەدەست هێنانی زانیارییە.

سەرەڕای ئەوەی کە بڕێك لەو زانیاریانە بە ئاسانی لە کتێبخانە و شوێنی هەڵگرتنی تایبەتی ناوەندەکانی لێکۆڵینەوە دەست دەکەون! لە زۆربەی جاراندا باشترین کار ئەوەیە کە نووسەر بە گەڕانەوە بۆ سەرچاوەیەکی زیندوو، یاخود بەواتەیەکی دیکە بەرێگای هەڤپەیڤینەوە، زانیاری پێدڤی خۆی دەست دەکەوێ.

بەگشتی هەڤپەیڤین بە کەرەستەی کاری هەواڵنێر دەژمێردرێت. لە راستیدا لە زۆربەی کاتدا هەڤپەیڤین شارەگی وتارەکانە، بەلاَم لە زۆر جاری دیکەشدا لە زۆر شێوە نووسیندا دەکرێت سوود لە هەڤپەیڤین وەربگری.

ئێوە سەرەڕای ئەوەی دەبێت رۆژنامەنووسێك بیت کە دەیەوێ بابەتێك دەربارەی کەسێکی ناودار بنوسێت، نووسەری چیرۆکە خەیاڵیەکانیش بە کە هەوڵ دەدات سەبارەت بە داب و نەریتە کۆمەلاَیەتیەکانی چاخێکی تایبەت لە مێژوو نووسێك زانیاری وەدەست بێنێ. یاخود نووسەری رۆمانێك بیت کە پێویستی بە زانیاری لەسەر رۆژێك لە ژیانی گەسك لێدەرێکە، پێویستت بە هەڤپەیڤینە. نووسەران، لێکۆڵەرەوان، دیرۆکزانان و تاکو ئەوانەی بەدوای ساخکردنەوەی رەچەلەك و بنەماڵەن لە کاری خۆیاندا دەتوانن بەهرە لە هەڤپەیڤین کردن وەربگرن.

هەروەها ئەو کەسانەی کە وەکو رۆژرابواردن و کاری دڵخۆشی خۆیا ن بابەت دەنووسن لەوانەیە بیانەوێت هەندێجار لەسەر

کەسایەتیەکی ناوچەیی بابەتێك بۆ گۆڤارەکەی شاری خۆیان بنوسن.

تاکو ئەگەر هەموو ئەو بابەتانەی کە دەتانەوێت بینوسن سەبارەت بە شوێنە مێژووییەکانە بۆ گۆڤارێك، حەز دەکەیت کە بابەتەکەتان بەوەدەرکەوتن لە قاوشی کتێبخانەو ئەرشیف خانەو هێنانەوەی چەند گێڕانەوەو بەسەرهاتێکی سەیر و سەمەرە یاخود بیروڕای کارناسێك، جوانتر و باشتر و زیندووتر لێدێ. ئێوە تاکو ئەگەر بتانەوێت پێوەندی بە کەسانێکەوە بکەن کە دەیانەوێ لەکاری ئەو نووسینەدا هاوکاریتان بکەن، دیسان فێربوونی ئەزموونەکانی هەڤپەیڤین کردن بە کەڵکت دێن.

لە هەڤپەیڤین کردندا قازانجێکی زۆر بە نووسەران دەگا. هڤپەیڤین بۆ رۆژنامەنووسان، سەرچاوەیەکی بێ کۆتایی لە هزری نوێ و ئەندێشەیە بۆ وتارەکانیان. ئەو کەسانەی کە هەڤپەیڤینیان لەگەڵدا دەکەیت دەتوانن لە رێگای گێڕانەوەی بیرەوەرییەکانیان، بەسەرهات و کارەساتی شیرین لە ئەزموونی جوانی مرۆڤانە، گیانێکی نوێ و ژیان بە بەرهەمەکەت (نوسراوەکەت) بدەن.

بە رێگای هەڤپەیڤینەوە دەتوانیت، زانیاری و پسپۆری تاکە کەسی، بابەتی سەیر و سەمەرە لە شاهێدان، بەرهەمی بەڵگەدار، کە لەوانەیە لە کتێبخانەو ئەرشیفخانەکانیش وەدەست نەکەون کۆ بکەیتەوە. دەستکەوتی لاوەکی هەڤپەیڤین ئەوەیە یارمەتی ئەوەت دەدات بۆ بەشداریکردنی مرۆڤەکان لەو کارەدا کە لە نووسەرەوە سەرچاوە دەگرێ، هەروەها دروستکردنی پێوەندی لەگەڵ ئەو کەسانەی کە حەز لە لێکۆڵینەوە دەکەن.

هەڤـپەیڤین کـردن بـۆ زۆربـەی نووسەران، هەڵی روانینێکی بەرز بـۆ نووسـەر، لەسـەر ژیـانی خەڵکانیـتـر کـە ئـەزموون و شـێوەی ژیانیان بە شێوازێکی تره پێك دەهێنێ.
لـەکاتی هەڤپەیڤیـنێکدا دەگـەڵ زۆر کەسـی جۆراجـۆردا دیـدار دەکـەیت کـە لـە ماوەیـەکی کـەمدا ئیلهامی ئـەوەت دەدەنـێ و تـۆ دەکـەن بـە هۆگری خۆیان و تۆش حەزیان لێ دەکەی. ئە و کاتەی کـە هەڤپەیڤین دەکەیت، ئەزموون و شارەزایی و پسپۆری بە نـرخ دەخەیـتە سەر خەرمانەی زانیارییەکانی خۆت و وەك نووسەرێك و لێکۆڵەرەوەیـەك پێیانـەوە دەوڵەمـەند دەبیت، بێگومان دەتوانن لە زۆر لایەنەوە رێنماییت بکەن.
زۆربـەی هـەرە زۆری نووسـەران ناچـارن بـەهۆی تاقیکـردنەوە و هەڵە کردن، چۆنییەتی و شێوەی هەڤپەیڤین کردن فێر ببن.
زۆبـەی ئـەو کەسانەی کـە تـازە بـوون بـە نووسەر، چۆنکە هێزی بـاوەڕ بـەخۆبوونیان تێـدا نییـە، یـاخود ئـەوەی کـە نـازانن دەبـێ چـۆن هەڤـپەیقین بکـەن و سـوود لـە سەرچـاوەی زیـندوو بـۆ هاوکـاری و پشـتیوانی کارەکـەیان وەربگـرن، هەرگیـز ئـەو سـەرکەوتنە وەدەسـت ناهێـنن کە لە راستیدا شایانیشیانە. ئەگەر ئەزموونـتان لـە هەڤـپەیڤین کـردندا نییـە، لەوانەیە ئەم کارە بە بـڕوای ئێـوە کـارێکی زۆر نهێـنی و رازدار بێـت یـاخود وا بـیر بکەیـتەوە کـە هەڤـپەیڤین کـردن تـەنیا لـە توانـای کۆمـەڵێك نووسەری لێزان و تایبەت دایە.
کەچی بـوون بـە پەیامنێرێکی باش پێویستی بە کات و تێکۆشان هەیـە (و تـەنیا رێگـای کاریگـەری فێـربوونی هەڤـپەیڤین کـردن پرۆڤە کردنە).
نووسـەرێکی تازەکار ئەگـەر بێـت و پشـت بـە چـەند بـنەمایەکی سـەرەکی بـۆ فێـربوونی هەڤـپەیڤین کـردن ببەسـتێ بـەرادەی

ڕۆژنامەنووسێکی بەئەزموون دەتوانێ هەڤپەیڤین بە جوانی ئەنجام بدات.
دەم کتێبەدا شێوازە بنەڕەتییەکانی هەڤپەیڤین کردن، کەواتان لێدەکا هەڤپەیڤینێکی ڕێك و پێك ئەنجام بدەی ڕاڤە کراوە.
هۆی هەڤپەیڤین کردن هەرچییەکی بێت، قۆناغی جۆراجۆر و ڕێڕەوی هەڤپەیڤینەکان لە زۆربەی جاراندا تا ڕادەیەك یەکسانە.
دەبێت پرۆژەو نەخشەیەکت هەبێت، ئەوکاتە هەڤپەیڤینەکە ڕێك بکەی و ئەنجام بدەی، دواتر ناوەڕۆکەکەی بنووسیتەوەو بۆ لە چاپدانی (هەر کوێ کە گونجاوترە) بنێریت.
قۆناغەکانی هەڤپەیڤین کردن دەو کتێبەدا بە ڕێك و پێکی هاتوون، سەبارەت بە هەڵبژاردنی باشترین شێوەکانی تۆمارکردن، خۆ بەرهەڤ کردنەکانی بەرلە هەڤپەیڤین و ئەوەی کە ئەگەر هات و گیر و گرفتێك هاتە سەر ڕێگاتان دەبێت چی بکەی، گەلێك ڕێنمایی پێویست کراوە.
هەرگیز وا هەلناکەوێ کە دوو هەڤپەیڤین وەك یەك بچن، هیچ نووسەرێك ناتوانێت هیوادار بێت هەموو ئەو چاوەڕوانیانەی کە لەوانەیەخوێنەر لە هەڤپەیڤینێکدا ڕووبەڕوویان ببێتەوە بێنێتەوە. بەلاّم هیوادارم ئەم کتێبە هاوکاری ئەوەتان بکات، ئەو کارەی کە زۆربەی نووسەران وەکو بە چێژترین و نوێترین بەشی لێکۆڵینەوە دەیناسن، دەست پێ بکەیت.
هەڤپەیڤینی سەرکەوتوانە بەچێژەو بۆ ئێوە بە خالّی بەهێز دەژمێردرێت بۆیە با ئێوەش ئەم چێژ و خالّە بەهێزەتان هەبێت.
ئاگادار کردنەوەیەك بۆ لێکۆلەرەوان: بۆ ئاسانکاری زیاتر واژەی گشتی (نووسەر) م بۆ ئامازە بە نووسەران و لێکۆڵەرەوان دەکار کردووە، کەچی زۆربەی هەرەزۆری لێکولەرەوان لە پێناوی

داهێنانی بەرهەمێکی نووسراو، نامەیەکی زانکۆیی، یاخود نامەیەکی لێکۆڵینەوەیی کار دەکەن، هەندێکیان لەوانەیە تەنیا لەپێناوی هۆگری و رۆژ رابواردنی خۆیان لێکۆڵینەوە بکەن. کەچی هەموو لێکۆڵەرەوان پێویستییان بە تۆمارکردن و کۆکردنەوەی دەستکەوتەکانی خۆیان دەبێت، بەڵام هەموو ئەوانە لەوانەیە نەیانەوێت کارەکانیان لە چاپ بدەن. هەر بەم هۆیەوە لەوانەیە پێویستیان بە خوێندنەوەی هەموو بەشەکانی ئەم کتێبە نەبێت.

فەسڵی یەکەم

پرسیارە باوەکان لەبارەی هەڤپەیڤین

هەڤپەیڤین چییە..؟

هەڤـپەیڤین بریـتییە لـە کۆمـەڵێك پرسـیاری ئامـانجدار لـە کەسێك (یان چەند کەسێك) بۆ وەدەست خستنی زانیاری و بیروڕاو" تۆمار کـردنێکی پێویسـتی وەڵامـەکان، بـە مەبەسـتی بڵاوکـردنەوەیان. ئەمەی سەرەوە بنەمای هەموو هەڤپەیڤینێکە.

لای زۆربـەی خـەڵکی واژەی (هەڤـپەیڤین) بـە واتای تێکەوتن و بە ناچـار وەڵام دانـەوەی هـەندێ پرسـیاری تایـبەتە. هەر چەندە بۆ هـەندێك نووسـینان (بۆ وێنە نووسینی رۆژنامەوانی و لێکۆڵینەوە) خسـتنە ژێـر پاڵەپەسـتۆی ئـەو کەسەی وتووویژی دەگەڵ دەکرێ لەوانەیـە بـاوبێ، بـەڵام لـە زۆربـەی هەڤپەیڤیـنەکاندا، کە بە هۆی نووسـەرانەوە رێـك دەخـرێن، شـێوەیەکی بـە ئەدەبـەوە رەچـاو دەکـرێ" کـە لـەوەدا ئـەو کەسـەی وتوووێـژی لەگـەڵ دەکـرێ، کەسێکی پسپۆر و لێهاتووەو ئامانجی ئەو کەسەی کە وتوووێژەکە دەکا پتر فێربوون و وەرگرتنی زانیارییە.

جۆرەکانی هەڤپەیڤین

هەڤـپەیڤین لـە ڕوانگـەی یەکەمـەوە" لـەڕووی قوڵـی و نـاوەرۆکی وتوووێژەکـەوە دەشـێت جیـاوازی زۆریـان تێـدا بێـت، کـە یـان لە ڕێگای تەلەفۆن یاخود بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ ئەنجام دەدرێن.

نـاوەرۆکی هەڤـپەیڤین و ئەو پوختەیەی کە لە ئەنجامدا دێتە سەر کاغـەز، پـتر بـەهۆی جـۆری ئـەو کـارەی کـە ئـەنجام دەدرێـت، دەردەکەوێ.

لەبەشـی داهـاتووی ئـەم نووسـینەدا بـە دوورو درێـژی سـەبارەت بەشێوەکانی هەڤپەیڤین دەدوێین.

ئایـا هــەر هەڤپەیڤینێك دەبێ بەشێوازێکی جیاواز رەفتاری لەگەڵدا بکرێت؟

دەتوانـین بڵێین بەڵێ و نەخێر، بەڵێ لەبەر ئەوەی تا رادەیەك هەر کەسێك لەگەڵ کەسێکی دیکەدا جیاوازی هەیە و پێویستە شـێوازی هەڤپەیڤـینی خـۆت بـە باشـترین شـێوە لەگـەڵ ئـەو کەسـەی کـە مەبەستتە هەڤپەیڤینی لەگەڵ بکەی، رێك بخەی. نەخێر، لەبەر ئەوەی رێچکەی بنەڕەتی هەڤپەیڤین بەبێ لەبەر چاوگرتنی ئەوەی کە لەگەڵ چ کەسێك دا هەڤپەیڤین دەکەی، هــەردەم دەبێـت بـە یەکسـانی بمێنێـتەوە. ئـەرکی ئێـوە چ لــەوەی کــە لەگــەڵ نــاودارێکی جیهــانی مۆســیقا یــاخود ئافـرەتێکی ماڵـەوە یـان بەڕێوەبەری دەزگایەك وتووێژدەکەی هـەموو کـاتێك دەسـت خسـتن و دەرکێشـان و تۆمـار کـردنی زانیـاری یـان بـیرورا بـۆ نووسین، یاخود ئەو پرۆژەیەیە کە لە بیرتاندایە و مەبەستی سەرەکی کارەکەتانە.

هەڤپەیڤین چ رۆلێك لە نووسیندا دەبینێ ؟

وتوووێـژ بەشێکە لە داهێنان و لێکۆڵینەوەی نووسەرێك، بەلاَم خـودی هەڤـپەیڤین ئامـانجی سـەرەکی نییـە. لـە کـردەوەدا لەوانەیە هەست بەوە بکەیت کە ماوەی ئەو کاتەی بۆ وتوووێژ کـردن تـەرخان کـراوە، بـە بـەراورد لەگـەڵ ئـەو کاتەی کە بۆ وەرگرتــنی کــاتی وتووێژەکــە، دۆزیــنەوەی (تــەرحێك) و بەتاڵکـردنەوەی کاسـێتی هەڤپەیڤـینەکە، شـتێکی ئەوتۆ نییە تـاوەکو ئەگـەر وتـارێك لەسـەر بـنەمای هەڤپەیڤـینێکەوە بـۆ گۆڤـارێك دەنووسـیت، هەڤپەیڤـینەکە خـۆی، تەنیا یەکێك لەو

چەند هەنگاوە دەبێت کە بۆ تەواوکردنی وتارەکە پێویستە.
بەم شێوەیەیە کە وتووێژ دەتوانێت ڕۆڵێکی سەرەکی لە کاری تۆژینەوەی زۆر نووسەر ببینێ و دەستکەوتەکانی هەڤپەیڤینێکی باش، زەحمەتەکانی پەیوەست بە سەرەتاو بەدیهێنانی هەڤپەیڤینەکەو دابەزاندنەکانی دواتری بە ئاسانی قەرەبوو دەکاتەوە.

سوودەکانی هەڤپەیڤین بۆ نووسەر چین ؟

لەم دێڕانەی خوارەوەدا ئامارژە بە چەند هۆی سوود وەرگرتنی نووسراوەکان لە هەڤپەیڤینەکاندا کراوە .
-: سوود وەرگرتن لە زانیارییە پیشەییەکان: پێداچوونەوەو خستنە ژێر چاودێری زانیارییەکان. نووسەران لەژێر پاڵەپەستۆی دڵنیابوون لە راست و دروست بوونی زانیارییەکانیاندان. دانی زانیاری هەڵە، سەرئێشە بۆ خوێنەرو سەرنووسەرو بەڕێوەبەری نووسینی هەر بڵاوکراوەیەك دروست دەکا، هەروەها سوودوەرگرتن لە زانیاری راستەوخۆی پیشەیی یارمەتی نووسەر دەدات کە تووشی هەڵە نەبێ.
-: وەدەست هێنانی متمانە: هیچ نووسەرێك ناتوانێت بڵێت هەموو شتێك دەزانم؟ تەنانەت ئەو بابەتەی کە هەست دەکرێ لەویاندا ئەزموون و زانیاری پیشەیی تەواویشی هەیە، وەرگرتنی بۆچوونێك یاخود وتەی شارەزایەك و لکاندنی بە نووسینەکەی تۆ، لەو رێگە باشانەیە کە جوانی و نرخ بە نووسینەکەتان دەدەن و دەبێتە هۆی ئەوەی کارەکانت وەك کارێکی ئاکادیمی بێنە بەرچاو.

-: بـواری ئەوەت پێ دەبەخشێ لەسەر ئەو کەسانە بنووسیت کە خۆشــت دەوێــن، یــاخود شــایانی ئــەوەن تــاکو لــە بارەیانــەوە بنووسرێ.
-: زیـــندوو راگرتـــنی نووســـینەکەتان بـــەهۆی دەنـــگ یـــاخود بۆچوونێکی مرۆڤانە.
-: فرۆشــتنی هــەواڵ: هەڤــپەیڤین بەتایــبەت بـۆ رۆژنامەنووســان دەتوانــێ سەرچاوەیەکی زانیاری بێ کۆتایی و بەهێز بۆ نووسین و داڕشــتنی وتــارێك دەستەبەر بکات، لەوەش گرنگتر سەرنووسەر و بەڕێوەبــەری رۆژنامــەوانی، ئــەو بابەتانــەیان لــەلا پەســەندترە کە تیایاندا سوود لە هەڤپەیڤین وەرگیرا بێت.

چ کەسێك پێویستی بە هەڤپەیڤین هەیە..؟

بـۆ هەندێك لە جۆرەکانی نووسین هەڤپەیڤین گرنگی خۆی هەیە و پێویســتە، چــونکە هەڤــپەیڤین بەشــێك لــە کەرەستەی خاوی ئەو رۆژنامەوانانەیــە کــە پتر سەرو ساختیان لەگەڵ کێشە زیندووەکان و ئــەو کەسانەدا هەیە کە هێشتا لە ژیاندان. هەواڵ نووسە لێهاتوو و ســەربەخۆیەکان، ئەگــەر نەتوانن بابەتێك لەسەر بنەماو بەسوود وەرگرتن لە هەڤپەیڤین ئامادە بکەن، یاخود ئەوەی بەسەرچاوەی زیـندوو بـۆ بەدەســت هێــنانی زانیــاری، پێوەنــدی ببەستن، گەلێك هــەلی لەدەســت دەچــێت. ژیاننامەنووســان بەتایــبەت ئەوانــەی ژیانـنامەی ئــەو کەســانە دەنووســن کــە هێشتا لە ژیاندا ماون، کە ئەگــەر لــە ژووری کارکــردنی خۆیــان نەچــنە دەرەوە و لەگەڵ ئەو کەســانەی کــە مەبەستیانە وتووێژ نەکەن، یاخود لەو کاتانەی ئەو کەســەی مەبەســتیانە، هاوکــاری پێویســتیان نــەکات، ئەگــەر بێتو

پێوەندی بە دۆستان، هاوکاران، دوژمنان و ناحەزانی ئەوکەسەوە نەکەین، بێگومان ناتوانین هیچ ڕێگا و هەنگاوێك ببڕین و بنێین.
ئەو کەسانەی کە ژیاننامەی ئەو کەسانە دەنووسن کە لە ژیاندا نەماون و مردوون (تاکو ئەو کەسانەی کە ماوەیەکی زۆر بەسەر مەرگیاندا تێپەڕیبیّ)، ئەگەر بیانەوێت شیکردنەوەی راست و دروست لە ژیانی کەسایەتیەکی ناسراویش ئامادە بکەن، دەبێت سوود لە ئەزموونی خەڵکانی دیکە وەربگرن، پزیشکێکی ئەمڕۆ بۆ لێتوێژینەوە لە نەخۆشی و دەردی (ناپلیۆن بوناپارت ١٧٦٩ ١٨٢١) یاخود لێکترازانی نائاسایی بڕبڕەی پشتی (ئەلکساندەر پۆپ ١٦٨٨ ١٧٤٤) دەبێت چی بکات؟!
ژیاننامەنووسێك بەم دواییانە هەستی بەوەکرد کە (ئەمیلی برۆنتە)ی نووسەری ئینگلیزی یەکێك لەو کەسانە بووە کە هیچ کاتێك حەزی نەچووەتە خواردن یاخود کەڵك لێوەرگرتنی خراپی جنسی لە منداڵیدا ، کارتێکردنی دیارو بەرچاوی بەسەر بەرهەمەکانی نووسەر و رەخنەگری ئینگلیزی (ویر جینا وۆلف ١٨٨٢–١٩٤١)ەوە بووە. بەکورتی دەتوانم ئەوە بڵێم هەر نووسەرێك کە سوود وەرگرتن لە سەرچاوەی زیندووی زانیاریەکان یاخود پسپۆری هاوکاری و پشتیوانی کارەکەی بێت، یاخود ببێتە هۆی باشترکردنی کارەکەی پێویستی بە هەڤپەیڤینە.

ئاخۆ هەرکەس دەتوانێت هەڤپەیڤین بکات ؟

بۆچوونێکی (بە هەڵە) زۆربڵاوە لەسەر ئەوەی کە تەنیا رۆژنامەوانانن هەڤپەیڤین ئەنجام دەدەن. ئەم بۆچوونە راست نییە. مەگەر ئەوەی کە توانای ئاخاوتن یاخود گوێگرتنت نەبێت، ئینجا هەڤپەیڤینت پیّ نەکرێت. مەرجی سەرەکی بۆ هەڤپەیڤین

کردن ئەوەیە کە بتوانی کۆمەڵێك پرسیاری ئامانجدار بێنییە ئاراوە و ئینجا وەڵامەکان بە وردیەوە تۆمار بکەی.
ئەگەر بتوانیت ئەم پێوەرو بنەمایانە لەبەرچاو بگریت، دەشتوانیت هەڤپەیڤین ئەنجام بدەی، لەوانەیە بتانەوێ ببن بە پەیامنێرێکی هێرش بەرو بزۆز کە بە پاڵەپەستۆو هێز بتەوێ قسەیان پێ بکەی، یاخود بتانەوێ ژیانی گەندەڵ کاری، هەندێ کەسایەتی، بۆ رۆژنامەیەکی بەدەنگ وەدەست بخەی، ئەگەر وابێت پێویست بە (لێهاتوویی) و کەسایەتی یاخود دەمامکی کەسایەتیەکی دیکە هەیە بۆ جێبەجێ کردنی ئەم مەرامە، ئێمە لەم کتێبەدا وا بیر دەکەینەوە کە ئێوە پێویستیتان بە زانیاری زیاتر هەیە بۆ کارەکەتان، یاخود دەتانەوێ لە چۆنییەتی ئیش و کاری هەڤپەیڤین زیاتر تێبگەن، نووسەران، رۆژنامەنووسانیان لێ جیا بکەیەوە، بە دەروون بین بەنێو بانگن. گریمان ئەم بۆچوونەش وابێت، دەروونبینی خۆی نابێتە لەمپەرێکی وەها کە نەکرێ هەڤپەیڤین ئەنجام نەدرێت و لە هەندێ لایەنیشەوە دەتوانرێ ببێت بە خاڵی چاك لەم کردەوەیەدا.
هەڤپەیڤین واتە بە قسەهێنانی کەسانی دیکە دەربارەی خۆیان و یان دەربارەی خەڵك هەموو ئەو شتەی کە پەیامنێرەکان پێویستیان پێیەتی، ئاشنایی و زاڵ بوون بەسەر چەند شێوەی ساکارە کە بتوانن بەباشی و بە دروستی وتووێژ بکەن. لەم قۆناغە بەدواوە لەوانەیە ئەوان بیانەوێت ئەم شێوازانە لەڕووی هونەرییەوە پێبگەیەنن، بەڵام ئەم کارە بە زۆرەملێیی نییە.

پەیڤدەر . یاخود ئەوەی هەڤپەیڤینی لەگەڵ دەکرێ کێیە ؟

هەرکەسێك لە مرۆڤێکی ئاسایی نێوکۆڵان و شەقامانەوە بگرە تا پسپۆرێکی نێونەتەوەیی، ئامانجێکە، لەوانەیە بیهێنینە ئاخاوتن و

هەڤپەیڤینی لەگەڵ بکەین. ئەوەی کە دەتەوێ لەگەڵ کێ هەڤپەیڤین بکەی، پێوەندی بە بەرنامەو ئامانجەکانی خۆتەوە هەیە، بۆ نووسینی بابەتێك لەسەر بیروڕای خەڵکی لەمەڕ پێوەندییەکانیان لە دەرەوەی ماڵەوەدا، لەوانەیە پشت بە راوەرگرتنی خەڵکی ئاسایی ببەستیێ، لە کاتێك بۆ نووسینی وتارێك لەسەر کانزایە دەگمەنەکان، دەبێت بۆ زانکۆی بەشی زانستە تایبەتیەکان بڕۆی، چونکە بێگومان دواندنی پسپۆرێکی ئەم بوارە پێویستە.

لەوانەیە هەندێ جار کارەکەتان وەك قسەکردن لەگەڵ دۆستێکی نزیکتان ئاسان و سوك بێت و جاری واش هەیە پێویست دەکات بۆ دەست کەوتنی کەسێکی وەها پێوەندی بە دورترین شوێنەوە بکەیت. کە واتە ئەوانەی لەگەڵیان هەڤپەیڤین دەکەی بەسەر دوو دەستەدا دابەش دەبن:

(پەیڤ) بێژە گرنگەکان: ئەم دەستەیە لەلایەکەوە بێ وێنە و تایبەتن (یاخود لەبەر ئەوکارەی کە کردوویانە هەندێ جاری واش هەیە بە هەردوو هۆیەکەوە)، ئەم دەستەیە دەکرێ دەوڵەمەند و کەسانی بە ناوبانگ و هەروەها بەد ناو و جێگەی ئاماژە و بە توانا و کەسانی ئاسایی لە بارودۆخی نائاسایش لەخۆ بگرێ.

(پەیڤ) بێژە پسپۆرەکان: ئەم دەستەیە زانیاری نێوخۆیی یاخود تایبەتیان هەیە، کە بۆ وتارەکان پێویستیتان پێی هەیە.

بەڕێوەبەرانی پەیوەندییە ئاساییەکان، وتەبێژانی راگەیاندنە گشتیەکان، کاربەدەستان، شایەتی دەران، هەموو ئەوانە سەرچاوەی سەرەکین بۆ ئەم جۆرە هەڤپەیڤینانە.

بۆ هەڤپەیڤین کەسەکان لە کوێ بدۆزینەوە..؟

بەگشتی وا پێویست دەکات کە کەسەکان بەهۆی کەسی دووەمەوە یاخود کەسی پێوەندی خۆتانەوە لە ماڵەوە یاخود لە شوێنی کارەکەیانەوە بدۆزیتەوە، یاخود ئەوەی بە دوایاندا بگەڕێی و بە دوای هەرسەرە داوێکیشدا بگەڕێی. بۆوە دەست هێنانی زانیاری زیاتر تکایە بۆ بەشی (٥) هەڤپەیڤین وەرگرتن بڕوانە.

هەڤپەیڤین لە کوێ ئەنجام بدەین ؟

جگە لە هەڤپەیڤین بە تەلەفۆن، یاخود هەڤپەیڤینی کورت لەگەڵ کەسێکی نامۆونەسراو لە شەقامدا، بەگشتی واپێویست دەکات شوێنێکی لەبارو گونجاو بۆ وتووێژکردن لەبەرچاو بگرین، هەر ئەوەی کە کەسەکان رازی دەبن هەڤپەیڤینیان لەگەڵدا بکەیت، بەهۆی ماوەپێدان و لێزانی خۆیانەوە، چاکەیان لەگەڵدا کردوویت، بۆیە وا جوانترە لە شوێنێکدا کە لە ڕوانگەی ئەوانەوە شوێنێکی لە باروگونجاو بێت، هەڤپەیڤینەکەت رێك بخەی بۆ وەرگرتنی زانیاری پتر لەسەر ئەم باسە بڕوانە فەسڵی (٥)ەم هەر لەم کتێبەدا.

کاتی هەڤپەیڤینێك چەندە ؟

ئەمەیان بەپێی بابەت دەگۆڕدرێ، دەتوانی هەڤپەیڤینێك لە چەند دەقیقەیەکدا بە تەلەفۆن یاخود هەڤپەیڤینێکی کورت لەگەڵ کەسێك دابێ کە لە کۆبوونەوەیەکی گرنگ دێتەدەرێ ئەنجام بدرێ، یاخود ئەوەی ئەو کەسانەی کە بەسەرهات دەنووسن بە مانگان و بە ساڵان و هەرجارەی چەند کاتژمێرێك بخایەنێ.

هەڤپەیڤینێکی ڕاستەوخۆ بۆ وتارێکی نێو گۆڤارێك بەگشتی لە کاتژمێرێکدا ئەنجام دەدرێ، بەلاّم هیچ یاسایەکی نەگۆڕ و تایبەتی بۆ ئەمەش نییە، ماوەو کاتی هەڤپەیڤینەکە بەندە بەو بڕە زانیارییەی کە پێویستیتانە و ڕادەی حەزی ئەو کەسەی هەڤپەیڤینی لەگەڵدا دەکرێ بەوەی کە چەند دەیەوێ قسە بکات. بۆ دیار کردنی کاتی هەڤپەیڤینیش دەکرێ ئەوکاتەی یەکتر دەبینن قسەی لەسەر بکرێ.

بەر لە هەڤپەیڤین دەبێت چەند ئاگاداری بابەتەکە بین ؟

هەرچەندە ئاگاداریمان زیاتر بێت باشترە، توێژینەوە بەشی بنەڕەتی وتووێژێکی جوان و باشە. لێکۆڵینەوە پرسیارەکانت بە پێزتر دەکات و ڕێزی هەواڵنێریش لەلای ئەوکەسەی کە وتووێژی لەگەڵدا دەکرێ زیاتر دەکات. بۆ زانیاری لەسەر ئەو بابەتە بڕوانە بەشی (٦)، (ئامادەکارییەکانی بەرلە هەڤپەیڤین) .

خوێندنەوەی بابەتی مافداری ؟.

بەڵێ گرنگترین بابەتی مافداری، درۆ و تۆمەت هەڵبەستنە، لە فەسڵی یازدەیەم بەشی هێنانە سەرکاغەزی قسەی سەر کاسێت لەم بارەوە، شیکردنەوەو ئاگاداری پێویست دراوە..

فەسڵی دووەم
هە ڤپەیڤین" شێوازو جۆرەکانی

هەڤپەیڤین" شێوازو جۆرەکانی

لــەم بەشــەدا بــەکورتی و بەگشــتی لەســەر باوتــرین شــێواز و جۆرەکـانی هەڤـپەیڤین بـۆ نووسـەران دەئـاخڤین . شێوازو جۆری هەڤـپەیڤین تـا رادەیـەکی زۆر ناوەڕۆکی کاری ئێوە دەخاتە ڕوو ، ئەگـەریش بەرنامـەو پـرۆژەیەکی دیـارو نەگۆڕیشتان لە دڵدایە،کە لەوانەیـە هـزرێکی زۆر روونـت لە سەر کەسەکە هەبێت کەدەتەوێ لەگـەڵیدا بـپەیڤیت و لـە هەمان کاتیشدا بە شێوەیەکی دیاریکراو، بـەلاّم ئەگـەر دەتــەوێ ژەماریـەکی زۆر هەڤپەیڤین ئەنجام بدەی ، لەوانەیـە لـە کۆتـاییدا هەسـت بەوەبکـەی کـە بـڕێ لـە جۆرەکانی هەڤــپەیڤین بۆهــەندێ لێکۆڵیــنەوە یــاخود نووســین لەبارتــرە- لێرەشـدا ئـامـاژە بەهــەندێ لەو شێوازانە کە لە بەردەستتان دان- ئەگـەری ئێـوە رۆژنامەنووسـێکی ئـازادن و پابـەندی هیچ شوێنێك نــین، بۆتــان دەردەکــەوێ کــە هەرچــەندە هەڤپەیڤیــنەکانت جۆراوجۆربـن بلاّوکـراوە وبلاڤۆکـی زیاتـر حـەز بە بلاّوکردنەوەیان دەکـەن .زۆربـەی نووسەران یەکێك لە جۆرەکانی هەڤپەیڤینیان لە جۆرەکــانی تــر لا دلگیرتــرە ، هــەندێ کــەس لەوانەیــە خۆیــان راسـتەوخۆ بـۆ بینینی کەسێك بچن لە کاتێکدا خەڵکیتر لەوانەیە ، لەباشـترین شـێوە کەچی ئەوەندەش خۆیی نییە- واتە شێوازی بەتەلـەفۆن لەگـەڵ ئەوکەسەی دەتەوێ وتووێژی لەگەڵدا بکەیت- سـوودوەربگرن ئـەو شێوازەی کە تۆ حەزی لێدەکەی هەرکامەیان بێــت ،جــۆری هەڤپەیڤیــنەکە لــەکۆتاییدا ، لەتــەك نــاوەڕۆکی ئەوکارەی کە ئەنجامی دەدەی دەبێت یەکانگیر ببن.

هەڤپەیڤینی ڕووبەڕوو

ئەگەر دەتانەوێ ریپۆرتاژێکی تێروتەسەل ئامادەبکەن ،یاخود بابەتێکی چڕوپڕ لەسەر کەسێك بنووسن ئەوا هەڤدیتنی ڕووبەڕوو پێویستە و باشترە .مەگەر ئەوەی کە دەرفەت وکاتی گونجاو و پێویست نەبێت و کەسی مەبەستتان دوور بێ و دەستتان پێی ڕانەگات هە ڤپەیڤینی ڕووبەڕوو، لە زۆرلاوە دەبێتە هۆی رەزامەندی و رازیبونتان . چونکە پەیڤدەر کاتێکی دیاریکراوی بۆ دیداری ئێوە داناوە وبواری ئەوەتان دەست دەکەوێ کە قوڵتر لە بابەت ئەو کەسەوە لێکوڵینەوە ئەنجام بدەن و زانیاری زیاترتان لەوەی کە زۆر جاران بەهۆی هەڤپەیڤینێکی تەلەفۆنییەوە یاخود لەماوەی چەند چرکەیەکدا ، لە کۆتایی سەردانی شاندێك یاخود کونفرانسێکی رۆژنامەوانیدا پێی دەگەیت ، دەست بکەوێ . لە هەڤپەیڤینێکدا دەورو روبەرو جوڵەکانی لەش ، گۆڕانی سەرو سیماو.ی پەیڤدەر دەتوانن زانیاری بە سوود بن بۆ سەرکەوتنی کارەکەتان .سەرەڕای ئەمەش رێگە خۆش دەکەن بۆ پەیوەندییەکی دۆستانە ، کاتێك لە شوێنێکی لە بار دانیشتوون و پێکەوە چاییەك ، یاخود قاوەیەکیش دەخۆنەوەو وتووێژدەکەن .چونکە بەو شێوەیە پەیوەندییەکە راستەوخۆ دۆستانەترە لەو کاتەی کە بە هۆی تەلەفۆنەوە ، بە بێ بینینی سیمای ئەوکەسەی کە قسەی لەگەڵ دەکەی و بەتەمای زانیاری زۆر بە سوود و گرنگت بداتێ.

لە وانەیە گرێ و کۆسپی سەرەکی رێکخستنی هەڤپەیڤینی ڕووبەڕوو بگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە کات بە فیڕۆ دەچێو دەبێت پارەیەکیش خەرج بکرێ . هەندێجاریش وا هەڵدەکەوێ کە کەش وهەوا لە بارنییە بۆ ئەوەی هەڤپەیڤینێك ئەنجام بدەی ،

یاخود ئەوەی کە هەندێ هات و هەرا ببێتە هۆی ئەوەی کارەکەت بوەستێ . بە لاَم بە گشتی بە بڕوای زۆربەی ئەوکەسانەی هەڤپەیڤین ئەنجام دەدەن ، هەڤپەیڤینی راستە وخۆ ، دلگیرترین و جوانترین رێگایە بۆبەدەست هێنانی زانیاری . بۆ زانیاری زیاتر لەسەر چۆنییەتی رێکخستنی هەڤپەیڤینی راستەوخۆ تکایە بڕوانە بەشی (هەشتەم) ، (ئەنجامدانی هەڤپەیڤین).

هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی.

ئەگەر دەتەوێ بابەتێکی تێرو تەسەل بەویستی خۆت بنووسی، دەبێ بزانی وتۆوێژی تەلەفۆنی کارێکی چاك نییەو باشتر وایە کەیەکتر ببینن ، ئینجا هەڤپەیڤین ئەنجام بدرێت .سەرەڕای ئەمەش هەندێ رێگە هەن کە ئەوەمان بۆ ڕوون دەکەنەوە کە لە هەندێ بارودوخ دا وتووێژی تەلەفۆنی لەبارترو بە کەلْك تردەبێت لە جۆرەکانی دیکە .بۆ نموونە ،ئەگەر لە هەڤپەیڤینی ڕوبەڕوودا“ ئەو لایەنەی کە دەمانەوێ هەڤپەیڤینی لەگەڵدا بکەین، لە شوێنێکی دوور لە ئێمەدا دەژیێت، لەوانەیە لەبەر بە فیڕۆنەدانی کاتی زۆرو کەمتر خەرج کردنی پارەو شتی لەوبابەتە ، وتووێژی تەلەفۆنی لەبارتربێ لەوانی تر، بەلاَم ئەگەر گرنگی ئەو کەسەی کە دەتەوێ وتووێژی لەگەڵ دا بکەی بە هۆی پسپۆڕیەکەیەوەیەتی (بۆ وێنە دەروونزانێك کە پسپۆڕە لە چۆنایەتی وردەکارییەکانی ئەو بنەمالاَنەی کە تووشی سەر لێشێوان هاتوون، لەوانەیە بتوانرێت بەهۆی وتارێکەوە دەربارەی بنەماڵەیەکی سەرکەوتوو و رێك هاوکاری ئێوە بکات) ئەو کاتە لەوانەیە هەست بەمە بکەیت، جۆری ئەو زانیاریانەی کە دەتوانیت وەریان بگریت، بەتەلەفۆنەوە ئاسانترە .ئەگەر ئێوە یاخودئەو

کەسەی هەڤپەیڤینی لەگەڵدادەکرێت، بەراستی لەکێشەیەک دان ،لەسەروبەندی سەردانێکی دەروەی وەلاتیت یاخود ئەوەی کە هەلێکی زۆرت لەبەر دەستدا نییە، پێوەندی تەلەفۆنی لەبارەی کەمتر بە فیڕۆدانی کات کەڵکی زیاتری هەیە. ئەو هەواڵنێرانەی کە بە شەو و رۆژ کار دەکەن و لە هەر هەفتەیەکیشدا چەندین هەڤپەیڤینیان هەیە، بۆ بەفیڕۆ نەدانی کاتەکەیان پتر سوود لە تەلەفۆن وەردەگرن.

ئەگەر ناچار بیت لەنێوان هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی و هەڤپەیڤینی رووبەڕوویی یەکێکیان هەلبژێری دەبێت قازانج و زیانەکان لەبەر چاو بگریت. یەکێك لە قازانجە بەرچاوو باشەکانی هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی لەوەدایە کە دەتوانی دەست بەجێ لەگەڵ ئەو کەسەی کە مەبەستتە قسە بکەیت.

سەرەڕای ئەمەش ئەگەر ئەو کەسەی کە قسەی لەگەڵدا دەکەی، ئەو زانیاریانەی کە ئێوە مەبەستتانە نەزانێ، پارەو کاتێکی زۆرت بەفیڕۆ نەداوە.

گرفتی سەرەکی ئێوە ئەوەیە، تەنیا ناتوانن جوولەکانی دەست و دەم و چاوی ئەو کەسە ببینن، (بەلاّم لە کاتێکدا ئەگەر وتووێژەکە بە مەبەستی دەست کەوتنی زانیاری زانستیەوە بێت کە دیارە لەوکاتەدا دیتنی کەسەکە یاخود نەدیتنی کار لە کرۆکی وتووێژەکەتان ناکات) سەرەڕای ئەمانەش بڕینەوە یاخود کورت کردنەوەی هەڤپەیڤین، بە رێگای تەلەفۆن زۆر سانایە و ئەو لایەنە بە وتنی بەداخەوەم یان دەبێ بڕۆم، کاروئەرکی خۆی سووک دەکات.

تۆمارکردنی زانیاری بە تەلەفۆن سەختر دەکەوێ ، بەلاّم بەگشتی هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی لەبارەی مادییەوە هەرزانتر لە هەڤپەیڤینی

ڕووبەڕوو تەواو دەبێت . سەبارەت بە ڕێگاکانی هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی بڕوانە فەسڵی هەشتەم کە زانیاری پتری گرتۆتەخۆ.

هەڤپەیڤین بە ڕێگای نووسینەوە

هەندێ جار لەوانەیە هەڤپەیڤین بە ڕێگای نووسینەوە لە جۆرەکانی دیکەی هەڤپەیڤین بەکەڵك تر بێت.
ئەگەر ئەو کەسەی کە ئێوەش مەبەستتانە، لە شوێنێکی دوور لە ئێوە بژیێت و دەستتان پێی ڕانەگەیشت و بە ڕێگای تەلەفۆن مسۆگەر نەبێت ، بەڵام دەکرێ بەهۆی نووسینی کۆمەڵێك پرسیار و نامەیەك بتوانی ئەنجامێکی باشتر وەربگری، بە کورتی دەکرێ بڵێم وتووێژی لەو جۆرە واتە نووسینەوەی پرسیار و ناردنی بۆ کەسی مەبەست پتر بۆ هەندێ کاری ڕەسمی بۆ نموونە بۆ پێوەندی کردن بە زانکۆ و شوێنە تایبەتیەکانی زانست و ناوەندەکانی لێکۆڵینەوە زیاتر ئەنجامی باش و لەباری هەیە. بۆ زانیاری پتر لەسەر ئەم بابەتە لە فەسڵی داهاتووی باسەکەمان زیاتر قسەی لەسەر کراوە.
ئەگەر ئەو زانیاریانەی کە دەتەوێ بە دەستیان بهێنی زۆرن، یاخود دەزانیت کە ئەو کەسانەی تۆ مەبەستتن گەلێك سەرگەردان و گرفتارن، لەوانە پرس وڕا پێکردنێکی بەروەخت جا چ بە تەلەفۆن بێت یان بە نووسین، لەسەر ئەوەی ئایا ڕازی دەبن هاوکاریتان بکەن یاخود نا، لەوانەیە بە کەڵکت بێت.

جۆرەکانی هەڤپەیڤین

هەڤپەیڤینەکانیش هەروەکو پەیڤدەران شێوەو ئەندازەی جۆراوجۆریان هەیە ئەگەرچی شێوازە بنەڕەتیەکانی پرسیارکردن بۆ وەرگرتنی زانیاری و تۆمارکردنیان لە چەندین

جـۆری هەڤپەیڤیـندا تـا رادەیـەکی زۆر یەکسـانە، جـۆری هەڤـپەیڤین نـاوەرۆکی قسـەکان و پێداویستیەکانی بلأوکراوەکە یـاخود چۆنییەتی سـوود وەرگـرتن لە بابەت و زانیاری دەست نیشان دەکات.

هـەندێ لـە جۆرەکـانی هەڤـپەیڤین کـە شـرۆڤە کردنیان لەمەو دوا دەکرێ، بەکارهێنانی تایبەتیان بۆ هەندێ هەڤپەیڤینی تایبەتی لە نووسیندا هەیە.

وتارگـەلی پیاهـەڵگوتن یـاخود ژیانـنامەی کەسـەکان، بێگومـان دەکەونە سەر رێی کاری رۆژنامەنووسان.

بـەلأم نووسـەرانی تری وەکو مێژوو نووسانیش دەتوانن سوود لەو شێوازە وەربگرن.

بـەم شـێوەیە جۆرەکانی تری هەڤپەیڤین وەکو هەڤپەیڤین دەگەڵ کارناسـێك (پسـپۆرێك) بـۆ سـوود وەرگـرتن و بەهـرە بـردن لـە پسـپۆری و لێزانییەکەی، بیرورِا وەرگرتن یاخود هەناردنی پرسیار نامـەیش لەوانەیـە هـەر بـەو رادەیـە بـۆ ئـەو نووسـەرانەی کـە پێویستیان بە زانیاری و پسپۆری هەیە بەکەڵك بێت.

هەڤپەیڤین بۆ بابەتێکی باس لێوە کردن یان ژیاننامەنووسین

بابەتـەکانی نێـو وتوویـژێ لەوانەیـە ببێـتە هـۆی دڵـبەندی و جێکـردنەوەی رۆژنامەنووسـەکە لـەنێو خـەڵکیدا، هـەروەها بـە پێچەوانەشـەوە، بەپێچـەوانەی راپۆرتـی هەواڵـنێرێك کـە بـۆ وەدەسـت هێـنانی وتەیـەکی بـاش یـان وەدەرخستنی ئەوەی کە پسـپۆران دەیـڵێن بـۆ بەدەسـت هێـنانی لەگـەڵ کەسـێکدا لـە ماوەیـەکی کورتـدا هەڤـپەیڤین بکـەن، یـاخود بـۆ نووسـینەوەی ژیانـنامەی کەسـێکی ناسـراویش ئـەنجامدانی هەڤـپەیڤین و بیرورِا

گۆڕینەوەیەکی پتەو و بنەڕەت پێویستە. لەم جۆرە وتووێژانەدا بارستایی وردبوونەوەکە بەهۆی سەرکەوتنێکی تایبەتەوەیە لەسەر ئەو کەسەی مەبەستمانە (بۆ نموونە نووسەرێك کە بەرهەمەکەی بازاڕێکی گەرم و گوڕی هەیە) یاخود لە بەراوردێکی تایبەتیدا کە بۆ هەندێ کەس ڕوی‌داوە (بردنەوە لە کێبەڕکێدا) یاخود هەندێ جاریش بەهۆی پەیوەندییە کۆمەڵایەتیەکانەوە (پێوەندی سەرمایەداران، کەسایەتیە ناسراوەکان یاخود بەگشتی ئەوانەی کە بەرچاون)، هەمیشە ڕۆژنامەکان بەبەردەوامی و گۆڤارە گشتییەکانیش لەهەر ژمارەیەکیاندا، لانی کەم بۆ نموونە یەکێ لەم وتووێژانەیان تێدایە، لە هەندێ ژمارەشدا وا هەڵدەکەوێ چەند نموونەی ئەم وتووێژانە لە ژمارەیەکیشدا بلاّو دەکرێتەوەو بەرچاو دەکەون.

وتارە وەسفیەکان، یاخود ئەوانەی بایەخ بە ژیاننامەی کەسەکان دەدەن وتارەکانیان لانی کەم کەمتر لە هەزار وشە نابێت.

بەگشتی ئەم جۆرە بابەتانە پڕن لە گێڕانەوەی بەسەر هات و گوتە و جاری واش هەڵدەکەوێ هەمان گوتەی باسکراو سەرجەمی قسەکانی پەیڤدەرێك دەبێت، یاخود وتارگەلێك بەناونیشانی ڕۆژێك لە ژیانی... دوا نموونە گەلی جۆراوجۆرن.

کەچی لەوانەیە سەروبەندی بابەتەکەش تایبەت بە پرسیارکردن و وەلاّمدانەوەیەکی تایبەتییەوە بێت، کە ئەمەیان زیاتر پێوەندی بە وەلاّمدانەوەی وشیارانەی پەیڤدەرەوە هەیە. بۆ زانیاری زیاتر لەم بارەیەوە بڕوانە فەسڵی یازدەیەمی ئەم کتێبە بەناوی گوێزانەوەو نووسینەوەی هەڤپەیڤین لە کاسێتەوە بۆ سەر کاغەز. ئەو بابەتانەی لەڕووی وتووێژیکەوە دەنووسرێنەوە بەگشتی ڕوانگەیەکی تایبەتیان هەیە، ڕۆژێك لە ژیانی کەسێکی دەوڵەمەند

و ناسـراو لەوانەیـە نموونەیـەك بێـت لەو بابەتە، بەڵام ئیتر بابەتی جۆراجۆر لە شێوە چیرۆکی (زاڵ بوون بەسەر گیروگرفتەکاندا) کە زیاتـر لـە گۆڤـاری تایـبەت بـە ئافـرەتاندا بـە چاپ دەگەیەنرێن و هــەروەها هــەندێ چــیرۆك و بەســەرهات کــە بابــەتی ئــەزموونی تاکەکەســی بــۆ نموونــە (چــۆن رۆژانــەی خــۆم وەك کارمــەندێك دۆڕاند)یە.

بڵاوکـراوە ناوچەییەکان لەوانەیە گرنگی پتر بە خەڵکی ناوچەکەی خۆیـان، بـەهۆی مـاڵ، باخچـە، ئیـش و کـار و ئەزموونی گەشت و گوزاری ئەوانەوە بدەن.

بەگشـتی هەڤپەیڤین لەگەڵ کەسایەتیەکی ناودار تەنیا لەبەر ئەوە نییــە کــە ناســراوەو نــاودارە ، چــونکە زۆربــەی ئــەو گۆڤــارو رۆژنامانـەش پێویسـتییان بـە هـۆو پاڵـنەرێکی تایبەتی یە کە ئەو بابەتەیان بۆبخاتە قەوارە و چوارچێوەیێکی گونجاو وباشەوە . لەم بـارەوە بـۆ زانیـاری پـتر بـڕوانە فەسـڵی چـوارەم (هەڵـبژاردنی مەبەست.) بۆ رۆژنامەنووسە ئازادەکان ،ئەو بابەتانەی کە پشت بـە هەڤپەیڤین دەبەستن زۆرگرنگن .زۆربەی بەڕێوەبەری نووسینی گوڤارەکـان حـەزیان لەم شێوە بابەتانەیە ، لەبەر ئەوەی بابەت و زانیـاری نوێیـان تێدایـە . هەروەها ئەگەر ئەوکەسەی هەڤپەیڤینی لەگـەڵدا دەکـرێ ناسـراوبێت ،ئـەم وتـارە دەتوانێ ببێتە هۆی پتر بوونـی ژمارەکـانی تـیراژی ئـەو بلاڤۆکـە . لەوەش بترازێ،زۆربەی ئەو رۆژنامە نووسانە دەتوانن لەیەك هەڤپەیڤیندا سوودی ئەوەندە وەربگرن چەندین وتار بۆ چەندین بلاڤۆکی لە سەر بنووسن . بۆیە ئــەم جــۆرە هەڤپەیڤیــنانە لــە بــارەی بەفیرۆنــەدانی کاتیشــەوە دەتوانـن سـوودبەخش بـن .هـەروەها کـە بـە هەڵکـەوت چاوێك بە رۆژنامەو گوڤارەکاندا دەخشێنی ، خوشەویستی ئەمجۆرە وتارانە

خۆی دەردەخات .چاوێك لەچەند بلاًڤۆكی ناوچەیی ، كە تێیاندا هاتووە: هەڤپەیڤین لەگەڵ ئافرەتێك لەسەر هەرەشەكانی ئەسپ سواران وهاتووچۆ كردنیان لە بلاًڤۆكێكی ناوچەیی وەك هەفتەنامە، وتووێژ لەگەڵ بازرگانێكدا كە كارگەی بۆ بەرهەم هێنانی پەنیر لە ناوچەكەی خۆیدا دروست كردووەو لە گۆڤاری مانگانەی ناوچەكەی خۆیدا، هەروەها هەڤپەیڤین لەگەڵ ژنە هونەرمەندێكدا سەبارەت بەجۆری رازاندنەوەی ماڵەكەیی و هەڤپەیڤینێك لەگەڵ نووسەرێكی ناوچەیی سەبارەت بە دوایین كتێبی.

ئەوەی كە لە سەرەوە ئاماژەمان پێدا یەك لە سێی ئەو بابەتە رۆژنامەوانیانەن كە بۆ هەڤپەیڤین لەسەر كردن دەشێن و گونجاون.

لە یەكێك لە رۆژنامە سەرتاسەرییەكاندا لە دوایین رۆژی هەفتەدا وتارێك كە لەلایەن ژنە هونەرمەندێكی ناسراو سەبارەت بە شادی و كۆڤانەكانی باوك، یاخود تەنیاییەكانی دایكی هەروەها پرسیار و بەرسڤی ئاسایی لەگەڵ وەرز شوانێكی ناسراو و هەڤپەیڤینێك لەگەڵ چێشت لێنەرێك لەسەر ئەو چێشتخانەیەی كە خۆی حەزی لێدەكات ئەو بابەتانە بوون بۆ پرۆڤەكردن، ئەو بلاڤۆكەی كە حەزی لێدەكەی بگەڕێ و بزانە چەندی لەم شێوە وتارانەی تێدا دەدۆزیتەوە.

وتارێك بە چەند گفتوگۆیەكەوە

ئەنجامدانی هەندێ كاری پەیوەست بە لێكۆڵینەوە، بەتایبەتی ئەو پرۆژانەی كە بڕیارە لەسەر بابەتێكی تایبەتی بینووسن، یاخود وێنەیەكی جوان و رونی لێ بەدەستەوە بدەن، لەوانەیە

ئـەنجامدانی چـەندین هەڤـپەیڤین، بـۆ بەدەسـت هێـنانی کۆمەڵێك بیروڕا یاخود روانگە پێویست و گرنگ بێت.
مێـژوو نووسێکی ناوچەیی، ئەگەر بیەوێ لەسەر باری کۆمەڵایەتی لـە دەساڵەی ١٩٢٠دا بابەتێك بنووسێ دەبێت لانی کەم بیرەوەری ئـەو کەسـانە تۆمـار بکـات کـە لەو دەساڵەدا ژیاون و ئێستەش لە ژیـاندان تـاکو بـتوانێ وێـنەیەکی زیـندووی ئـەو مەبەسـتە نیشـان بدات.
ئـەو کەسـانەش کـە خـەریکی نووسـینەوەی ژیانـنامە و شـتی لەو بابەتـەن لـە وانەیـە، زۆربـەیان بگەڕێـنەوە سـەرئەو وتووێژانـە و کەڵکی زۆریشیان لێ وەربگرن.
لـە زۆربـەی هـەرەزۆرەی وتارەکانیشـدا دەکـرێ سـوود لـە چـەند شـێوە وتووێـژ وەربگـری بەتایـبەت ئەگـەر هەڤپەیڤینەکان لەسەر چـاوەی جۆراجۆرەوەبـن. ئەمانـەش لەگـەڵ ئـەو بابەتانـە کـە بـۆ بەدەسـت هێـنانی هـەندێ رێـژە و کۆکـردنەوەی بیروڕاو شتی لەو بابەتـە جیاوازیـان هەیە. لەم کاتانەدا ئەو کەسانەی کە وتووێژیان لەگــەڵدا دەکــرێ (پــەیڤدەر)ەکــان بــە وردە کارییــەکی زۆرەوە دەستنیشـان دەکـرێن، چـونکە لەوانەیە هەندێ زانیاری تایبەتیان هــەبێت یارمــەتی نــاوەرۆکی وتارەکــەش بــدات، لــە جیــاتی کۆکـردنەوەی بـێ بەرنامـەی بیروبـاوەڕی هەڕەمەکی و شتی دیکە بـۆ نموونـە لێکۆڵیـنەوە لـە ژیـانی کۆمەڵایەتی ئەو ئافرەتانەی کە خـەریکی ئیـش و کاری گرنگن یاخود ئەو پیاوانەی کە لە هیچەوە هـەموو شـتێکیان دەسـت کـەوتووە، بـە بابـەتی گرنگ و جوان بۆ ئەم وتارانە دابنێین.
بەگشـتی لانی کەم پێویستیتان بەسێ جۆری گفتوگۆ دەبێت تاکو بۆتـان بـلوێ کۆمـەڵێك ئـەزموون بە رادەیەکی بەربلاو بخەنەڕوو و

ئەركی سەرەكی ئێوە (بە چاوپۆشی لە فرۆشتنی هزرێكی نویٚ بە سەرنووسەر) دۆزینەوەی ئەو بابەتانەیە كە شیاوی هەڤپەیڤین كردن بۆ ئەم گۆتارەبێت، كەچی نێوەرۆكی ئەو بلاڤۆكەی كە هەتانە بۆی دەنووسی، لەوانەیە وا پێویست بكات كە مەبەستەكان بۆ تەمەنێك یاخود چینێكی كۆمەلاٚیەتی تایبەت تەرخان بكەیت (بۆ زانیاری پتر لەسەر ئەو بابەتە فەسلٚی چوارەم، هەلٚبژاردنی مەبەست،بخوێنەوە) دەبێت هەولٚ بدەیت لەم بەربەندی نێوانەدا كۆمەلێكی هەمەجۆر بۆ هەڤپەیڤین هەلٚبژێریت و بدۆزیتەوە. دەستنیشان كردن و هەلٚبژاردنی چەند ئافرەتێك یاخود چەند پیاوێك كە هەموویان لە كارگەیەكدا خەریكی كاركردنن، لەوانەیە ئەوەندە ژیرانە نەبێت، لەبەر ئەوەی ئەم كارە واتا ئەم جۆرە هەلٚبژاردنە دەتوانیٚ روانگەیەكی سنوردارمان بۆ دەست نیشان بكات.

تۆ تا ئەو ڕادەیەی كە بۆت دەلویٚ دەبێت روانگەی كراوەت هەبێت، زۆر دوورە كە هەموو ئەو كەسانەی وتووێژیان لەگەلٚدا دەكەی وەلاٚمی نزیك لە یەكتریان بۆ بە پرسیارەكانت هەبیٚ، یاخود ئەوەی كە رایەكی وەك یەكتر دەربڕن.

لە راستیدا لەوانەیە هەست بەوە بكەیت كە لە نێو ئەو بیروڕاو بەرسڤانەی كە دراونەتەوە گەلێك جیاوازی بەرچاو بكەوێت، گەیشتن بەو ئەنجامە زۆر باشە، چونكە وتارەكەتان دەبێتە شتێكی بابەتیانە و بەلگەدار.

ئەگەر دەتانەویٚ شتێك بسەلمێنن كاتێك كەسێك یان چەند كەسێك دژایەتی فلان بابەت دەكەن كە لەوانەیە وا هەست بكەن تووشی هاتووی، ئەمە بابەتێكە دەتوانی بەر لە نووسینی وتارەكەت لەبەر چاوی بگریت و لەم بارەشەوە باشترە بە هۆی

گفتوگۆوە بیروڕاتـان دووبـارە بکەنـەوە، ئەویش بە پرسیارێك کە پێتان وایـە و بە هیوان وەڵامەکانی لە وتارێکدا بدۆزنەوە، دەست پـێ بکـەن. لـە جـۆرە وتـارێکی ئـاوادا پێویستیتان بـەوە دەبێت پرسـیارەکەتان دووبـارە بکەنـەوە (بـۆ زانیـاری زیاتر لەسەر ئەم بابەتـە بـڕوانە فەسڵی نۆیەم تایبەت بە –هەڤپەیڤین لەگەڵ پتر لە کەسێك).

هەڤپەیڤینە ڕۆژنامەوانییەکان

هەڤپەیڤینێکی ڕۆژنامەوانی کاتێك دێتە ئاراوە کە کارگەیەك یاخود ڕێکخـراوێك دەیـەوێت بابەتێکی تایبەتی ڕابگەیەنێ یان ئەو کاتەی ڕۆژنامەوانییـەکان بابـەتێکیان زۆر لـەلا مەبەسـتە ئەگـەر تا ئێستا هەرگیــز بەشــداری هەڤپەیڤیــنێکی ڕۆژنامــەوانیت نەکــردووە، بــە دیتـنی هەڤپەیڤیـنێکی ڕۆژنامـەوانی لـە تەلەڤـزیۆندا، دەتوانیت تا رادەیـەك ئاشـنای ئەم جۆرە هەڤپەیڤینانە ببیت. لە کۆنفرانسێکی ڕۆژنامـەوانیدا، بەگشـتی پەیامـنێران و ئەو کەسانەی کە حەز لەم کـارە دەکـەن بـۆ بیسـتنی ئاگادارییەك یاخود بابەتێك کۆدەبنەوە دواتریش ئامادەبووان دەتوانن پرسیارەکانی خۆیان بخەنە ڕوو.

کۆبوونــەوە ڕۆژنامەوانییــەکان، زۆر جـار (بــەڵام نــەك بــەردەوام) کـۆڕی ئـازادن کـە تیایـاندا هـەر کەسـێك دەتوانێت پرسیار بکات، ئەگەرچـی هەندێ کەس حەز دەکەن هەموو هەڤپەیڤینەکە تایبەت بە خۆیان بێت.

پرسـیارەکان، یـان ئـەوەی کـە کەسـی دووەم (پێوەنـدی) یـەك دەیانخوێنێتەوە یا ئەوەی کە پەیامنێر ڕاستەوخۆ دەتوانێ لەگەڵ ئـەو کەسـەی کـە هەڤپەیڤینی لەگەڵدا دەکات پرسیارەکانی بخاتە ڕوو.

هەڤپەیڤینە رۆژنامەوانییەکان دەتوانرێ بە ئامادەبوونی چەند کەس، کە هەواڵنێران یاخود پەیامنێران پرسیاریان لێ دەکەن یاخود بە ئامادەبوونی، کەسێك بە تەنیا بۆ نموونە نووسەرێکی ناسراو کە بەرهەمەکەی خۆی لە کۆڕێکی ناوچەیی پێشکەش دەکات، پێك بهێنرێت.

باشتر وایە بەر لەوەی لە هەڤپەیڤینێکی رۆژنامەوانی دا بەشداری بکەیت ئاگاداریت لەسەر جۆری پرسیارەکانی خۆت هەبێت (بە گشتی لە زۆربەی کاتدا پرسیارەکان لە داواکاریەکانی بلاڤۆکەتاندا پێك دێن) و لەو بەرسڤەی کە بە پرسیارەکانی ئێوە دراوە سوود وەربگرەو لەوانەیە بەم جۆرە پرسیاری ئەوانی تریش، هەروەها ئەو بەرسڤانەی کە بەو پرسیارانەش دراون لە نووسینی بابەتەکەی خۆت دا دەکار بکەیت.

لەکاتی رێك کردنی بابەتەکەی خۆتدا بە هیچ شێوەیەك نابێت ئەو پرسیارانەی کە لەلایەن کەسانی دیکەوە کراون بە ناوی خۆت بنووسیەوە. هەمیشە بۆ بەشداری کردن لە هەڤپەیڤینی رۆژنامەوانی لە گۆڤار و رۆژنامەکان دەگێڕدرێتەوە، بەڵام ئەگەر تۆ پەیامنێرێکی سەربەستی، دەتوانی لەگەڵ نووسینگەی هەر رێکخراوێك کە بەتایبەت بۆتۆ جێگای سەرسوڕمانە پێوەندی بکەیت و دوایان لێ بکەیت لە داهاتوودا ئێوە لە کات و ساتی هەڤپەیڤین و کۆبوونەوە رۆژنامەوانییەکانی خۆیان ئاگادار بکەنەوە و بانگهێشتت بکەن. لەوەش بترازێ ئەگەر لەگەڵ سەرنووسەری بلاڤۆکێك پێوەندی کارکردنت هەیە، دەتوانی پێشنیاری ئەوە بکەی وەکو نوێنەری ئەوان لە کۆنفرانس و کۆبوونەوە رۆژنامەوانییەکان و رووداوە ریکلامیەکان بەشدار بکەیت.

ئـەو بەڵاڤۆکانـەی کـە پەیامـنێری پێویسـتیان نییـە لەوانەیـە پێشوازی لەو پێشنیارەی تۆ بکەن.

دەنگی خەڵك

هەڤـپەیڤین بـە ناونیشـانی (دەنگـی خـەڵکی) هەڤپەیڤـینێکە کـە لـەویاندا هەواڵـنێر بـیروڕای خـەڵکی ئاسـایی وەردەگـرێت و کۆدەکاتـەوە، ئـەم جـۆرە هەڤپەیڤـینانە بەگشـتی وتارگـەلی جۆراوجـۆرن، بـۆ نموونـە گووتـارە پێکەنیـناویەکان وەك (بـۆ نزیکترین کەس و کاری خۆت چ جۆرە جەژنانەیەك دەکڕیت).
هـەروەها بـۆ لێکۆڵیـنەوش لـە بابـەتێکی تایـبەتی وەك (ئاخۆ لە بەرنامـەکانی مـیری، بـۆ بەرگـری لـە زۆر بوونـی دانیشـتووان، ئاگاداری، بیروبڕوای جەنابتان لەم بارەیەوە چییە ؟).
ئـەم جـۆرە گفـتوگۆیانە لەوانەیـە لـە زۆر شـوێندا تۆقێـنەر بێـت، چـونکە بـاس و هەڤـپەیڤین لەسـەر شـتێکە لەگەڵا کەسانی نامۆ و نەناسـراو بـەبێ بەرنامـە دەبێت ئەنجامی بدەیت. بەم شێوەیە بۆ زانیـاری دەربـارەی ئـەم بابەتە بڕوانە (دەنگی خەڵك) لەم بارەوە دەتوانـی سەرچـاوەیەکی بـاش و پـڕو پـتەو بێـت بـۆ زیاتر بوونی زانیاریتان لەسەر گێڕانەوە و هەواڵەکان.
ئـەم هەڤپەیڤـینانە زیاتـر لـە نێـو شەقامەکان یاخود ناوەندەکانی کەلوپـەل کـڕین ئـەنجام دەدرێـن. بـەڵام ئـەوەی کـە دەتـەوێ کە لەگـەڵا چ کەسـێکدا هەڤپەیڤین ئەنجام بدەی، ئەوە پەیوەندییەی بـەو بابەتـەوە هەیـە کـە دەتـەوێ لەسـەری بدوێـی، بـۆ نووسینی بابـەتێك لەسـەر تەندروسـتی بەساڵا چووان بێگومان دەبێت بچیت بـۆ لای ئەوانـەی وا پـێ دەچـێ لـە تەمـەنی خانەنشـینی دان، لـە کـاتێکدا کـە ئەگەر بتەوێ لەسەر بێکاری لاوەکان شتێك بنووسی،

دەبێت لەگەڵا لاوان هەڤپەیڤین و قسە بکەیت. بەڵام باشتر وایە بۆ هەر وتووێژ گەلێك بەدوای کەسانێك بکەویت کە لەکارەکەیاندا پەلەپرروزکێیان نەبێت، یاخود ئەو کەسانەی کە لەسەر کورسیەکانی پارکەکان دانیشتوون یاخود ئەوانەی بە تەنیا زیاتر بۆ ئەوە دەشێن هەڤپەیڤینیان لەگەڵا بکەیت و ئەنجامەکەشی باشتر دەبێت.

کاتێك مەبەستتە هەڤپەیڤین ئەنجام بدەیت باشتر وایە یەکەم شت خۆت بەکەسەکە بناسێنیت (هەولێش بدەن لە کاتی خۆ ناساندندا، قسەکانتان زۆر وشك و برینگ نەبن) بەکورتی بۆی شی بکەوە کە کێیت و بۆ کام بڵاڤۆك قسەی لەگەڵدا دەکەیت و پرسیارەکانت لەسەر چین.

دوای ئەمانە پێی بڵێ (حەز دەکەن پرسیارێکتان لەسەر بەرزبوونەوەی ڕێژەی باج و سەرانە و ڕادەی هەڵکشانی نرخەکان یاخود چەندو چۆنی باج و جگەرەبێت و ئەوان لەو بارەوە قسەت بۆ بکەن).

لێی بپرسە دەتەوێ لەگەڵا چەند کەسی دیکە دەربارەی ئەو بابەتە قسە بکەیت. بە ڕادەی بابەتەکە، ڕادەی ئەو زانیاریانەی پێویستت پێیەو بەربڵاوی بیروڕاش پێوەندی بە خۆتانەوە هەیە.

بەڵام هەرچی بۆتان دەکرێ لە بارەی چۆنییەتیەوە پرسیارەکانت کەم و کورت بێ و زۆر کاتی خەڵکی پێ مەگرن..

بۆ ئەم جۆرە وتووێژانەش هەمیشە یەك دوو پرسیار بەسە.

لەهەمووی گرنگتر هەر کەسێك نەیویست بەرسڤی پرسیارەکانت بداتەوەو بپەیڤێ سوپاسی بکە و بڕۆبۆلای کەسێکی دیکە.

لەبەر ئەوەی زۆر کەسی وامان هەیە حەزناکەن پرسیاریان لێ بکرێت، بەڵام بەکردەوە ژمارەی زیاتری خەڵك حەز بەوە دەکەن بیروڕای خۆیان لەسەر ئەو شتانەی کە دەیزانن دەربڕن.

قۆستنەوەی چرکەساتەکان

لەوانەیە هەندێ جار ڕووبەڕووی کەسێك ببیەوە کەبتەوێ هەر لەو ساتەداو هەر لەو شوێنەدا هەڤپەیڤینێکی لەگەڵدا بکەی، ئەم جۆرە هەڤپەیڤینانە زۆرترینیان لە بەرنامە نوچەییەکانی تەلەفزیۆن بەکار دێن. پەیامنێران هەوڵ دەدەن چەند وشەیەك لە زمانی کەسێکی ناسراوەوە، زیاتر لە مەودای دابەزین لە ئۆتۆمبێلەوە تا درگای چونە ژووری خانوویەك وەربگرن، ئەم جۆرە هەڤپەیڤینانە زۆر کورتن، بەڵام زۆر گرنگ و بە سوودن. ئەگەر دەتوانن کەسێکی ئاواتان دەست بکەوێ بەوشێوەیە پرسیارەکەی خۆتان بە دڵنیاییەوەو بە پەلە و بەڕوونی دەربڕە. ناوی خۆت و بلاڤۆك و هۆی پرسیارکردنی ئەو پرسیارە بڵێ، ئەگەر ئامێری تۆمار کاریت هەیە، ئامێرەکەت لە مەودایەکی شیاودا رابگرە.

هەوڵبدە پەیڤدەرەکە بۆ ماوەیەکی درێژ بە پێوە مەوەستێنە، زۆرینەی خەڵك گرنگی بەوە نادەن کە لەو دۆخەدا بەرسڤی پرسیارەکە بدەنەوە، بەڵام ئەگەر پەلەیان بوو کە بچنە شوێنێکی دیکەوە لەوانەیە پرسیارەکەی ئێوە ئازاریان پێ بگەیەنێ.

دەبێ لەمەش دڵنیا بن کە تێدەگەن هەرێمی تایبەت بە کەسەکان و هەڤپەیڤین لەگەڵ سازدانیان دەناسن (بۆ زانیاری پتر لەم بارەیەوە بڕوانە فەسڵی پێنجەم (وەرگرتنی هەڤپەیڤین).

• هەڤپەیڤینی دوور و درێژ

لـەکاتێکدا بەشـی زۆری هەڤپەیڤیـنەکان لـە یـەکجار بەرهەڤـبونی کورتی پەیامنێر لە ژیانی پەیڤدەردا کورت دەکرێتەوە، هەندێك لە جۆرەکـانی نووسـین (بەتایـبەت بەسەرهات) لەوانەیە پێویستی بە هەڤپەیڤیـــنی دوورو درێـــژ لەگـــەڵ کەســـێکدا، لەماوەیـــەکی زۆر هــەبێت. بـۆ نموونە دیسان دەبێت کاتی چاوپێکەوتن وەربگریت و لـەزووەوە لێکۆڵیـنەوە ئـەنجام بدەیت، بـەڵام دیسـان دەبێـت لە ڕادەی پابـەندبوون، هــەل و توانـا و تەندروسـتی پـەیڤدەر ئاگادار بیت و لەبەرچاوی بگریت و بیان پارێزی.

پرسیارنامە، یاخود نامە

پرسـیارنامە بـۆ ئـەو کاتانـەی لەبارودۆخێکی تایبەتیدا کە وەڵامی دیـاری کـراوت بـۆ هــەندێ پرسـیاری راسـتەو راسـت پێویستە، بە کەڵکن.

دەکـرێ پرسـیار نامــەکان بەشـێوەی دوانـدن پــڕ بکەیـتەوە یـان ئــەوەی کــە بــەهۆی پۆســتەوە بیانــنێری. خــراپەی ســەرەکی پرسـیارنامە بـە پۆسـت لەوەدایە کە لەوانەیە وەڵامێکت هەرگیز و هەرگیز بە دەست نەگاتەوە.

ئەگـەر پرسـیارنامەیەکی نووسراو دەنێری، لە نامەیەکی هاوپێچدا روون کــردنەوەی بــۆ بنووســە، بــۆ نموونــە تــۆ چ کەســێکی، مەبەسـتتان لـەم کـارە چییە، هـەموو جـارێك (زەرفێـك) کە پولی پۆسـتەی پێویسـتی لەســەر بێـت و ناونیشـانی خۆتـانی لەســەر نووسـرابێت بخـەرە نـاو ئـەو نامەیـەی کـە بۆکەسـی مەبەسـتتان دەنێری.

ئـەو پرسـیارنامانەی پێویسـتیان بـە وەڵامـی نوسـراوەوە هەیـە دەبێـت لەسـەر کاغەزێکی (A_4) یەك دیوی کاغەزەکە نووسراوبن، هەروەها مەودای پێویست بۆ وەڵامدانەوە لەبەرچاو گیرابێ.
دەبێـت پرسـیارەکان بـەکورتی و ڕۆشـن بـن و لە پرسیارنامەکەدا دەبـێ بۆشـایی پێویست بۆ تێبینی و رادەربڕینی پەیڤدەر لەکاتی پێویسـتدا لەبەرچـاو بگـیرێ. ئەگـەر کـەمێك زانیـاری سـاکارت دەوێت، ناردنی نامەیەکی کورت لەوانەیە باشتر لە پرسیارنامەیەك بێت.
بەڵام لەم حاڵەتەشدا دیسان ناردنی زەرفێك بە ناونیشانی خۆت و پولی پۆستە دەبێت فەراموش نەکەی.
کـارێکی زۆربـاش دەبێت ئەگەر دوای ئەوەی پەیڤدەر وەڵامەکانت بـۆ ڕەوانـە دەکاتـەوە، تـۆش وەك ڕێزلێـنان لـە وەڵامدانەوەکـەی کـارت پۆسـتەرێکی جوانـی بـۆ بـە دیـاری بنێری و سوپاسگوزاری خۆتـی ئاراسـتە بکـەی. بـەڵام ئەگـەر پرسـیار نامەیەك بەشێوەی پرسیار و وەڵام پڕ دەکەیتەوە، شێوەی کارەکە لێکچۆنێکی زۆری لەگـەڵ دەنگـی خـەڵکی (ڕاوەگـرتن)دا هەیـە، کەچـی لەوانەیـە کەسانی تایبەتیتان بۆ ئەم کارە لەبەرنامەدا هەبێ.

وەرگرتن و تۆمارکردنی بەسەرهاتێك لە زمانی کەسێکی دیکەوە

ئـەم کـارە ئەگەرچـی هەڤپەیڤین نییە، بەڵام هەندێ جار پێویست بـە زیـاد کـردنی قسـەیان گێـڕانەوەکە یـان وەرگرتـنی بـیروڕای پسـپۆرێك هەیە بۆ کارەکەتان. ئەگەر سەرقاڵی هەواڵ و هەواڵنامە لەسـەر بەرزبوونەوەی نرخی دەرمان و کارتێکردنی بەرزبوونەوەی نـرخەکان لەسـەر ژیـانی خـەڵکی هـەژارن، لەوانەیـە زۆر تـرین ئەو کەسـانەی کـە قسـەیان لەگـەڵدا دەکـەیت لـەم توێژەبـن. بـەم

حاڵەشـەوە رەنگـە بشـتانەوێ بـیروڕای فـەرمی رێکخـراو یـاخود کەسانێکی لێهاتوو لەم بوارەدا بزانن.
دەکرێ بە تەلەفۆن لەگەڵ گوتەبێژی ئەو رێکخراوەی کە بۆ دەزگا راگەیاندنە گشتیەکان دەدوێ قسە بکەی و بیروڕایان بزانیت.
لـەم بارەیـەوە یـەك پرسـیارتان هـەبێت، بـەلاّم بەهـەر شـێوەیەك دەبێـت ئامرازی تۆمارکردنی دەنگ، بۆ تۆمارکردنی پرسیارەکانی خۆت و وەلاّمەکانی کەسی مەبەستت زۆر زووتر ئامادە کردبێت بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە (فەسڵی حەوتەم، هەڤپەیڤین بە تەلەفۆن).

فەسڵی سێیەم
کەرەستەکانی هەڤپەیڤین

شێوەکانی تۆمارکردن

باشتر وایە هەموو ئەو بابەتانەی کە لە ماوەی هەڤپەیڤینێکدا باس دەکرێن، چونکە لەوانەیە لە داهاتوودا سوودیان لێ وەربگیرێ، تۆمار بکرێن. ئەوەی کە ڕوون و ئاشکرایە جۆری هەڤپەیڤینەکەیە کە باشترین شێوەی تۆمارکردن و نووسینەوەکەی دەست نیشان دەکات، بۆ نموونە نابەجێیە ئەگەر بە تەمای ئەوە بی لە هەڤپەیڤینێکی دووسەعاتیدا، چەند هەزار وشەیەکی لێ هەڵێنجی و بابەتێکی دوورودرێژی لێ دروست بکەی و بێیت و تەنیا پشت بە بیر و هزری خۆت ببەستی و لەلایەکی دیکەوە، ئەگەر دەتەوێ بۆ ماوەی دە دەقیقە هەڤپەیڤین ئەنجام بدەی و لەو ماوەیەدا ڕاستی گەلێك وەدەست بخەی، بردنی ئامێرێکی تۆمارکردن لەگەڵ خۆتدا لەوانەیە شتێکی زیادە بێت، شێوەی تۆمارکردن و نووسینەوەی هەڤپەیڤینێك پتر پێوەندی بە سەلیقە و حەزی تاکە کەسی هەر کەسێکەوە هەیە.

ئەگەرچی لەوانەیە هەندێ هۆکاری بەدەر لە هەڵبژاردن و حەزی ئێوە لە ئارادا بێت، بۆ نموونە ئەگەر کەسێك پێ لەسەر ئەوە داگری کە لە نێومەلەوانگەیەکدا هەڤپەیڤینت لەگەڵدا بکات، ئامێریتۆمارکردن و قەڵەم و کاغەز بەکار نایەت.

بە دڵخۆشیەوە ئەوجۆرە داواکاریانە زۆر کەمن و ئێوە هەردەم دەتوانن زوتر بڕیار بدەن و پێشبینی ئەوە بکەن کە بۆ ئەنجام دانی هەڤپەیڤینەکەتان پێویستیتان بە چ کەرستەیەك هەیە.

لەم بەشەدا باس لە سوود و زیانەکانی کەرستە و شێوەی تۆمارکردن و نووسینەوەی هەڤپەیڤین دەکەین و دواتر کەرەستەکانی دیکە کە بەزۆری بۆ هەر کەسێك کە دەیانەوێت

بەپێی بناغەیەك ئەویش بناغەیەکی ڕێك و پێك هەڤپەیڤین ساز بکەن" دەکەین.
ئەو کەرستانەی کە بۆ سازدانی هەڤپەیڤین پێویستن زۆر ساکارن و دەتوانین بڵێین چەند پەڕە کاغەز و قەڵەمێکن و تەواو، بەڵام پێشکەوتنی تەکنۆلۆژیا کاری لە هەڤپەیڤینیش هەروەکو هەر شتێکی دی کردووە و ئێستا زۆربەی نووسەران بۆ ئەنجامدانی کارەکانی خۆیان سوود لە ئامێری تۆمار کارو کۆمپیوتەر وەردەگرن.
ئەگەر تۆ دەستت بەو ئامرازانەی کە لەسەرەوە باسمان لێوە کرد ڕاناگات وابیر نەکەیتەوە کە ناچاریت و دەبێت هەر ئێستا هەموو ئەوانە دەستەبەربکەی یان وا بیر نەکەیتەوە کە تا ئەوکاتەی هەموو ئەو ئامرازانەت دەست نەکەوتووە ناتوانی ئیشی خۆت واتە کاری هەڤپەیڤین دەست پێ بکەی.

نووسینەوە و تۆمارکردنی زانیارییەکان

لەکاتی هەڤپەیڤیندا پێویستت بە کەرەستەی تۆمارکردن و نووسینی خێرای کاریگەرو وردی بابەتەکە هەیە، (بەداخەوە بەبیروڕای هەواڵنێران)، ڕادەی دەربڕین زیاترە لە ڕادەی نووسین. ئەمە گیروگرفتێکە کە دەبێت بەسەریدا زاڵ بن، بۆ ئەم کارە شێوەیەك پێویستە کە بۆ ئێوە لەهەموو ئەوانیتر شیاوترە، بەڵام پێویستیەکانی پەیڤدەریش دەبێت لەبەر چاو بگریت. بەهۆی بێتواناییش لەم کارەدا لەوانەیە ڕەوتی وتووێژەکە بەلاڕێدا بڕوا لەکاتێکدا کە ئەگەر هەندێ لە پەیڤدەران بەرهەڤی ئەوە نەبن بەهۆی تۆمارکردنی دەنگیانەوە قسەتان لەگەڵدا بکەن.

هیــچ شــێوه و شــێوازێك لەسەداســەد جێگــای دڵـنیابوون نییــه و ئــەزموون و تاقیکــردنەوه باشــترین شــێوەی هــەرکارێکت پــێ دەناسـێنێ، لـه بابەتەکانی داهاتوودا باس له شیکردنەوەی سوود و زیانەکانی شێوه باوەکانی بواری هەڤپەیڤین دەکەین.

قەڵەم و نووسین

بۆردێـك و قەڵـەمێك و چـەند پـەڕه کاغـەزێکی سـپی باشـترین و بەسوودترین ئامرازن بۆ کاری هەر پەیامنێرێك.

بـاش سەرنجی ئەوه بده دەبێت بۆردەکەتان قەبارەیەکی جوان و گونجـاوی هـەبێت تـا بـتوانی پەڕه کاغەزەکانی سەری به ئاسانی هەڵبدەیـتەوه قەڵەم و زۆر باشتره قەڵەمێکی زیادەشتان پێ بێـت باشـتره لـه قەڵەمی پاندان و شتی لەو بابەته که لەوانەیه له پـڕێك لـه نووسـین بوەسـتێ یـان لەوانەیه مەرەکەبەکەیشی تەواو بێت .

خێرا نووسینەوه .

ئەگــەر شــێوازی نووســین بــۆ هەڤــپەیڤین کــردن هەڵدەبژێــری گرفتێکـتان دەبێـت کـه ئـەویش خێـرایی نووسینەوەیە. نووسینی قسـەکانی کەسـێك کـه بـه خێـراییەکی ئاسـایی دەئـاخڤێ، بـەبێ ئــەوەی داوای لێ بکــەی بووەســتێ یــاخود پەیڤــەکانی دووبــاره بکاتــەوه، زۆر دژواره و لەوانەیــه نەشــیاو بێــت. لــەکاتێکدا کــه لەوانەیـه پـەیڤدەر جارێك یان دووان داواکاری تۆلەبەرچاو بگرێ، بــەڵام دووبارەکــردنەوەو وەســتانەکان دەتوانێــت ببێــته هــۆی پێناخۆشـی و ماندووکـردنیان و بەفیڕۆچوونی کاتی هەردوو لاتان، چـونکه دەتوانـرێ ئەو کاتەی که به خۆڕایی دەچێت به پرسیاری بـەجێی تـر پڕ بکرێتەوه.له بەر نووسینەوەی هەموو بابەتەکه بەم

شـێوەیە نـاگونجێ ، بـە كورتـی نووسینەوە ، لەوانەیە شێوازێكی گونجـاو بێـت . ئەگـەریش ئەو توانایەتان هەیە و ڕاهاتوون قسە و گوتـــەكانی كەســـێك پێشـــبینی بكـــەن، لەوانەیـــە ئـــەم جـــۆرە هەڤپەیڤینە واتە بەشێوەی لەگەڵ هەڤپەیڤین نووسینەوە لەوانەیە زۆر بەكەڵكـتان بێـت، بـەڵام ئەگـەر نـاتوانیت، دەبـێ بـزانیت كـە هەڤپەیڤین كارێك نییە بۆ پڕۆڤە كردنی ئەم جۆرە كارانە.

توانـایی كـورت كـردنەوەی وتووێژەگـەلی تـۆ هەرچـەندە و بەهـەر رادەیـەك بێـت، لەوانەیـە دیسـان نەتوانیٚ هەندیٚ بەشی قسەكانی پەیڤدەرەكـە بنووسـیەوە، بـەڵام ئەمـە لەوانەیە هەموو جارێكیش گـیرو گـرفت نەنێـتەوە. لـە زۆربـەی هەڤپەیڤیـنەكاندا لەوانەیـە نووسـینەوەی دەقـاودەقی وتـەكانی پـەیڤدەر گـرنگ نـەبێت و بـتانەوێت تـەنیا داواكاریـەكان بنووسـیەوە. لەم كاتانەدا بەكورتی وەرگرتـنێك لەوانەیـە بـەس بێت. بەهەر شێوەیەك لەهەر جۆرێكی كـە ببێـتە هـۆی خێـرایی لـە بەئەنجام گەیاندنی كارەكەتان سوود وەربگرن.

خێرا نووسین

لـەجیاتی ئـەوەی كورتەیەك لە بابەتەكە هەلێنجن، دەتوانن سوود لەخێـرا نووسـینەوە لـە وتووێژەكان وەربگرن. ئەگەر توانای خێرا نووسـینەوەت نـەبوو یـاخود بـەم زووانە خێرا نووسینت نەكردووە دەبێـت بەرلەپشـت بەسـتن بەخێرانووسـین لـە هەڤپەیڤیـندا، لـەم بـارەوە خولێكـی فێـربوون ببیـنیت و بـە ڕادەی پێویسـت پـرۆڤە بكـەیت. چـونكە لـە هـەندیٚ بـارودۆخدا ناكـریٚ سـوود لـە ئامێری تۆماركـاری وەربگـری، بۆ نموونە لەدادگەیەكدا یاخود هەندیٚ جار سـوود وەرگرتن لەو ئامێرە زۆربە سەختی دەبێت. هێشتا پرۆڤەی

خێرانووسینەوە بە هەواڵنێران دەکرێت و لەو بارەوە رادەهێنرێن.
ئەگەر بێتو هەڤپەیڤین کردن کاری سەرەکی و بەردەوامی ئێوەیە، فێـربوونی خێرانووسـین نرخی لەو زەحمەتە زیاترە کە بۆ ڕاهاتنی دەبینی.
بەفێـربوونی خێـرا نووسـین دەتوانیـت خێـرایی نووسـیت لـە یـەك دەقیقـەدا بگاتــە رادەی نووسـینی دووســەد وشــە؟ بـەڵام لاوازی خێرانووسـین لـە وەدایـە کـە ئەگەر بە بەردەوامی پرۆڤە نەکەیت، خێرایی نووسینەکەت لەبیر دەچێتەوە.

سـوودەکانی کـەلك وەرگـرتن لـە یادداشت هەڵگرتنەوەو قەڵەم و کاغەز..

یـەکێك لـە چـێژەکانی کـەڵك وەرگـرتن لـە قەڵـەم و نووسـینەوە ئەوەیـە کـە پەیڤدەر بەو ڕادەیەی کە لە بینینی ریکۆردەرو شتی لــەو بابەتــەی پەیامـنێران بپەشـۆکێ، لـەکاتی دیتـنی قەڵـەم و یادداشـت بەپێچـەوانەوە بـەو ڕادەیە هەست بە دڵخۆشی و ئارامی دەکات.
لـەکاتێکدا کە ئەگەر ئێوە وەك پەیامنێر تازە ئەم کارەتان دەست پێکـردووە، کەڵك وەرگرتن لە دەفتەری یادداشت و قەڵەم، لەشتی دیکە چاکترە، بەڵام بۆ ئەو کەسانەی کە بەدرێژای ماوەی وتووێژ کردن دەتوانن بە دەستەکانیانەوە کارێکی تریش ئەنجام بدەن بە کەڵکـە. دەبـێ ئـەوەش بزانن کاتێك کە وتووێژەکە دەنووسنەوە، دەتوانـن وەڵامـەکان لەژێـر پرسـیارەکانی خۆیان بنووسنەوە، کە لەباری خێرایی و بەفێرۆنەدانی کاتەوە بۆ ئێوە باشترە. سەرەڕای ئەمانـــەش لەبـــەر ئـــەوەی خـــۆی دەرفەتێکـــە تـــا ئەوکاتـــەی یادداشتەکانت لەلایە و نەفەوتاون بەکارتان دێن.

زیانەکانی قەڵەم و یادداشت .

چەند هۆیەك هەن کە لە گرنگی نووسینەوەی هەڤپەیڤین کەم دەکەنەوە یەکێك لە گرنگترینی ئەمانەکە ئەوەیە کە لەکاتی نووسینەوەدا ناتوانی لە خودی هەڤپەیڤینەکە ورد ببیتەوە.

نووسینەوە لەبەردەمتدا دەبێت بەڕێگر کە نەتوانی وەك و پێویست پێوەندی روانینی تۆ لەگەڵ پەیڤدەر دروست بیٚ و بەردەوام بێت، ئەڵبەتە ئەم حالەتەش بۆ کاتێك کە پەیڤدەرەکە کەسێکی تووڕە و ئالۆز بێت بە قازانجی تۆیە. کەسانی تر لەوانەیە لەو جۆرە هەڵسوکەوتانەدا دڵگران بن و بڕەنجێن، یاخود بەبیٚ زەوقی ئێوە لە کارەکەتان بزانن، لاوازترین خاڵیش لەم نێوەدا دەتوانیٚ ئەوە بێت کە بەڵگەیەکت بەدەستەوە نەبێت، تا لەکاتی درۆو بوختان بۆ هەڵبەستن هیچ بەڵگەیەکت بۆ سوود وەرگرتن و بەرگری لەخۆکردن بەدەستەوە نییە. هەر بەو شێوەیەی کە پێشتر ئاماژەی پێکرا خاو نووسینیش، دەبێتە هۆی ئەوەی کە هەندیٚ جار چاوپۆشی لە نووسینەوەی هەندیٚ زانیاری بکەیت. چونکە بەو خێراییە هەمووتان بۆ نانووسرێتەوە، گرفتی تری وتوویٚژ ئەوەیە کە بە دەگمەن ئەو کەسەی هەڤپەیڤینی لەگەڵدا دەکەی ئەو زانیاریانەی کە تۆ دەتەوێن، لەسەر یەك و بەشێوەیەکی رێك و پێك دەریان بڕیٚ و جاری واش هەیە کە ئەم چلیٚ و ئەو چلێت پێدەکات.

بەمجۆرە کۆمەڵێك زانیاری تێکەڵتان لەلایە و ئەوکاتەی دەگەنەوە ماڵەوە دەبێت زۆر لەسەرخۆ و بە ئارامی لە یەکتریان هەڵاوێرن. دەفتەری یادداشتەکانی ئێوە ئەگەرچی چڕوپڕە و بۆ ئەوەی هەردەم لەگەڵ خۆت هەڵیگری دەشیٚ، بەڵام هەندیٚ جار بارودۆخ بەشێوەیەکە کە نووسینەوە زۆر دژوار دەبێت. ئەگەر پەیڤدەرێك

پێ لەسەر ئەوە دابگرێ کە لەکاتی بەڕێداڕۆیشتن قسەتان لەگەڵدا بکات، یاخود پێشنیازی ئەوە بکات لەکاتی گەرماوی ساونای قسەتان دەگەڵدا بکات، ئەوکاتە ناتوانیت پەیڤەکانی بنووسیتەوە.
لە بارودۆخێکی ئاوادا باشتر وایە پێشنیازی ئەوەی پێ بکەیت کە لە هەلێکی ترو لە شوێنێکی گونجاوتردا قسەی لەگەڵدا بکەی.
پیاسە کردن بەرلە هەڤپەیڤین لەگەڵ کەسی مەبەستدار لە بەرژەوەندی تۆ دایە، لەبەر ئەوەی هەلی ئەوەت دەداتێ لە بارودۆخی رەسمی بێتە دەرێ و لەو ماوەیەدا سەرچاوەی باشت بۆ وتارەکەی خۆت دەست بکەوێ.

زەین و هۆش..

هەرچەندە پشت بەستنی تەواو بەبیرو هۆش بۆ نووسینەوە و تۆمارکردنی هەڤپەیڤینێك زۆر نا ئاساییە، بەلاّم لەوانەیە بارۆدوخ وا بکات کە ئەمەیان لە بارترین شێوەی هەڤپەیڤین بێت، یان ئەوەی کە جگە لەوەی پشت بە بیروهۆشی خۆت ببەستی چ رێگەچارەیەکی دیکەت نەبێ.
بە دەگمەن ئەو کەسانە دەست دەکەون کە بیروهۆشمەندیەکی بەهێزیان هەبێت و هەموو شتێکیان بیر بێتەوە، بەلاّم بەیاد هێنانەوەی خاڵە گرنگەکان لەماوەیەکی کەمدا کارێکی شیاوەو دەکرێت، بەتایبەت ئەگەر هەڤپەیڤینەکە کورت بێت، بەمەرجێك ئەگەر بێت و لە کەمترین دەرفەتدا، دوای بە ئەنجام گەیاندنی هەڤپەیڤینەکە بابەتەکانی یادداشت بکەی رێکیان بخەی، کە واتە دەتوانین جار جارە بۆ ئەنجام دانی هەڤپەیڤین پشت بە بیرو هۆشی خۆمان ببەستین.

سوودەکانی پشت بەستن بە هۆشمەندی خۆت..

جوانیی سپاردنی زانیارییەکان بەبیرو هۆشی خۆت لەوەدایە کە ناچارت ناکات نیگەرانی ئاستەنگەکانی نووسینەوە بیت، کە لەوانەیە بەجێ بهێنی یاخود هۆشتان بەلای هەڤپەیڤینەکەوە نەمێنێ.

هەروەها پێویست ناکات دڵت بەلای تێکچوون و لە کارکەوتنی ڕێکۆردەرەکەتەوە بێت، دەتوانن هەموو سەرنجی خۆتان بدەنە پەیڤدەر، بەڵام ئەگەر هەڤپەیڤینەکە زۆر کورتە دەتوانیت لە یەکەم دەرفەتدا زانیارییەکانی خۆت وشە بە وشە بنوسیەوە.

گیرو گرفتەکانی پشتبەستن بە هۆشمەندی خۆت

گەورەترین گرفت ئەوەیە کە لەوانەیە ئەو شتانەی کە بیستوتن لە بیرت بچنەوە یان هەندێ شت لە خۆتەوە زیاد بکەی کە پەیڤدەرەکە نەیگوتبێ. ئەگەرچی زۆربەی جاران هیچ گیروگرفتێکیش دروست نابێت (لەبەر ئەوەی کە لەوانەیە ئەو کەسەی دوواندووتانە نەتوانێ بە وردی هەر چییەکی گوتویەتی بێتەوە بیری)، بەگشتی لەم جۆرە هەڤپەیڤینانە هەندێ هەلەی زەق یاخود نووسینی شتێك کە وا بکات، گلەیی بخاتەوە سەرئێوە، هەیە، کەواتە هەرچەندە مەودای نێوان ئەنجامدانی وتووێژو دابەزاندنی لەسەر کاسێت زیاتر بێت بێگومان ڕوودانی هەڵەش زیاتر دەبێت، بۆیە ئەگەر ناچار بی بەبێ نووسینەوە هەڤپەیڤین بکەی کاتی هەڤپەیڤین سەرە قەڵەم و یادداشت بنووسە، ئەگەریش بەردەوام چاوەڕوانی ئەنجامدانی هەڤپەیڤینی لەناکاویت باشتر وایە دەفتەری تایبەتی یادداشت و کەرەستەی تۆمارکردن و شتی پێویستی ئەم کارەت لەلا بێت. وتووێژە

(سەرزارییەکان) واتە ئەوانەی نەدەنووسێنەوەو نە تۆمار دەکرێن، بە تەنیا و لە بارودۆخی تایبەتدا ئەنجام دەدرێن. خاتوو (بایر دیترو) نووسەری بەسەرهاتی ژیانی (سامۆئیل بیکیت)، ئەودەمەی کە ژیاننامەی ئەم شانۆنووسە ناسراوە ئەڵمانییەی دەنووسی، ناچاربوو پشت بە هۆشمەندی خۆی ببەستێ. چونکە (بیکیت) سوود وەرگرتن لەهەرجۆرە ئامێرێکی هەڤپەیڤین و تۆمارکاری (بەهەموو جۆرەکانییەوە) لە دانیشتن و رووبەڕووبوونەوە لەگەڵیدا قەدەغە کردبوو.
ئەوەی راستی بێت بەرهەمی کار و خۆماندووکردنی ئەم خاتوونە بەهرەمەندە لەمەڕ ژیانی بیکیت، بەرز و بێ وێنەیە.

رێکۆردەر-ئامێری تۆمارکردن

ئەمڕۆ ئامێری تۆمارکاری، بەشێکی جیانەکراوەی کەرستە پێویستەکانی پەیامنێرانە و زۆربەیان رایان لەسەر ئەوەیە کە ئامێری تۆمارکاری داهێنانێکی بێ وێنەیە کە سوودەکانی لە ژمار نایەن و زیانەکانی زۆر کەمن.
ئەگەر دەتانەوێ سوود لە ئامێری تۆمارکاری وەربگریت، ئامێرەکەت هەرچی بچووکتر بێت باشترە. باشترینی تۆمارکارەکان ئەوانەی گیرفانین کە مایکرۆفۆنیان لەسەرە و نرخەکانیشیان جۆراوجۆرە. بۆیە ئەگەر هەڤپەیڤین کردن بەشێکی گرنگ یاخود بەردەوامی کاری لێکۆڵینەوە یاخود نووسینی ئێوە پێك دەهێنی، پێشنیاز دەکەین باشترین جۆری رێکۆردەر ئەوەی کە توانای کڕینتان هەیە دابین بکەن.
ئاگاداری ئەوەشیان بیت کە رێکۆردەر ئامێرێکی ناسکە و زۆربەباشی بیپارێزی، بەلام ئەگەر بەرلە دەست پێکردنی

هەڤپەیڤیـنێك هەسـت بـە تێكچـوونی رێكۆردەرەكـەت دەكـەیت، باشـتر وایـە بـە گومـان لـە (تۆمـار كارەكـەت)ەوە بۆ ئەنجامدانی هەڤپەیڤیـنێك نەچـیت. هــەموو جــارێك كــە بــەهۆی تۆماركــار (مسـجل)ەكەتـەوە دەچیتە هەڤپەیڤین كردن باشتر وایە دەفتەری یادداشــت و قەڵــەمێكیش لەگــەڵ خۆتــدا بــەریت، لەبــەر ئــەوەی لەوانەیـە بـە هـەندێ هۆوە نەتوانی سوود لە ئامێرەكەت وەربگری یان لەوانەیە لە ناكاوێك تێكچوبێ.
بێجگـە لـە دروست بوونی ئامێرە تۆماركارەكەت دڵنیابوون لەوەی چەند پاتری باش و پڕو نوێت پێیە پێویستە.
بـۆ تۆماركـردنی هەڤپەیڤیـنەكە سوود لە كاسێت وەربگرە كە هیچ بابـەتێكی دیكـەی لەسـەر تۆمـار نەكرا بێت و لە سەرەتای دەست پێكـردنیش بابـەتی وتووێژەكەتان و رۆژی ئەنجامدانی وتووێژەكە دەستنیشـان بكـە یاخود (هەردوای كۆتایی هاتنی هەڤپەیڤینەكە) لەسـەر كاسـێتەكە بـە خەتێكی جوان بنووسە بۆ ئەوەی بۆ لەڕوو نووسـینەوەی بابەتەكـە یـاخود سـوودوەرگرتنی دیكـە كێشــە و ئاڵۆزیتان بۆ دروست نەبێت.
باوترین كاسێت كاسێتی (٦٠,٩٠) دەقیقەیین، جگە لە وتووێژگەلە كورتــەكان، لەوانەیــە لەناوەڕاســتی هەڤپەیڤیــنێكدا ناچــار بــبیت لایەكەی تری كاسێتەكە دانێیەوە یان كاسێتیتر بەكار بێنی، بۆیە بـەم كـارە لـە ئەنجامدا بڕێكی هەڤپەیڤینەكەت لەدەست دەچێت.
ئـەمكارە بەگشتی كاتێك بۆ ئەنجامدانی هەڤپەیڤینێك سوودتان لە كاسـێتێك وەرگـرت، تـا ماوەیـەك دووبـارە ئـەم كاسـێتە بـەكار مەهێـنەوە تـا ئەگـەر بێـت و پـەیڤدەر سـكالایەكی هـەبێت، وەك بەڵگە سوود لە قسەكانی خۆی لەسەر كاسێتەكە وەربگریت.

سوودەکانی تەسجیل بۆ هەڤپەیڤین

ئەوەی کە وەك قازانج و دیار بیٚ ئەوەیە کە لەبارودۆخی ئاساییدا هـەمووجۆرە هەڤپەیڤیـنێك بـەبیٚ گـریٚ و گۆلٚ تۆمار دەکا و تەنیا کـاری ئێـوە ئەوەیـە کە (سەرەتای قسە کردن تەسجیلەکەتان پیٚ بکـــەن)، لـــەکاتی پێویســـتدا کاســـێتەکە وەربگێـــڕن و کـــە پەیڤدەرەکەش لیٚ بووەوە تەسجیلەکە بکوژێننەوە.

ئامێـری تۆمارکـار (مســجل) ئـەو دەرفەتــەتان دەداتــیٚ کــە بــە تــەواوەتی لـە پــەیڤدەر ورد ببیـتەوەو دەوروبەریشـت لەبـەر چـاو بێت.

نیگـەرانی بەپەلە نووسینەوەو پێڕانەگەیشتنیش نەبێت. سەرەڕای ئەمانـەش تۆمارکـار بـە تۆمارکـردنی دووبـارە گوتەکان و شێوەی ئاخاوتـــنی پـــەیڤدەر، کـــاتی لەبـــەر نووســـینەوەی کاســـێتەکە هاریکاریـەکی کاریگـەرت دەکـا بـۆ بـیر خسـتنەوەی هەڵسوکەوتی پەیڤدەروکـــەش و هـــەوای هەڤپەیڤیـــنەکە، ئەمـــە ئـــەو جـــۆرە هاوکاریەیـە کە بە رێگای دەفتەر یادداشت و قەڵەمەوە دەستەبەر نابێت.

بەهۆی تۆمارکارەوە دەتوانیت هەرچەند جارێك کە بتانەوێت گویٚ لە هەڤپەیڤینەکە بگریت و زانیاری پێویستی خۆی لیٚ وەربگری.

ئامێـــری تۆمارکـــار دەتوانێـــت روخســـارێکی کـــاری و لێهـــاتوو بەدەسـتەوە بدات و ئێوەش وەك کەسێکی لێزان کە لە کارەکەیدا بە دلٚ و بە گیان تێدەکۆشیٚ بخاتە بەر چاوان.

گیرو گرفتەکانی هەڤپەیڤین بە ئامێری (مسجل) تۆمارکار

کـەمجار و مەگـەر بەدەگمـەن هەڵدەکـەویٚ کـە قەڵـەم و کاغـەز لە ئامێـری تۆمارکـار بەکـەڵکترو کاریگەرتـر بـیٚ، بـەلاٚم هـەندیٚجار نووســـینەوەی بابەتـــەکان بەدەســـت لـــەوەی کـــە تۆمـــار بکـــریٚ،

ساکارترە کەم کەس هەیە کە حەزناکات دەنگی تۆمار بکرێت و لەوانەیە لە بیستنی جۆری دەنگی خۆیان لەسەر کاسێت پەست بن. ئامێری تۆمارکار بەهۆی رووخساری کاریەوەو خەڵکی ئاسایش لەبەرئەوەی بەگشتی مەبەستی هەڤپەیڤین و دواندن نین دەترسێنێ. هەندێ جاریش بارودۆخەکە بەپێچەوانەی ئەمەیان وا دەکەوێتەوە و وای لێدێ ئەو کەسانەی کە قسەکانیان تۆمار بکرێ وا هەست دەکەن کە مرۆڤی زۆر گرنگ و لێوەشاوەن. بەم هۆیەوە لەوانەیە هەست بەوە بکەیت کەپەیڤدەران کاتێك بزانن قسەکانیان تۆمار دەکرێ سەرتاپا بگۆڕدرێن. لە ئەنجامدا دەکرێ گۆڕانی زاراوە، شێوەی دەربڕین، دەرخستنی زانیاری و هەڤپەیڤینەکە بە گشتی ئازار دەربێت. بڕیاری سوود وەرگرتن لە تەسجیل، بۆ هەڤپەیڤین لەگەڵ کەسێکدا کە بە دیتنی (تۆمارکار) دڵی دەگوشرێ و ئازار دەبینێ، بۆ خۆت دەگەڕێتەوە، بەلاّم ئەوەتان لەبەرچاو بێت و بزانن کە زۆربەی کەس وردە وردە کە هەڤپەیڤینەکە دەچێتە پێش و بەردەوام دەبێت، بە گوتەی خۆیان نوقمی هەڤپەیڤینەکە دەبن، بەسەر ئازاری سەرەتای هەڤپەیڤینەکە (بوونی تۆمارکارەکە)دا زاڵ دەبن و بیر لە بوونی ناکەنەوە، بەلاّم بۆ هەندێ لە خەڵکی ئیتر بوونی مەکنییەیەکی بچووکیش لەسەر مێزەکە، لەوانەیە ببێتە هۆی کڕ وکپ بوون و پەیڤ نەدان. ئەگەر هەستت کرد بوونی ئامێری تۆمارکار لە کۆتاییدا زیان بەخشە، لەوانەیە باشترین رێگەچارە ئەوەبێت کە تۆمارکارەکەت وەلاوەبنێی و لەجیاتی ئەوەیان دیسان سوود لە قەڵەم و کاغەزو (تاکو هۆشمەندی) خۆت وەربگری.

سەرەڕای لابردنی دڵە خورپێی پەیڤدەر ، دەبێت بەسەر دڵە خورپێ و پەشۆکانی خۆشتاندا زاڵ بن کەلەوانەیە لە کاتی بە کار

هێـنانی ئامێـری تۆمـار کـاری (تسـجیل) توشـتان بێـت. ئـەو کەسـانەی کە تازە دەستیان بەم کارەکردووە ، لەوانەیە زۆربەیان لـە کـاتی بـە کـار هێـنانی تەسجیل ، کـە لەوانەیـە هەرگیـز لـەم جۆرەیـان دەکـار نەکـردبێ ، سـەریان لێ بشـێوێ. لەمـبارەیە وە دەتوانـی دووشـت بکـەی : پێشـتر پـرۆڤەبەو ئامێـرەنوێیەتەوە بکـەیت و داوا لـە هـەڤالێکت بکـەی هەڤپەیڤیـنێکی تاقیکـاری دەگەڵدا بکەیت . یان ئەوەی کە زۆر بە ئاسانی بە پەیڤدەر بڵێیت کـە (تۆمارکـار- تسـجیل) ەکـەت نوێیـەو لـەوەو پێـش بـە کارت نەهێـناوە . چـونکە پەیڤدەر بە هەر شێوەیەك تووڕە و بپەشۆکێ هەست کـردن بـەوەی کـە تـۆش ئـەوەندە بەسـەر خۆتدا زاڵیت ، دەبێـتە هـۆی هیۆر بوونەوەی ئەویش و نەهێشتنی کەش و هەوای کۆبونـەوەی ئاسـایی زاڵ بەسـەر بـارودۆخی هەڤپەیڤیـنەکەدا" بـە تایـبەت ئەگـەر قسـەیەکی خـۆش و خـەندەدار لـەم بـارەوە ، بگێڕیەوە .

بـە دەسـت هێـنانی باشـترین ئـەنجام لـەو هەڤپەیڤیـنەی کـە ئەنجامتان داوە نەقڵ کردنییەتی لە کاسێتەوە بۆ سەر کاغەز ، لە کـاتێك دا کـە نـەقڵ کـردنی هـەموو هەڤپەیڤینەکە پێویست نییەو زۆربـەی خـەڵکی ئـەم کارەیان پێ کارێکی گرانە . لە هەمان کاتدا کـاتێك ئـەو بابەتـەی کـە مەبەسـتتانە دە نووسـیەوە ، ناچـاری کاسـێتەکە ئـەم لاو ئـەو لاو پـاش و پێشـی پـێ بکـەیت، تائـەو زانیاریـەی پێویسـتیت پێیـەتی دەسـتت بکـەوێت ، کە ئەمە خۆی کارێکـە و مـاندووت دەکـات" لەوانەیـە شـتێکی وا کە گرنگ بێت و بـیرت بچێت لـە کاسـێتەکەدا هەرنـەبێت . بـە گشتی دەبێت ئەوە قـەبوڵ بکەیت کە ئەمەیان سەر سوڕهێنەرترین بەشی هەڤپەیڤنێك نییـە ، بـەلاّم لەبـەر نووسینەوەی هاوکاری ئەوەت لەگەڵدا دەکات

کـه هـزرێکی روونـاك لەسـەر نـاوەرۆکی هەڤپەیڤینەکە بـە دەست بهێنی .
تۆمـار کارەکان (تسجیل) بە گشتی بۆتۆمارکردن لە چوارچێوەی ژوورێـك یـان شـوێنی کـار کردنـتان شـیاوو گونجاون . بەلاَم لەبەر ئـەوەی کـە هـەموو هەڤپەیڤینـەکان لەکـەش و هەواو بارودۆخێکی یەکسـان ئـەنجام نـادرێن، باشـتر وایـە لەمەودای دڵنیا و گونجاوی تۆمار کارەکەت ، پێش دەست پێکردن دڵنیا بیت .
بابـەتی تـر دەنگە دەنگ و هاتو هاواری دەوروبەرە لە تۆمار کارە سەرەتاییەکاندا ئەم بابەتە دەبووە هۆی دروست بوونی گیرگرفت، بـەلاَم تۆمـار کارەکـانی ئێستە پێشکەوتووترن و دەتوانن دەنگ و چـرپەی دەوروبـەرو دەنگـەکانی نێـزیك تـر لـە جـاران وەربگرن و تۆمار بکەن.
ئەگـەر لـەم بـارەوە گومـانێکت هەیـە ، لە شوێنیکی بە هاتوهاوار تـاقی کـردنەوەیەك ئـەنجام بـدە ، تا بزانیت تۆمار کارەکەت تا چ رێـژە و رادەیەك دەنگەکان تۆمار دەکات و ئایا لەو نێوەدا دەنگی تۆ دەبیسترێ .
لــە بــەردەم پــەیڤدەردا ،راگــرتنی مایکــروفۆن یــاخود ئامێــری تۆمارکـردن زیاتـر لـە لایەن پەیامنێرانی تەلەفزیۆنەوە باوە .. بە گشـتی لـە کـاتی هەڤـپەیڤین دا دەزگـەی تۆمارکـار لـە مەودایەکی یەکســانی نێــوان هــەردوو کەســەکە (پەیامــنێر-پــەیڤدەر) دەوە رادەگـیرێ وباشـتر وایە پێش وەختە بۆ جارێکیش بێت ئەمە تاقی بکرێتەوە تا بە جوانی بۆت رۆشن ببێتەوە و بزانیت ئامێرەکەت لە چ مەودایــەك بــە جوانــی تۆمــار دەکــات، تــا ئــەو کاتــەی تــۆش ئامێرەکەت بۆ هەمیشە لەو مەودایە بە کار بهێنی .

به گشتی سوودەکانی هەڤپەیڤین بە هۆی تەسجیلەوە،زۆر کەمترە لەو زیانانەی لێی چاوەڕوان دەکرێ و زۆرتری پەیامنێران ، بەبێ تۆمارکەر لە ماڵەکانیان ناچنە دەرەوە . تۆمارکەر بە تایبەتی بۆ هەڤپەیڤینە دوور ودرێژەکان باشە و بۆ کۆکردنەوەی زانیاری و تۆماردکردنی بە سەرهات و گێڕانەوەیان پێویستە.

کەرەستەکانی‌تری هەڤپەیڤین (تەلەفۆن)

ڕێکخستنی بەشی زۆری هەڤپەیڤینەکان بە هۆی تەلەفۆنەوە ئەنجام دەدرێن. بەم جۆرە دەبێت چ ئەوەی لە ماڵەوەبیت یا لە شۆینی کار کردن ، تەلەفۆنت لەبەر دەستدا بێت.
سوود وەرگرتن لە تەلەفۆنی گشتی لەوانەیە بە هۆی پچڕان لە ناوەڕاستی هەڤپەیڤین دا و یاخود تەواو بوونی پارەی وردەت یان ئەوەی کە پێوەندییەکە بپچڕێ و زیقە زیق و دەنگی ناخۆش لە تەلەفۆنەکەوە بێت، ببێتە هۆی ئەوەی زیان بە کارو ئیعتباری پیشەیی ئێوە بگەیەنێ.
هەندێ جار پەیڤدەر دەیەوێت، بۆ نموونە یۆ دیار کردنی کاتی دیاریکراو یاخود گۆڕینی سەروەخت بە تەلەفۆن پەیوەندیت پێوە بکات، بۆیە هەبوونی هێڵی تەلەفۆن یەکێك لە پێداویستیەکانی رۆژنامەوانی و هەواڵنێرییە .

کامیرای وێنە گرتن..

زۆربەی بلاّو کراوەکان وێنەگری تایبەتی خۆیان هەیە بەلاّم گەلێك لە بلاّوکراوەکانیش لەوانەیە بیانەوێت خۆیان وێنەی تایبەت بە بابەتەکانی خۆیان پەیدا بکەن. بۆ هەڤپەیڤینەکان لەوانەیە وێنەی پەیڤدەر یاخود وێنەیەکی پەیوەندیدار بە هەڤپەیڤینەکەت لێ بخوازن. ئەگەر هۆگریت بە ئیش و کاری وێنەگریشەوە هەیە،

هەبوونی کامێرایەکیش سەرمایەیەکی بە نرخە، ئەگەرچی لەوانەیە وێـنەکانت هەموو کاتێ کڕیاریان نەبێت بەڵام دەتوانی وێنەی باش بـە نـرخێکی باشـیش بفرۆشـیت، لەبـەر ئەوەیـە کـە هەڵـبژاردنی کامێرایەکی چاکیش گرنگە.

دەفتەری پێوەندی..

زۆربەی نووسەران و پەیامنێران دەفتەرێکی پەیوەندییان هەیە کە بەشـــێکی ســـەرەکی کەرەســـتەکانی کارەکەیانـــە. ئەگـــەر زۆر هەڤپەیڤین دەکەیت، هەبوونی دەفتەرێکی پێوەندی، ڕێگایەکی بە سـوودی پاراسـتنی ناونیشـان و ژمارە تەلەفۆنی پەیڤدەرانی تۆیە کـە هـەرکاتێ لەگەڵتدایە. سەرچاوەیەکی ئاوا دەبێتە هۆی ئەوەی کـە ئێـوە سـەرگەردان نـەبن بـە دوای وردەشـتی وا کەلەوانەیـە هەرساتێك لێتان ون ببێ.

دەفتەری یادداشت

بوونـی دەفتەرۆچـکەیەکی یادداشـتیش بـۆ تۆمـار کـردنی کـات، ڕێکـەوت و شـوێنی هەڤپەیڤیـنەکانت، لەوانەیـە ئەوەندە پێویست نـەبێت ، بەڵام لانی کەم ئەوەندەتان هاوکاری دەکات کە ئەوەتان بـۆ ڕۆشـن بکاتـەوە کە، کەی و لە کوێ دەبێت سەردانی کەسێکی تایـبەتی بکـەیت. بەم شێوەیە بیرچوونەوەی کاتی دیاریکراوت بۆ ئەنجامدانی هەڤپەیڤینێك کەمتر ڕوودەدات.

کارتی ویزیت

دروسـت کردنی کارتی ویزیتیش لەوانەیە زۆر زۆر پێویست نەبێت، بـەڵام زۆر کـەس حـەز لـە کـارتی ویـزیت دەکـەن و پێیـان خۆشە کـەڵکی لێ وەربگـرن ، ئەمەشـیان ڕێگەیـەکی باشـە بۆ دان و بڵاو

کردنەوەی ناوونیشانتان ، بۆ نموونە لە کۆتای هەڤپەیڤینێك دایە.
هـەندێ جـار لەوانەیـە پـەیڤدەر ، دوای هەڤـپەیڤین کـردن بیەوێت زانیـاری زیاتـرتان بداتـێ . چـاپ کـردنی کـارتی ویـزیت لەهــەر چاپخانەیەك دا دەکرێ.
وا دیـارە توانای هەندێ نووسەران لە کاتێك دا بەدەر دەکەوێ کە دەوروو بـــەریان پـــڕ بـــێ لـــە کاغـــەزی داڕژاوو داپـــڕژاو. بـــەلاّم زۆربەشـیـان دەزانـن کـە رێـك و پێکی دەبێتە هۆی ئاسان کاری لە کارەکانیاندا.
ئەمـەش کـە چـۆن بەرنامـە بۆ کارەکانتان دادەنێن ، پێوەندی بە خۆتانەوە هەیە،بەلاّم ئەوکارە لە گێروگرفتەکانت کەم دەکاتەوە و زۆر بابەتتان لە ونبوون و لە ناو چوون دەپارێزێ. بابەتەکانتان لە نـاو رەفـە یـان، فـایل، یـان لـەناو چـەکمەجەیەکدا بـە ڕێکوپێکی دابـنێن یـان جیاجیایـان بکەنــەوە . ئەگـەر دەتووانـی بـە سـوود وەرگـرتن لـە بـیر و هۆشمەندیـتان ئـەم کـارە بکـەیت ، پێویسـت ناکات خۆتان بخەنە داوی رەفە و فایلی لەم بابەتەوە.
بەڕاسـتی رێـك و پێکـی زۆر پێویسـت و گـرنگە بـەلاّم رێـك وپێکی بابـەت و وتـار لـە جیـاتی ئیـۆە نانووسیٰ و هیچ هۆیەکیش نین بۆ نووســینیان .هـــەروەها ئەگـــەر کاســێتی هەڤپەیڤیــنەکانت لـــە کاســێتەکانی تــرتان بــۆ نموونـــە لـــە کاســێتەکانی مۆســیقا جیابکەیتەوە زەرەر نابینیت.

ئامێری تلیپ

دەگێـڕنەوە کـە خـاتوونێکی بـە تەمـەن بابەتێکی خۆی کەلەسەر کاغەزی توالێت نووسیبوو بۆ ڕادیۆی شارەکەیانی نارد.

بەرپرسی ئەو بەشە دەیەویست ئەم کاغەزە یەکسەر بخاتە زبڵدانەوە، فزوڵیەت وای لێکرد بەر لە توڕدانی بیخوێنێتەوە تا بزانێ چی لە سەر نووسراوە. کە خوێندیەوە بینی جوانترین بابەتەو بەپارەیەکی باش کڕی و بڵاوی کردەوە، دواتریش زۆر کەس گوێبیستی ببوون و پێیان شتێکی باش بوو بەڵام ئەمڕۆ هەرنووسەرێك هەر چەندەیش ناسراو بێت نووسراوەکەی خۆی بە چاپ نەکراوی نادا بە هیچ بڵاو کراوەیەك؟.

بۆ ئەو نووسەرانەی کە هیوادارن بەرهەمی خۆیان چاپ بکەن یان ئەو لێکۆڵەرەوانەی کە دەبێت بەرهەمەکەی خۆیان– بۆ نموونە نامەی زانکۆ– یی بە زانکۆ بدەن، چاپکردنی نامەکەیان گرنگە . بەم شێوەیە بەهەر شێوەیەك بێت دەستیان وە ئامێرێکی چاپکردن ڕابگا باشە .

ئەو نووسەرانەی کە مەبەستیانە هەڤپەیڤین ئەنجام بدەن ، هەندێ جار ناچارن نامەی چاپکراو بۆ پەیڤدەران بنێرن.

ناردنی ئەو نامانەی کە بەدەست و نووسراون دەکرێ بەڵام کەمتر کارتێکردنی پیشەیی هەیە . بە تایبەت ئەو کاتەی ئەگەر دەست و خەتیشتان ناخۆش بێت. دەکرێ بڵێین هەمیشە وا باشترە نووسینەکەتان چاپ و بێ هەڵە بکەیت ، چونکە لە رووی دارایشەوە پاڵە پەستۆتان ناخاتەسەر و لە وانەیە باشترین نووسینێکتان پێویست بکات لە دوا ساتدا بە شێکی لاببەی و چاکتری بکەیت .

بۆ خۆڕاهینان لەسەر دەزگای چاپکردن و کۆمپیوتەر و تایپ و شتی لەو بابەتە دیارە شوێنی تایبەتی بۆ ڕاهاتن لە هەموو شوێنێك هەیە.

ئامێـره تایـبەتیەکانی ئـەوڕۆی چـاپکردن ، بەلابـردنی سەختی و ئـازاری نووسـینی سـەر کاغەز ، ژیانی نووسەرانیان گۆڕیوه . ئەم ئامێـرانه بـه هـۆی ئاسـانکاریان لـه راسـت کـردنەوەی بابەتـەکان یـاخود گۆڕیـنی نـاوەرۆك ،بـۆ پـەیامـنێران زۆر بەکـەڵکن . کـاتێك دەتانـەوێ هەڤپەیڤینـەکەتان لەسـەر کاسـێتەوه دابەزێـنن تـازه هەست بەوه دەکەیت که دەبێت گەڵێك له بابەتەکه و زانیاریەکانی خۆتـان ئـەملاو ئـەولا پـێ بکـەیت .ئـەم کـاره بـه هـۆی ئامێـری چاپکردنەکانەوه زۆر به ئاسانی ئەنجام دەدرێ.

فەسڵی چوارەم
هەڵبژاردنی پەیڤەدەران

هەڵبژاردنی پەیڤدەران

بـەپێی بـیروڕای هــەندێ نووســەر و لێکۆڵــەرەوان، وتووێژکــردن بەڕادەیەك تێکەڵاوی کارەکەیان بووە لایان روونە کە دەبێ لەگەڵ چ کەسـێدا هەڤـپەیڤین بکـەن. ئەگــەر بەســەرهات و ژیانــنامەی کەســێکی زیــندوو، یــاخود بیروڕایــەك لەســەر هونەرمــەندێکی هاوچـەرخ یـا بەرهـەمێکی رەخـنەیی لەسـەر نووسـەرێك کـە لـە ژیاندایـە دەنووسـیت، یـان بـەدوای دۆزینەوەی ڕەگ و ڕەچەڵەکی خۆتدا کەوتووی، ئەو کەسانەی کە لەوانەیە هەڤپەیڤینیان لەگەڵدا بکـەی دیـارە دەبـێ کێـبن. لـە هـەندێك بـاردا لەوانەیە بەدروستی بۆتـان دیـار نـەبێت کـە دەبێـت لەگـەڵ کێـدا قسـە بکـەی، بـەڵام لەوانەشە بیرتان بۆ لای هەندێ کەسی تایبەتی چوبێ کە بە باشی لـەو بابەتە ئاگاداربن، ئەو کەسانەش زیاتر ئەوانە دەبن کە لەسەر ئـەو بابەتـەی تـۆ پسـپۆڕن یـان ئـەوەی کـە بـیروڕای پسـپۆڕانە و تایـبەتییان هەیـە. لـەکاتێکدا ئـەو کەسەی دەتانەوێ بپەیڤێ دیار بێـت ئـەرکی ئێـوە زۆر سـانا دەبێـت، بـەڵام هـەندێ جـار بـەهۆی ئـەنجامدانی چـەند وتووێژێـك دەتوانـن وێـنەیەکی باشتر و رونتری مەبەسـتەکەتان بخەنـەڕوو، ئەمەشیان بابەتێکە هەر لە سەرەتاوە بە وردی بیری لێ بکەنەوە.

کـاتێك کارەکەشـتان دەسـت پێکـرد ئەوسا بۆتان دەردەکەوێ کە دەبێت بەسەر بابەتی مەبەستاردا بچنەوە یان بڕیاری ئەوە بدەن بـە هاوکـاری و بەشـداری کۆمـەڵێکی بەرفـراوان یـاخود بچووکتردا بـپەیڤن، ئـەم کـارەش دەقـاودەق دەگـەڵ کـارە لێکۆڵیـنەوەکەی ئێـوەدا یەکدەگرێتەوە چونکە ئەگەر بەرلە دەست پێکردن هەموو وەڵامەکانـتان دەزانـی قـەت دەستتان نەدەدایەکاری لێکۆڵینەوە، بۆ نموونە هەڵبژاردنی بابەتێکی وەك، هەڤپەیڤین دەربارەی ڕۆڵی

کارگەیەك لەسەردەمی شەڕدا، هەر لە پێشدا دیارو ڕوونە، بەڵام ئەو پرسیارانەی کە پێویستە لەخۆت بپرسی ئەوەیە کە ئایا دەتەویٚ هەڤپەیڤینەکانی خۆت تەنیا لەگەڵ کرێکارانی ئەو کارگەیەدا بکەی، یان مەبەستتە قسە لەگەڵ کارگێڕانیشدا بکەی یان ئەوەی کە تەنیا لەگەڵ ئافرەتەکانی سەردەمی شەڕدا وتووێژ بکەی، لەکاتی نووسین و لێکۆڵینەوەدا ئەوەتان بۆ دەردەکەوێت کە پەیڤدەرێك دەبێتە هۆی ڕێنوێنی کردنت بۆ دۆزینەوەی کەسێکی دیکە.

لەبەر ئەوەی زانیاری و سەرچاوەی پتر دێتە سەر ڕێگاتان، زۆرجاران ئەو پەیڤدەرانە دەبنە هۆی پێوەندی دروست کردن لەنێوان ئێوە و ئەو کەسانەی کە ئێوە مەبەستتانە. بۆ پێوەندی دروست کردن لەگەڵ ئەوانەی هەڤپەیڤینت لەگەڵدا کردوون بڕوانە فەسڵی پێنجەمی ئەم کتێبە.

هەڵبژاردنی بابەتی هەڤپەیڤین لەلایەن پەیامنێرانەوە..

پەیامنێران بەتایبەت ئەوانەی کە کار بۆ گۆڤارێك، شوێنێکی تایبەتی ناکەن و دەبێت شوێنێك بۆ بڵاوکردنەوەی بابەتەکەی خۆیان بدۆزنەوە، ناچارن بەردەوام بەدوای بابەتی نوێدا بگەڕێن چونکە لە نووسەرانی دی جیاوازن. پەیامنێران بەگشتی بابەتی هەڤپەیڤینی خۆیان لەبەر یەکێك لەم هۆیانەی خوارەوە هەڵدەبژێرن.

هەڵبژاردن بەهۆی کاریگەربوونی ئەو بلاڤۆکەیە کە بۆی دەنووسن بۆ وێنە ئەگەر بابەتێك بۆ گۆڤارێکی تایبەت بەکاروباری باخەوانییەوە دەنووسن، بەدوای کەسێك لە ناوچەکەی خۆتاندا دەچن، کە لایان وایە هەڵبژاردنێکی بەجیٚ و گونجاوە بۆ ئەو

گۆڤـاره. ئەگـەر گۆڤـارێك دەناسـیت کـە بـەردەوام بابـەتی لەمەڕ کەسـانی ئاسـایی هەیـە، لەوانەیـە بـتەویٚ پێشـنیازی ئـەوەیان بدەیـتیٚ کـە دەتـەویٚ بابـەتێك دەربـارەی کوچـە مـاڵێك بنوسـیت کەچی کوچەماڵەکە ناناسیت.

بـەم پێیـە بابەتەکـەت لەسـەر داخـوازی گۆڤارەکـە هەڵـبژاردوە. هەڵـبژاردن لەسـەر پێشـنیاری کەسـێکەوەیە کـە تـۆ بـەجوانی دەیناسـیت. بـۆ وێـنە ئەگـەر کەسـێك دەناسـیت بەدەسـت نەخۆشـیەکی کوشـندەوە ئازاری دیوە و خۆڕاگری کردووەو دواتر بەسـەر نەخۆشـیەکەدا زاڵ بـوە، لەوانەیـە بـتەوێت راپۆرتێـك لەچوارچـێوەی (بەسـەر هـاتێکی راسـتی) یـا (سـەرکەوتن بەسـەر کارەساتدا)ی دەربارە بنوسیت.

لەلایەکی دیکەوە رەنگە هونەرمەندێك لە کۆڵانەکەی ئێوەدا بژیێت و بابـەتێکی گونجـاو و بـاش بـیٚ بـۆ هەڤپەیڤـینێك یـان لەوانەیـە هـەڤالانی تـۆ بـەم زوانە لە گەشتێکی کارەساتاوی گەڕابنەوەو تۆ واهەسـت بکـەی کـە بیرەوەریـەکانی گەشـتەکەیان جوانـە بـۆ بڵاوکردنەوە، لەم بارەیەوە خەڵکەکە خۆیان هزری وتارێکی جوان دەدەن بـە تـۆ، دواتـر ئێـوە بـۆ بڵاوکـردنەوەی بابەتەکـە بەدوای بڵاوکراوە یان چەند بڵاوکراوەیەکدا دەگەڕێن.

هـەندیٚ جـاریش لەوانەیـە هەڵـبژاردنەکەتان لەبـەر هـەردوو ئـەم هۆیانـەوە بێـت. بەرەبـەرەش کـاتێك لەگـەڵ رۆژنامەو گۆڤارەکان پێوەنـدی قایمتر و موکمتر دەگری، بەجوانی بۆت دەردەکەویٚ کە دەرفـەتی پترتـان بـۆ دەڕەخسـیٚ کـە پێوەنـدی بـە پـەیڤدەر و بڵاڤۆکەکانـەوە بکـەی. کـە ئـەم دەرفەتـەتان بـۆ رەخسا دەتوانن کـاتی زیاتـر بـۆ نووسین و هەڤپەیڤین تەرخان بکەن و ئەوەندەش بـەدووی شـوێنێکدا بـۆ بڵاوکـردنەوەیان نەگـەڕێن. کـە وەك

پەیامنێرێکی سەرکەوتوو ناسرایت و ناوبانگت دەرکرد، لەوانەیە هەندێجار خەڵکی سەردانت بکەن بەتایبەتی ئەوانەی کە دەیانەوێت دەربارەیان بنووسیت، ئەم خەڵکانە ئەوکەسانەن کە شتێك یاخود رووداوێکیان بۆ ناساندن و لێدوان هەیە، بەگشتی لەو بارودۆخەدا، بە تەلەفۆن پێوەندی بە دەفتەری بڵاوکراوەکانەوە دەکەن، بەڵام ئەمە بەو مانایە نییە کە هەواڵنێرە ئازاد و سەربەخۆکانیش نەتوانن سوود لەو توانایە وەرگرن.

هەندێ جاریش لەوانەیە سەرنووسەری بڵاڤۆکەکان داواتان لێ بکەن کە بابەتێك بۆ بڵاوکراوەکەیان ئامادە بکەیت، ئەگەر ئەم جۆرە بابەتە پێویستی بە هەڤپەیڤپنێك بوو بەگشتی چەند پەیڤدەرێکی بەهێز و ناسراو بە ئێوە دەناسێنن.

بەرلە دۆزینەوەی بڵاڤۆك

بڕیاردان لەسەر ئەوەی کە دەتانەوێ لەگەڵ کێدا وتووێژ بکەن بەلایەکدا، بەڵام گرنگ ئەوەیە بەرلەوەی پێوەندی پێوە بکەیت بزانی بۆچی دەتەوێ قسەی لەگەڵدا بکەیت، پێویستە بیر بکەیتەوە لە چ گۆشەیەکەوە دەتەوێ لە بابەتەکە بڕوانی، خوێنەرانی بابەتەکانت چ جۆرە کەسانێکن و نوسراوەکەی تۆ چ شێوەیەك وەردەگرێ.

چاوەڕوانی ئەوەتان لێ ناکرێ، کاتێك تازە دەستتان کردەوە بەنووسین و لێکۆڵینەوە، هەموو شتێك لەسەر ئەو بابەتەتان بزانن، بەڵام پێویستە ئەوە بزانیت کە سەرنووسەری بڵاڤۆکەکەتان رازی بکەیت کە تۆ لەسەر مەبەستەکەت زۆر مکوڕی. لەم قۆناغەدا زانیاری بنچینەیی و سەرەکی لەوانەیە بۆ خستنەڕووی هۆگری و مکوڕی تۆ بەو بابەتە و دۆزینەوەی زانیاری

پتر لەسەری ئەوەندە بێت کە پێویستە، بەڵام ئەگەر دەتەوێ کارێکی درێژخایەن وەکو نووسینی کتێبێك ئەنجام بدەی، لەوانەیە ناچار ببیت بەرلە پێوەندی کردن بە ناوەندێکی چاپکردنەوە زیاتر لێکۆڵینەوە ئەنجام بدەی، لەم بارەوە لە فەسڵی شەشەمدا زیاتر قسەمان کردووە.
هەندێ لێکۆڵینەوەی سەرەتایی رۆشنبیرییەکی پترتان لەسەر چۆنییەتی دیدگا پێ دەبەخشێ، وەك چارەسەریش ئەمانە هەندێ لەو شتانەن کە پێش پێوەندی کردن بە هەر کەسێك دەبێت بیری لێ بکەنەوە و زانیاریتان دەربارەی هەبێت، بەڵام بۆ نووسین دەربارەی بەسەرهات و ئەو بابەتانەش کە لەبارەی کەسێکەوەن وردەکاریەکانی کورت و پەیوەندیداربە بەسەرهات و پەیڤدەران، ئەوانەی کە تۆمەبەستتن بدۆزیتەوەو بڕوانی چ شتێکی سەیری تیایە کە بتوانێ سەرنجی خوێنەران بۆلای خۆی راکێش بکا.
بۆ کاری گشتیش لەو جێگەیەدا کە پەیڤدەر تەوەری سەرەکی و خاڵی ناوەندی وتارەکەتان نییە، یاخود کەڵك لە کۆمەڵێك وتووێژ وەردەگیرێ، دەبێت راتان لەسەر ئەوەی کە دەتانەوێ لەگەڵ چ کەسێکدا هەڤپەیڤین بکەن هەبێت (وەکو رای پسپۆران یان کەسانی ئاسایی) هەروەها دیار بکەن دەتانەوێ پرس بە چەند کەس بکەن و لە چ گۆشە نیگایەکیشەوە بابەتەکەتان دەنووسن.

هەڵبژاردنی بلاڤۆك

کە بڕیارتدا دەتەوێ چ شتێك بنووسیت و ئەو کەسانەی کە دەتەوێت، هەڤپەیڤینیان لەگەڵدا بکەی بەپێی توانا دەستنیشانت کردن، هەنگاوی دواتری ئێوەدۆزینەوەی بلاڤۆکێکە بۆ بڵاوکردنەوەی. هەڵبژاردنی بلاڤۆك بۆ رۆژنامەنووسان، لە زۆر

روویـەوە جیـاوازە لەگـەڵ هەڵبژاردەی نووسەری کتێبان و من لەم بارەیـەوە، لـەدوو بابـەتی جیاجیادا بەناوەکانی هەڵبژاردنی گۆڤار یـان رۆژنامـە و هەڵـبژاردنی بڵاوکـەرەوە لـەم فەسـڵەدا لەسـەری دواوم، ئەگـەر بـەهۆی هۆگـری خـۆت، هەڤپەیڤین یان لێکۆڵینەوە دەکـەیت و بیر لە بڵاوکردنەوەی کارەکانت ناکەیەوە لەوانەیە ئەم بابەتـە ئـەوەندە بـە کـەڵکی تـۆ نەیەت. بۆیە رەنگە خوێندنەوەی بەشی داهاتوو پتر سەرنجت راکێشێ.

هەڵبژاردنی گۆڤار یان رۆژنامە

ئـەو رۆژنامەنووسـانەی سـەربەخۆن و رابـردوویەکیان هەیـە، بـە گشـتی نێوانیـان لەگـەڵ بەڕێوەبـەران و سەرنووسـەرانی بڵاوکـراوەکاندا هەیـە، هـەر کـاتێکیش هـزرێکی جوانیـان لەسەردا هەبێت، دەتوانن دەگەڵیاندا باس بکەن.

بەڵام ئەگەر ئێوەش لەسەرەتای کارەکەتاندان یان هەست دەکەن کـە ئـەو هـزرەی ئێـوە بـۆ فلان بڵاوکراوە گونجاوو بە کەڵك نییە، باشتر وایە بەدوای بلاڤۆکێکی دیکەدا بگەڕێن.

بـۆ رۆژنامەنووسـە ئازادەکـان یـان قوتابیانی بەشی رۆژنامەڤانی، باشـترین رێگـە بۆدەست خسـتنی بلاڤۆکێکی باش، ئەوەیە کە لە نێـو رۆژنامەفرۆشـیەکی گـەورەدا دەسـت بکـەی بـە هەڵدانـەوی لاپـەڕەکانی هـەموو چـاپکراوەکان. کـاتێك بلاڤۆکێـك بـۆ بڵاوکـردنەوەی وتارەکـەی خـۆت دەستنیشـان دەکـەی، بـڕوانە چ گۆڤـارێك لەوانەیـە هۆگری بابەتەکانی تۆ بێت–دانی بەسەر هاتێك بـەبلاڤۆکێك کـە هەرگیز گرنگی بەو جۆرە بابەتانە نادات، کارێکی بێهودەیە.

هەندێ گۆڤار هۆگری بابەتی سادەو ساکارن، لەسەر ژن و پیاوانی کوچەو کۆڵانـاندا، لـە حـاڵێك دا کـە گۆڤاری تر لایەنگیری بابەتی پەیوەندداربەکەسـە ناسراوەکانن و هەندێکیش تێکەڵاویەك لەم دوو دەسـتەیە بـە چـاك دەزانـن، هەندێ گۆڤار بەردەوام بابەتی وەکو (سـەرکەوتن بەسـەر کارەسـات یـان یانـزە رۆژ لـە ژیـانی)دا بـلاّو دەکەنـەوە لەوانەیـە بـتوانیت هـەندێ بابـەت لـەم ئاستەدا ئامادە بکەیت.

ئەگـەر بـۆ بلاّڤۆکێکـی ناوچـەیی بابـەت دەنووسـیت، لـە وانەیـە سەرنووسەری ئەو بلاّڤۆکە وای لا پەسەند بێت، بابەتێك سەبارەت بـە کەسێك بنووسیت کە پەیوەندی بە ناوچەکەوە هەیە تا ئەوەی کـە زۆرناسـراو بێـت و هەرگیـزیش سـەردانی شـارەکەی ئێـوەی نەکـردبێت لـە کاتێك دا لەوانەیە بە هۆی خوێندنەوەی ژمارەیەکی بلاّڤۆکێکـەوە، دەرك بـە ئەوداخوازیـەیان بکـەیت کـە ئایـا چ بابـەتێکیان لاپەسـەندەو پێویسـتیان پێیـەتی، باشـتر وایە بەر لە پـەیوەندی کـردن، چەند ژمارەیەکی ئەو بلاڤۆکە بخوێنیتەوە، کە لـە زۆربـەی کێتـبخانە گرنگەکان دەتوانیت بلاڤۆکەکان بەبێ پارە بخوێنیتەوە.

جۆری خوێنەر

شـان بەشـانی هەڵسـەنگاندنی نـاوەرۆکی کتێـبەکان، دەبـێ پێداویسـتییەکانی خوێـنەرانیش لەبەر چاو بگریت و هەڵسەنگێنی، بێگومـان دەبێـت هـەرگۆڤارو رۆژنامەیـەك خۆی لەگەڵ داواکاری و پێویستییەکانی خوێنەرانی خۆی رێك بخات،(ئەگەر بە پێچەوانەی ئەمەوە بێت بزانە ئەوەندە بەردەوام نابێ).

لـه بارتـرین رێگـەی تاقیکردنەوەش بۆ دیاریکردنی ئەوەی کە ئایا ئـەو بابەتـەی کـە مەبەستتە بینوسـیت شـیاوی ئەو گۆڤارەیە کە بۆی ئامادە دەکەیت یان نا، لە وڵامی ئەو پرسیارانەی خوارەوەدا دەر دەکـــەویٚ: خوێـــنەرانی چ جـۆرە کەســێکن و چ شـــتێکیان دەوێـت؟ بـە تێـڕوانینی نـاوەڕۆکی بلاڤۆکێك و نرخاندنی: بەپێی، تەمـەن، رەگـەز، سیاسـەت، پێشـینەی کۆمەڵایـەتی، ئـابووری و ئاواتـــەکانی خوێـــنەران بـــە دەســـت بهێـــنی : ئاگادارییـــەکانی بلاۆکـراوەیەکیش دەتوانن بۆناساندنی خوێنەرانی هاوکاریت بکەن ،کـاتێك وێنەیەکی خوێنەرانی بلاڤۆکێکت دەست بکەویٚ ،ئەو کاتە بـەوە دەگـەیت کـە چ جـۆرە هەڤپەیڤینێك بە کەڵکیان دێت . زۆر ئاسـاییە کـە هەڤـپەیڤین لەگـەڵ نـاودارێکی تـازە دەرکـەوتووی مۆسـیقا ، بـۆ بلاڤۆکێکـی بـە سـالاً چوان کڕیاری نابێت ،(مەگەر خالێکی تایبەت بیبەستێتەوە بەخانەنشینەکانەوە وەك ئەوەی کە ئـەم خوێـنەرە بۆنموونـە– پێـی وایـە هەمووشـتێك قـەرزارباری بـاپیرەی خۆیـەتی– بە هۆیەك بۆ پەیوەندی لەو بەینەدا بژمێردریٚ)لـە لایـەکی دیکـەوە بابـەتێك لـە سـەر ژنـان بێگومـان بـۆ چاپ و بلاۆبوونەوەلـە گۆڤـارێکی ژنانــەدا بەکــەڵك و شــیاوترە تـا لــە بلاڤۆکێکــی تــەواو تایــبەتمەند بــە کاروبــاری سیاســیەوە بــلاو بکرێتەوە.

ئـاخۆ هـەموو بلاۆکـراوەکان بابـەتی پەیامـنێرە سەربەخۆکان بلاۆ دەکەنەوە؟

ئەگـەر دڵـنیانین لەوەی بلاڤۆکێك بابەتـی رۆژنامەنووسانی ئازاد بـلاۆ دەکاتـەوە یـان نـا، بگەڕێـنەوە سـەر ناسـنامەی بلاڤۆکەکە. زۆربـــەی بلاۆکـــراوەکان لـــە ژێـــر نـــاوی کارگێـــڕان و نووســـەران

بەرێوەبــەرانی خۆیــان رســتەیەك بــەو واتایــە چــاپ دەكــەن: (بڵاوكـراوەكەمان پێشـوازی لـەو وتارانـە دەكـات كـە بـە دەسـتی دەگـات) هـەندێك لـە بڵاوكـراوەكانیش بیٚ مەیلی خۆیان سەبارەت بـەو وتارانـەی بـە دەسـتیان گەیشـتون بـەو شـێوەیە دەردەبڕن، سەرنووسەر بە هیچ جۆریٚ بەرپرسیار نییە بابەكەتان ون بێت یان گێڕانەوی بابەتەكەتان وە ئەستۆ ناگرێت) ، هەندێكیشیان لەسەر گۆڤارەكـەیان دەنووسـن (لەگـەڵ بابەتەكەتان زەرفێكی بەتاڵ كە نــاو نیشــانی خۆتــان بەســەرەوە نووســرابێت و پولــی پۆســتەی پێویستیشـی پێـوە بێـت بۆمـان بنێرن) لە وڵاتە رۆژ ئاواییەكاندا ســەرەڕای ئــەوەی بڵاوكــراوەكان خۆیــان ، سیاســەتی خۆیــان سـەبارەت پەسـەند كـردن یـا نەكـردنی بابـەت و وتارەكـان چـاپ دەكــەن ، بڵاوكــراوەكانی وەكــو كــتێبی ســاڵ بۆنووســەران و هونەرمـەندان یاخود رێنوێنی نووسەران چاپ دەكرێن كە نەتەنیا زانیاری پێویست لەو بارەوە دەخەنە ڕوو ، بەڵكو پپویستییەكانی ناسراوترین چاپەمەنییەكانیش چاپ دەكەن.

بازاڕی چەند لایەنە.

ئەگـەر تـازە دەسـتت داوەتـە نووسـین ، لەوانەیـە ئامانجی ئێوە ئـەوە بێـت كـە وتارەكـەتان پەسەند بكرێت و ئەمەیان ئامانجێكی راســت و ژیــرانەیە. ســەرەڕای ئەمــەش ئەگــەر تــا ئێســتا ســەركەوتنێكت لەنووســینی وتــار بــە دەســت هێــناوەو هەســت دەكـەیت كـە دەتـەوێت بـەم رێگایـە پارەیـەك وەدەسـت بهێـنی، لەوانەیـە بـتەوێت لەیـەك هەڤپەیڤیـندا بـڕێكی زۆر پـارە وەدەست بهێـنی (بۆ زانیاری زیاتر لە سەر بازاڕ خۆشكردن لەچەند لایەنەوە فەسڵی شەشەم (لێكۆڵینەوە) و فەسڵی دوازدەیەم بخوێنەوە).

بۆ زۆرینەی وتارەکان، دۆزینەوەی چەند شوێنێکی باش و بەکەڵک بـۆ بلاْوکـردنەوە، مسـۆگەرە ، بـەلاْم ئەگـەریش بابەتـەکان زۆر ئەزمونکاریـە ئـەو کاتـە هەسـت پـێ دەکـەیت کـە تـەنیا بـۆ بلاْوکـردنەوەیەك شـیاوە ، بـۆ نموونە وتارێکی تەواو ئەزموونکاری کـە لـە بابـەت ئەستێرەناسـیەوە بێـت ، تـەنیا بە کەڵکی بلاڤۆکی ئەستێرە ناسی دێت.

پەیوەندیی بابەت بە بلاْڤۆکەوە

بـەر لـەوەی پـەیوەندی بـە بلاْوکـراوەیەکەوە بکـەن ، دەبێـت رۆشـنبیرییەکی تـەواوتان دەربـارەی ئـەو جـۆرە بابەتـەی کـە دەتەوێ بینووسیت ،هەبێت.

جگـە لەوەی کە دەبێت بیرۆکەکەتان نوێ و دڵگیر بێت ،واش بێت کـە بـەر لەوەنەنوسـرابێ واتـە بابەتەکـەتان گـەرمو گـوڕ بێـت . هـەروەها پێویستت بـە دۆزیـنەوەی گۆشـە و ڕوانگەیەکی گونجاو دەبێـت . دەبێـت بـە تەواوەتی بزانیت دەتەوێ چی بنووسیت . هیچ سوودێکی نابێت کە پەیوەندی بە سەر نووسەرێکەوە بکەیت و بـڵێی ، دەمـەوێ شتێك لەسەر فلاْن کەس بنووسم لەبەر ئەوەی دڵـنیام ئـەوەتان لێ دەپرسێ (چ شتێك) تازە ئەمەیان لە کاتێکدا کـە ئەگـەر نـرخێك بـۆ کارەکـەی ئێـوە دابـنێ .سـەر نووسـەران پێویستییان بـە بابـەت هەیـەو جـۆرە بابـەتێکیان دەوێـت کـە لە نـاوەرۆکی گۆڤارەکـەیان نـزیك بێـت .بـە گشـتی پێشـوازی لـە بەسـەرهات و ژیاننامان دەکەن ، چونکە شتی نوێیان تێدایە ،(بە مـەرجێك کـە هـەر ئـەو بلاڤۆکـە بـەو زوانە هەڤپەیڤینی لەگەڵ ئەو کەسـەدا بلاْونەکردبێـتەوە) بـەم حاڵەشـەوە دەبـێ بـیر لـە پـەیوەندی کـردن بـە بلاْوکراوەکەشـەوە بکەنەوە،بۆنموونەئەگـەر

لەگـەڵ وەرزشـوانێکی ناسـراو بـۆ گۆڤـارێکی تایـبەتی بـە گەشـت وگوزار هەڤپەیڤین دەکەیت دەبێت پترپشت بە سەفەرەکانی ئەوە ببەستی تا سەرکەوتنەوەرزش وانییەکانی ئەوەوە.

کـاتیَ لـە هـزری پێوەنـدی بابەت دەگەڵ بلاڤۆکێك دایی ،هەوڵبدە هۆیەکانی پێوەندی بابەتێکی جیاواز ،بە یەکگەیشتنیان نائاسایی و ئەگـەریش بۆتـان کرا تاك و بیَ وێنە و ئەنجام نەدراو بێو پێشتر ئەو بلاڤۆکە بۆ لای نەچوبیَ.

پـەیوەندی کردن دەگەڵ بلاّوکراوە یان ناوەندی وەشاندن بە هۆی تەلەفۆنەوە..

زۆربـەی نووسـەران بـە ئـەنجامدانی ئـەو وتووێژە رازی دەبن کە پەیوەندیان پێوەکرابیَ و ئێوەش لەوانەیە بەر لە پەیوەندی کردن بە بلاّوکراوەیەکەوە کەسێکی گونجاو و شیاوتان دۆزیبێتەوە. ئەو نووسـەرانەی کـە دەیانـەوێت بابـەتێك بنووسـن کـە پێویسـتی بـە هەڤپەیڤینێك هەیـە" یـاخود هـەموو بابەتەکـەیان هەڤپەیڤین و لە سـەر بـنەمای وتووێـژە ،لـە قۆنـاغی یەکەمـەکان هـەردەم ئـەو کۆسـپەیان دێـتە سـەر رێگـا کـە نـازانن سەرەتا پێوەندی بەکێوە بکـەن.لەگـەڵ چـاپکەر و سـەر نووسـەر و بلاّڤوکەکـە یـان لەگـەڵ پەیڤدەرەکـە چـونکە لـە لایەکەوەپـەیوەندی کـردن بـە بلاّوکـراوە یـاخود سـەر نووسەرێك بەر لە وەرگرتنی رەزامەندی و رازیبوون و دڵنیا بوون لە هاوکاری پەیڤدەرێك لەوانەیە کارێکی بیَ سوود بێت .هیـچ وەلاّمێکـی یەکلاکـەرەوە لەو بارەوەلە ئارادانییە .بەلاّم بەر لەسـپاردنی هـەر پەیمانێك،هـەمووکاتێك توانـای ئـەنجام دانـی قۆناغێکی ئەزموونکاری لە گۆڕێیە.

قۆناغی ئەزمونكاری.

قۆناغی ئەزمونكاری یاخود قۆناغی تاقیكردنەوە،قۆناغێكەكە تیێدا دەست دەكەیت بە لێكۆڵینەوە . باشتر وایە پرس بە سەرنووسەر یان ناوەندی چاپكردن بكەی ئەوجا دەست پێ بكەی. لەبەر ئەوەی هەبوونی پشتیوانی یا لانی كەم هۆگری سەر نووسەرێك دەتوانێت ببێتە هۆی هاوكارییەكی كاریگەربۆ پەیڤدەرەكە .لەم قۆناغەدا لەوانەیە گومانتان هەبێت لەوەی بتوانن كاری دڵخوازتان بەئەنجام بگەیەنن .ئەمەش دەبێت لە یەكەمین پەیوندی دا بگوترێ و بلێن بەهیوای فلانە كەس بهێننە ئاخاوتن (كات و شوێنی ئاخاوتنەكەش دیاری بكەن)،زۆربەی سەرنووسەرو دەزگاكانی چاپەمەنی خۆیان ئەم قۆناغانەیان بڕیوەو لە بارودۆخی ئێوە تێدەگەن .لەوانەشە بەڵێنی تەواوتان نەدەنێ ،چونكە كێ دەڵێ بەتەواوەتی دەتوانن هەڤپەیڤینەكە بە سەركەوتوویی ئەنجام بدەن ،بەلاّم بەلایەنی كەمەوە دەزانن كە ئەولایەنە پێشنیاری ئێوەی لاپەسندەو بایەخ بۆ كارەكەتان دادەنێ.

تەلەفۆن كردن بۆ رۆژنامەنووسان

لەوانەیە بڕیار بدەی تەلەفۆن بۆ سەرنووسەرێك بكەی لەبەرئەوەی وتارە پێشنیار كراوەكەی تۆ پێویستی بە تێڕوانینی بەپەلەهەیە، (بۆ نموونە كەسێك كە دەتەوێت قسەی لەگەڵدابكەیت، خەریكە سەفەرێكی دورودرێژ دەكات ،وتارەكەی تۆ لە سەر ڕووداوێكی تایبەتە كە ئەگەر فریای نەكەویت كاتەكەی بەسەر دەچێت ،یاخود ژوانی هەڤپەیڤینێكی تایبەتیتان لەگەڵ كەسایەتییێكی زۆرناودار داناوە) زۆربەی سەرنووسەران لەگرنگی و پەلەی كاری

ئێـوە تێدەگـەن و گـوێ لەقسـەکانتان دەگـرن ،بـەڵام گرفـتەکە دۆزیـنەوەیانە .ئەگـەرتوانیت بە هۆی تەلەفۆنەوە قسەیات لەگەڵدا بکـەیت ،کارەکـە راسـپێرە و ژمـارەی تەلەفۆنی خۆشتیان بدەرێ .ئەگـەر ئـەوانیش حـەزیان لەو بابەتەی تۆ بوو ئەوە پەیوەندیتان پێوە دەکەن.

فەسڵی پێنجەم

هەڤپەیڤین کردن

هەپەیڤین کردن.

وەك ئـەوەی هـەندێ جار لەگەڵ دۆست وهەڤاڵێکی نزیکی خۆتدا، یـا کـەس و کـارێکی خۆتـدا هەڤـپەیڤین بکەیت، یان ئەوەی کە بە تـەواوەتی دەزانـی لەگـەڵ چـەند کەسـێکدا هەڤپەیڤین دەکەیت و دەزانـی ئـەو کەسـە چـۆن بدۆزییـەوە ،پێویسـتە کەسێکی رێك بۆ هەڤپەیڤین و دواندن بدۆزیەوە .

لـەم بەشـەدارێگەی گونجـاو بـۆ پەیداکـردنی کەسـی رێـك وپێـك دەستنیشان کراوە.

ئەندامانی ماڵەوە و هەڤاڵان

یـەکێك لەو رێچکانەی کە بە کەڵکە بۆ راهاتن لەسەر ئەوەی چۆن هەڤـپەیڤین بکـەن ئەوەیـە ، پـرۆڤەی هەڤـپەیڤین لەگـەڵ کـەس و کـارە نزیکەکانت بکەیت. کەس و کارەکانت دەتوانن سەرچاوەی بـە کـەڵك بـن بـۆ ئەوەی هەڤپەیڤینی ئەزموونکاریان لەگەڵدا بکەن چونکە زۆر بە سانایی دەستت پێیان ڕادەگا.

بـۆ نموونــە بـۆ زانیــنی ئــەو دە بابەتــەی کــە پیــاوان بەرلــە زەماوەندکـردندا عـەودالێن، باشـترە کـە لەگـەڵ هاوسـەرەکەت و پیـاوانی نێزیکی بنەماڵەتان هەڤپەیڤین ئەنجام بدەی نەك ئەوەی کـە لـە کوچـە وکۆلانـان بـە دوای پیـاوانی نەناسـراو و بێگانـە بکـەویت. بـەم شـێوەیە دەتوانـی زۆربـەی هەڤپەیڤینەکانت بەبێ وەدەرکەوتن لە چوار دیواری ماڵەوەتان جێبەجێ بکەیت .

کەچـی ڕەوایــەو زۆر ئاخــاوتن هەیــە دەتوانــی ســەبارەت بــە دەسـتپێکی هەڤـپەیڤین لەگـەڵ ئاشـناو خـزماندا بیکـەی ، بـەلاّم ئەگـەر بتـەوێ پەیامنێری و هەڤپەیڤین بکەی بە کارێکی سەرەکی

خـۆت دەبێـت فێری ئەوە ببی کە وتو وێژ دەگەڵ هەموو کەسێکدا بکەی.

دۆزینەوەی پەیڤدەر.

لـەم بەشەداباسـی چۆنییەتی دۆزینەوەی بابەتی هەڤپەیڤین کراوە لە کاتێکدا کە ژمارە تەلەفۆنێك و ناوو نیشانێکمان لەبەر دەستدا بـێ نییـە. ئـەو شـێوازانەی کـە یارمەتیدەری بابەتەکە بن . بەڵام ئەوەتان لە بیر بێت کە دۆزینەوەی ئەمانە ،بە رێژەی پەیڤدەران، شـێوازی هەڤپەیڤـینیش لـە ئارادایـە .بـۆ پەیوەندی کردن لە گەڵ کەسـانی ناسـراو و بـەناو بـانگ یـان خـاوەن پـلە وپایـەی بەرزی ئیـداری و حکوومـی دەبێـت لـە پێشـدا پـەیوەندی بە کار گێڕ یان سـکرتێر یـان پـەیڤداری رۆژنامەوانیانـەوە بکـرێ. بەڵام سەبارەت بەخـەڵکی سـادە وسـاکار دەتوانـی راستەو خۆ پەیوەندیان پێوە بکـەیت. وەك رێنیشـاندەرێکی گشـتی هەرچـی زیاتریش بپرسیت، هـەلی دۆزیـنەوەی کەسـی باشـتریش زیاترە، ئەگەر خۆتان ئامادە کردووە سەرلە زۆرینەی سەرچاوەکانی بەر دەستتان بدەن یاخود بەتەلـەفۆن قسـەیان لەگـەڵدا بکـەن ، بێگومـان ئەوکاتـە کەسـی مەبەست و دڵخوازتان دەدۆزنەوە.

ئەگـەریش وا رێککەوت کەسەکە نەناسراو بێت و نەتان زانی چلۆن پێوەندی پێوە بکەن، هەوڵ بدە زیاتر بپرسن. لە کردەوەدا بۆتان دەردەکـەوێ پێویسـتیتان بەیـەك دو سەرچـاوە هەیـە، ئیـنجا بەمەبەسـتتان دەگـەن، بـەڵام ئەزموونـەکان لـە شـوێنێکەوە بـۆ شوێنێکی دیکە جیاوازن، لاشتان وانەبێ کە هەردەبێ پێوەندی بە مـەزنترین رێکخـراوەکانەوە بکـەن. دەتوانـن بۆ نزیکترین کەس لە شـارەکەتان تەلـەفۆنێ بکـەن، نەشـتەرگەرێکی مێشك لە شارێکی

بچوك بە قەدەر نەشتەرگەرێكی مێشك لە شارە گەورەكان دەزانێ.
جگە لە هەڤپەیڤینە زۆر ناسك و تایبەتیەكان، لە ئاسانترین و نزیكترین سەرچاوەی بەردەستتانەوە دەست پێ بكەن.

گوتەبێژی رۆژنامەوانی یاخود بەرپرسی پەیوەندییە گشتییەكانی

زۆرینەی نێوەندو كارگە مەزنەكان، كەسێكیان بۆ پەیڤداری و پەیوەندكاری خۆیان هەیە. كاریان وەڵامدانەوەی پرسیاری خەڵك و بڵاوكردنەوەی راگەیەنراوەكانە كە لەسەر ئیش وكاری ناو رێكخراوەكە یان كارگەكە دەپەیڤن. ئەم كارە جۆرێك ناساندن و بازاڕ خۆشكردنیشە.
وەك نووسەر، بۆ پەیوەندی كردن لەگەڵ ئەوانەدا، سوود لە رێچكەیەكی راست و دروست وەربگرە، لەگەڵ بەرپرسەكانی پەیوەندییەگشتییەكان كە بۆ پێداویستی كارەكانتان راهێنراون، یان بەلانی كەمەوە دەتوانن ئێوە بە باشترین كەسی گونجاو بگەیێنن.
بەرپرسێكی باشی پەیوەندییە گشتییەكان دەشێت سەرچاوەیەكی قوڵی زانیاریەكانتان بێت. ئەگەر دەتەوێت دەگەڵ بەرپرسی كارگێڕی كارگەیەكدا بپەیڤی، بەڵام ناوەكەی نازانیت، دەتوانیت داوای هاوكاری پێویست لە بەرپرسانی پەیوەندی گشتی ئەو كارگەیە بكەی. كارگەو رێكخراوە بچوكترەكان لەوانەیە گوتەبێژی رۆژنامەڤانی و بەرپرسی پەیوەندییە گشتییەكانیان نەبێت، بەڵام هەر چۆنێك بێت كەسێكیان بۆ ئەم كارە هەیە.
ئەگەر دەتانەوێ لەسەر روداوەكانی وڵاتانی دەرەوە لەگەڵ كەسێكدا بپەیڤن، خاڵێكی جوانی دەسپێك، دەتوانێ لە بەرپرسی

زانیاریـەكان لـە باڵیۆزخانەیـەك یـا نوێـنەرایەتی وڵاتێكـەوە بێـت، كـاتێك دەگــەڵ بەرپرســی پێوەندییــە گشــتیەكان یــا وتــەبێژی ڕۆژنامــەڤانی بـنكەیەكدا قسـە دەكـەیت، ئـەوەتان لـە بیر بێت كە ئەركی وی ناساندن و ڕاگەیاندنە بۆ ئەو بنكەیە، بۆیە لەوانەیە ئەو وێـنەیەی ئـەو كەسـە لەسـەر ئـەو بـنكەیە دەتـان داتـیّ دەگـەڵ ڕاستیەكانی ئەو بنكەیەدا جیاوازی هەبێت.
ئەگـەر زوتـر سـەبارەت بـەو بابەتـەی كـە لێكۆڵیـنەوەی لەبارەوە دەكـەیت شتێكت خوێند بێتەوە، ئەوا بە ئاسانی دەتوانی زانیاریە ڕاست و چەوتەكان لە یەكتر هەڵاوێری.

پەیوەندی تایبەتی..

هـەندیّ جـار دەرفـەتی وا هەڵدەكـەویّ كـە بـتوانن لـە كەسایەتیە ناسـراوەكان نـزیك ببـنەوەو داوایـان لیّ بكەن كە ئایا دەكریّ هەر لـەو كـات و سـاتەدا لەگـەڵیان دابنیشـن و هەڤپەیڤیـنیان لەگـەڵدا بكەن.
دەرفــەتی لــەو بابەتــەتان لــە ڕۆژانــی كۆبوونــەوەكانی وەك ڕۆژی نەتەوەیی، پێشانگاو. بۆ هەڵدەكەویّ.
نـزیكایەتی لەگـەڵ كەسـایەتیەكی ناسراو، بوێریەكی زۆری دەویّ. بـەڵام بـۆ ئەوانـەی ئـازان بەگشـتی دەسـتكەوتێكی باشـی دەبـیّ. چـاوەڕانی دەرفـەتیّ بـن كـە بۆتـان بێـتە پێشـەوە-بـۆ نموونـە ئەوكاتـەی كـە دەست بەتاڵن و كەسێكیان لە لانییە- بەڵام ئەگەر ئەوكەسـەی مەبەسـتتانە ئەگەر لەبەردەستداندا بێت نابیّ نیگەران بـن، چـونكە بەگشـتی كاربەدەسـتان ئیـش وكاریـان زۆرەو تـۆش دەتوانی بە شوێن كەسێكی دیكەدا بگەڕێی.

زۆربەی کەسانی کارمەندو پسپۆر و لێهاتوو حەز دەکەن لەو بوارەدا پرسیاریان لێ بکرێ کە کارو پیشەی خۆیانەو پسپۆرییان لێ پەیدا کردووە.

بیرو باوەڕی گشتی- دەنگی خەڵك..

کاتێك دەتەوێت لەسەر بابەتێکی تایبەتی، هەڤپەیڤینێك لە جۆری بیروڕا وەرگرتن ئەنجام بدەی، سەرلەو شوێنانە بدە کە لەوانەیە چاوتان بەو کەسانە بکەوێت کە لەسەر ئەو بابەتە تایبەتییە پێویست بکات پرسیاریان لێ بکەی. بۆ نموونە ئەگەر دەتانەوێت وتارێك لەسەر شوێنێکی شارەکەتاندا کە زۆر شتی تێدا روو دەدات شتێك بنووسی، سەری ئەو شوێنە بدە بەمەبەستی دیدار لەگەڵ ئەو کەسانەی کە بەردوام لەوێ دەژین. وەدوای کەسانی جۆراوجۆر، رێبواران، ئەوانەی بە پاسکیل هات و چۆ دەکەن، شوفێرو ماتۆڕ سواران بکەوە. بۆ وەرگرتنی بیروڕای گشتی تر، شوێنێکی بازرگانی قەرەباڵغ و ناوەندی کڕین و فرۆشتن شیاوو لەبارە. بەتایبەت ئەگەر بتوانیت کەسانێك پەیدا بکەی کە لەسەر کورسیەکان (نیمکەتەکان) دانیشتون و کاتی زیاتریان بۆ هەڤپەیڤین و قسەکردن هەیە.

داوای هاوکاری لە پەیڤدەرانی خۆت بکە..

ئەگەر مەبەستتە چەند هەڤپەیڤینێکی بەدوای یەکتر ئەنجام بدەی، یاخود بە رادەیەکی بەربلاو لێکۆڵینەوە ئەنجام بدەی هەر لەو کەسانەی کە ئێستا هەپڤینیان لەگەڵدا دەکەی داوای هاوکاری بکە چونکە لەوانەیە هەر ئەوان بتوانن، کەسێکی ترتان پێ بناسێنن. وەکو رێزگرتن هەقە پێیان بڵێی، دەتەوێت لەسەر بابەتێکی تری هەندێك جیاوازتر لەم وتوێژەکە لەگەڵ کەسانی

تـریش هەڤـپەیڤین ئـەنجام بدەی. بەڵام بەکردەوە خۆت بە ناچار بـە ئـەنجامدانی ئـەم ئەرکە مەزانە. ئەگەر پەیڤدەرانی ئێوە لێزان بـن، بێگومـان ئاشـنایەتییان لەگـەڵ سەرچـاوەی تـردا هەیـە، کـە دەتوانیت ئەدرەس و ژمارە تەلەفۆنەکانیان لێ وەربگری.

رێگە سادەو ئاساییەکان..

خاڵــە بنچـینەییەکانتان لــە بــیر نەچــێت. یــەکێك لــە یەکــەمین هەڤپەیڤیـنەکانی مـن وەکو پەیامنێرێکی سەربەخۆ، وتووێژ لەگەڵ نووســەرێکی نــاوداردا بــوو. بەرهەمەکانیشــی بــە زنجــیرە لــە تەلەڤــزیۆندا بــڵاو دەبــوەوە، وەك کەســایەتییەکی ناوچـــەیی لێهاتـبوو. من ئەو کاتە نەمدەزانی باشترین شت ئەوەیە لە رێگەی ســکرتێرەکەیەوە پــەیوەندی پێــوە بکــەم،(بــەڵام زۆر دواتــر تێگەیشـتم کـە تـا ئەوکاتـە سکرتێری نەبوو) نەمدەزانی چۆن ئەو کەسە بدۆزمەوە. ئەگەرچی ئەوەم دەزانی لەچ شوێنێکدا دەژی.
کەچـی تـازە دەستم دابوە هەڤپەیڤین کردن، کوتانی درگای ماڵان بـۆ دۆزیـنەوەی وی سـەرەڕای ئـەوەی دەمەویست راپۆرتە وتارێك بنووسـم نەك هەواڵێکی بە پەلە، بۆیە ئەمە کارێکی شیاوو گونجاو نـەبوو. بـەم پێیـە بـڕیارم دا بـە سـاکارترین رێگادا بەرەوپێشەوە بـڕۆم، سـاکارترین رێگـاش سـوود وەرگـرتن لـە دەفتەری رێنمایی تەلـەفۆن بـوو. (کەچـی دڵنیا بووم لەوانەیە لەسەر داواکاری خۆی ژمـارەی تەلەفۆنەکـەیان، بـۆ پاراسـتنی سـنووری تایبەتی ژیانی، لـەو دەفـتەرەدا کوژاندۆتـەوە) سەرەڕای ئەمەش بڕیارم دا لە نێو ئـەو دەفتەرەدا بە دوای ژمارە تەلەفۆنەکەیدا بگەڕێم. ژمارەکەییم دیـتەوە، پـەیوەندیم پێـوە کـرد. وەڵامـی تەلەفۆنەکەمی دایەوەو لەسـەر هەڤپەیڤـینێك رێـك کـەوتین هـەروا بـەو سـاکارییە. کەچـی

ئێستا بۆ پەیوەندی کردن بە کەسێکی وەك ئەو بەگشتی دەتوانم بڵێم سوود لە رێگا رەسمییەکانی تر وەردەگرم، بەلاَم گەڕانەوە بۆ سەر دەفتەری رێنمایی تەلەفۆن، بۆ دۆزینەوەی ژمارەی تەلەفۆنی ئەو کەسانەی کە مەبەستمانن قسەیان لەگەڵدا بکەین، ئەم رێگایە لە سوود بەدەر نییە.

پەیوەندی بە نووسراو (نامە) یان بەهۆی تەلەفۆنەوە..

کاتێك کە زانیتان چۆن پەیوەندی بە پەیڤدەرەکەتانەوە دەکەیت، دەتوانی کات و چۆنییەتی هەڤپەیڤینەکە دابنێی. بەم شێوەیە دۆزینەوەی بلاَوکراوەیەك بۆ چاپکردنی بەرهەمەکەتان گرنگی ئەم قۆناخەیە. ئەوەی کە بە تەلەفۆن قسە لەگەڵ پەیڤدەرەکەتان دەکەن یان نامەیەکی بۆ دەنووسن پەیوەندی بە خۆتانەوە هەیە، ئەو هەواڵنێرانەی کە کاتیان کەمە زیاتر سوود لە تەلەفۆن وەردەگرن. ئەگەر دەتەوێ بەسەرهاتی ژیانی کەسێك بنووسیت و هەست دەکەیت کە لەوانەیە سەرچاوەیەکی تایبەتی زۆر بە کەڵکتان بێت، بەلاَم وابیر دەکەیەوە لەوکاتەدا پێویستت بە کاتێکی زۆرتر هەیە، لەوانەیە باشتر وابێت لە قۆناغی یەکەمدا، پێویستیەکانی خۆتانی بۆ بنوسیت.
ئەگەر بە هۆی کارامەیی کەسێك لە کارەکەیدا، دەتانەوێ لەگەڵیدا هەڤپەیڤین بکەن، تەلەفۆن بۆ شوێنی کارەکەی بکە، چونکە تەلەفۆن کردن بۆ خەڵك (بۆ ماڵەوەیان) لە وانەیە ئەوەندە جوان نەبێت کە وەکو پێویست وەلاَمتان بداتەوە. ئەگەر بە هەندێك هۆی دیکەوە تەلەفۆن بۆ خەڵك دەکەی، لە وانەیە لەبەر ئەوەی شاهێدی رووداوێك بووبن ئەوکاتە دەتوانی تەلەفۆن بۆ ماڵەوەیان

بکـەی، بـەڵام دەبێـت مەبەستەکەی خۆیتی بە کورتی و بە جوانی پێ ڕابگەیەنی.
هەمیشـە کـاتێ پـەیوەندی بە پەیڤدەرەوە دەکەن، بابەتەکەی بۆ روون بکەنـەوەو پرسـیاری ئـەوەی لـێ بکـە ئایـا لێهـاتوویی و پسپۆری و تا چ رادەیەکەو چۆن دەتوانێ یارمەتیتان بدات؟.
ئەگـەر ئـەو خەڵکانـە ئـەزموونێکیان لەسـەر هەڤـپەیڤین کـردن هـەبێت، لەوانەیـە زۆر بـە سـانایی پێشنیازی هەڤپەیڤینێك پەسند بکەن.
هـەندێ کـەس لەوانەیـە لـەکاتی پێشـنیازی هەڤـپەیڤین کـردن، تووڕەبـن و بشـێوێن. بۆیـە سـوود لـەو هەلە وەربگرەو بۆیان شی بکـەوە چـیتان دەوێـت و هـەلی قسـەکردنیان پـێ بـدەن. هەرگیز هەوڵ مەدە سوود لەناوی بڵاوکراوەکەی خۆت بۆ کارتێکردنە سەر خـەڵك وەربگـری، یـان خۆتـان بـە گەورەو گرنگ نیشان بدەن. لە وانەیـە جێگای سەر سوڕمانتان بێت ئەگەر بزانن کە چ ژمارەیەکی خـەڵکی وادەزانـن دنیـای رۆژنامـەڤانی شـتێکی زۆر تایـبەتەو نووسـەران و هەواڵـنێران کەسـانی یـەکجار زیـرەك و هۆشمـەندن.
ئـەرکی ئێـوە بـۆ هـاندانی پـەیڤدەران وشـەی (بـەڵی)یـە نـە وەك ئـەوەی کـارێکی وا بکـەیت وا هەسـت بکـەن بونەوەرێکی بچوکترو خـراپتر لـە ئێـوەن. زۆرتـرین ژمـارەی خـەڵکی وا بـیر دەکەنـەوە ئەگـەر کەسـێك داوای هەڤپەیڤـنیان پێشـکەش بکـات، پیـاوەتی لەگەڵیاندا کردووە.
بەم هۆیەوە لەوانەیە بە حەزەوە هاوکاریتان لەگەڵدا بکەن.لە هەر دە کـەس کـە داوای هەڤپەیڤـنیان لـێ بکـەی نـۆ کـەس وەڵامـی بەڵێـتان دەدەنـێ .(هـەندێ کەس بە شێوەیەك بەڵێتان پێ دەڵێن وەك ئەوەی پێشنیاری پێدانی بڕێکی زۆری پارەت بەوان کردبێ).

کات و شوێن.

ئەگەر ئەرێیان گوت ئێوەش دەتانەوێ هەڤپەیڤینێك راستەوخۆ ئەنجام بدەن ،دەبێ کات ، رۆژ ،شوێنی ئەنجامدانی دیاری بکەن . بە گشتی دەکرێ لە هەموو شوێنێکدا وتووێژ بکەن ، بەلاّم بە کردەوە زۆرتر بچنە شوێنی کارکردنیان یان لە ماڵەوە بە سەریان بکەنەوە .ئەگەر بە هۆی پسپۆرییەوە دەیان دوێنن، شوێنی کارەکەیان گونجاوترە بەتایبەتی بەو شێوە دڵخوازەی کە بۆ ئێوە سەرنج راکێشە دەبینیت .ئەم کارە هەلی ئەوە بە ئەوانیش دەدات ،کە ئەگەر پێویست بوو کارامەیی و داهێنانەکانی خۆیشیان بە ئێوە نیشان بدەن. ئەگەر بۆ وردەکاری زیاتر بۆنموونەلەگەڵ کۆنە سەربازێك سەبارەت بە ئەزموونەکانی لە رۆژگاری شەڕدا هەڤپەیڤین دەکەیت ،باشتر وایە لە ماڵەوە سەردانی بکەی کە بۆ ئەو هەم ئاسانترە و هەم خۆشترە. ئەوەتان لە بیر بێت کە ئەوە تۆ– پەیامنێریت–کە دەبێت خۆت لەگەڵ پەیڤدەرەکاندا رێك بخەی . بۆنموونە ئەگەر تەنیا لە دوایین کاتژمێرەکانی شەوێدا دەتوانن لەگەڵتاندا بپەیڤن ، دەبێت ئەو کاتە بچن کە ئەوان دیاری دەکەن. بەلاّم لەوان بپرسە ، لە چ کاتێکدا و لە کوێ حەز دەکەن و ئەگەر گومانیان نییە ، پێشتیاریان پێ بکە دەتوانم لە شوێنی کار. لە کارگەکەتان بە خزمەتتان بگەم ؟.

زۆربەی ئەوانەی دەیاندوێنن ، دەیانەوێ بزانن کەی وچۆن گفتوگۆیان لەگەڵدا دەکرێ. ئایا چەندیان ماوە هەیە. پرسیاری ئەوەیان لێ بکە چ کاتێکیان بۆ هەڤپەیڤین لا پەسندە و چ کاتێکیان پێ باشە.زۆربەی هەرە زۆری خەڵکی حەز دەکەن خۆیان لەگەڵ ئێوەدا رێك بخەن. لەوانەیە کەسێك گیروگرفتی زۆر

بێ و تا ماوەیەکیش نەتوانێ وتووێژتان لەگەڵدا بکات. ئەگەر دەرفەتی واتان لەبەردەست دانییە ،بڵێن وداوای لێبکەن کاتێکی نزیکترتان بۆ دابنێ. ئەگەریش ناکرێ دەبێت دەگەڵ بڵاوکراوەکەدا قسان بکەن ،یان بچن بەدوای پەیڤدەرێکی دیکەدا بگەڕێن. کە دەرفەتیشیان بۆ هاتە پێش و لەسەر کات و شوێن و رۆژی وتووویژەکە رێك کەوتن لای خۆتان بینووسن و جارێکی دیکە لەتەك قسەکانیدا ،بەر لە پچڕانی پێوەندییە تەلەفۆنییەکە لەتەك پەیڤدەرەکەتان بەراوردی بکەوە لێی دڵنیا ببەوە کە هەردووکتان شوێنو کات و رۆژێکی وەك یەکتان یادداشت کردووە.

ئەگەر دڵنیا نەبوون.

بەگشتی زۆرینەی خەڵك رازی دەبن هەڤپەیڤینیان لەگەڵدا بکرێ، بەلاّم لەهەندێباردا گومان دەکەن. شەرم ،نەبوونی تەناهی، یاخود ئەزمونی خەراپ لەسەر هەڤپەیڤینەکانی رابردوو، دەتوانن هۆی ئەم گومانە بن. بۆ زۆربەی خەڵکی رەتکردنەوەی راستەوخۆی داواکاری هەڤپەیڤین کردن لەسەر تەلەفۆن زۆر گرانە. لەم بارو دۆخەدا کەش و هەوایەکی شیاوتان دەبێت ،بۆ نموونە ئەگەر خەڵکی بەهۆی بێنرخ بوونی خۆیان گومانیان هەیە (کاتێك کە لەگەڵ خەڵکی ئاسایی کە تا ئێستا هیچ کەس قسەی لەگەڵیاندا نەکردووە بەرەو روو دەبیەوە ،ئەم جۆرە بابەتانەتان دێنە پێش)،پێویستە بەوان بڵێی کە ئەوان دەتوانن هاوکاریەکی بەنرخت بۆ نووسینی ئەم بابەتە بکەن ،تاکو هەست بەنرخ و بوونی خۆیان بکەن

ئەوانەی دەڵێن: نا

ئەوانـەی بیّشـیکردنەوە یەکسـەر بـڵێن نـا، زۆر کـەمن و بەگشتی کەسـانێکن یـان ئـەزموونێکی تاڵیـان لەهەڤپەیڤیـندا هەیە ،یاخود گیروگرفتی دیکەیان هەیە یان ئەوەی کە کەم و کورپەکی گرنگ لە کەسـایەتیاندا هەیە .هەوڵ مەدە ئەو کاتەی وەڵامی داواکاریەکەت بـەڵێ نـابێت وا بیرکەیـەوە ئـەو وەڵامە ئەنجامی سستی و کزیتان لەکارەکەتاندایە. هەر بەم هۆیەوە مەهێڵە ئەم بیرکردنەوەیە ببێتە هـۆی ئـەوەی خۆتـان لـە هەمووئەو چێژو خۆشی و سوودانەی کە لەوانەیـە لـەو وتوویـژە سـەر سـوڕ هێـنەرانەی کـە لـەداهاتوودا ئەنجامیان دەدەی ،بێبەش بکەن.

ئەگـەر کەسـێك تـەنیا بـە واژەی ((نـا)) وەڵامـی دایـتەوە،کارێکی واتـان لەدەسـت نایە، بۆیە بەدوای هەڤپەیڤین و دواندنی کەسێکی تـردا بگـەڕێ، یاهەر لەو کەسە داوا بکە کەسێکی شیاوی دیکەتان پیّبناسێنیّ.

هەندیّکـەس لەوانەیــە مۆڵــەتی ئــەوەتان لیّبخــوازن تــا کــەمیّ بیربکاتــەوە، کە دەبیّقبولّ بکەی چونکە ئەم داواکاریە زۆر بەجیّ و ڕەوایە.

لـەم قۆناغـەدا ڕێککـەوتن لەسـەر کـاتێکی گونجـاو بـۆ دووبـارە تەلـەفۆن کـردنەوەی ئێـوە گـرنگە .بـەم جـۆرە دەتوانـن بگەنـە مەبەسـت. کـە ئەویش ئەنجامدانی هەڤپەیڤینێکە بە بیّ ئەوەی لە رواڵـەتدا شـتێکتان بـە سـەر کەسـێکتاندا سـەپاندبیّ ،قسەیەك لە دەمـی بسـتێنن کـە دیارو ڕۆشەن بێت یا بەجۆریّ: وابکە جارێکی دیکە تۆ تەلەفۆن بۆ ئەو بکەیتەوە.

بـۆ وێـنە بـڵێن (لەوانەیـە لـەم چـەند ڕۆژەی داهاتوودا ئێوە بۆتان نەکـریّ بـەم ژمارەیە تەلەفۆنە بمدۆزنەوە، ئەگەر ئیزنم بدەیدوای

ئەوەی بەتەواوی بیرتان لەو پێشنیازەی من کردەوەو بڕیارێکتاندا دووبارە من تەلەفۆنتان بۆ دەکەم)، ئەوەتان لەبەر چاو بێت کە ئەگەر بڕیار بێت، کەسە پەیڤدەرەکە پەیوەندیتان پێوە بکات و تەلەفۆنتان بۆ بکات و بڕیار دانەکە بۆ ئەوبەجێ بهێڵی" لەوانەیە ئەو هەرگیز تەلەفۆنت بۆ نەکا.

سێ خاڵ.

لە تەلەفۆندا کو ئەگەر پەیڤدەرەکە پێشنیازی هەڤپەیڤینەکەشت قبوول نەکات دەبێت لە قسەکردن لەگەڵیدا بە ئەدەب، لێزان و مکوڕبێت.

نامەکان

نووسینی نامە رێگایەکی ژیرانەو باشە بۆ دیاریکردنی کاتی هەڤپەیڤین کردن. زۆربەی نووسەرانیش پەیڕەوی ئەم شێوازە دەکەن. بەهۆی نووسینی نامە بۆ پەیڤدەری چاوەڕوانکراوی خۆتان، هەلێکی زیارترتان بۆ بیرکردنەوە لەسەر دەرئەنجام و ئاکامەکانی هەڤپەیڤینەکە پێداوە.

تاکە خاڵی خراپ و لاوازی ناردنی نامەیش تەنیا ئەوەیە کە دەبێ ماوەیەکی زۆر چاوەڕوانی وەڵامەکان بیت (کە رەنگە هەر وەڵامیش نەدرێتەوە) جاری واش هەیە، ئەوەی لە قسەکردنی راستەوخۆدا ناگوترێ لە نامەیەکدا زۆر ئاسان و ساکارتر دەگوترێ.

بۆ وێنە ئەگەر بزانی ئەم وەڵامەی تەنیا بۆ خۆ دەربازکردنە، دەتوانی بە لێهاتوویی خۆتان وابکەن ئەم ڕایەی بگۆڕێ. لە نووسینیشدا وەك تەلەفۆن کردن دەبێ وریا بن، بۆ کاریگەری زیاتریش پێویستە بە ژیری و لێهاتووییەوە هەڵسوکەوتیان لەگەڵدا

بکـەن. نامـە دەبێـت بەشـێوەی ئیداری و تایپ (چاپ) کراو بێت. نووسـینی مێـژووی نامەکـەو، ژمـارەی تەلـەفۆنی خۆت و ژمارەی پۆسـتەو... خۆتـان بـیر نەچـێت، بـەکار هێـنانی جـۆری کاغـەز و کاغـەزی تایـبەتیش کاریگـەری خـۆی هەیـە، بەڵام ئەگەر ئەمەیان نەشبێ زۆر خەفەتی پێ مەخۆن. نامەکەتان دەبێـت چڕوپڕ بێت و مەبەسـتی ئێـوە بە ئاسانی بگەیەنێ بە خوێنەرەکە، بۆی بنووسە تـۆ کێـی سـەبارەت بـە چ شـتێك و بـۆ کامـە بڵاوکـراوە شـت دەنووسـی، ئەگـەر بـە پێویسـتت زانـی نـاوی ئـەو کەسەشـیان بۆ بنووسـە کـە ئـەو پـەیڤدەرەی پـێ ناسـاندوی. دواتـر وەرە سـەر بابەتە سەرەکیەکە و داوای لێ بکە کە لە شوێنێکی شیاو کە خۆی حەزی لێدەکات و لە کاتێکی گونجاو یەکتر ببینن.

وەلام

ئەگـەر دوای ماوەیـەکی گونجـاو (بـەپێی بۆچـونی دیـاری ئێـوە) وەڵامـی نامەکە نەگەیشت دوو ڕێگاتان لەبەر دەمدایە، یان واز لەو هـەواڵ یـان هەڤپەیڤیـنە لەگـەڵ ئەوکەسە بهێنە (کەچی لەوانەشە نەگەیشـتنی وەلام بـەهۆی گیروگرفـتی نـاردنی نامەکـەوە بێـت) یاخود هەوڵ بدە ئەمجارە تەلەفۆنێکی بۆ بکە.

ئەگـەر بـڕیارتدا بـەڕێگای تەلەفۆنکـردن یـاخود دووبـارە نامـە نووسینەوەوە پێوەندی پێوە بکەیت، ئەم کارە بە زمانێکی توندو وەك ئـەوان قـەرزارتان بـن دەرمەبـڕە چـونکە هیـچ کەسـێك هەڤپەیڤیـنێك قـەرزاری تـۆ نییـە، یـاخود ناچـار نییـە وەڵامـی نامەکەی تۆ هەرچەند بەئەدەبیشەوە نووسیت بێت بداتەوە.

تـەنیا وەبـیری پـەیڤدەری بەهێـزی خـۆت بخـەرەوە کـە پێشـتر پـەیوەندیت پێـوە کـردووەو داواکاری خۆت بۆ هەڤپەیڤین لەگەڵدا

کـردن دووبـارە بکەوە، لەم قۆناغەدا ئەو کەسانە لەوانەیە هەست بـەوە بکـەن کـە تاوانێکیـان لـە بەرامـبەرتاندا ئـەنجامداوە و حەز دەکـەن هاوکاریـتان بکـەن، ئەگـەر دیسان وەڵامیشیان نەدایەوە، لەوانەیە باشتر وابێت واز لە خێری ئەو هەڤپەیڤینە بهێنی.

تێپەڕبوون لە سکرتێر و بەرپرسانی پێشوازی

یـەکێك لـە هـەڤالانم کـە دکـتۆرە، رۆژێکیـان گوتـی، بەڕێوەبـەری پێشـوازی کـردن لــە نەخۆشـخانەکاندا، راهێـنراون تاکونەهێـڵن نەخۆشـەکان دەسـتیان بگا بە دکتۆرەکان ! ئەم قسەیە لەوانەیە تـا رادەیـەکی زۆر وەك گاڵـتەیەك بێـت ، بـەلام ئێمە زیاتر کارمان کەوتۆتـە لای سـکرتێر و بەرپرسـانی پێشـوازی کـە هەموویان ئەو تایـبەتمەندیەیان تێدابوەو لەوانەیە کاتی دیاریکردنی هەڤپەیڤینێك ڕووبەڕووی ئەم جۆرە کەسانە ببێتەوە .با ئەمانە نەبنەهۆی گرژی دەمـار و تـووڕ بوونتان (لەوانەیە ئەمانە تەنیا ئەرکی خۆیان جێ بـەجێ بکـەن) بـەلام تـۆ زیاتـر لـە سـەر داواکـەی خـۆت مکوڕبـە. گـرنگی کارەکـەتیان بـیر بخـەرەوە. ئـەوەندە تەلـەفۆن بکـە تـا پـەیوەندی ئێـوە لەگـەڵ ئـەو کەسەی کە مەبەستتانە گرێ بدەن. ئەگەر کۆڵ نەدەی، ئەنجامێ بەدەست دێنی.

ئامۆژگارییە گونجاوەکان

لـە دنیایـەکی خـەیاڵیدا دەتوانین هەرکاتێك بمانەوێ پێوەندی بە پەیڤدەرەکانمانـەوە بکەین، دەستبەجێ بە قسەیان بهێنین، بەلام لـە دنیـای راسـتەقینەدا هـەندێ جـار هـەندێ کۆسپ و تەگەرە لە ئارادایـە، لەوانەیــە هــەلی دواندنــی کەسـێکی تایــبەت هەرگیــز نەڕەخسێت.

بـەردەوامیش نـاتوانن دڵـنیابن لـەوەی کـە ئـەو بلاڤۆکـەی بـۆی دەنووسـیت بژاردنـی کـرێی هـات وچـوون و مانـەوەی ئێـوە وەئەستۆی خۆی دەگرێ یان .

بـەم هۆیـەوە لەوانەیـە بـۆ خۆشـتان دەرنـەهێنێ بـۆ هەڤپەیڤینێك سـەفەرێك بکـەی، چـونکە ئەگـەر بلاڤۆکەکـە ئامـادە نـەبێت پارە خەرجکـراوەکانت بـۆ بگەڕێنێـتەوە، ناچـاری سـەرەڕای بایـەخ و گرنگی هەڤپەیڤینەکە واز لەو کارە بهێنی.

هـەندێ جار لەوانەیـە ئـەو کەسـەی دەتـەوێ هەڤپەیڤینی لەگەڵدا بکـەی، چـوبێتە سـەفەر یـاخود نەخۆش بێ و لە جێگادا کەوتبێ. ئەگەر دەتوانی دان بە خۆتدا بگرەو چاوەڕوانی بکەو بیر بکەرەوە ئایا کارەکەت ئەوە دێنێ چاوەنۆڕ بکەی یان نا؟ بەلاّم هەندێ جار وا باشـترە کـە بـە دوای کەسـێکی دیکەدا بگەڕێی یان لە بنەڕەتدا بابەتی نووسینەکەتان بگۆڕی.

سـەرەڕای ئەمـەش ئەگـەر هەسـت دەکـەی کە ناتوانی بابەتەکەی خۆتـان بـەبێ هاوکـار کەسـێکی تایبـەتی تـەواو بکـەیت، لەوانەیە چـاوەڕوانی بـۆ ئـەنجامی ئـەم کارە تەنیا رێگە چارەیەکی گونجاو بێـت. جگـە لـە کاتی مردنی لە ناکاو، لە ئەنجامدا دەتوانی کەسی مەبەستتان بۆزییەوە.

رێگـای تـری پـەیوەندی کـردن لەگـەڵ کەسێکدا لە جیاتی دیداری رووبـەڕوو پـەیوەندی تەلـەفۆنی یـان نامەیـە. ئەگـەر دانیشـتووی شـاری لـەندەن بێـت و نیـازت وابێـت دەگـەڵ پسـپۆرێك کـە دانیشـتووی پـاریس بێت پێوەندی بکەی، دەتوانی بە نامە یان بە تەلەفۆن قسەی لەگەڵدا بکەی.

بـۆ زانیـاری زیاتـر سـەبارەت بـە هەڤـپەیڤین بـە نووسین، فەسڵی دووەم بەناونیشـانی جۆرەکـانی هەڤـپەیڤین و سـەبارەت بـە

هەڤپەیڤینی تەلــەفۆنی فەســڵی هەشــتەم ئــەنجامی هەڤــپەیڤین بەوردی بخوێنەوە.

فەسڵی شەشەم

بەرهەڤی بەر لە هەڤپەیڤین

خۆ ئامادەکردنی بەر لە هەڤپەیڤین

لـە بەشـەکانی شەشـەم و حەوتـەمدا باسمان لەو ڕێگایانە کردووە کـە دەتوانـی لـەبارەی پراتیك و فکرییەوە بەباشترین شێوە خۆت بـۆ بەرلـە هەڤپەیڤیـنێك ئامـادە بکـەی. هیـچ هەڤپەیڤیـنێك بـەو شـێوەیەی پێشـبینیتان کـردووە لـەبارەی نـاوەڕۆك و کاتەکـەوە جێبەجێ نابێت.

بـەڵام بەهۆی بەکار هێنان و ڕاهاتن لەسەر ئەو بەرنامەگەلەی لەم بەشــــەدا ئاماژەمـــــان پێــــداوە دەتوانـــــن بــــە ســــەربەرزی و ســەرکەوتووییەوە ئەرکەکانــتان بــە ئـەنجام بگەیـەنن. هــەروەها دەرەقەتی بە ئەنجام گەیاندنی بەرلە هەڤپەیڤینەکان بێن.

کـە بڵاوکراوەیەکتان بۆ بڵاوکردنەوەی بابەتەکەت دۆزیەوەو شوێن و کـاتی بەرلـە هەڤپەیڤیـنەکەی خـۆت دەسـت نیشان کرد، مانای وایـە بەشێکی گەورەی کارەکەت جێبەجێ کردووە، بەڵام ئەوەش لـەبیر نەکـەیت کـە زۆرکـاری تـرتان مـاوە کـە دەبـێ جێـبەجێیان بکەی.

لێکۆڵینەوەو توێژینەوە .

تـۆ هەمیشـە بەرلـە هەڤپەیڤین پێویستت بە تـەحقیق هەیە، مەگەر شـارەزایی و زانیـاری تـەواوت لەمـەڕ بابەتەکـە هـەبێ. سـەبارەت بـەوەی کـە بۆچی بەرلە هەڤپەیڤین، دەبێ لێکۆڵینەوە لەسەر ئەو بابەتـە بکـەیت کە هەڤپەیڤینی لەبارەوە دەکەن، پێویستە ئاماژە بۆ ئەم چەند خاڵەی خوارەوە بکەین.

- هەڤپەیڤیـنەکان لە کاتێکی دیاریکراودا پێك دێن ، بۆیە باشتر وایـە لەوکاتـە دیاریکـراوە، بـۆ هەڤپەیڤین لەسەر کێشە گرنگەکان

سـوود وەربگـیریٚ، بەتایـبەت ئـەو شـتانەی گـرنگی زیاتـریان بـۆ نووسـینەوەکەتان هەیـە. نـەوەك ئەوەی کە کاتەکەتان بەو قسەو باسە ساکارانەی کە بەکەڵکی هیچ نایێن لەدەست بدەن.
تـەحقیقی چـاك پرسـیاری ژیـرانە و بەکەڵکی لیٚ دەکەوێتەوە وەك پەیامنێرێك هەردەم دەبێت هۆگری خۆت بۆ ئەو بابەتە دەربڕی و بابەتەکـە بەوپـەڕی عەشـقەوە درێـژە پێـبدەی (تـاکو ئەگـەر هەڤپەیڤیـنەکان لەگـەڵ بەڕێوەبـەری کارگێـڕی کارگەریـەکی ئاوەڕۆکـان بێـت و پرسیارەکانیشـیان لەسـەر داهـاتووی ئـەم پیشەسـازیەوە بێـت)، بۆیـە دەبێت ئەوە بخەیەڕوو کە لەسەر ئەو بابەتـە زانیاریتان هەیە، تاکو پەیڤدەرەکە هەست بە هۆگری ئێوە بەو بابەتەوە بکات.

- هەرچـی زانیاریـتان زۆرتـر بێـت، لێهاتووتـر دێـنە بەرچـاو، ئەوکاتـە هـەلی وەرگرتـنەوەی وەڵامـی بەکـەڵك و باشتریشـتان زیاترە.
- ئەگـەر کاری لێکۆڵینەوەتان کردبیٚ، دەزانن کاتیٚ قسە لەسەر بـارودۆخێك کـە لەوانەیە لەکاتی هەڤپەیڤینەکەتاندا بێتە پێشەوە، ئێـوە دەخاتـە بـارودۆخێکی لەبارتـر بـۆ باشـتر ئـەنجامدانی کارەکـەتان سەرەڕای ئەمە، کاتێك خۆتان بۆ هەڤپەیڤینێك بەرهەڤ کردبیٚ هەڤپەیڤینەکە زۆر شیرینتر دەبێت.
- بـەدرێژایی کـاری لێتۆژینەوەشـتان لەوانەیـە بابـەتی تریشتان بەردەسـت بکـەویٚ و بـتانەویٚ لەسەریشـی بنووسـن. بـۆ رۆژنامـە نووسـە سـەربەخۆکان بـە ئـەنجام گـەیاندنی کـارێك هەمیشـە پێوەنـدی بـە کـەمترین رادەی سـوود وەرگـرتن لـە بیرۆکەیـەك بۆ وتارێکەوە هەیە.

رۆژنامــه نووســێکی ئــازاد و ســەرکەوتوو کەســێکە کــە توانــای فرۆشـتنی بـیرو هـزرەکانی خـۆی بە زۆربەی رۆژنامەو بلاْڤۆکەکان هەیـە. بۆ بە ئەنجام گەیاندنی ئەم کارە، پێویستە لە گۆشەنیگاو روانگـەی جیاجیـاوە بـڕوانییە هـەر بابـەتێك بـۆ نموونـە لەوانەیـە هەسـت بکـەیت کەسـێکی ناسراو کە دەتەوێ هەڤپەیڤینی لەگەڵدا بکـەیت، لە تەمەنی خانەنشینیدایە (هەلی دەست خستنی بابەتێك بـۆ گۆڤـاری خانەنشـینان)،حـەزی لـە راگرتنی گیاندارە لە ماڵەوە (بابـەتێك بـۆ بلاْوکـراوەکانی گیـانداران)،سێ مانگ لە ساڵدا لەنێو بەلـەمێکدا بەســەر دەبـات، (بلاْڤۆکـی کەشـتیوانی یـاخود رێگـا ئاویـەکان) هەرچـەندەزیاتر لێکۆڵیـنەوە ئـەنجام بـدەی، لەوانەیـە بابەتەکەتان باشتر دەربچێت.

لەکوێ لێکۆڵینەوە بکەین ..

باشـترین شـوێن بـۆ هـەر نووسـەر و توێژەرێـك بەشی سەرچاوەی کتێـبخانەکانە. هـەر نووسـەر و وتوێژەرێکـی جدی دەبێ ئاشنای ئــەم بەشــە بێــت، لــەکاتێك دا لەوانەیــە ئــەو کتێـبخانەیەی تــۆ مەبەسـتتە، ئەو زانیاریانەی کە تۆ دەتەوێ تیایدا نەبێت، بەلاْم لە زۆربــەی بــاردا دەتوانــێ لــە چــۆنییەتی بــە ئــەنجام گــەیاندنی لێکۆڵیـنەوەکەتاندا ڕێنوێنیـتان بکـات. ئەگـەر دڵـنیا بیـت، داوا لە بەرپرسـی پاراستنی کتێبەکان بکە، بۆتان روون بکاتەوە کە چۆن سـوود لـە تواناکـانی کتێـبخانە بـۆ لێکۆڵیـنەوەو دەسـت خسـتنی نوێتریـن دەسـتکەوتەکانی زانیـاری سـوود وەربگـرن. تـا بۆتـان دەکـرێ سـوود لـە کتێـبخانە وەربگـرن چونکە دۆستی نووسەرەو ئەگەر ئەو زانیاریانەی کە مەبەستتانە کەمترە وە دەست دەکەون

یـاخود لەوانەیـە پێویسـت بەسـەردانی کتێبخانەی تایبەتی یاخود کتێبخانەیەك کە سەرچاوەی گرنگی تیایە بکات.

ئارشیڤی بڵاوکراوەکان .

زۆربـەی نووسـینگە و رۆژنامـە ناوچـەییەکان کورتـەی بابەتەکانی خۆیـان هەڵدەگـرن. بـۆ نموونـە ئەگـەر واپێویسـت بکـا پـەیگیری داخـرانی کارگەیـەك بکـەی، بەرلـە دواندنـی کـرێکارێکی بێکار، وا باشە لەو دەفتەرانەوە کە ئەم بابەتانەیان تیادا هەڵگیراوە دەست پێبکەن. گشـت رۆژنامـەکان بە وەرگرتنی پارەیەکی زۆر کەم (لە هـەندێ شوێنیشدا بەخۆڕایی) ئەم هەل و دەرفەتە بە داواکارەکان دەدەن. سـەرەڕای ئەمـەش بـۆ ژمـارەی رابـردووی هـەر بڵاوکـراوەیەکیش دەتوانـی لـە ئەرشـیفی ئـەو بڵاوکـراوەیەدا بخوێنیتەوە.

لێکۆڵینەوە لەسەر کەسایەتیەکان.

ئەگـەر ئـەو کەسـانەی دەتانـەوێ لەبارەیانەوە بنووسن ناسراو بن بێگومـان بـەجۆرێك بابـەتیان لـەبارەوە نووسـراوە. بـە کـەڵکترین سەرچـاوە بـۆ لێکۆڵیـنەوەی ئێـوە کتێـبی بەسـەرهاتەکانیان (نووسـراوی خۆیـان یـا خـەڵکێکی دیکـە)یـە کـە ئێـوە لەگـەڵ کەسـانێکی تـردا ئاشنا دەکات کە لەوانەیە بتانەوێ هەڤپەیڤینیان لەگـەڵدا بکـەن. سەرچـاوەی بەکـەڵك بـۆ دۆزیـنەوەی وردەکاریـە پێویسـتەکان سـەبارەت بـەژیانی خـەڵکی ناسـراو و لێـوە شـاوەو دەوڵەمـەندان، دەتوانـی لـە بەشی سەرچاوەکان لە کتێبخانەکاندا پێوییست بدۆزیەوە.

کۆنتریـن کتێـبی سەرچـاوە کتێـبی (WHO IS WHO)یـە، زۆر کتێـبی تـریش هـەن کـە ژیانـنامەو بەسـەرهاتی هونەرمـەندان،

یاریــزانان، مــرۆڤە لێهاتوەکانیــان لــە خۆگــرتووەو بەرپرســی کتێـبخانەکان دەتوانــن لــەوبارەوە رێـنمایی و هاوکـاری باشــتان بکـەن. ئەگـەر کەسـێك کتێـبێکی نووسـیوە لەوانەیـە کورتەیـەکی ژیان و بەسەرهاتی نووسەرەکە لەلایەن ناوەندی بڵاوکردنەوەکەوە لەسـەر بـەرگی دووەمـی کتێـبەکە یاخود لە لاپەڕەکانی سەرەتای کتێـبەکە چـاپ کـرابێ، ئائەمـە خـاڵێکی گـرنگە بۆ دەستپێکردنی لێکۆڵینەوە لەسەر کەسێك.

ئێـوە دەبێـت لـە بەرهـەمی هونەرمـەندان ، ئەکتەر و نووسەران و ژیـان و بەسـەرهاتیان بکۆڵـنەوە، تـا ئەو جێگایەی کە لە تواناتان دایـە ئـەم کـارە بـە دروسـتی و بـە جوانـی ئەنجام بدەن، بەدوای پێشـــانگای بەرهەمـــەکانیان و لێکۆڵیـــنەوە و رخــــنەگرتن لـەکارەکانیان بکـەون، یـاخود فیـلمەکانیان ببیـنن و کتێبەکانیان بخوێنــنەوە. هــەندێ جــار کاربەدەســتان و بڵاوکــەرەوەکان و ئەوانـەی پـڕۆپاگەندە دەکـەن دەتوانن زانیاری بە کەڵکتان بخەنە بەردەسـت، ئیـتر ئـەم زانیاریانـە چ سـەبارەت بە هونەرمەندان بن یاخود نووسەران.

بــەڵام دەبێــت ئــەوەتان لــە بــیر بێــت کــە هــەموو قســەکانیان وەرمەگـرەو بـە باش مەزانە، بۆ ئەوەی زیاتر لەکاکڵی قسەکانیان بگـەی سـەرلە ئارشـیڤی بڵاوکـراوەکانیان بـدە. دووبارە نووسراوو گۆڤــار و بڵاوکــراوەکانیان بخوێــنەوە، چــونکە ئەگــەر بــتوانی بابــەتێکی چــاپکراو لەســەر پەیڤدەرەکــەی خۆتــان بدۆزنــەوە سـوودێکی بـاش لـەو زانیاریانـەوە وەردەگـری کـە تێیـدا هاتووە، بۆیـە نـابێ بـە دووبـارە کـردنەوەی پرسـیارەکانی پێشـو، کـاتی هەڤپەیڤینی خۆت لەگەڵ ئەو پەیڤدەرە بەفیڕۆ بدەی.

زانیاری دەربارەی بابەتەکان .

بابـەتێك بێـنە ئاراوە کە تا ئێستا شتێکی دەربارەی نەنووسرابێ. کـتێب لەسـەر هـەموو شـتێك نووسـراوە و نـزیکترین ڕێگـا بـۆ دۆزیـنەوەیان گەڕانـەوەی کتێـبخانەکانە. زۆربـەی بەرپرسـانی پەیوەندییـە گشـتیەکان دەتوانـن نوێتریـن زانیاریـتان لەسـەر ڕێکخـراوەکەی خۆیـان یـاخود لەسـەر ئـەو کەسـەی کـە ئـەوان نوێـنەرایەتی دەکـەن، پـێ بـدەن و بەگشـتی حـەز دەکـەن ئـەم زانیاریانـەیان بـەرێگای پۆسـتەوە بۆتان بنێرن. لەلایەکی دیکەوە دەتوانیـت لەگـەڵ ئەوکەسـەی بەرپرسـی پێوەندییـە گشـتیەکانە بدوێـی و بـەم شـێوەیە بەرلـە هەڤپەیڤیـنە سـەرەکیەکە هەڤپەیڤینێکی لاوەکی لەگەڵدا ئەنجام بدەی.

ئەگەر هیچ زانیاریەك لە ئارادا نەبێت

هـەندێ جار و بەتایبەتی کـە خەڵکی ئاسایی دەدوێنی، ڕەنگە چ زانیاریـەك لەمـەڕ ئـەو کەسـە نـەبێت، دیارە لەوانەیشـە ئەمە زۆر گرینگ نەبێ و زانینی ئەوەی کە ئەوان لە چ شارێکدا گەورەبوون، لەوانەیـە بـۆ لێکۆڵیـنەوەی تـۆ پێویسـت نـەبێت و کەسـێکیش چاوەڕوانی ئـەوەی نییـە ئەمە بزانێ. بۆ وێنە ئەگەر تاقە کەسێك لـە گوندێکـی لافـاو بـردوا مابێـتەوەو بـتەوێ قسەی لەگەڵدا بکەی دەبـێ تـا ئـەو جێگایـەی پێـتان دەکـرێ زانیـاری تـەواو لەسـەر ڕوودانی ئەو کارەساتە کۆ بکەنەوە.

دوای ئـەوەی بەشـی زۆری زانیاریـتان سـەرەڕای بەرتەنگی کات و سات، وەدەست هێنا، زۆر بە وردی بیانخوێنەوەو تاووتویان بکە. ئەگـەر هەسـتت کـرد هـەندێ لـەو زانیاریانـەی کۆتان کردونەتەوە لەوانەیـە بەتایـبەت بـۆ هەڤپەیڤیـنەکەتان بەکـەڵك بـن، لـەبیریان

مەکە، یاخود لەگەڵ پرسیارەکانی خۆتان ڕێکی بخەن و تێکەڵاوی بکەن.

تۆمارکردنی سەرچاوەی زانیارییەکان

لەکاتێکدا خەریکی لێکۆڵینەوەی، ناونیشانەکان، نووسەران و ئاماژەکانی هەر بلاڤۆکێك کە لەگەڵیاندا قسە دەکەی بنووسنەوە، ئەم یادداشتانە بۆ ئەوەی لەکاتی پێویستدا پێیاندا بچیتەوە لەلای خۆت هەڵگرە.

دروست کردنی سەرچاوەی تایبەت بەخۆت.

بەرەبەرە کە دەچیتە دونیای تەحقیق و نووسینەوەو بواری خۆت دەدۆزییەوە، ئیدی زۆربەی نووسەران بۆ خۆیان ئەرشیف و شتی لەو بابەتە دروست دەکەن.
ئەو لەتکە کاغەزە پێویستانەی کە لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکان دەکەینەوە، فۆتۆکۆپی یان کتێب و شتی دیکە بەم جۆرە باشترین سەرچاوە بۆ کاری لێتۆژینەوە دادەمەزرێنن.

پرسیارەکان

پرسیار بەردی بناغەی هەڤپەیڤینە، لە کردەوەدا نەتەنیا پرسیارەکانی تۆ بەڵکو جووڵەکانی لەش و هەڵسوکەوتیشتان کاریگەریی زۆری بەسەر کارەکەتانەوە دەبێ. لە فەسڵی هەشتەم کە تایبەتە بە ئەنجامدانی هەڤپەیڤین پتر لەسەر ئەو بابەتە دەدوێین، لەم فەسڵەدا باسی ئەوە دەکەین کە چۆن پرسیار بکەین تا باشترین دەرئەنجامیش وەربگرین، پرسیارەکانتان بەندن بەو بابەتەی دەتەوێ بینوسی و بەوگۆشە نیگایەوە کە هەڵت بژاردووە.

ژمارەی پرسیارەکان

یاسای نەگۆڕو دیاریکراو بۆ ژمارەی پرسیارەکان لە ئارادانییە، گرینگ ئەوەیە کە پرسیاری وا بکەی بابەتی نووسینەکەت دەوڵەمەند بکات. بۆ هەڤپەیڤینێکی ڕووبەڕووی یەك سەعاتی دەتا پازدە پرسیاری سەرەکی بەسە. دیارە ئەمە حوکمی موتڵەق نییە، چونکە هەمیشە پرسیاری لاوەکی لە پرسیارە سەرەکییەکان دەبنەوە.

نموونەی پرسیار

پرسیار – چ شتێك بووە هۆی ئەوەی باوەڕی خۆت لە ساڵی ۱۹۷۵ دا بەم جۆرە بە توندی و بە تەواوەتی بگۆڕی..؟

بەرسڤ، چونکە بۆ دیدارێك چوم بۆ بەنگلادێش.

پرسیار– لە بەنگلادێشدا چ شتێکتان دی، کە روانگەی ئێوەی گۆڕی..؟

لە ئان و ساتێکی وەهادا لەوانەیە، پەیامنێر ئاگاداری چۆنایەتی سەردانی ئەو کەسە نەبێ (لەوانەشە ئەمە خاڵێکی لاوازی لێکۆڵینەوەکەی بێ)، بەڵام بێگومان ئەمە سەرەتایەکە بۆ هەندێ پرسیاری دیکە. هەرچەندێکیش ئێوە خۆتان بەرهەڤ کردبێ، کارتێکردنی لەسەر چەندی و چۆنایەتی پرسیارەکانتانەوە دەبێت.

بۆ ئەوەی ئەوپەڕی سوود لەکات وەربگری، بۆ کەسێك کە لەوانەیە بۆ بەرسڤی زۆربەی پرسیارەکانت بەدوو وشە وەڵام بداتەوە و وەڵامەکەی تەنیا بەڵێ یان نەخێر بێت، باشتر وایە هەندێ پرسیاری پاشکەوتیشتان لەلا هەبێت.

لێ وردبوونەوە

بەرلـە هـەموو شـتێك و تەنانـەت بەرلە ڕێكخستنی پرسیارەكانیش وێـنەیەكی ڕوونی ئەو شتەی كە لەو هەڤپەیڤینەدا مەبەستتانە، لە مێشكی خۆتاندا پێك بهێنن.
بۆوێـنە دەبـێ چـەندەكاتتان بـۆ وردبوونـەوە لەسـەر هەرلایـەنێك تـەرخان بكـەن، ئەگـەر بابـەتی سـەرەكی و تازەتـان سـەبارەت بـەكاتی پشـوودانی یاریـزانێك، یاریـزانێكی تۆپـی پـێ دوابـەدوای هەركێـبەركێیەك بێت، پێویست ناكات كاتی خۆت بۆ پرسیاركردن لەسـەر سـەردەمی زارۆكـی ئـەو یاریـزانە بـەفیڕۆ بـدەی، پرسـیار لـەخۆت بكـە، ئـەو بلاًڤۆكـەی كـە تـۆ مەبەستتانە چاوەڕوانی چی لێـتان هەیـە و چـی لـە تـۆ دەوێ. كـاتێك پێزانیـنێكی گشـتی لەم بـارەوە وەدەسـت دێـنی، ئـەوكارەی كە مەبەستتانە بەناونیشانی جۆراوجـۆر لای خـۆت بینوسـەوە، بـۆ نموونـە سـەبارەت بـە چـۆنییەتی ئـیش كـردن لـە كانـەكان، ناونیشـانەكانی تۆ دەتوانن بەسـەر هەلومـەرجی كـار، ژیـانی كۆمەلاًیـەتی، ژیـان لـە ماڵەوە و بـیروڕای ئەو كەسانەی كە لە كانەكاندا خەریكی كاركردندا دابەش بن.

خستنەڕووی پرسیارەكان و ڕاستكردنەوەیان

لەهـەر بابـەت و ناونیشـانێكدا هـەر پرسـیارێكتان بـە مێشك دادێ هەرچـەند بـێ بایـەخیش بێت، لای خۆتان بینووسنەوە، ئەم كارە تـەنیا بـۆ وەگەڕخسـتنی مێشكتان بەكەڵكە. دواتر هەر كامەی كە دەزانـی بەكەڵـتان نایـە لایـدە، بـەلاًم باشـتر وایـە هـەموویان بنووسـیەوە، كـاتێك پرسـیارێكی دیكـەتان بـەبیرو مێشـكدا نایـە،

گرنگترینیان واتا ئەوانەی کە پێوەندی و نێزیکی زیاتریان بە بابەت و مەبەستەکەتانەوە هەیە جیایان بکەرەوە.
لەوانەیە هەست بەوە بکەیت کە هەندێ لەو پرسیارانە دەکرێ ئاوێتەی یەکتری بکرێن، پرسیارەکانی خۆت لە ژێر ئەو ناونیشانانەی کە هەڵتان بژاردون ریز بکە.

ریك و پێك کردنی پرسیارەکان

هەندێ جار هەڤپەیڤینەکەتان بەشێوەی خۆڕسکی ریك و پێك دەردەچێ، بەلاّم هەندێ جار ناچاری خۆت ریك و پێکی بکەیت، ئەگەر کەسێك دەدوێنن کە رووداوێك یان بەسەرهاتێکی کۆنتان بۆ باس دەکا گوتن و نووسینی بابەتەکان بەپێی کات و سات و شوێنی روداوەکە دەتوانێ یاریدەدەری ئێوە لە کارەکەتان و پەیڤدەرەکەتان بێت بۆ ئەوەی بابەتەکانتان بیربێنەوەو بەجوانی و بەڕوونی دەریان ببڕێ.
بابەتەکە لە دەستپێکی خۆیەوە دەست پێ بکە و لە نزیك ئەوڕۆی خۆتان کۆتایی پێ بهێنە.
ئەو کاتانەی دەتەوێ هانی کەسێك بدەی تاوەکو رابردووی خۆی بیربکەوێتەوە لەوانەیە لە نزیکترین رۆژگاری رابردوویەوە دەست پێ بکەی و لەوێوە بگەڕێیەوە بۆ رابردووی، بەلاّم بەهەر شێوەییێك دەبێت کارەساتەکان وەك زنجیرێك لەبەر چاو بگرن، واتە لەو ئالّقەوە دەست پێبکەن کە ئالّقەکانی دیکەی بە دواوەن.
لەم مێژوو و رێکەوتەوە باز نەدەیتە سەر مێژوو رێکەوتێکی دیکە، تەنیا لەو کاتانە نەبێت کە زەینی پەیڤدەرەکەتان کزو تێکەڵ و پێکەڵ بێت و تۆش هیچ چارێکت نەبێت جگە لە هەر شتێك کە لە هەر رێکەوتێکدا دێتەوە بیری بۆ وەرگرتنی زانیاری پتر لەسەر

ئـەم بابەتـە واتـە، ڕێك و پێك كردنی پرسیارەكان بڕوانە، هەندێك ئامـاژە دەربـارەی پرسین و هەروەها فەسڵی هەشتەم ((بەبێ خۆ ئامادە كردن)).

ڕێك وپێك كردنی پرسیارەكان.

جـۆری دانـان و ڕێك وپێك كردنی پرسیارەكان دەتوانێ كاریگەری گـرنگی بەسـەر ئـەو وەڵامـەی كە لە پرسیارەكانتدا وەردەگریەوە هەبێت، بڕوانە ئەم پرسیارانەی خوارەوە.

- ئایا گەمەی تینس دەبێتە هۆی حەسانەوەتان؟
- ئایـا دەتوانـن ئـەركی دایكایەتیـتان لەگەڵ ئیش و كاری بەڕێوەبەرایەتیتاندا ڕێك بخەن؟
- ئایا ئاواتەخوازیت لە تیپی نەتەوەییدا یاری بكەی؟
- ئایـا لەسـەردەمی ئێـوەدا بـیروڕای خەڵكی لەسەر ئیش وكار لەگەڵ خەڵكانی ئەمڕۆدا جیاوازی هەبوو؟

گـرفتی ئەم پرسیارانە ئەوەیە كە بەرسڤەكەیان تەنیا یەك وشەیە، هەندێ جار پەیڤدەرێك لە وەڵامی ئەم جۆرە پرسیارانەدا لەوانەیە بیەوێت زیانیاری زیاترتان بداتێ و پتر لە وشەیەك قسە بكات.

پەرسڤی پرسیارەكەی دووەم لەوانەیە ئاوابێت ((نەخێر، هەمیشە واهەسـت دەكـەم كـە مـناڵەكان دەسـت و پێمیـان بەستوەتەوە)) بـەڵام لەوانەیـە تـەنیا بـەڵێ یـان (نـا) بڵێن، بەتایبەتی ئەگەر ئەم پرســـیارەتان لەســـەرەتای هەڤپەیڤیـــنەكەوە بێـــت و هێشـــتا پەیڤدەرەكـەتان هەسـت بـە ئارامی نەكات. بۆ ئەوەی هانی خەڵك بـدەی قسـە بكـەن، دەبێت پرسیاری كراوە كە نەكرێ بە تەنیا بە وشـــەیەك وەڵامـــی بدرێـــتەوە، بكـــەی، بـــۆ نموونـــە وەكـــو ئـــەو

پرسـیارانەی کـە بـە وشەکانی ((لەگەڵ چ کەسێکدا، دەنگ و باس چییە، لە کوێ، چ کاتێك، بۆچی،چۆن چۆنی)) دەست پێدەکەن.
پرسینی ئەو پرسیارەی کە لە چ شتێکی نووسین چێژ وەردەگرن، کەشـێکی لە باروکراوەتر بۆ قسەکردن دەکاتەوە، تا وەکو ئەوەی لێـی بپرسـی (ئایـا چـێژ لــە نووســین وەردەگـری؟) دوابــەدوای پرسـیارەکانی ســەرەتا، پرسـیاری لاوەکیـش بخــەرەرو. (لــە چ شـتێکی ئــەو حــەز دەکــەن). لەوانەیــە بــە کورتــی وەڵامــی ئــەم پرسـیارانە بدرێـتەوە، بۆ نموونە لە بەرسڤی ئەوەی کە بۆچی زۆر دەچـنە گەشـتوگوزار ، وەلاّم بدەنـەوەو بـلێن ((چێژ وەردەگرم)) بـەلاّم لانـی کـەم شـوێنێك بـۆ پرسـیارێکی دیکەی ئێوە ماوەتەوە وەك ، چێژ لە چ شتێکی گەشتو گوزار وەردەگرن؟.

هەندێ خاڵ سەبارەت بە پرسیارکردن.

هەمیشـە هەڤپەیڤینەکەتان بە پرسیارێکی ئاسان دەست پێبکەن. دەرفـەتی ئـەوە بـە پەیڤدەرەکـەتان بـدەن کـە لەسەر خۆو هێمن بێت و بەسەر خۆیدا زاڵ بێت.
پرســـیارەکانی یەکـــەم دەتوانـــرێ گشـــتی و وەلاّمەکانیشـــیان دووروودرێـژ بێـت، بـۆ نموونـە ((چـۆن هاتویـتە نـاو ئـەم کـارە سیاســـەت نووســـەری هونەرمـــەندی)) یـــاخود ئـــەوەی کـــە دەتوانیـت لـەم دەرفەتـە بۆ بەدەستهێنانی زانیاری بنچینەیی، کە نــەتان توانیــوە لــە شــوێنێکی دیکــە وەدەســتیان بێــنی ســوود وەربگری.
بـۆ وێـنە، لەوانەیـە هـەندێ زانیـاری لەسـەر خۆتان بە من بدەی؟ چـەندێ لـەم ناوچـەیە ژیـاویت؟((بـۆ زانیـاری پـتر لەسەر شێوەی

دەستپێکی هەڤپەیڤین تکایە فەسلیٚ هەشتەم(ئەنجامدانی هەڤپەیڤین)بخوێنەوە)).

کە پرسیاری گرینگ هاتە گۆڕێ، سەبربکە تا پەیڤدەر بەسەرخۆیدا زاڵ بێت و هەست بە ئارامی و هێمنی بکات. هەوڵ بدە هەڤپەیڤینەکەتان بە پرسیارێکی جوان کە داهاتووی تێدا لەبەرچاوگیرابیٚ کۆتایی پیٚ بهێنە وەکو: پرۆژەی ئێوە بۆ داهاتوو چییە؟ دەبێت هەموو کاتێك پرسیارەکانتان رەوان و پەیوەست بە بابەتەکەوە بن، رستەی درێژو ئالۆزو بەگریٚ و گۆڵ لە پرسیاردا بە کار مەهێنە و پرسیار مەخزێنە ناو پرسیارەوە.

ئەو پرسیارانەی وەلاٌمەکانیان دیارو روونە مەخەروو وەك ئەوەی بە راستی جەنابتان پێتان خۆشە سەرکەوتوو بن، وا نییە؟

کاتی پرسیارکردن هەوڵ بدە بە زمانێکی شیاو قسە بکەی،تەمەن و رادەی خوێندەواری و پێشینییە کۆمەلاٌیەتی و ئابوورییەکانی پەیڤدەرەکەتان لە کاتی رێکخستنی پرسیارەکان لەبەرچاو بگرە. ئەگەر هەڤپەیڤین لەگەڵ زارۆکاندا دەکەی دەبێت بە زمانێك قسەیان لەگەڵدا بکەی کە لێتان حاڵی ببن.

لە هەڤپەیڤین لەگەڵ کەسانی بەتەمەندا دەبیٚ بە نەزاکەت بی، بەلاٌم بە شێوەیەك هەڵسوکەوت نەکەی کە حەز بکا بەزەییت پێدا دێتەوە. بە هەر شێوەیەك بەردەوام پشودرێژ و سینگتان فراوان بێت.

خۆ ئامادە کردنەکانی تر .

بەرلەوەی بۆ ئەنجامدانی هەڤپەیڤینێك بچیت و بەتایبەت رۆژی بەرلە ئەنجامدانی هەڤپەیڤینەکە، کاتێك کە دەبێت دڵنیا بیت هەموو شتێکت بەرهەڤ کردەوە.

پێڕستێك لەو كارانەی كە دەبێت جیٚبەجێیان بكەی یاخود دەبیٚ جێبەجێت كردبن ئامادە بكە، ئەمەی خوارەوە نموونەیەكی ئەم پێڕستەیە:

- كاسێت و پاتری نویٚ بۆ تۆماركردنی كارەكەت ئامادە بكە.
- ئەگەر دەتەویٚ هەڤپەیڤینەكە بنووسیەوە لانی كەم سیٚ قەڵەم لەگەڵ خۆتاندا بەرەو ئەو پرسیارانەی كە نووسیونەتەوە لەبیر نەكەی..
- دڵنیابە كە ئەو كامیرایەی لەگەڵ خۆتاندا دەیبەن، پاتری و فیلمی تێدایە.
- ناوو ئەدرەس و تەلەفۆنی پەیڤدەرەكەتان لەبیر نەچێت.
- خۆ بەرهەڤ كردنی بەرلە هەڤپەیڤینتان لەبیر نەچیٚ زەرەر ناكەیت.

جلّ و بەرگی گونجاو

ئەگەر بۆ یەكەم جارە بۆ دیدار لەگەڵ كەسێكدا دەڕۆن، پێویستە كارتێكردنی باش و لێهاتوانەتان لەم هەڤپەیڤینەدا هەبێت. باشتر وایە شێوە و جل و بەرگتان رێك و پێك بیٚ. شتێك بپۆشن كە لەناویدا ئاسوودە بن. بەرلە سەردانی هەر شوێنێكیش بارودۆخەكە لەبەر چاو بگرن و هەڵسەنگێنن، گۆڕەپانی یاریكردن جل و بەرگی تایبەتی خۆی دەویٚ، ئەگەریش رێگاتان دەكەوێتە لای هونەرمەندان و سیاسەتوانان جل و بەرگی رەسمی شیاوترە.

فەسڵی حەوتەم

ئامادەیی دەروونی

بەرهەڤی دەروونی

هـەموو کارەکـان وەکـو پێویسـت ڕێـك نەخراون. کاتی هەڤپەیڤین کـــردنت دەستنیشـــان کـــردووە، شـــوێنی بڵاوکـــردنەوەی هەڤپەیڤینەکەشـت مسـۆگەر کـردووە، هـەر چـیت پێکـراوە کـۆت کردۆتەوەو ئامادت کردووە، بۆ بەرگرتن و پێشگیری لە هەر جۆرە هەڵـەو پەڵەیـەك کـە لـە وانەیـە بێتە سەر ڕێگاتان وریاو بە ئاگان، بـەڵام لەوانەیـە ئێسـتا تووشـی دڵـەخورپێ بـوو بیـت. بـۆ ئـەو کەسـانەی کـە تـازە ئەم کارەیان دەستپێکردووە، ئەم پێش هاتە زۆر ئاسـاییە. هێشتا کەسێکیشم نەبینیوە لە یەکەم هەڤپەیڤینیدا هەست بە نیگەرانی و دڵە خورپێ نەکات. زۆر کەسیشمان دیوە تا چـەند جـارێکیش ئـەو حاڵەتـە دەیانگـرێ، بـەڵام بە هۆی پرۆڤەی بەردەوامەوەیە کە ئیتر ڕادێن و هیچ ترسێکیان نامێنێ.

زۆربـەی هونەرمـەندان دەڵێـن دڵەخورپێ و ترس، کە لە ڕۆژەکانی سەرەتای کاریاندا لە سەرسەکۆی نواندن هەبوویانە دواتر هۆیەکی بـە هێـزو گـەورە بـووە لـە پێشـکەوتن و سـەرکەوتنیاندا. بۆچی؟ چـونکە بـەبێ پاڵەپەسـتۆو دڵـەخورپێ، هیـچ کـاتێك کارەکـان بەوپـەڕی وردەکاریـەوە ئـەنجام نـادرێن. تـرس و نیگـەرانی هانت دەدەن مـل بـە هەموو شتێکەوە بنێیت و خۆت زەحمەت بدەی تا بـە باشترین شێوەی گونجاو کار بۆ سەرخستنی هەڤپەیڤینیەکانت بکەی.

بوونی چاوەڕوانی بە جێگەو ڕاست

لەسەرەتاوە ئەگەر بۆتان کرا ئەو کەسانە بدۆزینن کە بەنێوبانگ و ناسراونین و هێنانی ناویان و رووبەڕووبوونەوەیان نابێتە هۆی پەیدابوونی ترس لای ئێوە.
هاوڕێیەك، خزمێك یان کەسێکی ناسیاوی خۆت بۆ ئەم وتووێژە سەرەتایانە بدۆزەوە. ئەگەر ناچاریت بۆ یەکەم هەڤپەیڤین، لەگەڵ کەسێکی ناسراودا قسە بکەی، لانی کەم ئەم سوودەی بۆتان هەیە کە یەکەم ئەزموون و تاقیکردنەوەی خۆت بکەیت، هەڤپەیڤینەکانی دواتریش ئەوەندە سەخت نابن لەبەردەمتاندا.
پێت وانەبێ هەر لەیەکەم رۆژەوە بچیتە ریزی پەیامنێرانی ناسراوی سەردەمی خۆتان. هەڤپەیڤین و پەیامنێری هەم هونەرەو هەم تەکنیکە، بۆیە بەرلەوەی وەك هونەرێك ساخ و تەواو بکرێ دەبێت وردەکاریەکانی بەجوانی بناسی و بزانی. ئەگەر بە تەواوەتی دڵنیا نین هەوڵ مەدەن خۆتان زۆر سەرقاڵ بکەن. چونکە بەختی بردنەوەو سەرکەوتنتان کەم و لاواز دەبێت، بەجوانی و بە وردی ئیش کردن بکەن بە ئامانجی سەرەکی خۆتان.

ئێوە بە تەنیا نین.

ئەگەر زاتی ئەوەت نییە کە لە دەرگای ماڵی کەسێك بدەی و داوای هەڤپەیڤینی لێ بکەی، یاخود دڵەخورپێی بەر لە هەڤپەیڤینەکە، دەبێتە هۆی زانی خەو لە چاوانتان، نیگەران مەبە. هەر پەیامنێرێك کەم و زۆر تووشی ئەم بارودۆخە دەبێتەوە، لانی کەم نیشانەی بێتوانایی ئێوە لە هەڤپەیڤین کردندا نییە.

دەیانەوێ خۆشت بوێن

نووسەر، بۆ خۆی پلەیییەکی بەرزی هەیە. لە روانگەی زۆربەی خەڵکەوە، نووسەران تایبەتمەندییەکی شیرینیان هەیە.

لە کاتێکدا لە راستیدا ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە راست نییە و ئەوانیش وەك خەڵکی ئاسایی دەژین و دڵنیاش بن من مەبەستم ئەوە نییە لە بیروبۆچونی خەڵك بە خراپی کەڵك وەربگرن. بەڵکو دەبێ بیرتان بێ لەبەر ئەو کارو پیشەیەی هەتانە رێزێکی تایبەتیتان لای خەڵکی هەیە. بە واتایەکی دی کارەکەتان وای کردووە بە باشی و بە وردی بیر لە ئێوە بکرێتەوە. سەرەڕای ئەمەش ئەگەر وتووێژەکەشتان لە بڵاوکراوەیەکی بە پێز یاخود لە کتێبێکدا بڵاو ببێتەوە، هەر پەیڤدەرێکیش حەز دەکات خۆی بە جوانی رێك بخات.

هەر لەبەر هەمان هۆی سەرەوەش رەفتاری خەڵکی لەگەڵ پەیامنێران و نووسەران بەگشتی چاکە، ئەم جۆرە هەڵسوکەوتە جوانانەش بە پلەی باش بۆ کارەکەتان دابنێن و چێژی لێ وەربگرن.

بەرژەوەندی دوو لایەنە

زۆربەی هەڤپەیڤینەکان، هەم بۆ پەیڤدەرو هەم بۆ پەیامنێر بە سوودن. زۆر کەس هەن زۆریش مەمنون دەبن ئەگەر کەسێك حەز بکات گوێ لە قسەکانیان بگرێت. زۆربەی خەڵکی حەز دەکەن دەرفەتی قسەکردنیان بۆ بڕەخسێ تا باسی خۆیان و بۆچوونی خۆیان بکەن. تەنیا لە هەندێ حاڵەتدا نەبێت کە مەبەستی ئێوە لە وتووێژەکە رەخنە گرتنێکی توند یاخود پەردەلادان لەسەر کارە ناشیرین و ناپەسەندەکانی پەیڤدەرەکەیە. لەبیرتان نەچێت

کە پەیڤدەرەکان لەوانەیە زۆر لەوە زیاتر کە تۆ هەست دەکەیت خۆی بە ئێوە قەرزدار بزانێ.

هەمیشە پیشەیی بە

کە لەگەڵ کەسێکدا قسە دەکەن هەوڵ بدە بە جوانی بجوڵێیەوە و هەڵسوکەوتتان جوان بێت. بۆ نموونە وەك، نووسەر، لێکۆڵەرەوە بچنە لایان و خۆیان پێ بناسێنن. تەنانەت ئەگەر بە هۆی حەزو ئارەزووی خۆشتانەوەیە- وەك مێژوونووس یاخود مێژوونووسێکی ناوچەیین و تازە دەستتان بەو کارە واتا هەڤپەیڤین کردووە، کەسێك بدوێنن کە پسپۆر بێت لەسەر رەگەزناسی، چونکە خەریکی ئەنجامدانی کارێکی مەزنن و دەبێ بارودۆخی دەروونیتان باش بێ و بە لێهاتووی شارەزا بن. لە بیرتان نەچێت خەریکی ئیش کردنن و ئەرکتان پرسیارکردنەو ئیش و کارو پلەو پایەی پەیڤدەرتان لە پلەی دووەمی گرنگی دابێت. لە بیرتان نەچێت کاتێك سەرقاڵی کارێکن، لە بەرانبەر بلاڤۆك و بەرنامەو پرۆژەی خۆتاندا خاوەن ئەرك و بەرپرسیارین.

ئێوە لە بارودۆخ و پلەیەکی بەرزدان..

کاتێك پەیڤدەران گوتیان بەرهەڤین بۆ ئەوەی هەڤپەیڤینیان لەگەڵدا بکەی وەك ئەوە وایە پێشوازی لە بڤەیەکی گەورە دەکەن. ئەوان خۆیان دەخەنە بەردیدی پشکنین و لێوردبوونەوەی هەزاران کەسی وردبین و چاوتیژ. کاری هەواڵنێر زۆر گرنگترو بڤەترە لە کاری پەیڤدەر.

تۆ وەکو پەیامنێر لە جێگەیەکی بە هێزدای، چونکە کەسانی گەورەو پلەداریش لە وانەیە لە بەرانبەر پەیامنێرێکدا، تاکو ئەگەر

پەیامـنێرەکە تازە کارو لە کارەکەیدا نەشارەزاش بێت، هەست بە ترس و دڵەخورپێ بکات.

چێژ لەوە وەربگرە.

هـەر چاوپێکەوتن و هەڤپەیڤینێك دەتوانـێ بـبێ بـە ئەزموونێکی شـیرین بۆتـان و هـەلی ئـەوەتان بداتـێ بە دیداری کەسایەتیە پلە بـەرزەکان بگـەن. لـە کورتترین مەوداشدا دەتوانن بچنە نێو ژیانی خەڵکـەوەو زۆر زیاتـر لەسـەر ژیانیـان بـزانن، زانیاریشیان بدەنێ. ئەوانـەی هەڤـپەیڤین ئـەنجام دەدەن بارودۆخیـان زۆر باشە، چێژ لەو بارودۆخە وەربگرن و سوودیان لێ وەربگرن.

روانگەی ئێوە

رۆیشـتن و سـەردانی کەسـێك بەمەبەسـتی هەڤـپەیڤین و دوانـدن بەراسـتی بوێـری دەوێـت، لەبـەر دڵـەخورپێ و نیگـەرانی خۆتـان لۆمـەی خۆتان مەکەن. چونکە گەیشتوونەتە ئەم ئاستەو دەتوانن بـە بوێرییەوەدرێژە بە کارەتان بدەن بۆیە لەم بارەوە واتا بوێری درێـژەدان بــە کارەکــەتان و بەردەوامیــتان، شـیاوی ئەوەیــە پیرۆزبایی لە خۆتان بکەن.

هەوڵەکانی پشتیوانی (پرۆڤە)

پـرۆڤە مەرجـە، ئەگـەر زۆر تازەکارن و نازانن چ بکەن و چاوەڕێی چ بـن، خـزمێ، دۆسـتێ کـە حـەز بکـات، بیدوێـنن. ئەگەر ناتوانن کەسـێك بدۆزنـەوە، خـۆ لـە ماڵـەوە ئاوێـنەتان هەیـە ! راهێنان بە خۆتـان بکـەن واتان لێدەکات بتوانن هەڤپەیڤین بکەن و بۆ هەندێ کار لەو کاتەدا یاریدەدەریشتان دەبێ؟

تــا توانـای پێشــبینیتان چنگ بکەوێ، هەوڵ بدەن جێگەی خۆتان بـە کەسـێکی تـر بسـپێرن و بیدوێنن تا بزانن پـەیڤدەر چ هەسێکی هەیە.

فەسڵی هەشتەم
ئەنجامدانی هەڤپەیڤین

هەڤپەیڤینە راستەوخۆکان
هــەموو ئەو خۆ بەرهەڤکردنەکانی پێشووتان بۆجێبەجێکردنی ئەم کـارە بـووە بەمـەرجێك کـە: رۆژ، کاتژمێـر، شـوێن، کـەل وپـەل و کەسـی مەبەسـتتان دەستنیشـان و هەڵـبژرادبیٚ. کـە واتـە ئێسـتا بەرهــەڤی ئـەنجامدانی هەڤـپەیڤینی. لەبـەر ئـەوەی ئێـوە لەگـەڵ مـرۆڤدا وتوویـژ دەکـەن، دواتـر بەمـە دەزانن کە هەرگیز دوو دانە وتوویـژ لەیـەك ناچـن. ناشـتوانن رەوتـی بـەرەو پێـش چـوونی هەڤپەیڤینێك بـە تـەواوەتی لەبـەر چـاو بگـرن. هـەروەها ناکـریٚ پێشـبینی ئـەوە بکـریٚ چ جـۆرە زانیاریەك لەو وتووێژە بەدەست دەهێـنن. بـەم هۆیەوەیـە ئـەوەی ئێسـتا دەمانـەویٚ باسـی لێـوە بکـەین، رێـنماییەکە بـۆ ئـەوەی بزانی دەبیٚ چ چاوڕوانییەکتان لە هەڤپەیڤینی راستەوخۆ هەبێت. بەلاٌم دەبێت ئەوەشتان لە بیربێت کە ئەم رێنماییانەی ئێمەش یاسای نەگۆڕو هەتاهەتای نین.

چوون بۆ شوێنی هەڤپەیڤین.
یاسـای لـەباری هەڤـپەیڤین وایـە کـە هەمیشە تۆزێك زوتر لە کاتی دیاریکـراو بگەنـە شـوێنی دیاریکـراوی هەڤپەیڤیـنەکە. ئەگـەر زۆر زوتـر بگەیـتە شـوێنی هەڤپەیڤینەکە، دەتوانی خۆت باشتر ئامادە بکەیت و لە پەشۆکان رزگار ببی، زوتر گەیشتن بەو واتایە نییە کە چـەند کاتژمێـرێك بەرلە ژوان بگەیتە شوێنی دیاریکراو، بەلاٌم لانی کەم ئەوەندە زوتر بگەی باشە کە جێگەو رێگەی پەیڤدەرەکەتان بـە جوانـی بناسـی. چـەند چـرکەیەك بـۆ رێك و پێککردنی خۆتان تـەرخان بکـە، هـەروەها بە پرسیارەکانتدا بچۆوە، هەناسەی قوڵ

هـەڵمژن تـاکو بەسـەر دەمـارە هەستەوەرەکانی خۆتاندا زاڵ بن و بـتوانن هۆشمـەندی خۆتـان کۆبکەنـەوە، تـا بتوانن بەسەرکەش و هـەوای هەپڤەیڤینـەکە دا زاڵ بـن. دەبێـت شـتێکی وا بکـەیت کـە هەمیشـە لەکاتی دیاریکراودا ئامادە بیت. هەرگیز وامەکە درەنگتر یـاخود زوتـر لـەکاتی دیاریکراو وە شوێن پەیڤدەرەکەتان بکەون. بـــەلاّم ئەگـــەر دەبێـــت بەرلـــە هەڤپەیڤیـــنەکە بەردەســـتی پەیڤدەرەکـەتان ببیـنن، تـەنیا دەبێـت چـەند دەقیقەیـەك بـۆ ئەو کارە تەرخان بکەن.
کـە چاویشتان بە پەیڤدەرەکەتان کەوت بەرووخۆشییەوە تەوقەی لەگـەڵدا بکـەن. یەکـەم دیـدار زۆر گرنگە، باشتریش وایە جارێکی دی خۆتی پێ بناسێنییەوە.
هـەندێ پـەیڤدەرانیش هەن پێویست ناکات ئەمەیان بیر بخەنەوە، چـونکە پەیڤدەرەکـە خـۆی بـەدرێژایی ئەو هەفتەیە چاوەڕوانتان بـووە. بە تایبەت ئەگەر پەیڤدەرەکەتان ئەنجامی وتووێژەکەیشی بـەلاوە گـرنگ بێـت. کەسانی دیکە ئەوانەی وا گرفتارن یاخود زۆر بـەناو بـانگن، بـەردەوام هەڤپەیڤیـنیان لەگـەڵدا دەکـرێ، لەوانەیە ئەوانە بڕیاری چاوپێکەتنیان لەگەڵ ئێوەدا لە بیر چوبێتەوە.

قسەی ئاسایی

بەرلـە دەسـت پێکـردنی هەڤپەیڤیـنەکە، هـەندێ قسـەی وەکـو بـارودۆخی کـەش و هـەوا یـاخود جـۆری گەیشـتنتان بـە شـوێنی هەڤپەیڤیـنەکە بگوتـرێ و چـاییتان بـۆ بهێنن. تا کەشو هەوایەکی دۆستانە بخولقێ.
هـەموو ئەوانـە بـۆ پێکهێـنانی بـارودۆخ و کەشێکی دۆستانەیە. تا ئەوکاتــەی کــە ئێــوەو پــەیڤدەر دەچــنە شــوێنی تایــبەت بــە

وتوویژەکـەو بەسەر خۆتاندا زاڵ نەبویت، هەڤپەیڤینکە دەست پێ مەکە.
سـوود لەهـەر هـەلێك بـۆ پـەیوەندی بەسـتن لەگـەڵ پەیڤدەرەکان وەربگـرە، لەوانەیـە ئەوان تۆزێك تووڕە، بە گومان یاخود ترسیان لێ بنیشێ.
تـاکو کەسـانی دەوڵەمـەندو ناسـراویش هـەندێ جـار تـرس دایـان دەگـرێ. باشـترین رێگـا بـۆ دڵـنیا کـردنەوەیان، هەڵسـوکەوتی دۆستانەو لەسەرەخۆو بە هێمنی قسەکردنە.
بـە هێمـنی و بـەجوانی لەسـەر کورسیەکەت دانیشە، لێوەکانت بە بــزەوپێکەنین بــن، باســی جوانییــەکانی باخچــەی ماڵەکــەیان، رێکوپێکــی خانووبەرەکــەو یــان ئــەو وێــنەیەی بــە دیــوارەوە هەڵواسـراوە بکـە. ئەگـەر هەسـتت بـەوە کـرد کـە ئـەو کەسـە بێ ئـەندازە نارەحەت و دڵەخورپێیەتی، باسی خۆتان بکە، بۆ نموونە بێـژە: زۆر لـە مێژە کە هەڤپەیڤینێکی وام نەکردووە، وەك ئەوەی هێشـــتا بـــەجوانی شـــارەزای کارەکـــەم نیـــم، ئەگـــەر پەیڤدەرەکـەتان(دکتۆر، پرۆفیسۆر و شتی ئاوای لەگەڵ ناوەکەیدا هـەبێ) سـوود وەرگـرتن لـە نازنـاوی کارو پیشەی بەرانبەرەکەت، کـارێکی بەجێ و پەسەندە. وەکو پەیامنێرێك، بارودۆخی تۆ وەك بـارودۆخی میوانێك لە ماڵی کەسێکی تردایە. هەڵسوکەوتی جوان، ئـەدەب و رێزگـرتن، هـەموویان باشـن، دەبێـت لـەبیرت بـێ کـە پـەیڤدەر مـرۆڤێکەو نـابێ وەك سەرچـاوەیەکی زانیـاری سـەیری بکەی.

کۆنترۆڵکردنی بارودۆخ...
مەهێڵن چاك و چۆنی یەکەم و سەرەتاتان بگاتە ئەو ئاستەی کە هەردووکتان بێدەنگ بکات. بیرتان نەچێت ئێوە بۆ ئەنجامدانی کارو ئەرکێك رۆیشتوون و لەوانەیە پەیڤدەریش هەزارویەك سەرقاڵی و کاری دیکەی هەبێت. دووبارەی دەکەمەوە لەوانەیە، بە هۆی ترس و دڵەخورپێ، پەیڤدەرەکەتان حەز بکات هەرچی زوترە دەست بەکارەکەتان بکەن، لەوکاتەدا دەست بەجێ ئێوەش لێهاتوویی خۆت بنوێنەو جڵەوی گفتوگۆکە بگرە لە نێوەڕاستی قسەکانتاندا وا بکەن بارودۆخ و بەڕێوە چونی هەڤپەیڤینەکە بە تەواوەتی بکەویتە ژێر رکێفتانەوە، ئینجا هەڤپەیڤینەکەتان دەست پێکەن. وەك رێگەیەکی گونجاوو باش دەتوانن دەفتەری یادداشتەکانتان دەربێنن یاخود ریکوردەرەکە دابنێن، بۆ وێنە بڵێن: هەروەك پێشتریش بە تەلەفۆن عەرزم کردی، دەمەوێ لەسەر فلاَنە بابەت هەڤپەیڤینتان لەگەڵدا بکەمکۆنترۆڵکردنی بارودۆخ بەشێکی گرنگی ئیش و کارەکەتانە.
بیرۆکەی بەدەستەوە گرتنی بارودۆخی کاتی هەڤپەیڤینەکە لەوانەیە نەختێ جێی سەرسوڕمان بێت، بەتایبەت ئەگەر تازە کارو نەشارەزایی و یان لە بەرانبەر ئەکتەری خۆشەویستتان یاخود لەبەردەم کەسێکدا کە خەلاَتی نۆبڵی وەرگرتووە بن، بیرتان بێ کاتێك هەڤپەیڤین دەکەن ئێوە مرۆڤێکی ئاسایی نین، بەڵکو لێهاتوون و لە بارودۆخێکی ئاسایی و هاوئاست لە لێزانی لەگەڵ کەسێکی دیکەدا چاوپێکەوتن دەکەن.
ئەگەر ئێوە ئەم بنەمایەتان قبوڵ بێ، پەیڤدەرەکەشتان پێی رازی دەبێ، کۆنترۆڵکردنی هەڤپەیڤینەکە بە واتای ئەوە نییە کە

تـۆ ڕەفـتارو هەڵسـوكەوتی بـیَ ئەدەبانـە دەنوێـنی یـاخود هـەوڵ دەدەی خـــەڵكی دیكـــە ناچـــار بكـــەی ســـەر بـــۆ داواكـــاری و داخوازیەكانــتان نــەوی بكــەن بــەبیَ ئــەوەی هەســت و نەســت و بیروبـاوەڕو كەسـایەتی ئەوانــتان لەبەرچـاو گــرتبیَ، بــەڵكو بــەو واتایەیـــە كەســـوودی ڕەواو دروســـتتان لـــەو هەلـــەی كـــە بـــە دەســـتتانەوەیە وەربگـــرن و بـــزاوتێك بـــدەن بەكارەكـــەتان (هەڤـپەیڤین). دڵنیا بوون لە خستنە ڕووی هەموو پرسیارەكانت و كۆتـــایی هێـــنانی ڕێـــك و پێكـــی هەڤپەیڤیـــنەكەو زاڵ بـــوون بـــە شـێوەیەكی جـوان و ڕەوا وادەكـەن كـە پـەیڤدەرانیش وەك ئێـوە هـەوڵ دەدەن هەڤپەیڤیـنەكە بـەجوانی و بەسەركەوتوویی كۆتایی پـیَ بێت. پەیڤدەران زۆربەیان چاوەڕوانی ئەوە دەكەن چاویان بە پەیامـنێرێكی بـە هێـزو بـەتوانا بكـەوێت و وەڵامـی پرسـیارەكانی بدەنـەوە. ئەگـەر توانـای بڕیاردانـتان نییـە، یاخود نەزانی دەبێت چـی بكـەی، پەیڤدەرەكـەتان ئـەو بـاوەڕەی كـە بـە تـۆی داوەو پـەیدای كـردووە دەدۆڕێـنیَ. هەڤپەیڤـینكردن لـە هەندیَ لایەنەوە وەك و كایەكـردن یـاخود ڕۆڵ دیتنە، كەواتە هەر چەندیَ و بە هەر رادەیـەك تووشـی شـڵەژان و دڵـەخورپیَ بیت، دەبیَ بە شێوەیەك بجوڵێیـەوەو خۆت نیشان بدەی، كە لایەنی بەرامبەرتان وا هەست بكـات كـە بـڕوات بـە خـۆت هەیـە و بەسەر بارودۆخەكەدا زاڵیت . ئەگـەر بـتوانی ئـەم ڕۆڵـە بـە جوانـی ببیـنیت، لەوانەیـە كارەكانی دیكەت بە جوانی بەرەو پێش بچن.

ڕوونكردنەوە.

زۆر جـار تا پتر مەبەست و ناوەڕۆكی هەڤپەیفینەكەت بۆ بەرامبەر ڕوون بكەیـەوە ، پتر بە قازانجی كارەكەی تۆ دەبیَ. بەم شێوەیە

پــەیڤدەر هەســت بــە چــاوەڕوان بوونــی ئێــوە دەکات و لە ترس و دڵــەڕاوێکی کەم دەکاتەوە شتێکی وەك ئەوەی کە بڵێی ، سەرەتا حــەز دەکــەم لەســەر فلاَنــە شــت قســەتان دەگــەڵدا بکــەم یــاخود دەمـــەوێ نـــزیکەی دە پرســـیارێکتان لێ بکـــەم، بـــەلاَم ئەگـــەر پەیڤدەرەکــەمان ئــەزموونێکی ئەوتۆی لە هەڤپەیڤین کردندا نەبوو یــاخود زۆر لاو بــوو دەبێــت لێی بپرسین، ئایا قەت هەڤپەیڤینتان کــردووە ..؟ کــە ئەگــەر گوتی ((نا)) بە کورتی و کورمانجی بۆی بــاس بکــەن و بشــڵێن کــە ئەگــەر لەوشــەیەك یــان رســتەیەکم تــێ نەگەیشــتی بۆتــان روون دەکەمــەوە ، یــاخود ئەگــەر بەرسڤەکانی پــەیڤدەر رێك و پێك نەبوون پێی بڵێ بە سەرچاوان بەئەرکی خۆم دەزانم بۆتــانی رێکــو پێــك و جــوان بکــەم . هەندێ جاریش ئاماژە بــەو خاڵــەی کــە هیچــکام لــە وتووێژەکــان وەك یــەك نــین، هێنانە ئاخاوتن راست و ناڕاستی نییە بەکەڵکتان دێت.

سوود وەرگرتن لە ریکۆردەر(تەسجیل)

هەمیشــە لــە پەیڤدەرکــەتان پرســیاری ئــەوە بکــەن ، ئایــا پێــتان نــاخۆش نییــەتۆمارکار بــەکار بهێــنن و بــیروڕای وەربگــرن. داخــۆ ئیــزنی لەســەرە، چــونکە بــە راســتی هــەندێ کــەس کە چاویان بە تۆمــار کار (تەسجیل) کەوت ، هیچ پــەیڤێکیان بۆ نایەت و زمانیان دەگــیرێ. ئێوەش پرسیارەکەتان بە جۆرێك بکەن وەك ئەوەی کە ئــەویش حــەزی لێیــەو تــۆش وەك رێزلێــنانێك ســوود لــە تۆمارکــار وەردەگــری، بــۆ نموونە ئاوا پرسیاری لێ بکە خۆبە خەراپی نازانن ســوود لە تۆمارکار (تەسجیل) وەربگرم؟.. بە کورتی نوسینەوەی مــن ئــەوەندە شــیاوی بــاس کــردن نییــە. بەپرســیاری لــەم بابەتە لەوانەیــە پەیڤدەرەکــەتان هیــچ جۆرە ناڕەزایەتییەك لەسەر سوود

وەرگرتنی ئیوە لە تۆمارکار بۆ ئەنجامی هەڤپەیڤینەکە نیشان نەدات. بەهەر حاڵ زۆربەی پەیڤدەران کە کەوتنە گەرمەی گفتوگۆ و هەڤپەیڤینەوە ئاگایان لە رێکوردەرەکە نامێنێ.
هەوڵ بدە (تەسجیل)ەکە لە یەك ئەندازە لە خۆت و پەیڤدەرەکەتان نزیك بێ، بەلاّم لە بیرتان بێت لە شوێنێکی جێگیر یان لەسەر مێزێکی دابنێن. ریکۆردەرکەت لە شوێنێکی وادامەنێ کە رێت لێ بگرێ.
هەموو جارێکیش بەر لە دەستکردن بە هەڤپەیڤین تۆمارکارەکەتان تاقی بکەرەوە، تا دلّنیا ببیت دەزگەکەت لەومەودایەی کە مەبەستتە لێی داینێی تۆمار دەکات یان نا، کاتێك دلّنیا بوویت کە دەزگەکەت تەواو ئیش دەکات ، ئیتر ئەو کاتەیە کە خۆشت ئامادەی دەست پێکردنی هەڤپەیڤینەکەتانن.

شێوازەکانی هەڤپەیڤین

کە هەڤپەیڤینەکە دەستی پێکرد ئیدی ئەوەی دەمێنێتەوە تەنیا پرسیارو وەلاّم تۆمارکردنە، بەلاّم تا ئەو کاتەی کە بەکردەوە، هەڤپەیڤینەکەتان کۆتایی پێ نەهێناوە، ناتوانیت بە تەواوەتی دلّنیا بیت کە چ بەرسڤێك بۆ پرسیارەکانت وەردەگریەوە . لە خوارەوە هەندێ پێشنیاز ، سەبارەت بە رێگاکان، وەلاّمی باشتر وەرگرتنەوە لە زمانی پەیڤدەرەکان دەخەینەڕوو.

پرسین..

ئەگەر پرسیارەکانتان بەوردبوونییەوە داناوە و رێکو پێکتان کردووە ، دەبێت بە پرسیارێکی گشتی و ساناوە کە دلّی لایەنە (پەیڤدەرەکە) دەکاتەوە و دلّنیایی پێ دەبەخشێ ، دەست پێبکەن.

دوابەدوای ئەمە دەبێ بە هێمنی   پرسیارەکانی خۆت بخەیەڕوو. پرسـیارەکانت بـا لەبەر دەست بن، بەڵام وامەنوێنە کە بۆ خستنە ڕووی پرسـیارەکانی تـرتان پەلـەتان هەیە. هەندێ جاریش تۆزێك پێـدا گـرتن و لەسـەر بابـەتێك و زیاتـر وەسـتان دەبێـتە هـۆی وەدەسـت خسـتنی زانیـاریی پـتر ئـەو ئامۆژگاریانـەی خـوارەوە بەکەڵکن و دەتوانن سوودیان لێ وەرگرن.

جوڵەکانی لەش.

بزاوتـنی سـەر بـە ڕەزامەندی لەسەر قسەکانی پەیڤدەر، بزەو ڕوو خۆشی و هەموو ئەو جم و جوڵانەی لەش و دم و چاوتان نیشانەن بۆ پەسـندکردنی قسـەکانی پەیڤدەرەکەتان، بەو واتایەی گوێ لە قسەکانی دەگری و حەز بە بیستینیان دەکەی.
دیـار کـردنی ڕێـژەی ئـەوەی کـە بـە هـۆی جوڵـەکانی لەشـتانەوە چـەندە کاریگەریـتان بەسـەر ئـەو کەسانەوە دەبێـت بـە ئاسـانی ناکـرێ و نـابێ و سـەختە، بـەڵام بەهـەر ڕێـژەو ڕادەیـەك بێـت کاریگەری خۆی هەیە .
لەلایـەکی دیکـەوە کـاتێك بـتوانی بـزاوت و جوڵـەکانی لەشـی پەیڤدەرەکـەتان بخوێنـنەوەو تێبگەن، دەتوانن ئەنجامێکی باشتر لە هەڤپەیڤینەکە وەدەست بێنن.
ئەگـەر پەیڤدەرەکـەتان لەسـەر کورسـیەك دانیشـتبێ و بـەتوندی دەسـتەکانی بەیـەکتردا دەخشێنی و بەتوندی هەناسە دەکێشی و هیـچ بزەیەکی نایەتێ، لەوانەیە زۆر بەتوندی توشی دڵە خورپێ و شـڵەژان بـوو بـێ . ئەگـەر تـۆ بـتوانیت زۆر بـە هێمـنی پـاڵ وە کورسیەکەتان بدەیەوە ، بزەیەکتان بێتی و لەسەرەخۆو دۆستانە درێـژە بـە قسـەکانت بـدەی ئەوا لەوانەیە پەیڤدەرەکەشتان هێمن

ببێتەوە. لە کاتی بەڕێوە چوونی هەڤپەیڤینەکەتان سەرنجی پەیڤەکانی پەیڤدەرەکەتان بدە، بەلاّم بە بەردەوامی چاو لە چاوانی مەبڕە، چونکە بەوە ماندوو دەبیّ.
ئاساییە هەندیّ جار بۆ کۆ کردنەوەی سەرنجی پەیڤدەرەکەتان لە چاوەکانیشی ورد ببیتەوە ، بەلاّم رادەی لێوردبوونەوەت با لەسەرنج دانێکت زیاتر نەبێت. ئەگەر خەریکی نووسینەوەی وەلاّمەکانیت، هەولّ بدە بۆ ماوەیەکی زۆر پێوەندی سەرنجی چاوەکانتان نەپچڕیّ. بە هۆی پرۆڤەوە فێر دەبیت، چۆن چۆنی هاوکات لەگەلّ پاراستنی پێوەندی چاوەکانتان بە هەلّس و کەوتی پەیڤدەرەکەتانەوە ، بە سیلەی چاو لە کاغەزی بەردەمیشتان بڕوانن و بەرسڤی پرسیارەکانیش بنوسیەوە.

هاوکاری بۆ قسەکردن

رەفتاری تۆو کاردانەوەتان سەبارەت بەقسەی پەیڤدەرەکەتان زەمینەی ئەوە خۆش دەکات کە پەیڤدەر درێژە بە قسەکانی خۆی بدات و زانیاری زیاترتان بداتیّ جولاّنەوەی سەر بەواتای پەسند کردنی وتەکانی و پشتیوانی کردنیان و وتنی وشەی ((بەڕاستی)) یاخود دووبارە کردنەوەی ئەو بابەتەی کە گوتویەتی،یان خستنە ڕووی پرسیارێکی پەیوەندیدار بەباسەکە ، دەتوانیّ پەیڤدەرەکە هان بدات زیاتر قسان بکا . ئەنجامدانی ئەم کارە لەوانەیە زۆرگران بێت و دەبێت هەولّی ئەوەبدەی هەلّس و کەوت و جولّەکانت وشك و داسەپێنەرانە و دەستکرد نەبن، بەلاّم ئەگەر بەڕاستی ئەو شتەی پەیڤدەرەکەتان باسی لێوە دەکات، بۆ ئێوە نویّ و سەیر بێت، ئەم کارانە نابێت بۆ ئێوە سەخت و دژوار بن. ئەزموون و کارزانییە باشەکانی هەڤپەیڤین کردن ، لە زۆر لاوە

هاوشـێوەی توانـای گـوێ گـرتن لـە راوێـژ کـردنە، کەچـی لـە هەڤپەیڤین کردندا دەبێت رەوتێکی پێ بدەی.

بێدەنگی.

هەرچـەندە رەنگـە سـەیر بێـتە بـەر چـاو ،بـەڵام لـە دیمانـاندا ،بێدەنگی بەتایبەتی لە جێی خۆیدا ،بە جێ و کاریگەرە .
ئەگـەر پـەیڤدەر بۆ ماوەیەکی کورت بێدەنگ بوو دەست بەجێ‌لە جیـاتی پرسـیار، ئێوەش چەند چرکەیەك بێدەنگ بمێننەوە دواتر خۆتـان لـە سـەر بنەمای گوتـەکانی ئەوەوە سەرتان ببزوێنن یان بەبـزەیەك نیشـانەی پشـتیوانی لەقسـەکانی پـەیڤدەر دەربخـەن. لەوانەیـە پەیڤدەرەکـەتان ئـەم جوڵەیـەی ئێـوەوەك رازی بوونـی ئێوەبەقسەکانی خۆی بزانێ.

گوێ بگرن ..

هەمیشـە وابنوێـنەکە بـە دڵ وبـەگیان گوێ لەقسەکانیان دەگری .تەنانـەت ئەگـەر هیچ جۆرە دڵگیریەکتان بەقسەکانیشیان نەبێت، یـاخود قسـەکانیان پـەرت و بـڵاو و بێ‌سـەرو بـەریش بن .هەرگیز لـەکاتی هەڤـپەیڤین کـردندا نەڕوانیـتە کاتژمێـرەکەتان ، باوێشـك مـەدە. قسـەکانی بەهـەند وەربگـرە و کاردانـەوەت بەرانـبەریان ئاسـایی بـێ .لەلایـەکی دیکـەوە وەکـو تـازە کـارێك ،لەوانەیـە گیروگرفـتی دیکەشـیان هـەبێت .واتـا لەبـەر ئـەوەی نیگـەرانی بەجێگـەیاندنی راست ودروستی هەڤپەیڤین و وەرگرتنی زانیاریت، بۆتـان نـەلوێ بـەرێکو پێکـی گوێ‌بگریت .سەرنج بدە ئەم بابەتەو ئەگـەر واهەڵکـەوت هەوڵـبدە بـەئارامی و لەسەرخۆییەوە درێژە بە هەڤپەیڤینییەکەت بدەی.

بەبیروهۆش بوون

ئەگەر تازە کاربی رەنگە زۆرت لا مەبەست بێ، پرسیارەکانت بەڕیزبێ، بەلاّم دوای چەند هەڤپەیڤینێك هەست بەوە دەکەیت، ئەو پرسیارانەی کە زوتر یادداشتانکردوون ،تەنیا بۆ هاوکاری کردنتان بەکەڵك دێن ،هەڤپەیڤینێکی تەواو ودوورودرێژو زندو لە قالبی وشك و پێشوەختەدا بەرهەم نایێ. دواتر خۆتان تێ دەگەن کە گەلێك لە پرسیارەکانت دەبێت پاش وپێش پێ بکەیت. بۆچی؟ لە بەر ئەوەی کە هەندێ جار پەیڤدەر بابەتێك دەخاتە ڕوو و جوانتر دێتە بەرچاو کە ئێوەش هەندێ پرسیار لەو بارەوە بخەنە روو .لەو دلّە خورپەیەی کە لە شێوەی بە کۆتایی هێنانی هەڤپەیڤینەکە هەتانەو بەهۆی خستنە رووی یەك بە دوای یەکی پرسیارەکان لەوانەیە هەندێ زانیاری گرنگتاًن لە دەست بچێت. لەوانەیە پەیڤدەر لەکاتی بەرسڤدانی هەندێ پرسیار ،ئاماژە بەشتێك بکات کە زۆر گرنگ و جوانە، بەلاّم نەگونجاو بێت لەنێو ریزبەندی پرسیارەکانی تۆدا بۆ نموونە تۆزێك دوای مۆڵەتدان بۆ دەرچوون لە نەخۆشخانە لە سالّی ١٩٨٣وە دەستم کرد بەنیشتنەوەی ئازاد بەفرۆکە لەوانەیە لەلای ئێوە پرسیاریدوای ئەوە ئەوە بێت کە ((یەکەمین نیشتنەوەیئازادی ئێوە کەی بوو؟)) بەم وەلاّمە لەوانەیە باشتربێت بپرسیت بۆ چی چویتە نەخۆشخانە ".هەرگیز خۆتان تووشی ناچاری خستنە ڕووی پرسیارەکانت بەپێی ئەو ریز بەندیەی کە لە لای خۆت نوسیوتن مەکە ،بەڵکو بەرهەڤی داڕشتنی پرسیاری جوان وسەیرو سەمەرەببە ،بەم شێوەیە دەتوانیت زانیاری گەلێ سەرنج ڕاکێشتر بە دەست بهێنی.

پەیڤ لیٚ وەرگرتن ..

پـەیڤدەر هـەندێ جـار بەراسـتی شـتی وا دەڵـێ کـە بەتـەواوەتی سـەرەنج راکێشـە .بـەڵام بـۆ شـیکردنەوەی زیاتـر بێدەنگ دەبێ. لێـرەدایە کـە دەبـێ وابکەی زۆر زانیاریتان بخاتە بەردەست .بۆیە دەبێت سوود لەو شێوەرستانە وەربگرن .

- دەکرێ زیاتری لەسەر برۆن ؟
- بابەتەکـــــەتان زۆر ســـــەرەنج راکێشــــە ،دەتوانــــین پێکەوەزیاتری لە سەر برۆین؟
- دەتوانی لەمە زیاتر بۆم روون بکەیەوە ؟
- بۆچی ئاوا بیر دەکەیتەوە ؟

روونکردنەوەی پتر ..

کـاتێك لـە وتەکانی پەیڤدەرکەتان حاڵی نەبوون، پێویست دەکات داوای لێـبکەن پـتر لەو بارەیەوە بدوێ .بۆ ئەم مەبەستە دەتوانی بەم رستانەی خوارەوە داوای روونکردنەوەیپتری لێبکەی .

- داخوا منیش جوان تێگەیشتووم کە ئێوە گەرەکتانە بلێن .
- مەبەستتان ئەمەیە کە ..
- کەواتە راستە کەبلێم ..

کورت کردنەوە..

کـورت کـردنەوەش هـەر وەکو روونکردنەوەیە.بەڵام ئەم کارە پتر لـە سـەر ئـەو پەیڤدەرانـە جێبەجێ دەکرێ کە لە قسەکردندا درێژ دادڕی دەکـەن ،لـەم بابەتـە بـۆ ئـەو بابەتەهـەڵدێن ،یـاخود قسـە لەسـەر بابـەتی ئـاڵۆز و سەیر دەکەن و تۆش ناچاربیت سەرو بنی بابەتەکـە بهێـنییەوە یەکتر. رێگەیەکی دیکەیش بۆ نیشاندانی ئەو

بابەتەیـە بـە ئـەوان (پـەیڤدەران) دەڵێـی و دەسـەلمێنی کـە تـۆ سەرنج و گوێت لە قسەکانی گرتووەو حەزیشتان لەو پەیڤانەیە کە ئـاڵو گـۆڕ کـراون ، هـەروەها ڕێگایەکی سەرکەوتووە تا دڵنیا بیت لەوەی کە بابەتەکەتان بەباشی و بە درووستی وەرگرتووە .

بۆ نموونە :

- کەواتە ئەگەر بە تەواوەتی تێگەیشتبم فەرموتان کە..
- پەیڤەکانـتان زۆر گـرنگن ،لەوانەیـە باشـتر وا بێـت کـە سەردێڕی ئەو شتەی کە فەرمووتان دووبارەی بکەمەوە .بۆیە بە جوانی دووبارەم کردەوە وئێوەش پەسندی بکەن.

-

بە پێچەوانەی خوێندنەوە

باسـکردن لـە سـەر بابـەتێك و دژایـەتی کـردنی کەسـانی دیکـە هـەندێ جـار لەوانەیـە بـە کـەڵك بێـت .ئـەم شـێوازە زیاتـر لـە هەڤپەیڤینـە تەلەفـزیۆنییەکان بـە کەڵکـە بۆ نموونەبەڵگەی زۆر لە دژەکـانی خـۆت ، وەزیـرێك ناچـار دەکەیت بیرو ڕایەکی نارەسمی بڵاوبکاتـەوە ، ئـەم کـارە پـەیڤدەر ناچـار دەکات دان بە زۆر شت دابـنێ و زۆر شـت بدرکێـنێ ، بـەڵام ئـەوەتان لـە بـیر بێت کە ئەم شـێوازە بـۆ کەسـانی ترسـنۆك لـە بـار نییـە ، ڕیـێ ناراستەوخۆی دژایـەتی کـردن لەگـەڵ پـەیڤدەر بە بێ تێوەگلانی خۆتان ،هێنانە بـەر باسـی بابـەتێکی وروژێـنەر ، بـەم پەیڤانەی خوارەوە ئەنجام دەدرێ :

- هەندێ خەڵکی تر دەڵێن کە.
- ئەم بیر وبۆ چوونانە هەیە کە.
- دەتەوێ بڵێی چی ئەگەر بیستتان.

پرسیاری زۆر تایبەتی- لە بارەی کەسایەتی -یەوە (گرنگ)

پێتان نالێم کە یەکەمین پرسیارەکانتان بە لێکۆڵینەوە و بە دوا داچوونی توند و ورد لە سەر ژیانی تایبەتی وتاکە کەسی کەسەکانەوە دەست پێ بکەن . کەچی هەندێ جار ناتوانن خۆتان لەم کارە لابدەن تا کو بە جوانی نەچونەتە ناو گفتوگۆیەکەوە، لە هێنانە گۆڕێی پرسیاری زۆر تایبەتی و توندەوە خۆتان ببوێرن. ئەگەر بەر لە کاتی خۆی پرسیاری ئاوایان لێ بکەن لە وانەیە پەیڤدەرەکەتان ، ئیتر قسە نەکات و بڕیار بدات چیتر درێژە بە ئاخاوتنەکانی نەدا .

بەلاّم ئەگەر چاوەڕوانیتان لە خەڵك ئەوەیە کە هەر لەسەرەتای بینینی ئێوەدا وەلاّمی زۆر تایبەتی و ئەوانەی کە حەزی لێ ناکەن بدەنەوە بۆ نموونە:

(سلاّو " دەمەوێ سەبارەت بە دوایین ئامادەیی ئێوە لە دادگەدا، بە تاوانی هەبوونی مادە سڕکەرەکان-مخدر- پرسیارێکتان لێ بکەم)، ئەمە پرسیارێکی رەوا و بەجێ نییە . دوای ئەوەی پەیوەندییەکی باشتان لەگەڵ پەیڤدەرەکان پێك هێنا ، ئەم کارە ئاسانتر دەبێت، بەلاّم ئەوەی کە بە هەر شێوەیەك لە ئەنجامدا چۆن ئەم جۆرە پرسیارانە دەکەی، ئەمە بەندە بە توانا و لێهاتویی خۆتەوە. هەندێ جار لەوانەیە بە شێوەیەکی زۆر بەرتەسکیش قسەی لێوەبکەین وەك: هەستی ئێوە لە سەر بە یاسایی کردنی مادە سڕکەرەکان (مخدر)چییە ؟ ! وردە وردە باسەکە بۆلای ئەزموون و تایبەتمەندییەکانی ئەو کەسە لە سەر ئەو مادەیە بەرە. لە هەندێ بارو دۆخی تردا راشکاوانەپرسیاری لێ بکەین باشترە بۆ نموونە ((ئاخۆ ئەزموونی ئەمجارەتان لە دادگا بیر و ڕای ئێوەی لە مەڕ مادە سڕکەرەکان گۆڕیوە)) ئەوەی

راسـتی بێـت کـاتێك پرسـیاری زۆر گـران و لـەو بابەتەلـە پەیڤدەرەکـەتان دەکـەن بـەجوانی هەسـت بـەگۆڕانی سـیما و قسـەکانی پـەیڤدەر دەکـەن .بۆ ئـەم بابەتـە لە دوو گۆشەوە ورد ببەوە یـەکێکیان ئەوەیـە کـە بیرتان لای بە دەستهێنانی زانیاری پـتر بـۆ بابەتی داهاتووتان بێت، دواتریش بڕوانن داخۆ پەیڤدەران چۆن وەلاّمتان دەدەنەوە.هەمیشە بێلایەن و بە ئەدەب بن. ئەگەر پـەیڤدەران نەیانـەوێ لەسـەر شتێ بدوێن هیچتان پێ ناکرێ تەنیا دەتوانـن بلّێن: بێ گومان بڕیار بە خۆتانە کە بتانەوێ لەم بارەوە قسـە بکـەن یـان نـا ؟! بەلاّم بە بڕوای من لەوانەیە شیکردنەوەی روون و دروست بۆ رووداو و نەهێشتنی گومان بە کەڵك بێت.

پرسیاری رەق وناخۆش..

هـەندێ جـار لـە کـاتی هەڤـپەیڤین کـردندا وا هەڵدەکـەوێ هـەلی پرسیار کردنی بابەت گەلی ناخۆش و توندیشتان بۆ بێتەپێش. بۆ نموونـە : دەنگۆی ئـەوە هەیە کەپەیڤدەرەکەتان کەسێکی پارە داروزەنگیـنە بـەلاّم بـڕێکی کـەم پـارە بـە کرێکارەکانی دەدات لە وەلاّمـدا پەیڤدەرەکـەتان دەڵـێ :هەندێ کەس وا بیر دەکەنەوەکە مـن پارەی لە خۆم زیاترم هەیە : ئا لێرەوە دەتوانن بپرسن (ئایا وانییــە؟) بــەلاّم باســەکە بەشــێوەیەك بخــەرە ڕوو کــە پەیڤدەرەکـەتان لـە بەرانبەرتان بکەوێتە بارودۆخی بەرگری لەخۆ کردن. بە شێوەیەك پرسیار بکە وەك ئەوەی کە بە ڕاستی حەز لە زانیـنی ئـەو بابەتـە دەکەی. هەندێ جاریش نەشیاو نابێت کە ئەو پرسـیارەتان لەگـەڵ گێـڕانەوە و قسـەیەکی خـۆش وپێکەنیـناوی تێکەڵ بکەن.

له وانه‌یه په‌یڤده‌ره‌كه‌تان له‌م بار و دۆخه‌دا به بزه‌یه‌ك وه‌لاَمی پرسیاره‌كه‌ت بداته‌وه.به هه‌ر شێوه‌یه‌ك دواتر ده‌توانی بینوسیته‌وه: ئه‌و له كاتێكدا له په‌نجه‌ره‌وه ده‌یڕوانییه زه‌ویه (٢٠٠) هیكتاره‌كه‌ی وتی: هه‌ڵبه‌ته دیاره كه پاره و زه‌نگینییه‌كه‌م له خۆم زیاتر نابێ! ؟

تێهه‌ڵكێشی راسته‌وخۆی قسه وگوته‌ی خه‌ڵكان

هێنانه‌وه‌ی ده‌قاو ده‌قی قسه نوێ وشیرینه‌كان ، رۆحێكی تازه (جگه له بیروڕا زانستیه‌كان) به نووسینه‌كان ده‌به‌خشێ. رۆژنامه‌وانی باش و به كه‌ڵك و سه‌ركه‌وتوو به ڕاده‌یه‌كی زۆر په‌یوه‌سته به گێڕانه‌وی به‌سه‌رهاتوو گێڕانه‌وه‌ی شایان و گونجاوه‌وه.

تا ئه‌و كاته‌ی كه به تازه‌یی ده‌ستتان به كاری رۆژنامه‌وانی كردووه ، پێویست نییه نیگه‌رانی ئه‌م كاره ببن ،دواتر كه ئه‌زموونێكی باشتان له‌م باره‌وه وه‌ده‌ست هێناوه، ده‌بێ بوێرانه بۆ ڕووبه‌ڕووبوونه‌وه‌ی ئه‌م گیروگرفت وكێشانه به‌رهه‌ڤ وئاماده بن.

- گێڕانه‌وه‌ی سه‌ر سوڕ هێنه‌رانه: سیاسه‌توان یان هونه‌رمه‌ندێكی ناسراو كه هه‌شت منداڵی هه‌یه وتی: له كاتی لاویدا هه‌رگیز بیرم له‌وه نه‌ده‌كرده‌وه بمه‌وێت منداڵم هه‌بێت.
- گێڕانه‌وه‌ی ئاشكراكردن : له هونه‌ر پیشه‌یه‌كی ناسراو: ئه‌لبه‌ته هونه‌رپیشه‌یه‌كی ناسراو هه‌رده‌م به ته‌نیایه به‌لاَم كاتێك تووشی سه‌ره‌و لێژی و له بیر چوونه‌وه ده‌بێت به ته‌نیاتر ده‌مێنێته‌وه.

نوکته یان بیرەوەری ...

قسەی خۆش یان بیرەوەریەکی گەرم وشاد ، خەمگین یا ئاشکراکردن بێ ، زیندویەتی بە بابەتەکەت دەبەخشێ. هەندێ جاریش لەوانەیە پەیڤدەرەکەتان لەکاتی هەڤپەیڤینەکە چەند بیرەوەری و قسەیەکی خۆش بگێڕێتەوە، بەلاّم ئەگەر نەشیگوت، دەتوانی داوای لێبکەی..

بۆ نموونە ئایا بیرەوەری خۆش و شیرینتان لە رۆژگاری سەربازیەوە هەیە و لە بیرتان ماوە؟!

پێشگرتن لەبەلاڕێدا چوون.

لە کاتێکدا گەورەترین نیگەرانی ئێوە لەوانەیە لە دیدار و هەڤپەیڤین لەگەڵ پەیڤدەرێکدا ئەوەبێ کە ئەو کەسە هیچ قسەیەکی بۆ وتن نەبێ، لەوانەیە پێچەوانەی ئەمەش روبدات.

بۆ نموونە لەوانەیە پەیڤدەرەکەتان کەسێکی زۆر بلێ بێت و لە قسە کردندا بەلاڕێدا بڕوات. هۆی بەلاڕێدا رۆیشتنیش گەلێك زۆرن. هەندێ کەس لە بنەڕەتەوە وا هەڵکەوتوون ،هەندێ کەسیش چونکە تووڕەن یان پرسیارەکەی ئێوەیان بیرچۆتەوە ،درێژ دادڕی دەکەن .هەندێ کەسی واش هەن بۆ خۆ گێل کردن لە وەلاّمدانەوەی پرسیارەکەتان وا دەکەن .ئەگەر هەستت بەوە کرد کە بەلاڕێدا رۆیشتوون هەوڵبدە بە ئەدەبەوە و بەروویێکی خۆش و جوان بیانهێنەوە بۆ نێو بابەتی هەڤپەیڤینەکە .بەبزەوە بە سەر ئەرێ بە قسەکانیان نیشان بدە و لە یەکەمین بێدەنگی نێوان وتەکانیدا شتێکی وەك ئەم رستەیە بلێین :بۆ بەرسڤی ئەم پرسیارەم کە چۆن چۆنی روتان کردە کاری نووسین ،دەتانەوێ ئەوە بلێین کە کەم تا کورتێ بارودۆخ وایکرد؟ یاخود ((ئایا

مەبەستی ئێوە بە جوانی حاڵی بووم، کە بۆیە بوی بە نووسەر چونکە))

بیرو رای تایبەتی...

لە هەڤپەیڤیندا ،زۆر جار بەرانبەرەکەت راو بۆچونێك دەڵێ کە تۆ لەگەڵی دانیت ،یان بە پێچەوانەوەزۆر لە گەڵی دایت ،جا تۆ وەکو پەیامنێر هەقی ئەوەت نییە خۆت تێکەڵی ئەو شتانە بکەی، چونکە تۆ چویت بیرو بۆچونی ئەوو شێوازی بیروبیرکردنەوەی ئەو بزانی و وەربگری نەك بیرو بۆ چونی خۆت بنوێنی. هەموو جارێك دەتوانی بە دەربڕینی روانگەی خۆتان بە زمانی کەسانی ترەوە، دژی روانگەو بیروڕای پەیڤدەرەکان بوەستی. بۆ نموونە بێژی: ((هەندێکەس لەوانەیە بڵێن کە بێکاری گیروگرفتێکی ئابووریە ،نەوەك ئەنجامی تەمبەڵی کرێکاران. بیروڕای ئێوە لەم بارەوە چییە ..؟)) بەلاّم خۆتان لە باسی تایبەتی دوربگرن. لەهەڤپەیڤین کردندا هیچ یاسایەك لە ئارادانییە کە بڵێ ئێوە دەبیّوا کاربکەن. زۆر جار ئەگەر لە سەرەتای هەڤپەیڤینەکە بە پەیڤدەرەکەتان بڵێن، چ جۆرە بیرکرنەوەیەکتان هەیە، ئەوان لە بەرانبەر ئەم پرسیارەتاندا بێدەنگ دەبن تاکو ئەگەر بە راشکاوی دژی رونگەی ئەوان بوەستا، لەوانەیە لەماڵی خۆیان دەرت بکەن. بۆیە باشتر وایە بەردەوام بێلایەنی خۆت بپارێزی.

خۆ ئاشکراکردن (لە خۆ دوان) ..

لە زۆربەی یەکتر دواندنەکاندا ،هەردوو لایەنی قسەبێژ ،بە نۆرە هەر کامەیان باسی خۆی دەکا، بەلاّم لە هەڤپەیڤیندا بارودۆخ جیاوازە. هەر چەندێکیش هەڤپەیڤین دۆستانە بێت یاخود بۆتۆ چێژێکی تایبەتی تێدا بێت ،بیرتان نەچێت کە دەبێت

پەیڤدەرەکان باسی خۆیان بکەن نەوەك تۆ باسی خۆت بکەی. لە کاتێکدا بەڕادەیەکی دیاری کراو خۆ ئاشکراکردن لە وانەیە ببێتە هۆی ئەوەی ساردی سڕی و زاڵ بە سەر کەش و هەوای هەڤپیڤینەکە کەم ببێتەوە، بۆ نموونە هەرگیز نەمدەتوانی لە کەژوانیدا وەك تۆم لێبیٚ، لە بەر ئەوەی بەڕادەیەك لە بەرزایی دەترسێم تاکو ناوێرم لە قاڵدرمەیەکیش سەر بکەوم. هەمیشە ئەوەتان وە بیر بمێنیٚ، خۆ ئاشکرا کردن و لە خۆدوانەکانتان دەبیٚ لە خزمەتی بەهێزکردنی کارەکەتاندابێت، نەوەك دەرفەت و هەلٚ بۆ گاڵتەو گەپ یان سەکۆیەك بێت بۆ راگەیاندنی بیرو باوەڕتان.

هاودەردی.

ئەگەر پەیڤدەرێك لە سەر بابەتێك کە بەدڵی نییە دەدویٚ، یاخود هەڤپەیڤینەکە وای لێکردووە لە سەر بابەتەکانی دوور لە حەزوئارەزوەکانی خۆی وەکو جیابونەوە، تازیە باری، دۆڕاندن خۆتی بە هاوبەش بزانە و هاوخەمی خۆتی پیٚ نیشان بدە، بەلاٚم زۆر خۆت تێکەلٚ مەکە، چونکە تۆ وەك راوێژکارێکی کۆمەلاٚیەتی یا خود یاریدەدەرێك نەچوێتە لای. لەکاتێك کە هاودەردی لەگەڵدا دەکەی نابێت هیچ بەلێنێکی پێی بدەی. تۆ دەتوانی بۆ نموونە بە رستەیەکی وەکو راهاتن لەگەلٚ کارەساتێکی ئاوادا دەبیٚ بەراستی زۆر گران بوبێت. یانیش وادیارە سەرەڕای بوونی هەموو ئاستەنگ و ناخۆشیەك بە باشی لەگەڵیان ڕاهاتووی. زۆرجاران هاودەردی و هاوسۆزی وا لە پەیڤدەر دەکات زیاتر نهێنی و رازەکانی لای تۆ بدرکێنیٚ، ئێوە دەبیٚ هێمن و لەسەر خۆبن و زیادەڕۆیی نەکەن. چونکە بەرلە هەر شتێك پابەندی رێبازی بلاٚوکراوەکەی خۆتی.

سوود وەرگتن لەفەرامۆشکاری ...
ئەگەر لێکۆڵینەوەکەتان بە دروستی کردبێت، باش تێدەگەی پەیڤدەر چ دەڵێت، جاری واهەیە زانیاری تۆ لەهی بەرانبەرەکەت پترە، بۆیە ئەگەر پەیڤدەرەکەتان هەست بکات کە تۆ زانیاری زیاترت هەیە، بێدەنگ دەبیٚ.
بەتایبەت ئەگەر لەگەڵ ئەندامێکی سادەی کۆمەڵ قسە بکەی، وەك پسپۆرێك هەڵسوکەوتی لەگەڵدا مەکە، بەرێزەوە گویٚ لە قسەکانی بگرە، هۆگری خۆت بۆی وەدیار بخە، لێیگەڕیٚ باوا تێبگا کە شتێك فێری تۆ دەکا.
جیا لەو هەموو زانیارییەی کە لەوانەیە تۆ هەتان بێت، هیچ شتێك جێگرەوەی ئەوە نییە کە لەگەڵ کەسێکدا بپەیڤی کە زانیاریی نویٚ و بڵاو نەکراوەی هەیە.

شوێن..
هەروەك ئەوەی کە رامان و وردبوونەوە لە دەوروبەر پێویستە، لەوانەیە لە هەندێك هەڤپەیڤینەکاندا، وردبوونەوە لەو شوێنەی کە لێی دانیشتووی بەکەڵك بێت. زۆربەی رۆژنامەڤانان لەوانەیە بیانەویٚ وتاری خۆیان بە بڕێکی زۆر لە قسەی خۆش و تەڕوو، ئەویش ناوچەیی برازێننەوە، بەلاّم نووسەران و لێکۆڵەرەوانی دیکە، هەروەکو ئەو کەسانەی لێکۆڵینەوە دەربارەی ژیاننامەی کەسێك، لە ناوچەکەیان دەکەن، یاخود هەندیٚ نووسەر پرۆژەیەکی مێژوویيان بەدەستەوەیە، بەهۆی چیرۆکێکی مێژووییەوە دەتوانن چەند سوود لە وردەکاریەکانی سروشت و دەوروبەر وەربگرن، هەر بەو رادەیەش دەتوانن سوود لە قسەکانی ئەو پەیڤدەرە وەربگرن. ئەگەر ئەو دەوروبەر و

چوارچێوەیەی کە تۆی تێدا دەژی سەر نجڕاکێشە، یاخود لە هەندێ لایەنەوە پەیوەندی دەگەڵ ئەو بابەتەدا هەیە کە تۆ دەینووسی، داوا بکە لەگەڵت بێن بۆ دیتنی ئەو شوێنانە.
ئەو کەسانەی لە خانووبەرەو کۆشکی جوان جواندا دەژین، بەگشتی حەزیان لەوەیە ماڵەکانیان نیشانی خەڵکی بدەن.

وردبوونەوە لە ئاکاری خەڵك.

دەتوانیت ئاماژە بە بابەت و خاڵە جوانەکان و کارەکانی پەیڤدەران لە کاتی هەڤپەیڤین کردن یاخود ئەو قسانەی کە دەبێژن، بکەی. ئەم جۆرە زانیارییانە بە تایبەت بۆ ئەو کەسانەی کە سەبارەت بە ژیاننامەی خەڵکی دەنووسن پێویست و گرنگن.
بەهەر شێوەیەك ئاگاداربە پەیڤدەرەکان وا هەست نەکەن کە تۆ چاودێری هەموو جوڵەیەکیانی و لەلای خۆت دەیاننوسیەوە یان ئەو شتانە بە زەینی خۆت بسپێرەو پاشان بیاننووسەوە یانیش زۆر لەسەر خۆو بەهێمنی بیاننوسەوە. ئەگەریش کەسانێکی دیکە یاخود گیاندار یان منداڵەکان لەو شوێنەی هەڤپەیڤینی تێدا دەکەن ئامادەبن، لەوانەیە بتوانی خاڵی گرنگتان دەست بکەوێ بۆ نموونە فلاَن خانمی ئەکتەر زیاتر لەگەڵ پشیلەکەی قسە دەکات تا لەگەڵ منداڵەکەی.

کۆتایی

دەتوانن بەم رستەیە: (دوا پرسیارم ئەمەیە) یاخود پرسیارێکی دیکەم هەیە بەرلە کۆتایی هاتنی ئەم چاوپێکەوتنەمان‌پەیڤدەرەکەتان ئاگادار بکەوەو وەبیری بخەوە کە خەریکە هەڤپەیڤینەکەتان کۆتایی پێدێت.

هــەموو جــارێك دەتوانیــت پــاش دوا پرســیاری خــۆت، داوا لــە پەیڤدەرەکــەتان بکــەی، ئەگــەر بابــەتێکی پێویســت و گــرنگی دیکـەیان هەیـە، بڵێن هەڤپەیڤینەکە بە پەیڤێکی بۆ نموونە وەکو: پێموایـە، ئەمـە هـەموو ئەو شتە بوو کە دەبوایە بیزانم و بینووسم یـان تۆماری بکەم، زۆر سوپاستان دەکەم و بەڕاستی زۆر بە کەڵك بـوو سوودم لێ وەرگرت. بە پێکەنینەوە کۆتایی پێ بهێنە. ئەوان بـەدانی کـات هاوکـاری تۆیـان کـردووە. بەجێهێشتنی ئەو شوێنە، گومـانت لەهـەر شتێك ماوە، خۆتانی لێ دڵنیا بکەن. ئەمن هەموو جـارێك لـە پـەیڤدەران دەپرسـم کە ئایا دەتوانم، ئەگەر شتێکم لە بـیر چـوبێت تەلـەفۆن بکەم و پرسیارتان لێ بکەم. ئەگەر بابەتێك بـۆ گۆڤـار یـا رۆژنامەیـەك دەنووسـیت و پەیامـنێرێکی سەربەخۆو ئـازادی، لەوانەیـە لەیـەك هەڤپەیڤیـندا هـەندێ زانیـاریی دیکـە بـۆ هەندێ بڵاوکراوەی تر بەدەست بهێنی.

لـەم قۆناغـەدا دەتوانـی بپرسـی کە ئایا حەز دەکا بۆ تەواوکردنی ئــەو هەڤپەیڤیــنە دووبــارە قســەتان لەگــەڵدا بکاتــەوە؟ ئەگــەر هەڤپەیڤیـنەکە، هەڤپەیڤیـنێکی دڵگـیرو بـە ئـەدەب بووبـێ، هیـچ جـۆرە نـاڕازی بوونێـك لـە خـۆی نیشان نادا، بەڵام ئەگەر هەر لەو چاوپێکەوتنەدا بابـەتی پێویسـت بـۆ نووسین و ئامادەکردنی دوو وتـار دەسـت کـەوت، ئەویش بۆ دوو بلاڤۆکی جیاجیا، باشتر وایە هــەر لــەوێ هــەواڵی ئــەوەی کــە بــۆ دوو بڵاوکــراوە ســوود لــەو هەڤپەیڤیـنە وەردەگـری بـە پەیڤدەرەکـەتان رابگەیـەنی. زۆربەی خـەڵکی دژی ئـەم کـارە ناوەسـتن و رازی دەبـن، بـەڵام ئەوە ماڤ خۆیانـە کـە دەبـێ بزانن قەرارە پەیڤ و ناویان لەکام بڵاوکراوەدا چاپ بکرێ.

له کۆتایی هەڤپەیڤینەکەدا کەرەستەکانی خۆت کۆبکەرەوە، بەڵام لەگـــەڵ کوژاندنـــەوەی تۆمـــار کارەکـــە هـــۆش و بـــیری خـــۆت مەکوژێنەوە.

کـــاتێك کـــە هەڤپەیڤـنێکی رەسمـــی کۆتـــایی پێـــدێ، دەتوانـــی زانیاریـەکی زۆر لـە خـەڵك وەربگـری. بەگشـتی لەو قۆناغەدایە کە پـەیڤدەرەکان هەست بە هێمنی و ئارامی دەکەن و تازە دەتوانیت ئەوان بە ڕاستی وەك ئەوەی خۆیان هەن وەك کەسێتی راستینیان ببیـنن. لەوانەیـە پێشـنیاری نیشـاندانی دەوروبـەرتان پـێ بکەن، یاخود بابەتێك ئاشکرا بکەن کە بەدرێژای هەڤپەیڤینەکە شتێکیان لەبارەیـەوە نـەدرکاندبێ، دیـارە تـۆش نابێ بتەوێ دووبارە تۆمار کارەکـەت یاخود قەڵەم و کاغەزەکانت بۆ تۆمارکردنی ئەو پەیڤانە دەربهێنـنەوە، بـەڵام هـەموو شـتێك لەبەر بکەو هەر لەگەڵ چوونە دەرەوەتان لەیەکەم دەرفەتدا بیانووسنەوە.

وێنە

ئەگـەر پێویسـتیت بـە وێـنەی پـەیڤدەر(یاخود هەندێ جار وێنەی شـتێکی پەیوەسـت بە ئەوانەوە) بێت، دەستەبەرکردنی ئەمانە بۆ دوای تـــەواوبوونی هەڤپەیڤیـــنەکە دوا بخـــە چـــونکە ئەوکاتـــە پەیڤدەرەکـەش ئاسـوودەو حەسـاوەیە. لـە کۆتـایی کارەکـەتان بپرسـە: ئێسـتا دەتـوانم وێـنە بگـرم؟ زۆربـەی خـەڵکی وێـنە بـە پێوسـتیەکی هەڤـپەیڤین دەزانـن و بەوهۆیـەوە زۆر سـەیرنابێت. هـەموو جـارێك پـتر لـە وێـنەیەك بگـرن و ئەگـەر بۆتان بکرێ دوو کـامێرەی وێـنەگرتن لەگـەڵ خۆتاندا بەرن. وێنە بۆ وتارو نووسین زۆر زۆر گـرنگە. بۆیـە وێـنەکانت بـەوردی بگـرە. کـاتی وێنەگرتن هـەوڵ بـدە کـە پـەیڤدەر لـەبارودۆخێکی زۆر سروشـتی و ئاسـایی

دابێت و تا ئەو جێگایەی کە دەکرێ ئەوەی کە پەیوەندی بە هەڤپەیڤینەکەو کارەکەیەوە هەیە لە وێنەکەدا وەدیار بکەوێت بۆ نموونە(دیاریەك، خەلاتێك، میدالیایەك). ئەگەر بلاڤۆکێك کە هەڤپەیڤینەکەی بۆ ئەنجام دەدەی، وێنەگری پیشەیی هەیە، باشتر وایە وێنەگرتنەکە بە ئەو بسپێری. هەندێ جاریش دەتوانیت داوا لە پەیڤدەرەکەتان بکەی ئەگەر وێنەیەکی شیاو و گونجاوی هەیە لەلای خۆی بتانداتێ.

کەی بلاو دەبێتەوە

تەنانەت کەسانی دەولەمەندو ناسراویش حەز دەکەن بزانن هەڤپەیڤینەکەیان کەی بلاو دەبێتەوە. ئەگەر کتێبێك دەنووسیت، ئەوکاتە بەرسڤی ئەم پرسیارە دژوارە. ئەگەر پەیامنێرێکی سەربەخۆی، دیسان کارێکی سەختە. هەندێ لە بلاڤۆکەکان بابەتەکانی ئێوە زوتر بلاو دەکەنەوە، هەندێکیان لەوانەیە چەند مانگ دواتر چاپی بکەن. ئەگەر کاتی بلاوکردنەوەی نازانیت، پێویستە بێژی کاتی بلاوبوونەوەی پەیوەستە بە بلاوکراوەکە، بەلام ئاگادارتان دەکەمەوە. ئەگەر لە بلاوکراوەیەك بەلێنی بلاوکردنەوەتان وەرگرتووە مەلێ لەوانەیە لە فلانە بلاوکراوە بلاوبێتەوە.

هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی- هەڤپەیڤین بە هۆی تەلەفۆنەوە

هەرچییەکمان گوت باس تەنیا باسی هەڤپەیڤین بوو. هەندێ جار هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی زۆر ساناترە، یاخود دەتوانین بلێین ژیرانەترە. بەگشتی ئەنجامدان و رێك خستنەکەشی زۆر مسۆگەرترە. پێویست ناکات نیگەرانی هەندێ چاودێری و تێبینی

بـن، جـا تـاكو ئەكـەر نیگەرانییەكـەتان هـی بەرهەڤبونـتان لـە شوێنێكی تایبەت، لەكاتێكی تایبەت و كەسی تایبەت بێت.
بـەم پێناسەیە، هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی پاڵەپەستۆی تایبەتی خۆی هەیـە و لـە ژێـرەوە باسـی هـەندێ خـاڵی خۆبەرهەڤكـردن و چاوەڕوانییەكانتان دەكەین.

پێوەندی كردن بە پەیڤدەرەوە

بابـەتێكی گـرنگ كە لەكاتی هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی دەبێـت بیرتان بێـت، ئەوەیـە كـە ئـەو كەسەی تەلەفۆنەكە هەڵدەگرێت، لەوانەیە ئـەو كەسـە بێـت كـە مەبەسـتتانە هەڤپەیڤیـنی لەگـەڵدا بكـەن و یەكڕاسـتیش هەڤپەیڤیـنەكەتان لەگـەڵدا دەسـت پـێ بكـات. بۆیـە دەبێــت پرسیار و قەڵەم و كاغەز و رێكۆردەرەكەت لەبەردەست و ئامادە بێت.
ئەگـەر پێوەنـدی بـە پێوەنـدی گشـتی رێكخـراوێكەوە دەكـەی ، لەوانەیـە كەسـێك یەكسەر وەلاًمتان بداتەوە: لەبەر ئەوەی ئەركی ئەوكەسـانە وەلاًمدانـەوەی كەسـانی وەك تۆیـە. ئەگـەر دەتانەوێ لەگـەڵ پسـپۆران بـە تایـبەتی قسـە بكـەی ، لەوانەیـە پێویسـت بەوەبێ لەڕێی بەردەستەوە پەیوەندیان پێوە بكەی .
هەندێ جار راستەوخۆ پێوەندی دەكەن و هەندێ جاریش لەوانەیە داواتـان لێ بكـەن كـاتێكی تـر تەلەفۆنیان بۆ بكەن یاخود بڵێن كە خۆیـان تەلەفۆنـتان بـۆ دەكەنـەوە. لە هەندێك جاردا لەوانەیە، تۆ یەكسـەر لەگـەڵ ئـەو كەسـەی مەبەسـتتانە پێوەنـدی تەلـەفۆنی بگـری، ئەگـەر دڵنیا نیت لەگەڵ كێ دەتەوێ قسە بكەی ، پرسیار بكـە ئایـا كەسـێك هەیـە تـا داواكـاری ئێـوە جێبـەجێ بكـات

بۆنموونــه: دەمــەوێ لەگــەڵ کەسـێکدا قســە بکــەم کــە ئــەزموونی کارکردنی لە نەخۆشخانەدا لەکاتی شەڕدا هەبێـت.
کـە کەسـێکی ئـاوات پـەیدا کـرد، خۆتـی پـێ بناسێنەو مەبەستی خۆتی پێ بڵێ، ئەگەر ئەو کەسە رازی بوو قسەتان لەگەڵدا بکات، بـەلاَم نەیەکڕاسـت کـە تەلەفۆنەکـەتان بەدەستەوەیە هەڤپەیڤینی لەگــەڵدا دامەزرێــنی، دەتوانــی پێشــنیاز بکــەی کــە کــاتێکی دیاریکراوی تر تەلەفۆنتان بۆ دەکەمەوە یاخود لەوانەیە ئەو خۆی پێشـنیازێکی لـەو جـۆرە بکـات. کە دواتر تەلەفۆنتان بۆ دەکات و تۆش رازییە، بەلاَم هەمیشە هەوڵ بدە خۆت تەلەفۆن بکەیەوە.

ئەنجامدانی هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی

کەکەسـی مەبەسـتت پـەیدا کـرد و قـایل بـوو کـە ئێسـتا کـاتێکی گونجـاوە بـۆ هەڤـپەیڤین ئیـدی دەتوانـی دەسـت پـێ بکـەی. لـە هەڤپەیڤیــنی تەلەفۆنیشــدا هــەر وەکــو هەڤپەیڤیــنی ڕووبــەڕوو کۆنترۆڵکـردنی کـەش و هەوای دیمانەکە بۆ ئێوە گرنگە. پرسیاری روون و گـرنگ لە پەیڤدەرەکەتان بکە، خۆت لە داوی بابەتی درێژ و درێژدادڕی بپارێزە.
بەپێچـەوانەی هەڤپەیڤیـنی راسـتەوخۆ لـە هەڤپەیڤینی تەلەفۆنیدا سـیماو گۆڕانکارییــەکانی پەیڤدەرەکــەتان نابیــنرێ، بــەلاَم بــە بیسـتنی دەنگیـان تا رادەیەك دەتوانیت هەست بە زۆر گۆڕانکاری سیمای ئەو بکەی.
زۆربـەی ئـەو کەسـانەی کـە رازی دەبـن هەڤپەیڤیـنی تەلەفۆنیان لەگـەڵدا بکـەی بەوپـەڕی حـەزەوە دەپـەیڤن، دەبـێ ئاگـادار بیت کـاتی زۆریـان لێـنەگری. سـەرنج بـدەن ئەگـەر بـێ قەرارن یاخود وەلاَمـی کـورت کـورت دەدەنـەوە، زوتـر کارەکـەتان کۆتـایی پـێ

بهێنن. هەندیٚجار لەوانەیە پرسیارەکانتان بۆ ئەوان ئازار دەربێت (بەتایبەتی ئەو پەیامنێرانەی کە بەدوای بابەت یاخود هەواڵێکی ناسکەوەن). ئەگەر سەرنووسەر داوای لەتۆ کردووە لێکۆڵینەوە لەسەر ئەوەوە بکەی ئاخۆ بۆچی بەهۆی ساختەکاری لێپرسینەوە لەگەڵ بەرپرسانی فلاَنە کارگە دەکرێت؟ ناچاری بە شوێنیدا بگەڕێی بە زانینی ئەوەی کە رۆژنامەنووسی لێکۆڵینەوەیی هەموو جارێك نابێتە هۆی دڵگیری و خۆشەویست کردنی ئێوە، بەلاَم تۆ ئەم پیشەیەت قبوڵ کردووە هەندیٚ جار لەوانەیە ئەوەش بزانیت کە پەیڤدەران دەیانەویٚ بەزوترین کات کۆتایی بە هەڤپەڤینەکەیان بهێنن. ئەگەر بارودۆخێکی ئاوا هاتە پێشەوە، دەبیٚ بەڕووی خۆتاندا نەهێنن و پێتانەوە دیار نەدا، چونکە تۆ ئەودالّی زانیاریت و دەبیٚ بەدەستی بێنی. کە هەموو پرسیارەکانی خۆت کرد یاخود لانی کەم زانیارییەکانت وەرگرت، ئیدی کۆتایی بەو وتوێژکردنە بهێنە.

هەروەکو هەڤپەیڤینی راستەوخۆ دەتوانیت بە زمانێکی شیرین سوپاسی بکەی. وەك بڵێی وایە هەموو شتێك باسکرا، زۆر سوپاس کە ئەم وەختەی خۆتان بۆ من تەرخان کرد، بەراستی وتووێژێکی بەسوود بوو.

خەڵکی حەز دەکەن سوپاس بکرێن و واهەست بکەن کە هاوکاری کەسێکیان کردووە، بۆیە لە گوتنی ئەم وردەکاریانە خۆتان مەبوێرن تاکو ئەگەر هەڤپەیڤینەکەتان ئەمەندەش بەکەڵك و وەك پێویست نەبوویٚ.

بەرلە داخستنی تەلەفۆنەکە، ناوی تەواوی پەیڤدەرو لەکاتێکدا ئەگەر گومانێك لەسەر رێنووسی ناوەکەی هەیە، پیت بە پیت

خۆتـان لـه دروسـتبوونی نـاوی تـەواوی دڵـنیا بکەنـەوەو پیشـە و ناونیشانیشی لای خۆت بنووسەوە.

تۆمارکردنی هەڤپەیڤینی تەلەفۆنی...

بـە ناچاری دەبێـت زۆربـەی گفـتۆگۆیە تەلەفۆنییـەکان بەدەست بنووسـییەوە لەبـەر ئـەوەی پـەیڤدەر خـۆ نابیـنیٚ تـۆ بەدەسـت پەیڤـەکانی لای خـۆت دەنووسـیەوە. بەهـەموو ئـەو هۆگـری و حـەزەی کـە لەوانەیـە بۆ هاوکاری ئێوە نیشان بدا، هەلی ئەوەتان ناداتیٚ تۆ پەیڤەکانی یادداشت بکەی، وەستان و بێدەنگی لەکاتی هەڤپەیڤیـنی تەلـەفۆنی زۆر ناخۆشـترە لە وەستان و بێدەنگبوون لـەکاتی هەڤپەیڤیـنی راسـتەوخۆ، لەوانەیشـە بـۆ درێـژەدان بـە پەیڤـەکانی پاڵەپەسـتۆی بکەوێـتە سـەر. رێگەچـارەی ئاسـان و گونجـاو بـۆ ئـەم کـارە لـە ئـارادا نییـە، بەڵام پەیڕەو کردنی ئەم خاڵانە نابەجیٚ نین.

– تا دەکریٚ پرسیارەکانت روون و ئاشکرا بن.

– مەودا و شوێنێکی زۆر بۆ وەڵامەکان بەجیٚ بهێڵە.

– ئەگـەر نـاتوانیت هـەموو وەڵامـەکان بنوسـییەوە بـەوردی گویٚ بگرە و کورتە و پوختەی قسەکانی بنوسەوە.

– هـەل بـۆ خـۆت بڕەخسـێنە ئـەوەی دەیـڵیٚ دووبـارەی بکەوە و هەوڵ بدە بەڵێی دڵنیا بوون لە چۆنییەتی حاڵی بوونت لە پەیڤدەر وەربگـرە، بـۆ نموونـە کەواتـە دروستە بڵێم لەبەر ئەوەی کە ئێوە دەڵێن و شتیتری لەم بابەتە.

– داوای لێـبکە دووبـارەی بکاتـەوە ، بـەڵام نـەوەك هەموو شتێك وەك: بـبورە فـریانەکەوتم هـەموو ئـەو شـتەی کـە فـەرمووتان

بنووسمەوە، بەراستی بابەتی گرینگ بوون بێ زەحمەت دووبارەی ناکەنەوە.

– هەندێجار لەکاتی هەڤپەیڤینەکەدا بیری پەیڤدەرەکەتان بخەنەوە کە پەیڤەکانی دەنووسنەوە، بۆ نموونە ((پاڵم داوەتەوە دیوارەوە خەریکی نووسینەوەییم، کەواتە بەم جۆرە بە چاکی بۆم نانووسرێتەوە.؟)).

– لە کۆتاییدا سەبارەت بەهەر شتێك کە لێی دڵنیانیت دووبارە پرسیاری لێ بکە.

– لە پەیڤدەرەکەتان بپرسە، ئەگەر شتێکم لەبیر چوبێت بینووسمەوە، ئایا دەتوانم دووبارە تەلەفۆنتان بۆ بکەمەوە، بەو شێوەیە دەتوانی جارێکی تریش پێوەندی بەو کەسەوە بکەیت.

تاوتوێ کردنی دوای ئەنجامدانی کارەکە .

دوای تەواوبوونی یەکەمین هەڤپەیڤینتان باس و تاوتۆی کردنێکی کورت، زۆر بەکەڵك دەبێ و پێویستە سوود و قازانجی تایبەتی و بەرچاوی باس و تاوتوێ کردن دوای بڵاوبوونەوەی هەڤپەیڤینەکە لەوەدایە کە هاوکاریتان دەکات تا جارێکی تر، کارێکی جوانتر لەکاری یەکەمتان جێبەجێ بکەن.

تاوتوێکردنی هەڤپەیڤینە زۆر باش و سەرکەوتوەکانیش دەتوانی لەو روانگەیەوە کە بۆت دەربکەوێ چ خاڵێك بۆتە هۆی باشتربوونی و سەرکەوتنی ئەو هەڤپەیڤینە، بۆ ئێوە بەسوود و بەکەڵك بێت.

دوای تەواو بوونی هەڤپەیڤینەکەش لێکدانەوەیەکی ورد و هەڵسەنگاندنێکی ورد و بەجێ لەوەی کە ئاخۆ هەڤپەیڤینەکە

چۆن بەڕێوەچووە خاڵە بەهێزو لاوازەکانی کامە بوون، ئەنجام بدەن، لە هەموو ئەو بابەتانەی کە باسیان لێوە دەکرێ، شتێك بنووسە تا لە داهاتودا لەجیاتی پشت بەستن بە ئەو یادداشتانەی پێشتر نووسیونەتەوە، ئەوەندە بیرمەند بیت تاکو پرسیاری بەجێ و شایستە بکەیت و بەرلە پرسیارکردنی بەردەوام کاتی پێویست بدە بە پەیڤدەرەکەتان تا لەسەر ئەو شتانەی کە دەیانڵێ روونکردنەوەی پێویستیش بدات.
بەگشتی کارە سەرەتاییەکانت بە گوێرەی حەزی خۆت نابێ چونکە هونەری دواندن وەکو هەر پیشەو کارێکی تر پێویستی بە مەشق و ئەزموون هەیە، بەهەر حاڵ بەرزەفڕی بەتایبەت لەسەرەتاوە، قەباحەتێکی گەورەیە.
جگە لەوەی کە لەکاتی هەڤپەیڤین کردندا تەنیا دەبێ باوەڕتان بە خۆتان بێ و پشت بە لێهاتوویی و ئەزموونی خۆتانەوە ببەستن کە کارەکەتان کۆتایی دێت، ئینجا قسەی لەسەر دەکرێ و هەڵدەسەنگێنرێ، ئەگەر توانیتان ئەو زانیاریانەی کە مەبەستتانە بەدەستت هێنابێ ئەوا سەرکەوتوو بوون لە کارەکەتاندا، ئەگەریش جوان و چێژ بەخشبوو (کەواشە) خۆتان خەڵات بکەن. بەهەرحاڵ واقیع بۆت دەردەخات کە وتووێژ لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی دی دەگۆڕێ، چونکە هەرجارەی کەسێك دەدوێنن کەواتا پرسیاری نوێ دێنە ئاراوە، هیچ کتێبێکیش لەئارادا نییە کە ئەوەندە رێك و پێك و تەواو بێت، هەموو پێش هات و گۆڕانەکانی لەناکاو و چاوەڕوان نەکراوی لەکاتی هەڤپەیڤینێکدا لەخۆگرتنی، بەڵام ئەوەی دەمانەوێ باسی لێوە بکەین، روانینێکی بارودۆخێکی

جیاوازە، کە لەوانەیە لەکاتی هەڤپەیڤینەکاندا رووبەڕوویان ببینەوە.

وتوویژ لەگەڵ پتر لە کەسێکدا ..

لە هەڤپەیڤینی راستەوخۆ و رووبەڕوودا بەگشتی پەیڤدەرو هەواڵنێر بە تەنیا پێکەوە دادەنیشن، بەلاَم جاری واش هەڵدەکەوێ کە وتوویژ لەگەڵ دووکەسدا ئەنجام بدرێ. لەگەڵ دووکەسی ئەوتۆدا کە بە هەمان ئەندازە بۆ کارەکەی تۆ گرنگن، بۆ نموونە ژن و پیاوێك، دوو کەسی شەریکەکار، دوو کەسی دوانە، یاریزانانی هاوسەر کە شێوەی کاریان وەك یەکە ، بەلاَم ئەگەری سەرکەوتن لەوجۆرە هەڤپەیڤینانەدا زۆرە.

مەترسی بێدەنگ بوون ٥٠٪ دێتە خوارێ. لەبەر ئەوەی خەڵکی لەتەك ئاشنایەکدا بە دڵنیاییەکی پترەوە قسە دەکا و بۆ بیر خستنەوەی هەندێ بابەت هاوکاری یەکتر دەکەن کە ئەمە خۆی هاوکاریەکی مەزنە بۆ کارەکەی تۆ.

یەکێك لەو خەراپانەی کە لەوانەیە لەم جۆرە هەڤپەیڤینەدا بێنە پێشێ، ئەوەیە کە لەوانەیە یەکێك لەو دوو کەسە هەندێ کەم دوو بێت بۆیە لەکاتی نووسینەوەی قسەکاندا لەوانەیە هەست بکەیت کە هەموو گێڕانەوەکە هی یەك کەسە، دەبێ ئاگادار بیت و هەوڵ بدەی لەگەڵ هەردوو کەسەکەدا قسە بکەی، ئەگەریش بە درێژایی ماوەکە تەنیا یەکێکیان قسان بکات، بیرخستنەوەیەکی کورت لەوانەیە بتوانێ ئەم گیروگرفتەتان چارەسەر بکات. وەکو (خاتوون بیروڕای ئێوە لەم بارەیەوە چییە)؟

هەڤپەیڤینی بە کۆمەڵ (مێزگرد)

ئـەم جـۆرە هەڤپەیڤینـانە لەوانەیـە بـۆ سەرەتای کارەکەتان باش نـەبێت، چـونکە لێهـاتوویی و زانیـاری زۆر و گـرنگی پێویسـتە، لەلایـەکی دیکەشـەوە هەڤپەیڤیـنی بـە کۆمـەڵ لەگەڵ ئەندامانی تیـپێکی وەرزشـی یـان کۆمـەڵێك لـە ئـەندامانی پەرلـەمان یـاخود کۆمەڵەیەکی پاڵەپەستۆیی لەوانەیە بەکەڵکتان بێت.

زۆربـەی کـات لەهـەر یـەك لەو دانیشتنانە (مێزگرد) بیرورا باوەڕی جیـاواز بـاس دەکـرێ، ئێـوەش دەتوانـن ئەوانە بکەن بە باسێکی گشـتی بـۆ هـەموویان زۆربـەی بەرهـەڤ بوویـان و خۆشـت وەك بەرپرسی کۆبوونەوە (مێزگردەکە) چاودێری دانیشتنەکە بکەیت.

ئەوەشـتان لەبیر بێت کە ئەگەر کەسێك هەموو باسەکەی بۆ خۆی تـەرخان کـرد، تـۆش بـەم پرسـیارەی خـوارەوە کۆتـایی بـە درێژدادڕیەکـەی بهێـنەو بـە یەکێکیتـر بـڵێ، ئێـوە لـەم بـارەوە بیروڕاتان چییە؟ و ئەوانی تریش بێنە ناو وتووێژەکەوە. ناونیشان و پێناسـەی یەکەکـەی بەشـداربوانیش یـان هاوکـات لەگـەڵ مێزگـردەکەدا یـاخود لـە کۆتـایی کارەکـەدا بپرسـەو لـەلای خـۆت یادداشت بکە.

هەڤپەیڤین لەگەڵ منداڵاندا..

منداڵان دەشێت ببنە سەرچاوەی زۆر چاکی قسەی سەرنج راکێش و هـەندێ جـاران قسەی بە توێکڵ و زۆربەی جار سەیرو عەنتیکە. هـەندێ جـاران وتووێژکـردن لەگـەڵ منداڵاندا پێویستە. بۆ نموونە ئەگەر توێژینەوەیەکتان لەسەر جۆری وەڵامدانەوە و هەڵسوکەوتی مـنداڵان لەسـەر چـیرۆکی مـنداڵاندا هەیـە لەوانەیـە بـتانەوێ هەڤـپەیڤین لەگـەڵ مـنداڵاندا بکـەن.یاخودلەهـەندێ بیـاڤی دیکەدا لەوانەیـە بـتانەوێ لەگـەڵ زارۆیـەکی بـەهۆش و بـیر قسـان بکـەن

یـانیش بـیرورِای منداڵان لەسەر گۆڕانکاری لەوانەکاندا داخۆچۆنە، بابەتێکیان لەسەر بنووسن.
لەگـەڵ مـنداڵاندا وەك مـرۆڤی ژیـر و تێگەیشـتوو، جگـە لـەوەی مـنداڵان توانـای قسـەکردن لەسـەر بابـەتێکی دوورودرێژیان نییە، قسان بکەن.
کـارێکی وابکـەن هەڤپەیڤیـنەکە بـۆ ئـەوان وەك شـتێکی جـوان و سـەیرو سـەمەرە بێـتە بەرچـاو و بـە زمـانێکی وا کـە لەئاسـتی تێگەیشـتن و حـەزی ئەواندا بێت بپەیڤن. ئەوەشمان لەبیر نەچێت کە هەڤپەیڤینەکەتان رەسمی نەبێت باشترە. پاڵەپەستۆ نەخەیتە سـەر مـنداڵان کـە دەبێ بەهەر شێوەیەك بێت وەڵامتان بدەنەوە.
بەرلـە هەڤـپەیڤین و دواندنـی مـناڵان باشـتر وایە لەگەڵ کارگێڕانی قوتابخانەکەی یاخود کەس و کاری منداڵەکە قسان بکەی.
هەڤـپەیڤین کـردن لەگـەڵ مـناڵانی رۆژئـاوادا یاسای تایبەتی خۆی هەیە.

هەڤپەیڤین لەگەڵ بەساڵاچواندا

کەسـانی بەتەمـەن و بەسـاڵا چـوو سەرچـاوەیەکی دەوڵەمـەندی بابـەتی جـوان و قوڵـن بەتایبەتی بۆ دیرۆکنوسان و رەچەڵەکناسە ناوچەییەکان.
زۆربـەی ئەوکەسـانە حـەز دەکـەن سـەبارەت بەڕابـردووی خۆیـان بدوێـن و خـۆ ئەگـەر خانەنشـین بـن ئـەوا لەبارەی کاتیشەوە هیچ جـۆرە گیروگرفتێکـتان نـابێت. بـیرەوەری بەسـاڵا چـوان پـتر بـۆ زانیـنی ئـەزموونی ژیانیانـە و نـرخی خـۆی هەیە، تا ئەوەی کە بۆ وەرگرتنی زانیاری لەسەر روداوەکانی رابردوو بێت.

بـەم حاڵەشـەوە زۆربـەی ئێمـە حـەزمان لـە وەبیرهێـنانەوەی بیرەوەریـان نییـە بـۆ نموونـە بیرمـان بێتەوە ئاخۆ دوێنێ نیوەڕۆ چیمان خواردوە..؟

زۆر ئاسـاییە کـە کەسـێکی بەساڵاچـوو نەتوانێ ڕێکـەوتی ڕووداوەکـانی بەجوانی وەبیر مابێ، بەتایبەتی هەندێ کارەسات و ڕووداوی زۆر لەمەوبـەر واتە پەنجا ساڵ بەرلە ئێستا. بۆ بەدەست هێـنانی زانیـاری لـەم جۆرە دەبێت پشت بەهـەندێ سەرچاوەی دیکە ببەستن.

بەگشـتی هـزر و هۆشـی سـەردەمی منداڵی زۆربەی خەڵکی باشە. ئـەوان بیرەوەریەکانی کاتی شەڕو شۆڕو ڕوداوانیان بۆیە بەجوانی وەبیرمـاوە، چـونکە لـە بـارودۆخێکی تایـبەت دا ژیـاون، زۆربـەی خـەڵك بیریـان ناچـێ فـلان پـرۆژە کـەی تـەواو کراوە یاخود فلان کەسایەتی گەورە و ناسراو کەی سەردانی ناوچەکەیانی کردووە.

هـەندێ جـار وێنەیەك یان کارتێکی پیرۆزبایی یان تابلۆیەکی کۆن دەتوانـێ یاریدەدەرتان بێ، چونکە ئەمانە هاوکاریت بکەن، لەبەر ئـەوەی ئـەم شـتانە دەبـنەهۆی ئـەوەی پەیڤدەرانـتان گـەلێ بیرەوەریان بیر بێتەوە.

لـەم بارەیـەوە بـەبیر هێـنانەوەی بـۆ نموونـە ئاهـەنگێکی کـۆن و رەسـەن دەتوانـێ هاوکاریـەکی باشـت بکـات. دەتوانـی داوا لـە پـەیڤدەرانت بکـەی ئەگـەر وێـنەیەکی ئـەو رۆژگـارە لـەمێژەی خۆیانیان هەیە بتان دەنێ.

لەسەر ئەم وێنانە دوان بۆ بەبیرهێنانەوەی بیرەوەریەکانی رۆژانی رابردوو، بەڵگەیەکی گرنگن و لەکاتی پێویست بەکەڵکە.

هەڤپەیڤیـنی مێزگـردی لەگـەڵ چـەند کەسـێکی بەسـاڵدا چـوو تاڕادەیـەك لـەڕووی تەمـەن لـە یـەکتر نـزیك، ڕێگایـەکی گونجـاوە

بۆوەڕێ خستنی گێڕانەوەی بیرەوەریەکانیان. کاتێك هەڤپەیڤین لەگەڵ کەسانی زۆر بەساڵا چو دادەکەی ئاگاداری توانا و تاقەتیان بن و ماوەی قسەکردنتان درێژ مەکەنەوە. بیرهێنانەوەی بیرەوەریەکانی رابردوو هەندێ جار دەتوانێ مرۆڤ ماندووش بکات، کەچی زۆربەی خەڵکی چێژ لە گێڕانەوەی دەبینن.

هەڤپەیڤین لەگەڵ ناوداران و دەوڵەمەنداندا

ئەگەر پەیڤدەرەکەتان کەسێکی ناودار بێ یان هێندە زەنگین بێ کە لەوانەیە لە ٥ دەقیقەدا بە ئەندازەی پتر لە ساڵێکی تۆ دەرامەتی بێتە دەست لەوەیە بشڵەژێ، بەڵام ئەوە بزانە کە تۆ لەگەڵ ئەودا یەکسانی و لەو کەمتر نیت و تۆ وەکو پیشەکارێك وتووێژی لەگەڵدا دەکەی.

نەوەك بەناوی تەماشا چییێکەوە. کەسانی زۆر سەرکەوتوو بەهۆی ئەوەی کە زۆر رێك و پێك و پیشەیین، بە سەرکەوتن و ئاواتەکانیان گەیشتوون، بەڵام ئەگەری ئەوەی کە ئەوانیش کەسانی بێ سەروبەرو کورت بین و بێ مێشك بن بەهێزە. ئەوکەسانەی کە هەردەم خەڵك بڕیاری کارەکانیان دەدا وێنە و ناوبانگێکیان هەیە کە هەمیشە بۆ پاراستن و گەشەدانی هەوڵ دەدەن. بەم هۆیەوە نووسراوو کارەکەی تۆ لە روانگەی ئەوانەوە زۆر گرنگە و لەبیرتان نەچێ لەو دیوی پڕوپاگەندەی چەواشە کارو زیادەڕۆو ڕواڵەتی بریقە دارو چەواشەکار یاخود ژیانی بەهەڵاو بەزم، بەهەر شێوەیەك ئەوانەش ئەندامانی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتین. کەسانی ناسراوو دەوڵەمەند لە ڕاستیدا وەکو هەر کەسێکیترن و پەیامنێرێکی چاك دەبێ ئەو بەشەی وجودیان کە وەکو هەر کەسێکی دیکە مرۆڤن بەدەست بهێنێ.

هەڤپەیڤین لەگەڵ خەڵکی گومناو

هــەندێجار لەوانەیــە کەسـێك بدوێـنی کـە حــەزناکا ناوەکــەی بڵاو ببێتەوە، زۆر هۆو ئەگەر لە ئارادان کە کەسانێك نەیانەوێت ناویان بێـتە ناونـاوان. بـۆ نموونــە هــەردەم کەسـانێك هــەن کە دەستیان دەنیـۆ ئیـش و کـاری ناپەسـەند و ناشیرین دایە. یاخود کەسانێك لەسەر ئەزموون و ڕۆژە تاڵ و ناخۆشەکانی خۆیان دەدوێن، ئەگەر گومـانی ڕووبەڕووبوونــەوە لەگــەڵ گرفـتێکی ئـاوادا شـك دەبــەی، دەتوانــی لــەکاتی دانـانی کـات و شـوێنی هەڤپەیڤینەکە ئەم باسە پێشنیار یا بیر بخەیەوە. ئەگەر کەسێك بەم هۆیەوە لە هەڤپەیڤین لەگــەڵ تـۆدا سـارد بـۆوە، نـاوێکی (نازناو)ی پێشنیاز بکە، بەڵێن بدە بەجۆرێك بینوسیتەوە کە نەناسرێتەوە.

ئەو کەسانەی دەیانەوێ سەرەتا پرسیارەکانتان ببینن

هــەندێ جـار پەیڤدەر حەز دەکات پرسیارەکانی بدەیتێ، هەڵبەتە زۆرهۆ بۆ ئەم کارە هەن لەوانە:

– ئــەوان زۆر پـڕکارن و پێویسـتیان بەوەیـە بـە تــەواوی بـزانن لە کاتێکی تایبەتیدا چ شتێکیان لێ چاوەڕوان دەکرێ.

– ئــەوانیش پێویستیان بەخۆ بەرهەڤ کردن هەیە(ئەم خۆ بەرهەڤ کـردنە پتر ئەو سیاسەت وانانە دەگرێتەوە کە دەبێت بەکۆڵەباریێ زانیاریــەوە بێــنە مــەیدان. چونکە لەوانەیە شارەزای هەموو کون و کەلەبــەرێکی پرسـیارەکان نــەبن، بۆیــە بۆ باس کردنێکی گشتی و بەربڵاو پێویستییان بەوە هەیە).

لەوانەیــە زمـانی بنـەڕەتی ئەوانــە ئــەو زمانــە نــەبێت کــە پەیامنێر هەیــەتی و قســەی پێدەکــات، بــەم هۆیــەوە کــاتێکی پتریــان بــۆ ئامادەکردنی وەڵامەکان و بەرهەڤ کردنی خۆیان پێویست بێت.

– لەوانەیە ترسیان هەبێت ، لەوانەیە بە هەندێ هۆی ڕەواش بێت کە تۆ بتەوێ بەهۆی ئەو هەڤپەیڤینەوە ئەوانەی لێ ئاشکرا بکەی.
– لەوانەیشە ترسێکی بەجێ و ڕەواش دایان بگرێ ئەویش بەهۆی ئـەنجامدانی کـارێکی نەناسـراوەوە یـاخود لەبـەر ئـەوەی چـونکە ڕووبەڕووی کەسێکی نەناسراو دەبیت.
لەوانەشـە نیگـەرانی و دلەڕاوکێکـەتان لـە گومـانی خـەراب کردنی هەڤپەیڤینەکەوە بێـت.
لـەکاتێکدا لەوانەیـە زۆربـەی ئەم هۆیانە ڕەواو بەجێ بن، لەوانەیە هەسـت بکـەن داواکاریـەکانیان بەشی زیاتر لە نیگەرانییەوە دێت، تـاکو ئـەوەی کـە پێویسـتی بـە بینینـی بەرلـە هەڤـپەیڤین بێـت. ئـەوەی کـە لـەم بارەوە چ بڕیارێك دەدەی پێوەندی بە خۆتانەوە هەیـە، بـەلام وەکـو بناغە چوارچێوەیەکی گشتی لەبەر چاو بگرە ئـەوەی کـە بەرلـە هەڤـپەیڤین لێـبگەڕێی پـەیڤدەر پرسـیارەکانت ببینـێ کـارێکی بـەجێ و دروسـت نییـە.لەبـەر ئـەوەی لەوکاتـەدا هـەندێ وەلامـی داڕێـژراوی بەکارنـەهاتوو وەردەگـریەوە. بـۆ ئـەو ڕۆژنامەنووسـانەی هیـواداران بابـەتێکی سـەرنج ڕاکیـش بـۆ وتارەکـەیان بەدەسـت بێـنن، نـابێ بـەهیچ شـێوەیەك ئـەم کـارە پەسـەند بکـەن(هەڵبەتە لـە هـەندێ جـاری زۆر کەم و بێ وێنەدا واهەڵدەکـەوێ هـەر ئـەم شـێوازە زۆر بەسـوودی ئێـوە یـێ) لەبەر ئـەوەی هـەندێ لـە خـەڵکی ماوەیـەکی زۆر کـاتی خۆیـان بـۆ دۆزینـەوەی هۆشمەندانەتـرین وەلامـی گونجـاو تـەرخان دەکـەن، بـەلام زیـانێکی دیکـەی ئـەم کـارە ئەوەیە کە دوای وەرگرتنەوەی وەلامـەکان هەسـت بـەوە دەکـەی بـۆ هەڤپەیڤـنێکی داهێـنەرانە دەسـت و پێـتان بەسـتراوەتەوەو ناچارن خۆتان هەربەو پرسیارە

بێ بڤەو (هەندێ جاریش دەکرێ بڵێین نە ئەوەندەش سەرنج ڕاکێش ببەستنەوە).
ئەگەر داوایان لێکردن کە زوتر پرسیارەکانیان بدەنێ، دەتوانن بڵێن ئەمەیان ئیتر پرۆگرام و سیاسەتی بڵاوکراوەی ئێمە نییە کە سەرەتا پرسیارەکان بدەین بە پەیڤدەرانمان. یاخود هێشتا دڵنیانیم دەمەوێ چ پرسیارگەلێکتان ئاراستە بکەم، بەلاَم پرسیارەکانم بەتەواوەتی گشتی و سەرڕاستن و هیچ هۆیەك بۆ نیگەرانی ئێوە نابینم و لە ئارادا نییە.
ئەگەر دیسانیش پێیان لەسەر بینینی پرسیارەکان داگرت، ئەوە دەمێنێتەوە، سەر بڕیاری ئێوە ئایا داواکەیان بەجێ بهێنی یاخود واز لەو هەڤپەیڤینە بێنی.
لەلایەکی تریشەوە بەناردنی ناوەرۆکی پرسیارەکان دەبێ پێت وانەبێ ئیتر هەموو شتێك تەواوە، لەبەر ئەوەی بەگشتی دەتوانن شتێکی بە نرخ لەو هەڤپەیڤینە دەربێنن و کەچی لەوانەیە لیستێکی پرسیارەکانت دا بێت، بەلاَم هیچ شتێکیش ناتوانێ بەرگەی پرسیاری تر کە لەو لیستەدا نەبن بگرێ.

پرسیارە قەدەغەکان

هەندێ جار پەیڤدەر مەرجی خۆی هەیە کە نابێ لەسەر هەندێ کێشە بۆ نموونە لەیەك هەڵوەشانەوەی زەماوەندێك پرسیاری لێ بکەی. ئەم بارودۆخە پتر لەگەڵ کەسانی ناودار دێتە پێشەوە، بەلاَم ئەگەر مەبەستتان لە دواندنی ئەو جۆرە کەسانە بەتایبەت بۆ ئەوەیەکە بتوانی شتێك لە نهێنی ژیانی تایبەتیان بکرێنی، ئەم ڕێچکانەی خوارەوەتان لەبەردەست دایە.
– واز لەم هەڤپەیڤینە بێنە و بەدوای کەسێکی دیکە بکەوە.

– بەداواکـــەی رازی ببـەو پرســیارە ناســك و تایــبەتییەکانت لـــە ســەرەتای هەڤپەیڤیـنەکە مەخەرەڕوو، بەڵام ئەم کارە یاخود ئەم شـێوازە بـۆ یەکـەمجار کـە دەتــەوێ هەڤـپەیڤین بکـەی پێشـنیار ناکــەم، لەبــەر ئــەوەی لەوانەیــە لــەکاتێکی وادا پەیڤدەرەکــەتان بەتەواوەتی هەڤپەیڤینەکە ڕەت بکاتەوە.

هەوڵبدە لەسـەر ئـەو بابەتـە لەگەڵ ئەو کەسە (پەیڤدەر)دا قسان بکـەی، پێــی بـڵێ کــە بۆچــی باشــترە لەســەر ئــەو جیابوونــەوە (تەڵاق)دانە قسان بکات.

پێـی بـڵێ باشـتر وایـە خـۆی کۆتـایی بـەو پڕوپاگەندانە بێنێ کە لەسەری دەکرێن. لێی گەڕێ باوا تێبگا کە تۆ لە گەڵیدا هاوخەم و هـاودەردیت، بـۆ نموونە بڵێ: دەزانم کە ناتەوێ لەسەر ئەو بابەتە قسان بکەی، بەڵام پێم وایە لەوانەیە باشتر وابێت ئەو شتە لەگەڵ خەڵکیدا باس بکەی، تا کۆتایی بەو هەموو پڕوپاگەندەیە بێت.

وەفاداری

ئەوانــەی قــاییل دەبـن وتوێژیــان لەگەڵ بکرێ حەز دەکەن هەموو قســەکانیان بنوســرێ و بــڵاو بکرێــتەوە، لەوانەیشــە پــەیڤدەر لــە قســەکانیدا شــتێکی وەکو (هەڵبەتە هاوسەری پێشووی من هەر لە ســـەرەتاوە بـــێ کـــەم و زۆر گایـــەك بـــوو لـــەو گـــۆڕەی؟!) کــە نەیویســتووە بیـڵێ، یـا هەسـت دەکـات لەوانەیـە سەرئێشـەی بـۆ دروســت بکــات، بــەم هۆیــەوە داوات لێدەکــات ئــەم رســتەیە لــە قسەکانیدا لابدەی، ئێوە لە کاتێکی ئاوادا دەبێ ئەم کارە بکەن و داواکــەی جێــبەبەجێ بکــەن، تــاکو ئەگــەر ئــەم لادانــە بــە واتــای لەدەســت دانــی باشــترین قســەی نێــو هەڤپەیڤینەکەشــتان بێــت. هــەندێ جاریش بە جۆرو شێوازی دیکە دەتوانن خۆتان لەو جۆرە

ئـەرك و بارودۆخانــە قورتــار بكــەن. بــۆ نموونــە ئــاوای لێــبكەن، (فلاّنەكـەس كەسـی سـێیەم) پێـی وتم كـە جەنابتان (پـەیڤدەر) هەمیشــە پێــی وابــوو هاوســەرەكەی گایەكــە لــەو گــۆڕەی، بــەلاّم دەبێـت چـاوەڕوانی سـكالاّو گـازندەی دواتـریش بیت. هەندێ جار لەوانەیـە ئـەو شـتەی كـە گوتـراوە، ئێـوە خۆتـان حـەز بكەن لای بـدەن، ئەمـە لەكاتێكدایـە كـەوا هەسـت دەكـەی پـەیڤدەر بـەبێ ئەوەی مەبەستی بێت و بیەوێ لەخۆی تێكداوە.

لـە بـارودۆخێكی ئـاوادا ئەگەریش ئەوجۆرە رستەیە لانەدەی لانی كـەم دەبێـت ئـەوەی لێ پرسـیار بكـەی ((دلّنیای كە دلّگیر نابیت، ئەگـەر لە زمان تۆوە بنووسم كە پارەتان نەبوە بۆیە بەناچاری لە فلاّن فرۆشگای بە ناوبانگ دزیتان كردووە!)).

گەرەكیانە بزانن چیت نووسیوە

ئاسـاییە بیـەوێ بـەر لـەبلاّو بوونـەوەی دیمانەكـەی چـاوێكی پێدا بخشـێنێتەوە، لەبەر ئەوەی وەلاّمدانەوەی پرسیارەكانی بلاّڤۆكێك دەتوانـرێبەكارێكی بڤـە بێـتە بەرچـاو، هـەروەها هـەر پەیڤدەرێك لەوانەیـە بیـەوێت لەسـەر ئەوەی كە دەربارەی ئەوەوە بە خەلّكی دەگوترێ و نیشان دەدرێ تا رادەیەك دەسەلاّتی بەسەردا بشكێ، هــەندێ جـار دەبێـت بەهــەر نـرخێك بێـت پێـش بەم كارە بگرن و هــەندێ جـاریش ئـەم كـارە لەوانەیـە كـارێكی زۆر شیاوو گونجاوو بەجێ بێت.

هەڤپەیڤینەكەتان نیشان مەدەن..

كـە تـازە دەسـتم بـەكار كردبوو، پـەیڤدەرێكی خۆشەویست داوای لێكــردم ئــەو بابەتــەم كــە لەســەر ئــەوەوەبوو نیشــانی بــدەم، هەرچـەندە دەمـزانی ئەمە كارێكی خراپە و حەزم نەدەكرد بیكەم

کەچی دامیێ، بەڵام دواتر زۆر زوو تێگەیشتم کە بۆچی نابێ بەرلە چاپکردنی، بابەت نیشانی پەیڤەدەر بدرێتەوە.یەکەم گیروگرفت لەوەدابوو کە دیسانەوە دەبێت چاوەڕوانی هاتنەوەو وەرگرتنەوەی هەڤپەیڤینەکەت بیت. کاتێکی زۆرم لەچاوەڕوانی بۆ وەرگرتنەوەی هەڤپەیڤینەکە بەفیڕۆچوو. ئەوەندەی نەمابوو لەلای سەر نووسەرەکەی بلاوکراوەکەشم بێ بەڵێن دەرچم. گیروگرفتی دوەمیش لەسەر رێنوسی بابەتەکە بوو پەیڤەدەر حەزی لە هێنانەوەی راستەوخۆی قسەکانی خۆی نەبوو، لەکاتێك دا کەمن راستەوخۆ دەقی قسەکانی خۆیم نووسیبووەو نووسینەکە قسەی خۆی بوون، بەڵام ئێستا بە دڵی نەبوون. پەیڤەدەر لای وایە بە گۆڕینی چەند رستە لە نووسینەکە (هەڤپەیڤینەکە) باشتر دەبێت.

سەرەڕای ئەوەش پەیڤەدەر دەیەویست نزیکەی (١٠٪) پەیڤەکانی درێژتر بکات و کامڵتری بکات. دەیەویست شتی دیکەی بخاتە سەر، لەکۆتاییدا چاککاری و وردەکاری لە بابەتەکەدا ئەنجامدابوو، وای دەزانی هەڤپەیڤینەکەی باشتر کردووە. پەیڤەدەر لەکاتێکدا هیچ بیری لەوە نەکردبوەوە گۆڕانێکی بنەڕەتی لە نووسینەکەمدا ئەنجام نەداوە، بەڵام لەڕاستیدا بەو وردەکاریانەی کە ئەنجامی دابوو، کارەکەی منی چەند رۆژێك وەدواخست.

لەم کاتەدا پیشاندانیهەڤپەیڤین بە پەیڤەدەر بەرلەچاپ بوونی بەڕاستی کارێکی نابەجێ بوو، لەبەر ئەوەی ئەگەر ویستبای و بەو ئەنجامە گەیشتبا کە دەبێ گۆڕانی بنەڕەتی تێدا بکات، ئەوکاتە بارودۆخ دژوارتریش دەبوو.

لـه كۆتـاييدا ئـەو هەڵەچـنيانەی كـە پـەيڤدەر مەبەسـتی بـوو جیٚ بـەجێم نەكردن، (لەبەر ئەوەی هيچ بەڵێنێكيشم بەكەسێك نەدابوو كـە ئـەو كـارە بكـەم) ئـەم نموونەيـە ئـەوەمان نيشـان دەدات كە ئەگـەر هەڤـپەيڤين بـەر لـە بڵاوبوونـەوە بـە پـەيڤدەر بدرێـتەوە و نيشان بدرێ لەبەر چوار هۆ پەسند نييە:

– دواكەوتن و بەفيڕۆچوونی كات.

– داواكـاری پـەيڤدەر بـۆ گۆڕانكـاری لـە ناوەڕۆكی وتەكان، بەبیٚ لەبەرچاو گرتنی شێوەی رێنوس و زمانی پەيامنێر.

– داواكـاری پـەيڤدەر بۆ گۆڕانكاری لە گێڕانەوە و بەسەرهاتەكان تـاكو ئەگـەر راسـتەوخۆ و بـیٚ كەم و زياد قسەكانی پەيڤدەريشت هێنابێتەوە.

– داواكاری بۆ كەم كردنەوە ياخود زياتركردنی بڕی نووسراوەكە.

ياسـای گشـتی و بـنەڕەتی ئەوەيـە كە هەندیٚ جار و لەبەر هەندیٚ هـۆی تايـبەتی دەكریٚ، هەڤپەيڤينەكەتان نيشانی پەيڤدەرەكەتان بدەن.

ئەگينا بەبیٚ هۆی بەهێز هەرگيز كاری وا مەكەن، ئەوان لە گەڵتان رێك كـەوتوون بـپەيڤن، پياچـونەوەو كەم و زياتركردنی پەيڤەكان كــاری ئــەوان نييــە. ئــەوەی كــە بــە چ شــێوەيەك دەتــەویٚ هەڤپەيڤيـنەكە رێـك بخـەی و بنووسـيتەوە، تـەنيا پێوەنـدی بـە خۆتـەوە هەيـە. زۆر ئاسـاييە ئەگـەر ئەوان ويستبايان لەو بارەوە هەڤپەيڤيـنێك بكـەن يـاخود بابـەتێك بنووسن، بابەتەكەيان لەگەڵ نووسينەكەی تۆ جياوازی بەرچاوی دەبوو.

لـە كۆتـاييدا ئـەوەتان لـەبير بێـت، كـە نووسەری ئەو بابەتە تۆی نەوەك ئەوان.

ئەگـەر پـەیڤدەر ویسـتی ببینێ داخۆ چیتان نووسیوە، هەوڵ بدە بەوپـەڕی ڕێـزەوە داواکـەی پەسـند نەکـەی، دەتوانـی بـڵێی (زۆربەداخـەوە، شێوازی کاری بڵاوکراوەکەمان بەم شێوەیە نییە، بـەڵام دەتـوانم بەسەرنووسـەر بـڵێم کە جەنابتان حەز دەکەن ئەو هەڤپەیڤینـە ببینن)، بـەم شـێوەیە بـەبێ ئـەوەی هیـچ بەد حاڵی بونێـك بێـتە ئـاراوە لـە کـۆڵ خـۆتی دەکەیەوە. تۆپەکە لە زەوی خۆتـەوە دەخەیـە زەوی سەرنووسـەرەکە. بـە بـڕوای زۆربـەی خـەڵکی بەگشتی سەرنووسەر بونەوەرێکی ترسناکە کە ناکرێ لێی نـزیك بکەویـەوە. بـەم شـێوەیە ئیـتر لـەو بارەیـەوە شتێك ناڵێن. سـەرەڕای ئـەوەی دەتوانـی دڵـنیایان بکەیـەوە کـە هیچ بابەتێکی دوور لەراسـتی و درۆ و دژی پـەیڤدەرتان نەنووسـیوە، ئەگـەریش بـەر لـە هەڤـپەیڤین و پێشـترین بەڵێـنێکی واتـان داوەتـێ لەڕووی ئەخلاقیـەوە، ناچـاری پابـەندی بەڵێـنەکەت بـی و وتووێژکەشیان نیشان بدەی.

چ کاتێك هەڤپەیڤینەکە نیشان بدەن..

هـەندێ جـار نیشاندانی هەڤپەیڤینەکە بە پەیڤدەر لە بەرژەوەندی هـەموو لایەك (پـەیڤدەر، بلاڤۆك،خوێنەر)دایە، بەگشتی نیشاندانی هەڤپەیڤیـنەکەت بـەو پسـپۆرەی کـە وتوویـژت لەگـەڵدا کـردووە، کــارێکی زۆر بــەجێ و چــاکە، بەتایــبەتی ئەگــەر هەڤپەیڤیــنەکە دەربـارەی شـتێك بووبـێ کـە تـۆ ئـەوەندە زانیـاریت لەوبارەیەوە نییـە، (بۆ نموونە گەشەسەندنی پیشەسازی بۆڵبەرینگ)لەوەشیان دڵـنیا نیـت کــە بــە دروسـتی و تــەواوەتی لەســەر بابەتەکـەتان نووسـیوە، لەم بارەیەوە وەرگرتنی بیرورای پسپۆرێکی ئەو بوارە کـارێکی زۆر ژیـرانەو بەجێیـە. لـە کـاتێکدا کـە دەربـڕین و دانـی

زانیـاری چـەوت و نادروسـت لــەم بارەیـەوە، لەوانەیـە گــەلێك سەرئێشـەت بـۆ دروسـت بکـات. هـەروەها لـەبیرتان نەچـێت کـە زانیـاری بـە هەڵـە هـەندێ جار کێشە بۆ خۆت و بڵاوکراوەکەشتان دروست دەکات.

بـۆ نموونـە ئەگـەر بابـەتێکی پزیشـکی دەنووسـن، ئامۆژگـاری بە هەڵـە دەتوانـێ شـتی تۆقێـنەرو ناخۆشـی لێبکەوێـتەوە، ئەڵـبەتە نەتـەنیا بـۆ ئـەو کەسەی کە بەکاری دێنـێ، بەڵکو بۆ ئەو پسپۆر و پزیشـکەش کـە بۆ ئەو وتار و هەڤپەیڤینەش لەگەڵی دانیشتوون و قسەتان لەگەڵیدا کردووە. لێرەدایە ئابڕوی پزیشکەکە لە گۆڕێدایە و تـۆ وەکو پەیامنێر لەباری ئەخلاقیەوە، ئەرکی تۆیە ئابڕوی ئەو کەسـە لەکـەدار نەکـەی، سـەرەڕای ئـەوەی کـە ئەگـەر کێشـەکە گـەورە ببـێ لەوانەیە کارتان بکێشێتە دادگەو سکاڵاکاری و شتی دیکە.

جـارێك دکـتۆرەیەك نەیدەویسـت هەڤپەیڤینم لەگەڵدا بکات، لەبەر ئـەوەی بەرلـەمن پەیامـنێرێکی دیکـە قسـەکانی ئەو خاتوونەی بە هەڵگێـــڕاوەیی چـــاپکردبوون. پەیامـــنێرەکە بەڵێـــنی پێدابـــوو نووسـراوی قسـەکانی پێـش بڵاوبوونـەوە پـێ نیشـان بدات، بەڵام بـەڵێن و سـۆزەکەی خۆی بەجێ نەهێنابوو. بە هەر شێوەیەك بوو ئەو خانمەم رازی کرد قسەم لەگەڵدا بکات. ((لەوانەیە بەو هۆیەوە بووبێـت کـە زۆر دڵسـۆزانە گوێـم لـە گـازندە و سـکاڵاکانی گرت و پێشـنیازم کـرد لـە نووسـینەکەمدا راستەوخۆ ناوی نەهێنم)). ئەو هۆیانــەی کــە ناچــارتان دەکــا دەقــی هەڤپەیڤیــنەکەتان پێــش بڵاوکردنەوە بخەنە بەردەستی پەیڤدەرەکەتان .

– بۆ تاوتوێ کردنی زانیاری هونەری و بۆ دڵنیابوون لە وردەکاری و راست بوونی هەموو نووسینەکە.

- پسپۆرانە بۆ دڵنیا بوون لەوەی کە ئەو هەڤپەیڤینە نابێتە هۆی بێ ئابڕوکردن و سوك کردنیان.
- کاتێکیش هەڤپەیڤینەکە بە ئامادەکراوی دەدەن بە سەرنووسەری بڵاوکراوەکەتان بتوانی بەو هۆیەوەی کە بەجوانی بە بابەتەکەدا چوونەتەوەو خوێندراوەتەوە رازی بکەیت و دڵنیای بکەیەوە.

هەڤپەیڤینێکی دیکە .

ئەگەر هەڤپەیڤینەکە بەجوانی بچێتە پێشێ، بەڵام هەست بەوە بکەی کە کاتێکی تەواوتان نەبووە تا هەموو ئەو پرسیارانەی کە مەبەستت بوون بخەیەڕوو، یاخود تا ئێستا بە بابەتی دڵخوازی خۆتان نە گەیشتوون، لە جیاتی درێژ کردنەوەی کاتی هەڤپەیڤین کردنەکەتان باشتر وایە، داوای هەڤپەیڤین و دیدارێکی دیکەی لێ بکەن. ئەم چاوەڕەوانی و داواکاریەش پتر بۆ ئەو نووسەر و لێکۆڵەرەوانەی کە لەبواری (جدی)دا کار دەکەن، زۆریش ئاساییە و لەم بارودۆخەدا دەتوانیت بە باسێکی وەکو (دانیشتنێك بۆ بەهرە بردن لەو هەموو شتەی ئێوە دەیڵێن کەمە، ئایا دەکرێ لە کاتێکی گونجاوی تردا، دووبارە چاوم پێتان بکەوێت؟) داوای لێبکەی رۆژێکی دیکە درێژە بە هەڤپەیڤینەکەتان بدەن.

هەڤپەیڤینی دوور و درێژ .

لەهەندێ لایەنەوە ئەنجامدانی هەڤپەیڤینی دووەم باشترە لە درێژکردنەوەی کاتی هەڤپەیڤینی یەکەم، لەکاتی هەڤپەیڤیندا دەبێ هۆکارەکانی ماندووبوون و ماندوکردن لەبەرچاو بگری و هەست پێ بکەی، لەکاتی هەڤپەیڤیندا دەبێ بە تەواوەتی و سەد لە سەد لە پەیڤدەرەکەتان ورد ببیەوە و بۆ تەنیا ساتێکیش

سەرنجتان لێی نەپچڕێ. هەتا بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ لەباری دەروونییەوە هەست بە ماندووبوون نەکا.
بەگشتی ماوەی دوو کاتژمێر بۆ وتوویژ لەگەڵ زۆربەی خەڵکیدا کاتێکی گونجاوو لەبارە، بەڵام ئەگەر دوابەدوای ئەم ماوەیە تازە بە هەندێ بابەت و شتی باش و جوان گەیشتن، یاخود وا هەست دەکەی کە پەیڤدەرەکەتان رۆژێکی دیکە ناتوانێ بابەتەکە بەو جوانییە بیرخۆی بهێنێتەوە، تا ئەو شوێنەی کە دەتوانیت درێژەی پێ بدە. لەکاتێکدا زۆربەی خەڵك حەز دەکەن دوای زاڵبوون بەسەر هەڵچوون و دڵەخورپێکانی سەرەتاییان، هەروا درێژە بە هەڤپەیڤینەکەتان بدەن. ئەمە لە ئەستۆی پەیڤدەرەکەیە کە ئەوانە ئەوندە ماندوو نەکا و ئازار نەدا، لەبەر ئەوەی لەوانەیە کاری تریشیان هەبێت. بەگشتی رەواو باش نییە کە هەڤپەیڤینەکە ئەوەندە درێژە پێ بدەی کە پەیڤدەر لەجیاتی پەیامنێر کۆتایی بە هەڤپەیڤینەکە بهێنێ.
کەچی هەندێ جار بەناچاری شتی واش دێتە پێشەوە.

• پەیڤدەرانی شەڕانی

شەڕانی بوونی پەیڤدەران لەوانەیە چەند هۆیەکی هەبێت، لەوانەیە تووشی نیگەرانی بووبن و سەریان لێشێوابێ، بۆیە وەك کەسانی شەڕانی بێنە بەرچاومان. کەواتە لەو کاتەدا پەژموردە بێنە بەرچاو یاخود هەر لە بنەڕەتەوە مرۆڤی دڵگیر نەبن، لەوانەیشە ئەزموونی تاڵیان لە هەڤپەیڤینەکانی پێشوویاندا هەبێت، یانیش لەبەر ئیش و کاری رێکخراوەیی خۆیان بۆ نموونە (بەرپرسانی پێوەندییە گشتییەکان) هەڤپەیڤین ئەنجام دەدەن، لەوانەیشە کاری پێویست تریان هەبێت کە بیانەوێ ئەنجامی بدەن. هەندێ

له پەیڤدەران، لەکاتی پەیڤینیان وەك ئەوەی گیانی خۆیان بدەن، ئاواتە خوازن خۆزیا ئەوەندە هێزیان دەبوو، وایان لێدەکردی بەرلە هەڤپەیڤینەکە بە چۆکتدابێنن و سەریان بۆ دانەوێنی.
یاخود هەست دەکەی بەهۆی ئەزموونی تاڵی پێشوی هەڤپەیڤینیان وەدوای کەسێکدا دەگەڕێن، بکەوێتە بەردەستیان و داخی دڵیانی پێ بڕێژن.
زۆر بیرت بە مێشك دادێ ئاخۆ هۆی ئەم هەموو ناخۆشیانە منم، من خۆم بە درێژایی هەموو ئەم ساڵانەی کارکردنم تەنیا کەسێکی واتووڕە و شەڕانیم تووش هاتووە.
دەرئەنجامەکان ئەمەتان بۆ روون دەکەنەوە کە هەڤپەیڤینێکی ناخۆش لەوانەیە هیچ پەیوەندییەکی بەتۆوە نەبێت، خەریکی هەڤپەیڤین لەگەڵ بەرپرسی یەکێك لە گەورەترین مێوانخانەکانی وڵات بووم و دەمەویست وتارێك بۆ یەکێك لە بڵاوکراوەکانی ناوچەکەمان ئامادە بکەم، هەر لە سەرەتاوە هەستم کرد کە نایەوێ لەگەڵ مندا بپەیڤێ، کەچی کاتێك بە تەلەفۆن پەیوەندیم پێوە کرد تا ژوانی هەڤپەیڤینێکی لەگەڵدا دیاری بکەم زۆر بەگەرمی پێشوازی لێ کردبووم.
هەر لەو کاتەوەی چومە ژورەوەو دەستم بەکارەکەم کرد تا کۆتایی هەڤپەیڤینەکە تەنیا بزەیەکیشی نەهاتە سەرلێوان.
زۆر بە فیز دەدواو زۆریش خۆی بێ قەرار نیشان دەدا، هەستم کرد کارەکەی من هەڵەیەکی تێدایە، بەڵام نەمدەزانی لە کوێ و لە چیدا هەڵەم کردووە، هەر چۆنێك بوو خۆم کۆ کردەوە، ئاقڵانە و بەهێمنی لەسەر پرسیارەکانم بەردەوام بووم، بەڵام بیرەوەرییەکی تاڵ جێگای خۆی لە مێشکمدا کردووە.

ساڵێك دوای ئەوە لە بڵاوکراوەیەکدا خوێندمەوە کە هەر ئەو کەسە بەهۆی بەد رەفتاری ئەو کەسانەی سەریان دەدا، لە کارەکەی دەرکراوە.
ئامۆژگاری ئەم بەسەرهاتەش ئەوەیە کە نابێ بەبێ هیچ هۆیەك وا بیر بکەنەوە کە هەڵە لە ئێوەوەیە، هەرچەندەش ئەگەر پێت وابوو سوکایەتی بە ئێوە یان بە کەسێکی دیکە دەکا، هەوڵ بدەن هەڵسوکەوتی کاریگەری بەسەر ئەرك و ئیشەکەتانەوە نەبێت.
ئالێرەدایە لێهاتوویی ئێوە بەدیار دەکەوێ و کاریگەری خۆی نیشان دەدا. هیچ شەرت و مەرجێ لە ئارادا نییە کە بڵێی هەڤپەیڤینەکەتان باشتر دەبێ. تا دەتوانی بەجوانی پێوەندی بە کەسانی مەبەستدارتەوە بکە، بەڵام ئەگەر هەڤپەیڤینەکە بەجوانی بچێتە پێشەوەو ئێوە هەردوکتان بە حەزەوە بەکۆتایی هەڤپەیڤینەکە بگەن، بۆ هەردوو لاتان دڵگیرترە، بەڵام ئەگەر وایش نەبوو ئێوە بە چۆکدانەهاتوون و نەدۆڕاون.

تۆڵە کردنەوە لەناو رۆژنامە .

هەندێ جار گوێمان لە رۆژنامەنووسان دەبێ کە ((تۆڵەی خۆتان لە رۆژنامە بکەنەوە نەوەك لە کەسێك))، ئەوەی کە ئەو رێنماییە جێبەجێ بکەی یاخود نا پێوەندی بەڕای خۆتەوە هەیە، بەڵام تۆڵەکردنەوە لەناو رۆژنامەدا بە تەواوەتی هزرێکی باش نییە، لەبەر ئەوەی لەوانەیە هەموو هەڤپەیڤینەکە بدۆڕێنی.
جیا لە هەر هەستێکی کە لە دڵتدایە، لەسەرخۆ و کارزانانە بجوڵێنەوە، تۆڵە کردنەوەش لەنێو رۆژنامەشدا ئەوە ناگەیەنێ کە دەبێ بە تەواوەتی روو لە خراپە بکەن و درۆ هەڵبەستن، بەڵام ئەگەر شێوەی هەڤپەیڤینەکە کاریگەری بە سەرتانەوە ماوە،

ڕەنگـە بـەپێی بـەرژەوەندی خـۆت لە نووسینەکەتاندا نموونەی لێ بهێنیـتەوە، ئەگـەریش بەڕاستی پـەیڤدەرەکەتان بێ ئەدەب بووە، هێنانەوە و دووبارە کردنەوەی وشە بە وشەی بەشێك لە قسەکانی دەقـاودەق بـەبێ هیچ بیروڕایەکی خۆتان باش دەبێ و لە ڕاستیدا باشـترین شـێوەی کـاریش هـەر ئەمەیـە. نـەك سـوکایەتی بە هیچ لایەك بکەی. وریابە کارەکەت شتیوا نەگرێتە خۆ کە بەخراپە لێك بدرێـتەوە، ئەگـەر دەتوانـی ئـەم کـارە زۆر بـەجوانی ئـەنجام بدە ئەگــەریش نــا وازی لێ بهێــنە، لەبــەر ئــەوەی لەوانەیــە لەتــەك زمانـەکانی تـردا بارودوخێك بێتە ئاراوە کە، پەیڤدەر شکایەتت لێ بکـات، لـە کۆتـاییدا دەبـێ لـەبیرتان نەچـێ، بـۆ کارەکەتان پارە وەردەگـرن، لەوانەیـە تووشـی کەسـانی ناڕێك و نادروستیش بن، ئەگـەر بیرۆکەی تۆڵە سەندنەوەتان لەلا دروست بووە، باشتر وایە واز لە هەڤپەیڤین کردن بهێنی.

بە قازانجی خۆتان سوود لە کەش و هەوای هەڤپەیڤینەکە وەربگرن.

لـە هـەندێك نووسـیندا سـوود وەرگـرتن لە هەڤپەیڤین تاڕادەیەکی زۆر پێوەنـدی بـەئێوەوە هەیـە. ئێـوە دەتوانـن چـاوپێکەوتنێکی ناخۆشـیش بکەنــە پــرد بــۆ پەڕیــنەوەو ســەرکەوتنتان، ئــەو هەڤپەیڤیــنەی کــە ئامــاژەی پێــدەدەم نموونەیــەکی بەرچــاوی ئــەنجامدانی هەڤپەیڤیـنێکی لـەو بابەتەیـە، پەیامـنێرێك لەگـەڵ پیاوێکی (ئەکتەردا) هەڤپەیڤینی کردبوو، کە چووبووە ژوووڕەوە، سـوکایەتی پێکـرابوو هونەرمەندەکـە کـە سـوودی لە هەر هەلێکی بەردەســت بــۆ ســوککردن و بچــووککردنەوەی ئــەو پەیامــنێر و کارەکانی وەرگرتبوو، پەیامنێرەکە ئەو هەڤپەیڤینەی بەشێوەیەك هێـنایە ســەرکاغەز وەك ئــەوەی کــە کێــبەرکێیەکی مســتەکۆڵە

دەگوازێتەوە و بەوردی هەموو هەڵسوکەوتە توندو نەشیاوەکان و بێ ئەدەبی پەیڤدەرەکەی مووبەموو شیکردبوەوەو هێنابووەوەو چاپ کردبوو. خوێندنەوەی ئەو هەڤپەیڤینە بەراستی چێژی زۆری تێدابوو، بەڵام ئەو پەیامنێرە بە لێهاتوویەوە ئەو سوکایەتیانەی پەیامنێری بە قازانجی خۆی شکاندەوە، بە لێکدانەوەی وردی هەڵسوکەوتەکان جەنابی ئەکتەر (هونەرمەندەکە)ی بەزاند.

هەڤپەیڤین لەگەڵ ئەو کەسانەی خۆشتان ناوێن

هەندێجار لەوانەیە لەگەڵ کەسانێکدا هەڤپەیڤین بکەی کە بەهۆی شەخسی یاخود بیروباوەڕکانیانەوەو هەندێ جاریش بەهەردوو هۆوە لێیان بێزارن.

لەوانەیە لەگەڵ کەسێکدا هەڤپەیڤین بکەی کە زۆر بە توندی دژی بیر و باوەڕەکانی ئەوی، بۆ نموونە لەگەڵ ئەندامێکی حزبی نازی، یاخود لەگەڵ کەسێکن کە چڕە لەهەموو خوورەوشتێك، لە حاڵەتی وادا دەبێ بیروباوەڕەکەی خۆت وەلانێی. هەروەك پێشتر ئاماژەم پێدا هەڤپەیڤین جیاوازییەکی زۆری لەگەڵ دەمەقاڵەو شتی لەو بابەتەدا هەیە. تۆ دەتوانی بیروباوەڕەکانی خۆت لە زمانی کەسانی دیکەوە بهێنییەوە، بۆ نموونە ((هەندێك دەڵێن کە کێبەرکێی مشتەکۆڵە ڕێکخراوێك پشتیوانی لێدەکا، بیروڕای ئێوە لەمبارەوە چییە؟)) واتە بیروبۆچوونی خۆت بەجۆرێك لە دووتوێی پرسیارەکان بنێی کە ئەو هەست نەکات گوزارشت لە بیروباوەڕی خۆت دەکەی.

ئەگەر پەیڤدەرەکەتان خۆش نەوێت ئەوەتان لەبەر چاو بێت، لە خۆتانەوە قسە کردن لەوانەیە کار بکاتە سەر بۆچوونەکانتان، لاوی، پیری، پیاو، ژن، سپی، ڕەش، دووڕەگە، بەهۆش، گێل،

دەوڵەمــەند، هــەژاربوون، کــەم توانــا، هەوارچــی، زۆزان نشــین، کۆشـکدار. هـتد هیـچ کامیـان تـاوان یـاخود کارەسات نین. قسە کـردن هـەر لـە خۆوە سەرەڕای ئەوەی کاریگەر دەبێ بەسەر چاو پێکەوتـنەکەتانەوە، بەڵکو بابەتەکەشتان لاوازو پەرپووت دەکات. هـەوڵ بدەن راستگۆ بن بەلای کەمەوە تاوەکو کارەکەتان کۆتایی پـێ نـەهاتوە. لـە خـۆڕاو لـە خۆتانـەوە قسان مەکەن. پەیڤدەران وەك میوانێ پێشوازیتان لێ دەکەن، لەگەڵ تۆ کەرەمیان نواندوە، ئێـوەش لەسـەرتانە رێـزیان بگـرن. هەڤپەیڤین وا لەخەڵکی دەکا، بەتایـبەتی هەسـت بـەوە دەکـەن کـە زۆر گـرنگن، بـۆ هـەندێ پـەیڤدەریش بەڕاستی وادەکەوێـتەوە. پێتان وانەبێ لەبەر ئەوەی ئێـوە تۆمارگـەتان پێیە پلەیەك لەوان بەرزترن. سەرەڕای ئەمەش ئەگـەر هێشـتا هـەندێ لـە پەیڤدەرانتان خۆش ناوێ بیرتان بمێنێ بەرێزەوە هەڵسوکەوتیان لە تەکدا بکەن، لێهاتوو و بێ لایەن بن.

خۆشەویستی زۆر

ئەو گرفتەی کەهەندێ جار پەیڤدەران ڕووبەرووی دەبنەوە ئەوەیە کەلـــەکۆتایی هەڤپەیڤیـــنەکە پەیامـــنێران دەبـــنە هۆگـــری پـــەیڤدەرانیان، هۆگـرییەك کـە دەکرێبـڵێم کارتێکـردنی بەسـەر نووسینەکەشیانەوە دەبێت .

کەسـانێك کەبۆماوەیـەکی دوورودرێـژ هەڤـپەیڤین دەکەن لەوانەیە تووشـــی ئـــەم گیروگرفـــتەبن . لەوانەیـــە ئـــەوان پـــتر هۆگـــری پـــەیڤدەرانی خۆیـــان بـــبن و هەســـت بکـــەن جگـــە لەســـوپاس و ڕیزلێـنانی پەیڤدەرەکـەیان هیچـی دیکەیان پێ نانووسرێ. ڕاستە خۆشەویسـتی خـەڵکی هیـچ کـەم و کوڕیـەکی تێـدا نییـە، بـەڵام ئـەوەتان لـەبیر نەچێ کەبەر لەهەر شتێك پابەندی بڵاوکراوەکەی

خـۆت و خوێـنەرانی بڵاوکـراوەکەتانن. ئەگـەر بەرلـە دەسـپێکی کارەکـە پابـەندی ئـەم ڕێسـایەبی کـەمتر تووشـی ئـەو کێشـەیە دەبی.

لەوانەیە مەترسیدار بێت.

بـۆ هەڤـپەیڤین کـردن لەوانەیـە بچـیتە شـوێنی نالـەبارو هـەندێ جاریش مەترسیدار .

لـەم بارودۆخـەدا بەرلەڕۆیشـتن بـە بنەماڵە و کەس و کاری خۆتان بـڵێن کەدەچـنە کـوێ و کەی چاوەڕوانی گەڕانەوەی ئێوە بکەن.

بـە پێـی هـەل و مـەرج و گونجـان کەسـێك لەگـەڵ خۆتـاندا بـەرن کەلەگۆشەیەکدا چاوەڕوانی ئێوە بکات.

لەبـەر ئـەوەی هەندێ جار وا پێویست دەکات دووکەسی ئەم کارە ئـەنجام بـدەن. کارەکـەی خۆتـان بـە گرنگتر لە ساغی وسلامەتی خۆتـان مـەزانن. لەوانەیـە مووچەو مانگانەکەشتان ئەوەندەنەبێت کە قەرەبووی ئەو هەمووکارەتان بکاتەوە.

خۆپاراستن.

هـەندێ جار لە نێوان پەیڤەکانی پەیڤدەرەکەتاندا لەوانەیە هەندێ شـت بگوتـرێ یاخود کارێك بکاو پەیڤدەر وابەباش بزانێ ئەو شتە بـڵاو نەبێـتەوە . یـاخود کـەمێك دوای قسـەکانی بیرتـان بخاتەوە کەئـەم بابەتـە شـیاوی بڵاوکـردنەوە نییـە ، ئـەوەی خـۆی ڕزگـار کـردووە، بەڵام ئەگەر نەیگوت و تۆ خۆت وات هەست کرد شتێکی گوتوە لەوانەیە بۆ خۆی و بۆکەسانی دیکە خراپ بێت ، باشتروایە بۆ بڵاوکردنەوەی ، دووبارە قسە لەگەڵ پەیڤدەرەکەتان بکەنەوە. تا ئەگەر ئەو بابەتە هەواڵێکی تایبەت بێ و پێوەندی بەکەسایەتی و ئابـڕووی کەسـێکی تریشـەوە هـەبێت، بـڕیاردان بـۆ ئێـوە گرانتر

دەبێـت. لێـی بپرسن :((ئایا فلآنە بابەت بلآوکرێتەوە یان نا)) ، یـاخود: ((ئـەو بابەتـە بەڕاسـتی سـەرنج ڕاکێشـە ، پێـتان باشـە لەوتارەکـەمدا بەکاری بهێنم)) . ئالێرەدایە ئەگەر ڕەزامەندی ئەو کەسـە بەکاسـێت تۆمـار بکـەی ، خـۆت لەسەرئێشـەکانی دوایـی ڕزگارکردووە.

ئەگـەریش شـتێك بـڵێین کـە بـەزیانی کەسـانی تـر تـەواوبێت ، تۆ سـوودی لێ وەرمەگـرەو بـەکاری مەهێـنە ، چـونکە لەوانەیە دواتر شکایەتتان لێ بکەن

هەڤپەیڤینی تاقەتبەر.

بەداخەوە هەموو هەڤپەیڤینەکان ، وتووێژ لەگەڵ ئەو نووسەرانەی کـەئێوە حـەزیان لێدەکـەن و سـەبارەت بـە باشترین کتێبەکانیان نییە. لەوانەیە هەندێ جار لەگەڵ کەسانێك دا هەڤپەیڤین بکەن کە بەڕاسـتی ماندوتـان بکـەن. لـە هــەر بـارودۆخیکدا چ پەیامـنێر ماندویـەتی بهێـنێ ، یاخود بابەتی هەڤپەیڤینەکە، هەرگیز مەهێڵە پـەیڤدەر وا هەسـت بکـات کـەتۆ وابـیر دەکەیـتەوە . ئەگەر ئەوان هەسـت بکـەن کـە تـۆ مـاندوو دەکـەن ، ناشـیرینتر هەڵسـو کەوت دەنوێـنن . بـەوردی سـەرنجی خۆت بدەبە ئەوکارەی کە ئەنجامی دەدەی . زۆر جاری واش هەیە حەزکردن بە کۆکردنەوەی زانیاری (هـەرجۆرە زانیاریـەك) دەتوانـێ لەڕادەی ماندوێتی و بێتاقەتیتان کـەم بکاتـەوە. بـەلآم ئەگـەر بۆ بلآڤۆکێکی تایبەتیش دەنووسن ، لەوانەیە خوێنەرانی دژی ئێوەش ببنە هۆگریبابەتەکە.

پەیڤدەرانی نیگەران.

ئەگـــەر پەیڤدەرانـــتان پەشـــۆکاوو نیگـــەران بـــن ، نـــاتوانن لەپرسـیارەکانتان ورد ببـنەوە. لەوانەیـە بابـەتێك بـڵێن کـە هیـچ پێوەندییـەکی بەپرسـیارەکەوە نـەبێ و شـتەکان تێکەڵاوبکـەن ، یاخود هەر نەتوانن شتێکی ئەوتۆ بڵێن .

جوڵـەکانی لەشیشـیان جـاری وایـە ئەم ڕاستیە دەردەخات. خاڵی گـرنگ لێـرەدا ئەوەیـە کـەنابێ بهێڵی ترس و دڵەڕاوکێی ئەوان کار لـەتۆش بکات . جڵەوی کارەکە بەدەستەوەبگرن و لەسەر خۆبن . دڵنیابە پەیڤدەرەکەشـتان دەکەوێـتە بـەر کاریگەری هێمنی تۆوە بەهێمنی و لەسەر خۆو وردە وردە کارەکەتان دەست پێ بکەن .

ئەگـەریش پەیڤدەرەکـەتان لەبابەتەکە لایداو چوە دەرێ و قسەی نابـەجێی کـرد ، بـە گوتـنی ڕستەیەکی وەکو: ((دەکرێ جارێکی دیکـە لـەو بارەیـەوە قسـە بکـەین، لەبـەر ئـەوەی بەڕاسـتی بـە سـوودە، مـن وەکـو پێویست لە مەبەستتان تێ نەگەیشتم)) . زۆر بەهێمنی پەیڤدەرەکەتان بێنەوە سەر ڕێگا.

بـــەم شـــێوەیە دڵنیاییـــتان داوەتـــەوە و (ســـەرنج ڕاکێشـــانی پـەیڤدەران، بە پەسـنددانیان بـەو مەرجەی وشك و سادەنەبێت، دەتوانـێ زۆر بەکـەڵك بێـت .) لەلایـەکی دیکـەوە نیشـان دەدەی کەلەوانەیـە تـۆش تووشـی هەڵەکـردن ببیـتەوە یـاخود بـەجوانی تێـنەگەی و خـەمخۆری راسـتکردنەوەی بیـت . ئەگـەر دیسـان بێ دەنگو یاخود وەلامێکی یەك وشەیی دەدەنەوە و پێیان وایە ئەمە بەهۆی دڵە ڕاوکێیە ، دەبێت بیری خۆتان زیاتر بەکاربهێنن .

ئەگـەر پرسـیارەکانی خـۆت بـەجوانی ڕێـك و پێـك کـردبێ ، نـابێ بەرسـڤی یـەك وشـەیی وەربگـریەوە ، بـەلام ئەگـەر بەرسـڤی زۆر کورتـــت دەدەنـــەوە کـــە ئـــەوەندەش بـــە کـــەڵك نـــین ، بـــەهۆی

پرسـیارکردنی زیاتـرەوە هـەوڵ بـدە ئەو وەڵامەی کە مەبەستتانە بەدەستی بهێنی ، پرسیارەکانت ساکارتر بکەوە ، بزەتان بێتێ و لەبەرانـبەر بەرسـڤەکانی پەیڤدەرەکـەتان، سـەری ڕەزامـەندی بـۆ قسـەکانی بلەقێـنە. تـالانس وەربگـرێ و پـتر قسـان بکـا . ئەگەر هەڤپەیڤیـنەکە وەسـتا و هەسـتت کـرد ئیـتر پـەیڤدەر نـاتوانێ درێـژەی پـێ بـدا، پێشـنیار بکـەن بـۆ ماوەیـەکی کـورت پشوییێك بـدەن. ئەگـەر بـارودۆخیش لـەباربوو ، پێشـنیار بکـە : ((ئێسـتا دەتوانین چاییێك بخۆینەوە)). هەوڵ بدە لەو ماوەیەدا لە شتێکی دیکە بدوێن و بابەتی هەڤپەیڤینەکەتان لەبیر نەچێتەوە بۆ نموونە باسـی وێنەیەکی سەر دیوارەکە بکە ، زۆر جار هاندانی کەسێك بۆ قسـەکردن لەسەر شتێکی دیکە ، ئەو کەسە دەخاتە سەر ڕێڕەوی قسـەکردن . بـە پـەیڤدەرە پەشۆکاوەکانتان بلێن : ((بابەتەکانی جەنابـتان بەڕاسـتی بەکـەڵکن ، کەنەقـڵم کـردە سەر کاغەز ڕێك و پێکی دەکەم)) .

ئەو هەڤپەیڤینانەی بەکەڵکی هیچ نایەن.

هەندێ جار ، ماوەیەکی کەم دوایدەست پێکردنی هەڤپەیڤینەکە، هەسـت بـەوە دەکـەیت کـە پەیڤدەرەکـەتان هیچـی پـێ نییـە . بـڕیاردان بـۆ ئێـوە دەمێنێـتەوە کە ئایا هەڤپەیڤینەکە ببڕیەوە ، یـاخود سەرەڕای ئەوەی کەبۆ بڵاوکردنەوە ناشێ ، بەڵام درێژەی پێ بدەن ؟ بە گشتی باشتر وایە بە ئەدەبەوە درێژەی پێ بدەی. لەبـەر ئـەوەی هیـچ کەسـێك حەزناکات ، ببیستێ کە بەباسکردنی شـتێکی بـێ کەڵکەوە خەریکە. تەنانەت ئەگەر زۆر بەئەدەبەوەش پێی بگوترێ.

ئـەو گیرگرفتەی کەلەوانەیە دواتر رووبەڕووتان ببێتەوە ئەوەیە کە پـەیڤدەران لێـبڕاوانە چـاوەڕوانی بڵاوبوونەوەی ناوو پەیڤەکانیانن کـە هیچ هەواڵێك نەبێت و ناوی خۆیان بە چاپکراوی نەبینن ، زۆر بـەتوندی تووڕەو بێزاردەبن . ئەگەر خەریکی نووسینی کتابێکی ، دەتوانـی بـە سوپاسـکردنیان لەلاپـەڕەی تایـبەت بـە ڕێزگـرتن ، تۆڵـەیان بۆبکەیـەوە ، بـەلاّم ئەگـەر ئـەو هەڤپەیڤینە بۆ بلاّڤۆکێك بـووە و پـەیڤدەران تەلەفۆنـتان بۆ دەکەن و دەیانەوێ بزانن ناوو پەیڤەکانیان لەکام بابەتدا چاپ بووە ، دەتوانی بێژی لە کاتێك دا کـە هاوکـاری ئـەوان بـۆ ئێـوە زور بەنرخ بووە ، بەلاّم هێنانەوەی پـەیڤ و بابەتەکـەیان لـە هەڤـپەیڤین یـاخود وتـارە کـە بـەهیچ شێوەیەك نەدەگونجا.

ئەو کەسانەی بەڵێنی خۆیان بیر چۆتەوە.

کـاتێك پـەیڤدەرێك لەسـەر بەڵێـنی خـۆی ئامـادە نـەبێت ،یـاخود وەلاّمـی تەلـەفۆنی ئێـوە نەداتـەوە ، لەوانەیە خۆی بیری چۆتەوە یاخود بابەتێکی گرنگتری بۆ هاتووەتەپێشەوە. کاتێك کە دووبارە تەلەفۆنـتان بـۆ کردەوە ، بەبێ لەبەر چاوگرتنی هەر ناڕەحەتیەك کەچەشـتووتانە بـەهیچ جۆرێـك ئـەو ناڕەحەتیـەی خـۆت نیشـان مـەدە. لەبـەر ئـەوەی لەوانەیـە ، بـە ڕێگـای دیاریکـردنی کاتێکی دیکەوە بیەوێ تۆڵەتان بۆ بکاتەوە.

بەگشتی ئەو جۆرە کەسانە بە هۆی ئەو بێ بەڵێنانەیان هەست بە تاوان دەکەن و هەوڵ دەدەن تۆڵەی ئەو تاوان کردنەیان بکەنەوە

ئەگەر تۆ نەتوانی لەسەر بەڵێنی خۆت ئامادەبی.

ئەگـەر تـۆ بـەژوانی خـۆت نەگەیشـتی- جـاچ بـە هـۆی کـارێکی گـرنگترەوەبێت یـا بیرچـوونەوە- دەتوانـی بەزوتـرین کـات بـەر

لەهاتـنی ژوانەکـەتان بـە هـۆی تەلەفۆنـەوە کـاتی دیداریکـی تـر دابـنێن. ئەگـەر هۆیـەکی دیاریکراویشتان هەیە وەك (تێك چوونی ئۆتۆمبیـلەکەتان) زۆریـنەی خـەڵك لێتان خۆشدەبن . کەچی هیچ بەڵگەیـەك نییـە کەپـەیڤدەر دەبـێ کـاتێکی ترتان بۆ دەستنیشان بکـات. ئەگـەر بە هۆی کارێکی گرنگترەوەیە ناتوانیت لەودیدارەدا لـەکاتی خـۆی بەرهـەڤ بـبیت ، یـاخود درەنگـتر پێـڕادەگەی بـە ئـەدەب بوونـت وات لێدەکات ئاگاداری بکەیەوە، بەوەی ئاگاداری دەکەیـەوە لەوانەیە درەنگتر پێڕابگەی تاڕادەیەکی زۆر بەسەر دڵە ڕاوکێی خۆشتدا زاڵ دەبی.

دیاری ، بەرتیل.

نووسـەری و هەواڵـنێری دەتوانـێ دەستکەوتی چاوەڕوان نەکراو و باشیشـی بـەدواوەبێ . ئـەم دەسـتکەوتانە ئەگـەر پارەش نەبێ ، بـەلام وەرگرتـنی دیاری بەلاش یاخود چوون بۆ گەشت و سەیرانی بـەلاش بـۆ لێکۆڵیـنەوە و هەڤـپەیڤین بەتایـبەتی بۆ پەیامنێران نا ئاسایی نییە.

ئـەم دەسـتکەوتانە لەوانەیە خواردنێکی نیوەڕۆ یاخود سەفەرێکی تایـبەتی بـە دەسـتکەوتی تایـبەتییەوە بێـت ، کـە پـتر لـەکاتی لێکۆڵیـنەوەیەکدا بەنووسـەران و پەیامـنێران دەدرێ . ئـەم کـارە هیـچ جۆرە خەراپەیەکی تێدا نییە ، بەلام بەو مەرجەی نووسەر و پەیامـنێر بـۆ دیاریـەکی بـەلاش خـۆی نەفرۆشـێ و پەیامەکـەی نەخاتـە ژێـرپێ. ئەگـەر لـەکاتی هەڤپەیڤینێکدا رووبەڕووی داوەت کـردنێکی چـاوەڕوان نەکـراو بویـتەوە ، پێـی ڕازی بـبەو چێژی لێ وەرگرە ، بەلام خۆتان مەفرۆشن . هیچ کاتێك بەوە ڕازی مەبن کە کەسێك پێشـنیار دەکـات ، بـەو مەرجـەی کـە شتێك بەمەبەستی

پەسندانی وی بنووسن ، ئینجا شتێکتان دەداتێ . لەبەر ئەوەی مافی ئەوەی نییە داوایەکی ئەوتۆو لەو جۆرەتان لێ بکا . کەچی پەسند نەکردن و وەلاوە نانی پێشنیازی دۆستانە گرانە . ئەگەر کەوتیتە بارودۆخێکی ئاواوە زۆر بە ئەدەبەوە پێشنیارەکەیان وەلاوەبنێ . ئەگەر پەیڤدەر داوای پارەی لێکردی، بەڕاشکاوی پێی بڵێ کەقەت پارەی نادەنێ . پەیڤدەرە لێهاتووە باشەکان بە هیچ نرخێك لە کڕین ناهێن و لەکاتێك دا کەلەوانەیە هەڤپەیڤینەکە سوودی تۆی تێدابێت. بە دڵنیاییەوە پەیڤدەریش چ بە هۆی ڕاگەیاندنەوە و چ بە هۆی پەیداکردنی متمانەوە قازانجی خۆی دەکا. ئەگەر لەسەر قسەی خۆیان مکوڕ بوون، دەتوانی بڵێی : ((سیاسەتی بڵاوکراوەکە ئاوایە)) هەندێ جار لەوانەیە هەندێکەس بەڕادەیەك بۆ کارەکەی تۆ گرنگ بن ، کەلەوانەیە بەبێ هاوکاری ئەوان بۆت نەکرێ بابەتی خۆتان بنووسن لەوانەیە بتانەوێ پارەیەکیشیان بدەنێ، بەڵام ئەو جۆرە کەسانە دەگمەنن و بەپێی بنچینەیەکی گشتی بۆکارەکەت دەبێ چاوت لەوە نەبێ هەموو جارێك پارەبدەی . لەوانەیشە بڵاوکراوەیەك بۆ خۆی بۆ نووسەرانی خاوەن ناوو ناوبانگ ئەم کارەبکات ، ئەڵبەتە بڕی ئەم پارەیە لە ناوەندی ڕۆژنامەکەوە تەرخان و دابین دەکرێ.

پرسیار لەبیرکردن.

جگە لەهەندێ بارودۆخ ، کەباوەڕتان بە توانای بیرو هۆشی خۆتان هەیە، هەرگیز بەبێ ئەو کاغەزەی کە پرسیارەکانت لەسەر نووسیوەتەوە وەشوێن هەڤپەیڤین کردن مەکەون. ئەوەشتان لەبیرنەچێت لەکاتی هەڤپەیڤین کردندا دەبێ بەردەوام ئەو کاغەزەتان لەبەر دیدەبێت. ئەگەر واهەڵکەوت کەبیرتان چوو بێ

ئـەو کاغـەزە لەگەڵ خۆتاندا بەرن ، تەنیا ڕێگا چارەتان ئەوەیە ، هــــەوڵ بـــدەن پرســـیارەکانتان بـــیر بێـــتەوە یـــاخود داوا لەپەیڤدەرەکەتان بکەی هەڤپەیڤینە کە بۆ ڕۆژێکی تر دوابخات.

تێکچونی ئامێری (تەسجیل).

لەوانەیـە تۆمارکارەکـەت بـەجوانی کارنەکات و بەهەر هۆیەك بێت قسـەکان تۆمـار نەکـرێن ، ئـەو کاتەچـەند ڕێگایەکـتان لەبـەردەم دایە:

- ئەگـەر دەتوانی خاڵە گرنگەکان وەبیرەخۆت بهێنییەوە ، هەندی ٚبابەت ئەوەندە بەستراوەبە گێرانەوە ڕاستەوخۆکانەوە نـین، دەبـیٚ بـتوانی بەسـوود وەرگـرتن لـە بیرەوەریخـۆت ، هەڤپەیڤینەکە بێنییە سەرکاغەز ، بەلاٚم بەو مەرجەیلەزوترین دەرفـەتدا ئـەو کارەئـەنجام بدەی . لە هەر شوێنێکیش دا کە گومـانت هـەبوو دەتوانیـت بەتەلـەفۆن لـە پەیڤدەرەکـەتان دڵـنیایی وەربگری . ئەگەر نەتوانی بابەتە گرنگەکان بیرخۆت بهێـنییەوە، یـاخود هەسـت دەکـەیت پێویسـتیت بەهــەندیٚ گێـڕانەوی هـەندیٚ بەسـەرهاتیگرنگ و سـەیر هەیە ، دەتوانی بەتەلـەفۆن داوا لــە پەیڤدەرەکــەتان بکــەی کــەڕۆژێکی تــر لەگەڵـتان بـپەیڤیٚ. لەوانەیە هەرگیز پێویستیش نەبێت هەموو هەڤپەیڤیـنەکە دووبارەبکەیـەوە و لەوانەیـە بتوانی ئەوەی کە دەتەویٚ ، بەتەلەفۆنیش بەدەستی بهێنی .
- بەڕێك و پێك دانانی یادداشت و تۆمارکردن لەکاتی خۆیدا ، دەتوانـیٚ پشـتگیری لـەم دیاردەیـە بکات . زۆر هەواڵنێریش هەن هەمیشە دوودانە تۆمارکار (تەسجیل) یان پێیە.

کامیرای وێنەگرتن.

لەیەکـەمین هەڤپەیڤیـنم دا پێـم وابـوو هـەموو کارەکـانم بـەرێك و پێکـی ئـەنجام داوە، بـەڵام دوای ئـەوەی تـەواو بـوم و هاتمـەوە ماڵـەوە ئـەوجازانیم کە کامێراکەم هەر فلیمی تێدا نەبووە . هۆی ئـەم شـتە کەبەڕاسـتی وەك هەڵەیـەکی سـاویلکە دێـتە بەرچـاو (لەڕاستیشـدا هـەروابوو)، ئەوەیـە کـەمن پێـم وابـوو کامێراکـەم فلـیمی تێدایـە ، ماوەیـەك بوو بەکارم نەهێنابوو زۆریش نیگەرانی دۆزینـەوەی ناونیشـانی پـەیڤدەرو لەکاتی خۆی گەیشتن بە شوێنی هەڤـپەیڤین و کاردانـەوەی پەیڤدەر لەبەرامبەر کەسێکی تازەکاری وەك خـۆم بـووم.بۆیـە بـەهیچ شـێوەیەك بـیرم لە دڵنیابوونەوە لە تـەواوەتی ئامێـرە پێویسـتەکانم نەکـردبوەوەلەبەر ئـەوەی ئـەو گۆڤـارەی مـن کـارم بـۆ دەکرد وێنەی لێم دەویست ، جگە لەوەی تەلـەفۆن بـۆ پـەیڤدەر بکـەم و داوای لێ بکـەم ئیزنم بدا وێنەیەکی دیکەی بگرم هیچ رێگا چارەیەکی دیکەم نەبوو . کارەکە ئەوەندە سـەخت نـەبوو لـەو دیـدارەی دووبارەمدا گەلێك زانیاری بەنرختر دەسـت کـەوت، بـەڵام ئـەوە هەڵەیـەك بـوو کـە ڕقـم لـە دووبـارە بوونەوەیـەتی . ئەگەر تووشی هەل و مەرجێکی وابووی ، باشترین چارەئەوەیە کەداوا لە پەیڤدەرەکەتان بکەی ئیزنتان بدا دووبارە وێـنەی بگریـتەوە . یـاخود ئەگـەر خـۆی وێـنەی بەردەستی هەیە بـتانداتێ. لەوانەیشـە ئەگـەر دوو کـامێرا لەگـەڵ خۆتـدا بـەریت یـەکێکی ڕەنگـی و یـەکێکی ڕەش و سـپی تووشـی ئـەو هەڵانـە نەبیت.

فەسڵی نۆیەم

نەقڵکردنی کاسێت و ڕێك وپێك کردنی هەڤپەیڤینەکە

نەقڵكردنی كاسێت و رێك وپێك كردنی هەڤپەیڤینەكە.

ئالێرەدایە بۆتان دەردەكەوێ هەڤپەیڤین بۆ خۆی بەشێكە لەو رەوتەی كە ئێوە دەبێ بە ئەنجامی بگەیێنن لەكاری نووسین و لێكۆڵینەوەییتان و خۆیشی ئامانجێك نییە .كەچی لەوانەیە وا هەست بكەی كارێكی زۆرت بۆ بابەت و وتارەكەی خۆت كردووە، بەلاّم تا ئەو ساتەی سەرنووسەر پەسندی دەكات و بڕیاری بلاّوبونەوەی دەدات زۆری ماوە ، لەم بەشەدا بە شێوەیەكی پیشەیی باس لەو رێگایانە دەكەین كە بۆ رێك و پێك كردن و بەرهەڤ كردنی كاری ئێوە بە كەڵكن ، زەحمەتترین بەشی كارەكە نووسینەوەی قسەكانی سەر كاسێتەكەیە.

نووسینەوەی كاسێتەكە.

ئەگەر هەڤپیڤینەكەتان تۆماركردووە ،ئێستە دەبێت بە رێك و پێكی بیخەیە سەر كاغەز، ئەم كارە لە قۆناغی یەكەمدا وەختێكی زۆرت لێدەگرێ ،بەلاّم هاوكاریتان دەكات كە تێبگەی لەوەی ئاخۆ چیت هەیە و دەتەوێ سوود لە چ بەشێكی ئەم بابەتە وەربگری . یاسای زێڕینی رۆژنامەڤانی دەڵێت ، لە یەكەم هەلی رەخساو ئەگەر بكرێ هەر لەرۆژی تۆماركردنەكە – كاسێتەكە (تەفریغ) بكە، ئەم كارە چەند چێژێكی هەیە كە بەتام ترینیان :

- هەڤپەیڤینەكە لە بیرەوەریتاندا نوێیە و دەتوانی كاردانەوەكانی خۆت سەبارەت بە هەرشتێك كە گوتراوە و جوڵەو بزاوتەكانی پەیڤدەرتان بیر بێتەوەو خاڵی پێویستیش بخەنە سەری.
- دەزانن كە ئایا شتێكی گرنگ لە قەڵەم كەوتوە و نەتان نووسیووە یانیش پێویست دەكات پێوەندی بە پەیڤدەرەوە

بکەن، لە کاتێکی ئاوا دەتوانی دەست بە جێ ئەو کارە بکەی و مەیخەنە رۆژانی داهاتوو ، چونکە لەوانەیە هەم تۆو هەمیش پەیڤدەرەکەتان وەردەکاری ئەو باسانەتان چەند رۆژێکی تر لە بیر بچێتەوە.

- تا زوتر هەڤپەیڤینەکە لە کاسێتەوە بخرێتە سەر کاغەز باشترە، چونکە لە ماوەیەکی زوتردا بابەتی دڵخوازی خۆتان دەست دەکەوێ .هیچ پێویست ناکات هەموو بابەتەکانی سەر کاسێتەکە وشە بە وشە بنوسییەوە .چونکە هەموو بابەتەکان بە کەڵك و بە سوود نین. ئەو خاڵانەی کە تۆ گەرەکتە ، بە لەبەر چاو گرتنی ئەو بابەتەی کە مەبەستتانە دابەزێنە و بنووسنەوە. دەقی هەڤپەیڤنێکی (١) سەعاتی ، بە گشتی لە ماوەیەکی دوو تا سێ سەعاتدا دەکرێ لە سەر کاسێت تەفریغ بکەی .دوای تەفریغ کردنی کاسێت بە تەواوەتی جارێکی تر گوێ لە کاسێتەکە رادێرە، تا نەوەکو خاڵێکی گرنگتان لە دەست چووبێت. کاسێتەکە تا ماوەیەکی زۆر لای خۆت راگرەو مەیسرەوە چونکە لەوانەیە پێویستیتان پێی ببێتەوە.

زیاد کردنی زانیاریی خۆتان بە هەڤپەیڤینەکە.

لە کاتی لە بەر نووسینەوەی کاسێتەکە ،لەوانەیە بتانەوی تێبینیی و هەندێ سەرە قەڵەمی خۆتان بە کورتی ، سەرەڕای ئەوەی کە لەوانەیە لە هەڤپەیڤینەکەشدا هەندێکیانت زیاد کردبێ بخەیتە سەری .ئەگەر پەیڤدەر شتێکی وەکو((من لە تەمەنێك دام کە دەبێ ژیانی خۆم هەڵ بسەنگێنم و هەوڵ بدەم لێی تێ بگەم)) ی گوتبێ،لەوانەیە بیرتان بێتەوە کە کاتێك ئەو قسەیەی

دەکـرد، لـە چ بـارودۆخێك دا بـوو .خەمـبار ،لـە سـەر خـۆ، یـا پەشـۆكاو بـوو؟ ئایـا بەتامەزرۆییـەوە لـە پەنجەرەكەی دەڕوانی؟ ئەگـەر لـە یەكـەم هەل و بەبێ وەدرەنگ كەوتن كاسێتەكە تەفریغ بكـەی ،ئـەم وردكاریانـەتان هـەموویان بیر دەمینێ .ئەمانە لەتەك سـەر بـردە و بیرەوەریـەكانیدا بنووسـەوە ،كـە كـاتی نووسـین و داڕشــتنی بانەتەكــەئاماژەیان پــێ بــدەی . ئەگــەریش ئەمانــە بخەیـتەنێوان دوو كەوانـە یـاخود هێـلێ لـە كـاتی نووسـین هەسـت دەكـەیت كـە ئەمــە بــیرو بۆچــون و تێگەیشــتنی خۆتــە نــەوەك پەیڤدەرەكەتان.

واتا بەخشین بە خاڵەكان.

ئەگەر لە جیاتی تۆمار كار (تەسجیل) لەكاتی هەڤپەیڤین ، تەنیا هــەندێ خــاڵ و ســەرە قەڵەمــتان نووســیوەتەوە ، لــە یەكــەم دەرفەتدا دەبێت ، ئەوانە بخوێنیتەوە تا خاڵ و شتی پێویستیان پێـوە زیـاد بكەیت و هەروەها بابەتەكەتان بەو شێوەی دەتانەوێ رێك و پێك بكەی.

زۆر زەحمەتــە توانیبێــتت هــەموو قســەكانی پەیڤدەرەكــەتان نووسـیبێتەوە ،بـەلاَم ئەگـەر سـوودتان لـە شـێوازێكی تایـبەتی یادداشـت نووسـینەوە یاخود هەندێ وشەی تایبەتی وەرگرتبێت ، دەتوانیـت تـا درەنـگ نـەبووە و لـە بیرتان نەكردون ، ئەوەی لەو شـانە مەبەسـتت بـووە بیخەیـتە سـەر بابەتەكـەتان . بـە هـۆی پاراسـتن و رێزگـرتن لـە وردبیـنی و ئەمانـەتداری و خۆپاراستن لە هەڵـە، باشـتر وایـە ئـەم كـارە بـەبێ وەدرنـگ كـەوتن دوا بـەدوای هەڤپەیڤینەكە ئەنجام بدەی.

لێکۆڵینەوە.

ئەگـەر لەسـەر یەکێك لەو شتانەی کە پەیڤدەر بە ئێوەی گوتووە گومانـتان هەیـە ، یـاخود بـە هەڵـەی دەزانـی، سەبارەت بەو شتە لێکۆڵیـنـەوە بکـە ،پسـپۆرو شـارزایانیش وەك ئێمە مرۆڤن و وەکو هـەر یـەکێك لـە ئێمـەمانان لەوانەیـە شـتێکیان بـیر بچـێتەوە یـان لەگـەڵ شـتێکی دیکـەدا تێکـەڵاویان کـردبێ ،دەتوانـی بـەهۆی پـەیوەندییێکی بـە پەلـەی تەلـەفۆنی و بـە رسـتەیەکی ئـاوا ((بـە باشی تێنەگەیشتم بە درێژای شەڕی دووەمی جیهانی چەند جاران بریـندار بـوون ٣ یاخود ١٣ جار)) چونکە لەوانەیە کار تێکردنی بە سـەر بەرسـڤی پەیڤدەرەکەتانـەوە هـەبێت . راستییە گشتیەکانی تریش دەتوانن لە سەرچاوە تۆمارکراوەکان وەدەست بهێنن.

رێك و پێك کردنی بابەتان.

دوا بـەدوای تەفـریغ کـردنی کاسـێتەکە ، لەوانەیە کۆڵێك بابەتتان لەبەر دەست بێت، کە بە لانی کەم ئەمانە زۆربەی ئەو شتانەن کە بـۆ نووسـینی بابەتەکـەتان پێویسـتیتان پـێ هەیـە. دەکرێ بڵێین کۆمـەڵێ بابەت کە هیچ بەسەریەکەوە نین و پەرش و بڵاون، بەڵام هـەنگاوی دووەم کۆکـردنەوە و یەکخسـتن و ریـزبەندی کـردنی بابەتەکانـە. باشـتر وایـە زانیاریـەکانی خۆت بە پێی بابەتەکە رێك بخـەن. دەتوانـن لـە ژێرسـەردێڕی هـەر بابـەتێك بـەمازیك هێـڵێك بکێشـنەوە یـاخود بابەتـەکان بـبڕەوە و ئەوانـەی پـەیوەندییان بەیەکەوە هەیە بەیەکتریانەوە بچەسپێنن.

تەنیا یادداشت و یادداشتەکان .

دوای لـە بـەر نووسـینەوە (تەفـریغ)ی کاسـێتەکە مەیسرەوە و لە شـوێنکی باش و دڵنیا دایبنێن، بابەتی هەڤپەیڤینەکە ، رێکەوت و

شـوێنی هەڤـپەیڤین ، نـاوی پەیڤدەرەکـەی لـە سـەر بنووسـن ، لانیکـەم کاسـێتەکە بـۆ ماوەی شەش مانگ لای خۆتان هەڵگرن و بپارێزن ، تاکو ئەگەر گازندە و سکالأیەکیشتان لیٚ کرا وەکو بەڵگە قسەکانی پەیڤدەرەکەتان لەلا هەبیٚ.

سکالاٚ.

بـەزانین و تێگەیشـتن لەیاساو لە بەر چاو گرتنی بنەما ئەخلاقی و ئەمانەتداریـەکان لـە کـار دا دەتوانـن خۆتـان لـە سـکالأی دواتری پـەیڤدەرو خـەڵکانی دیکـە بپارێزن . بەگشتی کاروبارو جۆرەکانی ئیشـکردنی هـەر هەواڵـنێرێکیش ، دراوە بـە بلاٚوکـراوەکە ، بۆیـە لـەکاتی هـەر جـۆرە سـکالأیەك لـە هـەر بلاٚڤۆكێـك بەڕێوەبـەری گۆڤارەکـە دەبـیٚ وەلاٚم بداتـەوە ، بـەلاٚم سـەبارەت بـە هەواڵنێرە ئازادو سەر بەخۆکان بارودۆخەکە جیاوازیهەیە.

شکایەت (سکالاٚ) نەکردن.

ئەگەر دەتانەوەیهیچ کەس سکالاٚتان لیٚ نەکا:

- دڵـنیا بـە لـەوەی کـە ئـەو شتەی دەینووسییەوە دروست وەکو خۆیەتی.
- بابـەتێك کـە نەوتراوە بەناوی کەسێکەوە بلاٚو مەکەوە .

ڕۆژێـك پەیامـنێرێکی لاو دوای هەڤـپەیڤین لەگـەڵ قەشـەیەکدا ئـاوای نووسـی: (ئـەو گـەورەو بەڕێـزە، هیـچ شتێکی بە قەد ئیـش کـردن لە باغچە کەیدا خۆش ناویٚ))، قەشەکە سکالأی بەرز کردەوە و گوتی کە نەخێر من وەك پیاوێکی ئاینی هیچ شـتێکم بـە رادەی خـوا خـۆش ناویٚ. خستنە پاڵی ئەوەی کە پەیامـنێرەکە وتویـەتی، خۆیـی و کەسـایەتیەکەی سـووك

کــردووه. بــەو شــێوەیە قەشــەکە لــە دادگــاش بــردیەوەو پارەیەکی بەلاش وزۆری لە سەر ئەو رستەیە وەرگرت.

- لـە بەرانـبەر پـڕوپاگەندەی گـەرمدا ، خۆتان نەدۆڕێنن ، تـاکو ئەگـەر پـەیڤدەر شـتێك لـە سەر کەسی سێیەمیش باس بکات ، تۆ وەك نووسەر لێی بەرپرسیاری .

- هـەموو جـارێك لـە کـاتی نووسـیندا خۆت لە شوێنی ئەو کەسە دابنێ ، بزانە ئەگەر قسەیەکی وا لەسەر تۆ بکرێ چیت لێ بە سەر دێ.

-

ئاگادار بوون لەوەی بۆ کێ دەنووسن ..

لـەکاتی یـەك خسـتنەوەی بابەتەکـەتان ئـەم خالأنەی خوارەوەلە بیرمەکەن.

- بۆ کێ دەنووسن ؟.
- چـــاوەڕوانییەکانیان چـــین ، چـــیان دەوێ ، یـــاخود پێویستیان بە چ شتێك هەیە ؟.
- شیاوترین و گونجاوترین شێواز بۆ ئەمان کامەیە؟

هــەر وەهــا لــە کــاتی نووســیندا ئــەم خالأنــەی خوارەوەتان لە بیر بێت:

- درێژیی رستە.
- ئەو وشانەی بە کاری دەهێنن.
- ئەندازەی پەرەگراف.
- خالْ بەندی و بە کارهێنانی دروستی نیشانەو ئامارژەکان.
- دەستپێك و کۆتایی هێنان بە پەرەگرافەکان.

جیاوازیی نێوان قسەکردن و نووسین..

قسەکردن جیاوازیەکی بەرچاوی لە گەڵ نووسیندا هەیە . لە کاتی نووسین دا رێزمانی نوسین لە بەرچاو دەگرین ، رستەکان تەواو دەکەین ، کەمتر دەوەستین ، رەچاوی خاڵ بەندی و نیشانە و ئاماژە تایبەتییەکان دەکەین . لە کاتێکدا لە قسەکردندا بە گشتی ئەو رێزمانە لە بەر چاو ناگیرێ، سەرەڕای ئەوەی زۆربەی رستەکان ، سوود وەرگرتن یان واتایەکی تایبەتی و دیاریان نییە. ئەو رستانەی کە لە وانەیە دە دەقیقە یاخود پتریش درێژە بکێشن بە بێ ئەوەی خاڵ و یاخود فرمانی تێدا بێت ، یاخود بەردەوام وشەی وەکو ، پێموایە، لە خزمەت ئێوەدا بڵێم و شتی لەو بابەتەی تێدا دووبارە دەبێتەوە، بەبێ ئەوەی واتایەکی تایبەتیان هەبێت. ئەگەر مەبەست لە هەڤپەیڤین کردن تەنیا وەرگرتنی زانیاری بێت کارەکە ئاسان ترە ، بەڵام ئەگەر بتانەوێ وتەکانی پەیڤدارەکەتان راستەوخۆ بهێننەوە دەبێ بابەتی بێ سێو و دوو بەراشکاوی هەڵبژێرن کەدواتر تووشی گێرو گرفت نەبنەوە. سەرەڕای ئەوەی کە هیچ پەیڤدەرێکیش نایەوێت قسەکانی هەر بەو شێوەیەی کە قسەی کردووە ، بنووسرێتەوە و چاوەڕوانی ئەوەی هەیە کە پەیڤەکانی بەشێوەیەکی رێك و پێك و ژیرانە بنووسرێ و بڵاوببێتەوە.

کورت کردنەوە.

تا دەتوانن رۆح ، ناوەرۆك و مەبەستی سەرەکی بابەتەکە بپارێزە، هەر شتێك کە مانای پەیڤەکان بگۆڕێ ، لێی کەم مەکەنەوە و پێیەوە زیاد مەکەن ، یاخود زمانێکی تایبەتی بە نووسینەکە مەدەن ، بەڵام دەشێ بگوترێ کە رێنوس کردنی

بابەتەکــەزۆر گونجــاو و رەوایــە . ئەمــەی خــوارەوەش چــەند نموونەیەکی رێنووس کردنە:

نموونە : وەڵامەکە دوورو درێژو ناڕاستەوخۆیە ...

پرسیار : ئامۆژگاریت بۆ نووسەرێکی لاو چییە ؟

بەرسڤ : باشـە بەراستی نازانم. پێم وایە یەکەم شتێك کە دەبێ بیلێم ئەمەیە کە بەردەوامی بنوێنن .

دە سـاڵ نوسـیم و بـەهیچ کوێیەك نەگەیشتم ، لە راستیدا زیاتری کاتی من بە کاری گەسکدانی چێشتخانەکان و ئیش و کار لە پشت بـانی خواردنگـەکان بـە سـەر دەچـوو تا ئەوەی کەلە پشت مێزی نووسـینمدا . نـە پێـتان وابـێ کـە ئەمـە ناڕەحـەتی کـردم ، بـە پێچەوانەوە ئەمە وایکرد لە ژیانی خەڵکانی ئاسایی تێبگەم و بزانم چـۆن دەژیـن . بیرەوەریەکانی چۆنەو شتی لەو بابەتە . ئەگەر لە خۆیشم دەپرسن ئەمە بابەتێکی دیکەیە نووسەران دەبێت سەرەتا بێـنە نـاو کۆمـەڵگاوە و لە نزیکەوە هەست بە بوونی ژیان بکەن ، نــەوەکو کەســانی زانکۆیــی کــە هیــچ ئــەزمونێکیان لــە ژیــانی کۆمەلآیەتیدا نییە.

لـەم نموونەیـەدا زانیـاری پێویسـت بـۆ نووسـین سـەبارەت چەند لایـەنێکی ژیـانی پـەیڤداری لـە بەردەسـت دایە (ژیانی سـەرەتایی ئـەو و بـیروڕای سـەبارەت بە کەسانی خوێندەوارو زانکۆ دیتوو)، بـەلآم بـڕوای ئێـوە ئەوەیـە کـە بـزانی چ پێشنیازێکی بۆ نوسەرە لاوەکـان پێیـە بـەم پێیـە دەتوانـی ئەم رستەیە لە زمانی ئەوەوە بنووسـیەوە: ((یەکـەم کـار ئەوەیـە کـە خۆڕاگـری و بەردەوامی بنوێـنن. دە سـاڵ درێـژەی کێشا تا سەرکەوتم . هەموو نووسەران

سەرەتا دەبێت بە دوای کە سانی ئاسایی بکەون و لە نزیکەوە ببینن داخۆ لە ناو کۆمەڵدا چ شتێك هەیە)).

نموونە : بەرسڤ دژوو ناکۆکە...

پرسیار: یەکەمین جار کەی یەکەم ئۆتۆمبیلی ڕۆلز ڕۆیسی خۆتان کڕی؟

بەرسڤ: ئاخ . دەبێ بڵێم کە .. لە خزمەتتاندا کە .. بەڵێ بەڵێ ساڵی ١٩٨٧ بوو ، ساڵێك کە نەخوشکێ گیان بوستە ، بەر لە وە بوو ، یاخود نا ، نا ، هەر ئەو ساڵە بوو ؟ دەزانم کە هاوینی ساڵی ١٩٨٦ بوو . ئەو ساڵەی یەکەم بەرهەمی سەرکەوتووی خۆم نووسی . ناوەکەیشی (خەونە گەورەکان) بوو لە بیرتانە؟

لە و نموونەیەدا ، لە وانەیە بتوانی پەیڤەکان بەو شێوەیە کورت بکەیەوە : یەکەم (ڕۆلز ڕۆیس)ی خۆم ساڵی ١٩٨٧ هەر ئەو ساڵەی کە خەونەگەورەکانم نووسی، کڕی . کەچی ئەم بەرسڤە ئەوەندە شێلوە کە لە وانەیە باشتر بێت ئەوەیان وەکو گێڕانەوە نەهێننەوە.

نموونە : بەرسڤ بۆ خۆ دەرباز کردن و تەفرەدان ...

پرسیار: کەواتە بۆچی زەمانەوەندتان لەگەڵ پیاوێکی (٦٠) ساڵە دەکرد؟

بەرسڤ: پێم وایە لە بەر چەند هۆیەك بوو . بە سانایی نییە ئەو هۆکارانە بژمێرم . بەلاّم ، لام وایە کە ئەو و من بووین ،((باشە ، لێم بگەڕێ ئاوا بڵێم یەکەم جار کە یەکترمان بینی ، شتێك بوو کە ناتوانم شیی بکەمەوە ، لام وایە دەتوانی ناوی لێ بنێی دیداری مێشك. یاخود شتێك کە ناتوانم بیری لێ بکەمەوە و وەك ئەوەی

کـە هەیـە باسی لێوە بکەم ، بەڵام ئیزنم پیێ بدە کە بڵێم شتێك لە نێوانماندا هەبوو)) .
بـۆ ئـەم نموونەیـە دەتوانـی ئـاوا بنووسـیت : ئـەو بـە تـەواوەتی نەیدەویست بڵێ بە ڕاستی چ شتێك و چ هاوبەشیەك لە نێوان ئەوو هاوسـەرەکەیدا هـەبووً . بـەڵام دەڵێـت (هـەر لە سەرەتای دیداری مێشکەکان) بوو ئەوەی کە (شتێك لە نێوانماندا بوو).

شیکردنەوە و مانادان.

هـەندێ جـار شـیکردنەوە و هێـنانەوەی واتـا ، باشترە لە وەی دەقا ودەق پەیڤەکانی بهێنیتەوە.
هیچـی لـێ کـەم نابێـتەوە ئەگـەر لـەم کاتانـەدا لـە هێـنانەوەی راسـتەوخۆی قسـەکانی پەیڤدەرەکـەتان بـبوێرن و رونکـردنەوەی خۆتـی لەسـەر و لە جیاتی بنووسیت. دیارە بۆت نییە دەستکاری واتاکەی بکەی.

نموونە

پرسـیار: وەکـو ئاوارەیـەکی ناوچەی شەڕگەکان چ بیرەوەریەکی واتـان هەیـە کـە هەرگیـزاو هەرگیـز لە بیرتان ناچێتەوە، تا بۆمان باس بکەی.
بەرسڤ: لە خزمەتتاندا بڵێم ، کە ئەو شتەی لە هەموو ئەوانی تر خۆشترم دەوێن، ژیان لە گوند بوو . دەزانی لە خەو هەڵسانەوەبە هـۆی بـۆڕە بـۆڕی گایـان زۆ شـیرین بـوو ،کوڕەکـەمان (جـۆرج) دەیگـوت هـەروەکو چیرۆکەکانی نـاو کتێـبەکانە .دەزانی یەکێك لەوکتێـبانەی کەهـەمان بوو،کتێـبێك هـی ئەونووسـەرە بـوو کـە بۆمنالاَن دەنوسیَ، ناوەکەییم لەبیرنەماوە بەسە رهاتێك سەبارەت بەومـنالاَنەی کـە لـە کێڵگەیەکدا دەژین . هەمیشە بیرم دەکردەوە

کـە دەنگـی گایەکانی لە کێڵگەکەدا ، کاتی بەیانی یەکێك لە هێمن بەخشـترین دەنگەکانـە لـەو دنیایەدا . کەچی هەندێ جار دەنگی ئـەو بۆمب هاوێژانەم دەبیست کە بەسەر سەرماندا تێپەڕ دەبوون زیاتـر لـە هـەر شـتێکیتر خۆشـم دەویسـت. بـەڵێ پێـم وایە ئەمە شـتێك بـوو کـە بەڕاسـتی هـەر لـەم نموونـەدا دەتـەوێ زانیاریە سەرەکیەکان دەربهێنی، کە دەکرێ بڵێم بەرهەمی کارەکەت ئاوای لێدێ: ئـەو بـەیانیان دەنگـی مانگاکـانی بـە تاسـەو هۆگـریەکی زۆرەوە وەبـیر خـۆی دێـناوە کـە تـاکو دەنگی جار جارەی فڕۆکە بۆمـــب هاوێژەکـــانیش شـــتێکی لـــەو خۆشەویســـتییە کـــەم نەدەکـــردەوە. ئەگـــەر دەتەویســـت گێـــڕانەوەکە دەقـــاو دەق بهێنیـتەوە لەوانەیـە ئـاوای لـێ دەهـات (هـەموو جـارێك بـیرم دەکـردەوە کـە دەنگـی مانگاکـان لە کێڵگەدا ، لە کاتی بەیانیاندا یەکێك لە هێمن بەخشترین دەنگەکانە لەو دنیایەدا).

ئەگـەر هـەندێ لـە پـەیڤدەران لـە ئاخاوتـندا سـوود لـە زاراوەی ناوچـــەیی وەردەگـــرن ، باشـــترین رێگـــا ئەوەیـــە کـــە وشـــە ودەشـتەواژەکانی ئـەوان بـە کـار بهێـنی و دەکار بکەیت و لە ژێر نووسینیشـدا شـی بکەیـەوە کـە واتـای ئـەم وشـانە یـانی چـی. دەســتەواژەی ناوچــەیی بــە بەڵگــە بوونــی پــتری بابەتەکــەتان دەردەخەن. هەندێ لە پەیڤدەران لە سەرە خۆو ژیرانەو رێك وپێك دەدوێـن، رێـزمان تێـك نـادەن ، بـەڵام ئـەو جـۆرە کەسـانە زۆر دەگمـەنن . هـەندێ کـەس بـەهۆی جـۆری قسـەکردن و ناوەڕۆکی پەیڤـــەکانیان هەمیشـــە گاڵـــتەجاری ئـــەم وئـــەون . هەوڵـــبدە پـەیڤدەرانت بـە شێوەیەکی گێژ وساویلکە و نەخوێندەوار ، لەناو نووسـینەکەتاندا نەنوێـنن و سـەر هەڵـنەدەن سـوود وەرگـرتنی نا بـەجێی لـە وشـە، یـاخود ئاشـنا نـەبوون بـە رێـزمان، نـابێ لـە

وتارەکەتاندا وەدیار بکەویّ و نیشان بدەی ، تەنیا لە هەندیّ جاردا نەبیّ بە مەبەستێکی تایبەتیتان هەبێت، هەرکەسێکێش لە وانەیە لانی کەم بە هۆی پاڵەپەستۆی تووڕە بوونەوە لە هەڤپەیڤینەکەدا هەڵەیەك بکا.

دوا وتە.

چەند چاو پێکەوتن وهەڤپەیڤینی سەرەتایی زۆر بەسەختی دەڕوا، بەلاّم لە هەمان کاتیشدا زۆر دلّخۆشکەرە . ئەگەر ویستت درێژە بەو کارە بدەی ، دەبێت پسپۆری و لێهاتوویی خۆتان باشتر بکەن و توانای خۆت ببەیە سەر، لە کاتێکدا تەنیا رێگایەك بۆ بوونە پەیامنێرێکی باش و سەرکەوتوو ،ئەنجامدانی هەڤپەیڤینە، دەتوانی بە هۆی خوێندنەوەی هەڤپەیڤینەکانی ناو رۆژنامەکان، گۆڤارەکان ، کتێبەکان ، شێوازە هەرە باشەکانی ئەم کارە فێر ببیت. بە خوێندنەوەی رەخنەییەوە دەست پێبکەن، لە رەوشتی نووسەران و رۆژنامەنووسانی سەرکەوتوو ورد ببنەوە، هۆیەکانی سەرکەوتن و داکەوتنی ئەوان دەستنیشان بکەن ولە بەر چاو بگرن ، خوێندنەوەی رۆژنامە بۆ سەر گەرمی و کات رابواردن بکە بە راهێنانێکی بایەخدار لە پرسیار و وەلاّمەکاندا لێزان و مەلەوان بەو وەلاّمی وردی بدەوە. گویّ لە هەڤپەیڤینەکانی رادیۆ و تەلەفزیۆن راگرە و بزانە دەتوانی لێیان و فێر بی لە کاری خۆتاندا ورد بین بن ، هەولّ بدەن نووسینەکانتان وەها بخوێنەوە وەك نووسینی کەسێکی تربن، یاخود لە هەڤاڵێکی دلّسۆز یا خاوەن رایەك داوا بکەن رەخنە لە نووسینەکەتان بگریّ، لەهەمووی گرنگتر ئەوەی کە دەبیّ لە

بیرتان بێت باشترین شوێن کە تۆ لێی فێر دەبیت، هاتنە مەیدان و ئەنجامدانی هەموو جۆرەکانی هەڤپەیڤینە.